TESS

en brødefri kvinde, skildret efter livet

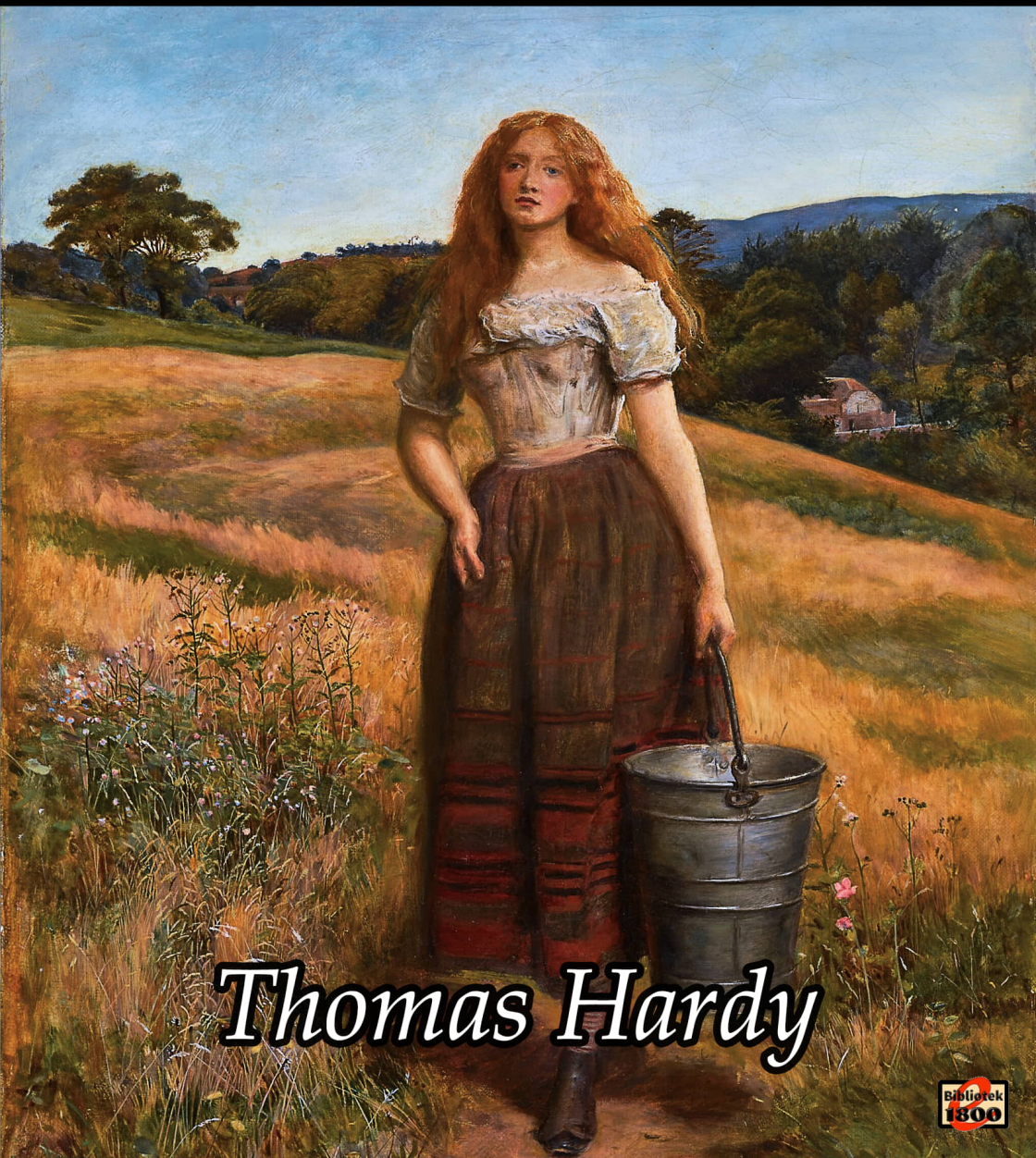

Thomas Hardy

Bibliotek 1800

Thomas hardy

Tess

En brødefri kvinde, skildret efter livet

eBibliotek 1800

2025

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Thomas hardy: *Tess* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Thomas hardy: *Tess* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Første fase

Jomfruen

1

En aften i slutningen af maj vandrede en midaldrende mand hjem fra Shaston til Marlott, en landsby i den nærliggende Blackmore eller Blackmoor-dal. Det par ben, der bar ham, var alt andet end sikre og havde en vis uvilje mod den lige linje, så at han stadig drev en smule til venstre. Nu og da nikkede han samtykkende, skønt han ikke tænkte på noget bestemt. En tom æggekurv hang og dinglede på hans arm, luven på hans hat var forpjusket og aldeles afslidt på skyggen af at hilse.

Han mødte en gammel præst på en grå hoppe; præsten nynnede en melodi i takt med hestens pasgang.

"Guds fred og god aften!" sagde manden med kurven.

"God aften, sir!" svarede præsten.

Fodgængeren gik et par skridt, stod så stille og vendte om.

"Hør, hr. pastor, med forlov, jeg mødte dem forrige torvedag på vejen her ved denne tid, og da sagde De også: God aften, sir!"

"Det gjorde jeg," sagde præsten.

"Og én gang til for en måneds tid siden."

"Det kan nok være."

"Men hvad mente præsten ved at kalde mig "sir" hver gang, når jeg bare er Jack Durbeyfield, hønsekræmmeren?"

Præsten red lidt nærmere.

"Å, det faldt mig sådan ud af munden," sagde han, og tilføjede så efter et øjebliks tøven: "det kom sig af, at jeg for nogen tid siden gjorde en opdagelse, da jeg var på jagt efter stamtavler til den ny historie, jeg skriver om grevskabet. Jeg er pastor Tringham, arkæologen fra Stagfoot Lane. Ved De virkelig ikke, Durbeyfield, at De i lige linje nedstammer fra de gamle

d'Urberviller, hvis stamtræ går op til sir Pagan d'Urberville, den berømte ridder, der kom fra Normandiet med Vilhelm Erobreren?"

"Aldrig hørt et muk om den sag før."

"Nå, ja men sådan er det nu alligevel. Løft hovedet et øjeblik, lad mig se lidt på profilen. Ja, det er slægtens næse og hage … skønt den er noget ødelagt i tidens løb. Deres stamfader var en af de tolv riddere, der hjalp lord Estremavilla i Normandiet med at erobre Glamorganshire. Familiens forskellige grene har ejet borge overalt i denne del af landet; jeg har fundet deres navn i skatkammerdokumenter fra kong Stephens tid. Under kong John var en af dem så rig, at han skænkede johanniterridderne en borg; og under Edward den Anden blev sir Brian kaldet til Westminster for at sidde i det store råd. Det gik lidt tilagters for jer under Oliver Cromwell, men ikke noget, det var værd at tale om, og under Charles den Anden blev I gjort til riddere af den kongelige eg for jeres troskab imod kongen. Hvis alting var som i gamle dage, burde De være både ridder og baron, for de titler var arvelige i slægten."

"Det mener præsten vist ikke?" mumlede Durbeyfield.

"Kort sagt," sluttede præsten, idet han gav sin ridestøvle et rap med pisken, "der er næppe nogen finere familie i hele England."

"Det var dog som bare pokker! Er det muligt?" sagde Durbeyfield. "Og her dingler jeg om fra Herodes til Pilatus både vinter og sommer, som om jeg var den simpleste karl i hele sognet! … Men, med forlov, hvor længe har denne hersens nyhed mig angående været kendt?"

Nu forklarede præsten, at så vidt han vidste, var det en ting, som man egentlig ikke kunne sige var "kendt". Han selv havde i fjor forår beskæftiget sig med slægtens historie, var tilfældigvis blevet opmærksom på Durbeyfields navn en torvedag, havde spurgt sig for, anstillet efterforskninger og nærede nu ikke skygge af tvivl om, at hønsekræmmeren nedstammede fra de gamle d'Urberviller.

"Først mente jeg, det var bedst ikke at forstyrre Dem med sådan en unyttig oplysning," tilføjede han. "Men sommetider kommer man jo til at sige mere, end man egentlig vil. Forresten mente jeg, De selv vidste lidt om det."

"Jeg har rigtignok hørt sige, at vor familie havde kendt bedre dage, før den kom til Blackmoor. Men jeg tænkte ikke sådan videre over det, mente, at vi måske havde haft to heste, mens vi nu kun har én. Jeg har en gammel sølvske og et gammelt signet et eller andet sted derhjemme, men, pyt, hvem bryder sig om signeter nu? Og at tænke sig, at jeg er sådan en fin og fornem d'Urberville! ... Man sagde, at min oldefader havde hemmeligheder og ikke kunne lide, nogen spurgte ham, hvor han kom fra. Og hvor er nu vor hjemlige arne, om jeg må spørge, hr. pastor, jeg mener, hvor er d'Urbervillernes herresæde?"

"Intetsteds! Som godsejere eksisterer d'Urbervillerne ikke mere."

"Det var grumme kedeligt, det."

"Slægten er, hvad de løgnagtige familiekrøniker kalder uddød, uddød på mandssiden, forsvundet."

"Nå, således. Men hvor ligger vi, med tilladelse at spørge?"

"I Kingsbere ved Greenhill, der ligger de i række og rad i jeres hvælving under udhugne marmorsten."

"Og hvor er familiens slotte og borge?"

"I har ingen sådanne."

"Heller ingen jord?"

"Ingen jord, intet gods, skønt I har haft nok af både det ene og det andet, for slægten var talrig. Her i grevskabet havde I et gods, Kingsbere, et andet i Skerton, et tredje ved Millpond, et fjerde ved Lullstead og et femte i Wellbridge."

"Og kan der aldrig være tale om at få fingre i noget af dem?"

"Ja, det kan jeg ingen mening have om."

"Og hvad mener præsien jeg skal stille an med dette her?" spurgte Durbeyfield efter et ophold.

"Å, ingenting mener jeg, ja, De kan jo øve Dem i ydmyghed og tænke på "de mægtiges fald". Det er en kendsgerning, der kan have interesse for historikere, andet ikke. Her kender jeg forresten flere husmænd, der er næsten lige så højbårne som De. Godaften."

"Men præsten vil vel ikke forsmå et glas øl? De har gode varer i *Den rene Dråbe*, skønt De dog nok er endnu bedre hos Rollivers."

"Nej, ellers tak, ikke i aften, Durbeyfield. Jeg tror også, De allerede har fået nok."

Med disse afskedsord red pastor Tringham videre, idet han tænkte på, at det måske havde været heldigere for Durbeyfield ikke at have fået oplysning om sin høje byrd.

Durbeyfield vandrede et par skridt, hensunket i drømmerier; derpå satte han sig til ro på grøftekanten og stillede kurven foran sig. Lidt efter kom en halvvoksen knøs gående i samme

retning som han. Durbeyfield løftede hånden, da han fik øje på fyren, som gik til, og snart stod han ved hans side.

"Tag mig den kurv op, dreng. Du skal gå et ærinde for mig."

Den opløbne knøs rynkede panden.

"Hvad går der af Dem, Durbeyfield, siden De kalder mig dreng, og jager om med mig? De kender vel lige så godt mit navn, som jeg kender Deres?"

"Nå, så det gør du. Men det er min hemmelighed, ja, netop min hemmelighed. Nu har du for det første at lystre mig og besørge, hvad jeg befaler dig. Forresten kan jeg gerne betro dig hemmeligheden: jeg er en fornem, højbåren mand, af fin, gammel familie – det er netop blevet opdaget af mig nu i aften!"

Og idet Durbeyfield aflirede denne erklæring, strakte han sig velbehagelig ud i det frodige græs mellem tusindfryd og andre forårsblomster.

Knøsen blev stående foran ham og så op og ned ad ham.

"Sir John d'Urberville! Det er mig, ser du!" vedblev Durbeyfield. "Det vil da sige, hivs man regner, at riddere er baroner – hvad de er! Alt dette her kan læses i historien. Kender du et sted, som hedder Kingsbere ved Greenhill?"

"Ja, jeg har en gang været til marked i Greenhill."

"Nå – under denne stads kirke ligger ..."

"Det er ingen stad, det, jeg taler om, eller det var da ingen stad, da jeg var der, bare en lille skidt flække af en by."

"Bryd dig aldrig en snus om byen, min søn! Den kommer os ikke ved. Men under kirken i det sogn, dér hviler mine forfædres ben; i skokkevis ligger de dér, klædt i jern og guld og ædelstene, i store, svære blykister, de vejer mange tusinde pund! I hele denne del af England er der ingen fornemmere

familie, med flere adelige benrader i sine hvælvinger end sir John d'Urbervilles, og ham ser du her!"

"Å ...!"

"Tag så den kurv dér og trav videre til Marlott, og når du kommer forbi *Den rene Dråbe*, så sig, de sender mig hest og vogn straks på timen, jeg vil køre hjem, vil jeg. Og i bunden skal han lægge en lille tår rom, som han kan sætte på min regning. Derefter bringer du kurven hjem til mig selv og siger til min kone, at hun må holde inde med vasken, hun behøver ikke at gøre den færdig, jeg har noget al fortælle hende, når jeg kommer hjem!"

Da knøsen ikke rørte sig, men stod og så på manden med en tvivlrådig mine, stak Durbeyfield hånden i lommen, fandt en skilling, en af de få, han ejede.

"Her har du betaling, min dreng."

Dette bibragte den unge mand et nyt syn på sagen.

"Javel, sir John! Tak! Har sir John ellers noget at befale?"

"Ja, du kan jo sige dem, at jeg er hjemme til aftensmad, og at de har at lave mig noget godt, en lammesteg f.eks., men i det tilfælde den ikke er til at få, nå, så nøjes jeg med finker for en gangs skyld."

"Vel, sir John!"

Drengen tog kurven, og da han satte sig i bevægelse, bar vinden først tonerne af hornmusik fra landsbyen hen imod dem.

"Hvad er dette her?" spurgte Durbeyfield. "Det er da ikke til ære for mig?"

"Nej, det er jo "Kvinde-Foreningen", der er ude at gå spadseretur. Herrens datter er jo medlem."

"Å, ja, ja vist så. Det havde jeg helt glemt over vigtigere sager! … Nå, stik så af til Marlott med dig; bestil mig den vogn, kanske passer det mig at køre om og inspicere "Foreningen" med det samme."

Knøsen gik sin vej, og Durbeyfield blev liggende midt i markens tusindfryd. Ikke en sjæl kom der forbi og lyden af hornmusikken var det eneste, der røbede menneskers nærhed.

2

Landsbyen Marlott lå midt i den skønne Blackmoor- eller Blackmoor-dals bølgeformede landskab; den lå i ly og læ mellem bakkedrag, hvor kun meget få turister endnu havde sat deres fod, heller ikke malere færdedes dér på egnen, skønt der kun var et par timers rejse fra London.

Man gør bedst bekendtskab med dalen ved højsommertid, for på en vandring i regn og rusk og kulde kunne man let få et sørgmodigt og uhyggeligt indtryk af dens snørklede, smalle, snavsede veje.

Dette frugtbare strøg, hvor markerne aldrig er brune, og hvor foråret aldrig er tørt, begrænses mod syd af en stejl, kalkholdig bakkekam. Den rejsende, der fra kysten har travet en fem-seks mil over sandbanker og agerland og står på denne dristigt formede skrænt, falder i henrykkelse ved pludselig at skue en egn, der i et og alt er forskellig fra den, han hidindtil har vandret igennem. Bag ved ham skinner solen ned på marker, så vidtstrakte, at de giver landskabet et vist uendelighedspræg; veje og stier er hvide, hækkene lave, himlen bleg. Her i dalen synes alting bygget efter en mindre målestok og finere; markerne er så små, af hækkene set fra denne højde tager sig ud som et mørkere netværk, der er kastet over det lysegrønne græs. Agerland er der ikke meget af; med kun få undtagelser er alting rige, frodige græsgange og trægrupper, der klæder de små høje og hele det bølgeformige jordsmon. Således ser Blackmoor-dalen ud.

Dalen har også historisk interesse. Den kaldtes i gamle dage *Den hvide Hjorts Dal*, efter et sælsomt sagn fra Henry III's tid. En

vis Thomas de la Lynd kom til at fælde en smuk, hvid hjort, der var bleven fredlyst af selve kongen, som idømte den uheldige, eller alt for heldige, jæger en svær pengebøde. I hine dage var egnen meget skovrig, og over alt findes endnu spor af den mægtige plantevækst: skovbælter og vældige ege rundt om på skråningerne, ja midt på græsgangene.

Skønt de store skovstrækninger er forsvundet under øksens hug, har befolkningen dog bevaret mange af de gamle skikke, rigtignok som oftest under en lidt forvansket form. Majdagen for eksempel skulle gå for sig den eftermiddag, det var netop den spadseretur af "Kvindeforeningen", som knøsen havde omtalt.

Det var en vigtig begivenhed for alle de unge mennesker i Marlott, skønt disse sagtens ikke ret forstod, at det særegne mindre lå i bevarelsen af den gamle skik at gå i procession eller danse, end i den ting, at kun kvinder var med, og således havde det været brug i mange hundrede år.

Medlemmerne var alle hvidklædte, som i gamle dage, hvor maj var glædens måned, og hvor bekymring for den dag i morgen endnu ikke havde gjort livet til et ensformigt hoveri. Allerførst vandrede damerne to og to rundt i landsbyen, og skønt de ganske vist alle bar hvide kjoler, var der dog stor forskel på de forskellige dragter, idet nogle var kridhvide, andre blåhvide og endelig andre, de ældres, der måske i mange år havde ligget i en dragkiste, havde et gulligt anstrøg og et meget gammeldags snit.

Tillige med den hvide kjole bar alle som én i højre hånd en afbarket pilevånd og i venstre hånd en buket hvide blomster. I toget sås flere midaldrende, ja endog nogle gamle kvinder, hvis

rynkede ansigter og sølvhvide hår både tog sig latterligt og rørende ud i den pyntelige skare ungmøer, skønt der vistnok kunne siges meget mere om disse trætte og forslidte ansigter end om de ungdommelige, rødkindede kammeraters. Her skal alligevel tales om dem, hvis fjed var lette, og under hvis livstykke hjertet bankede hurtigt og varmt.

De unge piger var i ubetinget flertal, og deres rige hårvækst skinnede gyldent og sort og brunt i solens klare stråler. Nogle havde smukke øjne, andre smuk næse, nogle havde en køn mund, kun meget få havde det hele. Man så nok, hvor besværligt det var dem at indtage en værdig og yndefuld holdning, medens de således udsattes for alles blikke, og deres hele gang og væsen røbede ved første øjekast, at de var ægte landsbypiger, som ikke var vant til den slags festligheder.

Og lige så vel som de varmedes udvendig af den store sol, lige så vel havde hver og en af dem sin egen lille sol i hjertet i én drøm, ét ønske, én kær, stadig tanke eller et vagt, ubevidst håb om den lykke, fremtiden bar i sit skød, en lykke, der måske skulle slukkes som et lys eller vedblive at leve kun som håb. Derfor var de alle muntre, nogle endog glade.

De vandrede forbi *Den rene Dråbe*, drejede ud på landevejen og skulle netop ind på engene gennem et led, da en af pigerne udbrød:

"Nu har jeg da aldrig set så galt! Hør, Tess Durbeyfield! Er det ikke din fader, som kommer agende hjem?"

En af de unge vendte hovedet ved at høre sit navn. Det var en smuk pige, muligvis ikke kønnere end flere af de andre, men hendes bløde, kirsebærrøde mund og store, uskyldige øjne gav hende et indtagende udtryk. Hun havde bundet et rødt

silkebånd om håret og var den eneste, der havde tilladt sig en sådan prydelse. Hun så sig om og fik øje på Durbeyfield, der kom anstigende i *Den rene Dråbe*s vogn, kørt af et krølhovedet, svært pigebarn med opsmøgede ærmer. Det var kroens lystige opvartningspige, der i egenskab af faktotum var både kusk og tjener, som det kunne falde sig. Durbeyfield sad tilbagelænet mod hynderne med velbehageligt halvlukkede øjne; han vinkede nådigt med hånden, medens han for sig selv nynnede:

"Jeg har en stor familiebegravelse i Kingsbere ved Greenhill og fornemme benrade i blykister ..."

De unge piger hviskede og fniste, undtagen Tess, i hvis kinder blodet langsomt steg op, da hun så faderen gøre sig til latter.

"Han er træt, det er det hele!" sagde hun hastigt. "Og så har en eller anden foreslået ham at køre et stykke med, fordi vor hest skal hvile i dag!"

"Å, hvor du er uskyldig, Tess," lød én af de unge pigers svar. "Han har naturligvis fået sig en tår over tørsten på torvet. Ha, ha!"

"Hør, nu vil jeg sige jer en ting: Jeg går ikke et skridt med jer, hivs I vil gøre nar ad ham!" udbrød Tess, medens rødmen fra hendes kinder bredte sig ud over hals og nakke; hendes øjne blev fugtige, og hun holdt dem fæstede på jorden. De andre så, hun var bedrøvet, og spøgen døde hen, ingen ville drille hende. Tess var alt for stolt til at se efter faderen for at få at vide, hvad han mente, om han ellers mente noget; hun vandrede afsted med de andre, og da de havde nået det indelukke, hvor dansen skulle gå for sig, var hun atter kommet i ligevægt, talte og lo med sin sidemand som før.

På denne tid var Tess en aldeles uerfaren, uskyldig ung pige, hvis let bevægelige sind den mindste rørelse påvirkede. Som hun gik her i al sin ungdommelige, blomstrende kvindelighed, kunne en opmærksom iagttager se hendes tolvte år på de ferskenbløde kinder, i hendes klare øjne spillede hendes niende år, og mundens bløde linjer kunne undertiden minde om et fem-års barns. Det vidste kun få, og endnu færre tog denne kendsgerning i betragtning. En gang imellem kunne en fremmed blive opmærksom på hendes friske skønhed og tænke på, om han nogensinde igen skulle se det søde ansigt, men næsten alle så i hende kun en køn landsbypige og intet andet.

Til Durbeyfield hverken hørte eller så "Foreningen" noget, efter at kropigen havde kørt ham forbi i triumfvognen, og nu begyndte de unge piger at træde dansen på den indhegnede græsplet. Da der ingen unge mænd var til stede, måtte de i førstningen danse med hinanden, men da arbejdstiden var forbi, kom flere af landsbyens mandlige beboere tillige med nogle lediggængere og forbigående til og så på dansen i den øjensynlige hensigt snarest muligt at byde sig frem som kavalerer.

Blandt disse tilskuere var tre unge mænd, tre unge herrer, som bar små ransler spændt over skulderen og tykke stokke i hænderne. Deres indbyrdes lighed og den aldersforskel, der var mellem dem, bragte én på den tanke, at de var brødre, hvilket også var tilfældet. Den ældste havde hvidt halstørklæde og en smalskygget præstehat, den anden havde endnu ingen grad ved universitetet, og af den tredjes ydre kunne man intet slutte; i hans øjne var et sælsomt uafhængigt udtryk, om ham kunne man kun forudsige, at han sikkert ville studere noget af alt,

men vanskeligt finde sit kald. Disse tre brødre anvendte deres pinseferie til en fodtur gennem Blackmoor-dalen, de kom fra Shaston og gik i nordøstlig retning.

Nu lænede de sig over leddet og spurgte, hvad disse hvidklædte pigers dans skulle betyde. De to ældre brødre havde kun lyst til at blive stående et øjeblik, men synet af denne skare ungmøer, der dansede med sig selv, lod til at more den tredje; han spændte sin ransel af, lagde den fra sig ved vejkanten og åbnede leddet.

"Hvad er det, du har for, Angel?" spurgte den ældste.

"Jeg er ikke utilbøjelig til en svingom med dem. Hvorfor skal vi ikke blive her alle tre, blot et minut eller to?"

"Nej, hvad er det nu for påfund!" sagde den første, "tror du, det kunne falde mig ind at danse på åben mark med en flok bønderpiger. Tænk, om nogen så os! Kom nu, ellers når vi ikke Stourcastle inden aften, og vi kan ikke få nattely nær mere; desuden må vi igennem et kapitel af denne bog om "Agnosticisme", nu, da jeg har slæbt den med, skal den læses!"

"Nå, ja ja da! Om fem minutter skal jeg have indhentet dig og Cuthbert. I behøver ikke at vente på mig; det lover jeg dig, Felix!"

De to brødre forlod ham med nølende skridt; de tog hans ransel med, for at han lettere kunne nå dem, og så snart de havde vendt ryggen til, gik Angel ind til de dansende piger.

"Det er da synd og skam," sagde han galant til to-tre af de nærmeste piger. "Hvor har damerne Deres kavalerer?"

"De er endnu ikke kommet fra arbejde," svarede en af de dristigste. "De er her om lidt. Men indtil da ville De måske have en svingom med os?"

"Med største glæde! Det er kedeligt, at jeg skal være ene om så mange!"

"Å, én er da altid bedre end slet ingen! For det er ikke videre morsomt at danse med piger. Skynd Dem så at vælge!"

"Nå, vær nu ikke fræk," hviskede en af de mere undselige.

Den unge mand så sig om, prøvede at vælge, men de var ham alle så ubekendte, at hans dømmekraft svigtede ham. Han tog den første den bedste, dog ikke hende, han havde talt med, hvilket hun havde håbet, heller ikke Tess Durbeyfield. Hverken stamtavle eller benrade eller familiebegravelse eller d'Urbervillernes lineamenter hjalp endnu Tess i hendes kamp for livet; de hævede hende på ingen måde over hendes langtfra højbårne veninder. Normannisk blod uden moderne penge gør ingen virkning.

Navnet på den lykkelige, der vandt prisen og blev valgt af Angel, er ikke blevet optegnet, men de var alle misundelige på hende. Dog var eksemplets magt den aften som altid så stærk, at de unge mennesker fra landsbyen, der før aldeles ikke havde haft hastværk, nu hurtigt nærmede sig dansepladsen, og snart havde selv den mindst indtagende pige sin kavaler, så at ingen af dem mere behøvede at træde dansen som herre.

Nu slog kirkeuret, og studenten sagde, han måtte afsted, han havde glemt sig selv, måtte indhente sine brødre. Og da han holdt op at danse, faldt hans blik på Tess Durbeyfield, hvis store øjne betragtede ham med en smule bebrejdelse, fordi han ikke havde valgt hende. Han selv blev ked af, at hendes undselighed havde bragt hende til at træde i baggrunden, så at han først nu lagde mærke til hende, og med dette indtryk forlod han den grønne danseplads.

Han havde danset så længe, at han nu fo'r afsted i susende galop ned ad vejen; han var allerede kommet op på den første bakke, havde endnu ikke nået sine ledsagere, men stod et øjeblik stille for at trække vejret. Han så tilbage over de hvide pigeskikkelser, der hvirvlede rundt, som da han var midt imellem dem. Det så ud, som de alt havde glemt ham.

Alle, undtagen én måske. Denne hvide skikkelse stod lidt borte fra de andre ved hækken. Han kunne se, at det var den smukke pige, han ikke havde danset med. Så ubetydelig den sag var, mærkede han dog, at han havde såret hende ved at overse hende; og han fortrød, at han ikke havde budt hende op, ønskede, at han havde fået hendes navn at vide. Hun så beskeden ud, hendes ansigt var så udtryksfuldt, hendes øjne så milde, at han nok indså, han havde båret sig dumt ad ved at forbigå hende.

Imidlertid var det nu for silde, han vendte sig rask om, ilede afsted og tænkte ikke mere på denne lille begivenhed.

3

Tess Durbeyfield glemte ikke så snart denne sag. Hun havde slet ingen lyst til at danse, skønt hun tit nok blev budt op, men de unge landsbyherrer talte ikke så fint som studenten. Først da den fremmede unge mands skikkelse var forsvundet helt langt borte fra højene, rystede hun sin sære sørgmodighed af sig og samtykkede igen i at danse ud.

Hun blev på dansepladsen, til tusmørket faldt på, og morede sig ganske godt med kammeraterne, men da hendes hjerte endnu var frit, dansede hun ene for dansens skyld og anede kun lidt om "den søde smerte, den bitre sødme", der fyldte deres hjerter, som allerede havde bejlere eller elskede; mindst af alt tænkte hun på, at noget sådant kunne hænde hende selv. Det morede hende at se knøsene strides om hendes hånd og kappes om at komme først hen til hende; og når de blev for livlige, vendte hun dem ryggen med smilende ansigt.

Måske ville hun ikke have forladt dansen så tidligt en anden dag, men hendes faders sælsomme hjemkomst gjorde hende en smule ængstelig; hun ville gerne vide, hvad der var blevet af ham, derfor styrede hun sin gang hen til udkanten af landsbyen, hvor forældrenes hus lå.

Endnu før hun nåede døren, hørte hun andre toner end musikkens, toner, hun så vel kendte. En smuk, klar kvindestemme foredrog visen om "Den brogede Ko", ledsaget af en regelmæssig bumpende lyd inde fra stuen – det var vuggen, der gik i galopadetakt til moderens yndlingssang:

Og hun sad – i græsset – i den grønne lund.
Kom, søde pige – lad mig kysse din mund!

Vugningen standsede med ét, og hun hørte stemmen sige i høje, kælende toner:

"Gud velsigne dine små diamantglugger! Og dine rare rosenkinder! Og din lille kirsebærmund! Og dine tykke pusselanker! Og hver plet på din lækre, lille krop!"

Derefter hørtes sang og vugning atter kraftigt, stadig "Den brogede Ko". Og således var tingenes tilstand, da Tess lukkede døren op og blev stående et øjeblik på måtten, som lå inden for døren.

Til trods for den livlige melodi gjorde stuens indre et temmelig sørgeligt indtryk. Fra dansepladsens lystighed, de hvide kjoler, blomsterkostene, pilevåndene og den fremmede students venlige blikke, til denne scene, der oplystes af en tælleprås' gullige lys, var der et stort spring. Modsætningen var så slående, at lille Tess i sit hjerte bebrejdede sig de timer, hun havde tilbragt i dansens hvirvel i stedet for at hjælpe moderen med de små.

For her stod hun midt i en hel flok børn, i vaskebaljen, mandagsvasken, der som sædvanlig strakte sig over hele ugen og knap nok blev færdig til søndag morgen. Dagen forud – og Tess følte det som en bitter bebrejdelse – var hendes hvide kjole blevet trukket op af denne balje. Moderen havde med egen hånd vredet den og stivet og strøget den til Tess, der slet ikke havde passet på den, for der var grønne pletter af græsset rundt om, og fugtigheden havde tilsmudset hele skoningen.

Som sædvanlig stod mrs. Durbeyfield på ét ben og vaskede; hun hvilede på den ene fod, mens den anden satte vuggen med

det yngste barn i en stadig bevægelse. Gængerne, der i så mange år havde båret så mange småbørn og havde rokket frem og tilbage på stengulvet, var slidt næsten flade, så at den lille fo'r fra den ene side til den anden i vuggen som en væverskyttel, når mrs. Durbeyfield, opildnet af sin sang, trådte lidt for fast i takt med al den spændstighed, hun besad, til trods for den evige vasken og pjasken i sæbe- og sodavand.

Knik, knak, knik, knak gik vuggen; tanden var lang i lyset, tællen randt ned over stagen, flammen blussede højt op; vandet drev af moderens arme, og sangen galoperede afsted, medens mrs. Durbeyfield betragtede sin ældste datter. Til trods for slid og slæb, til trods for børnegråd og næringssorg, vedblev Joan Durbeyfield at elske sang. Ikke en vise fra yderverdenen fandt vej ind i Blackmoor-dal, uden at den blev opsnappet og lært af Tess' moder.

Over hendes ansigt hvilede endnu spor af den friskhed, ja skønhed, hun i sin ungdom havde ejet; og det var tydeligt, at det gode udseende, Tess havde fået, hovedsagelig måtte være en arv fra moderen og derfor uhistorisk og ikke adeligt.

"Lad mig nu røre vuggen for dig, moder," sagde datteren blidt, "eller skal jeg måske hellere tage den fine kjole af og hjælpe dig med at vride tøjet op? ... Jeg troede, du var færdig for længe siden."

Moderen var slet ikke vred, fordi Tess så længe havde ladet hende og huset skøtte sig selv. Hun skændte kun yderst sjældent på datteren, følte ikke ofte savn af hendes hjælp, da hendes måde at passe husets gerning hovedsagelig var at opsætte alting så længe, det kun nogenlunde lod sig gøre. Og i aften var hun endnu mildere stemt end ellers. Der var en sær

drømmende, begejstret glæde i hendes blik, medens det nu hvilede på den unge pige, der ikke rigtig forstod, hvorfor moderen så således på hende.

"Nå, Tess, det var rart, du kom," sagde hun, da hun havde sunget sidste vers til ende. "Jeg ville gerne ud efter fader, og hvad mere er, jeg ville gerne fortælle dig, hvad der er hændet! Du vil såmænd blive ordentlig forbavset, når du hører det, min tøs!"

"Er der sket noget, mens jeg var ude?" spurgte Tess.

"Ja, vist så."

"Har det noget at gøre med det, at fader sådan lå og skabede sig i den vogn i eftermiddags? Jeg var ved at gå i jorden, sådan skammede jeg mig."

"Ja, det hører med. Det er blevet opdaget, at vi er de fornemste i hele grevskabet, at vi går helt tilbage til Oliver Krumles tid, ja, til de hedenske tyrkers, med monumenter og begravelser, og våben og anstalter og Fanden og hans pumpestok. Charles gjorde os til riddere af den kongelige eg, vores rigtige navn er d'Urberville, nå, hvad siger du til det? Derfor kom fader kørende hjem, aldeles ikke, fordi han var fuld, som folk sagde."

"Det var jo dejligt. Får vi noget for det, moder?"

"Å ja, naturligvis. Der kan komme store ting ud af den historie. Så såre de andre adelige får det at vide, kommer de nok rullende i deres kareter og gør os besøg. Din fader fik det at vide på vejen hjem fra Stourcastle, og han har fortalt mig om stamtavle og det alt sammen."

"Hvor er fader nu?" spurgte Tess med ét.

Moderen gav intet direkte svar på dette spørgsmål, men sagde:

"Han var inde hos doktoren i Stourcastle; det er aldeles ikke tæring, siger han. Det er nok fedt om hjertet. Se, sådan er det." Her bøjede Joan Durbeyfield en forvasket tommel- og pegefinger i form af et C. "Nu for tiden er Deres hjerte omgivet af fedt, både her og dér, der er kun et lille, åbent rum, siger doktoren. Når fedtet gror helt sammen" (her lukkede hun fingrene til et O), "så går De ud som et lys, mr. Durbeyfield, siger han. De kan vare i ti år, De kan også vare i ti måneder, eller måske kun i ti dage, siger han."

Tess så forfærdet ud. Det var sørgeligt at tænke sig hans endeligt så nær, især nu, da han var så utrolig fornem en mand.

"Men hvor *er* fader?" spurgte hun atter.

Moderen så bønligt på Tess:

"Nu skal du ikke blive vred min pige. Den stakkels mand, han var så mat efter den tale, at han måtte hen og stramme sig lidt op hos Rollivers for en halv times tid siden. Han trængte til at styrkes. Du ved selv, hvor tidligt han må ud i morgen med de bistader; de må afleveres, om han er nok så meget baron. Han må afsted ved ettiden i nat, for det er en lang vej."

"Styrkes!" sagde Tess heftigt, medens tårerne steg hende op i øjnene. "Å, du min Gud og skaber! Han går til kroen for at styrkes. Og du holder med ham, moder."

Hendes bebrejdelse syntes at ramme hvert et møbel i stuen, såvel som moderen og børnene, alting fik en nedtrykt og ydmyg mine ved den ældste datters harmfulde udbrud.

"Nej," lød moderens stemme omsider i en noget stødt tone. "Jeg holder slet ikke med ham. Jeg har stået her og ventet, til du

kom hjem og passede på børnene, mens jeg gik hen efter ham."

"Jeg kan godt hente ham, moder."

"Å nej, Tess, han går såmænd ikke hjem med dig, det ved du godt!"

Tess gjorde ingen indvendinger. Hun vidste, hvad der lå bag ved moderens ord. Mrs. Durbeyfields hat og overstykke hang på en stoleryg lige ved siden af hende, færdig til den lille udflugt, den, hun i grunden ikke var så bedrøvet over, som over årsagen til den.

"Og bring "spåbogen" ud i udhuset," vedblev hun, idet hun tørrede hænderne af og trak overtøjet på i en fart.

"Spåbogen" var et tykt værk i gammeldags bind, som lå på bordet ved siden af hende, slidt og krøllet af at være puttet i lomme og trukket op af lomme utallige gange. Tess tog den i forvaring, og moderen gik.

Denne gang efter manden på kroen var en af mrs. Durbeyfields eneste fornøjelser midt i hendes strid og stræb med de mange små børn. At finde ham hos Rollivers, sidde med ham en times tid eller to i fuldstændig forglemmelse af hus og børn gjorde hende lykkelig. Livet lå da for hende i en glans som den, aftenrøden kaster over et landskab. Bekymringer og kedsommeligheder fik et sælsomt uvirkelighedspræg, der blev genstand for rolig betragtning i stedet for at være pinagtige kendsgerninger. De små, der var uden for rækkevidde, forvandledes til ganske søde og muntre fremtoninger, og det daglige livs begivenheder fik et ret fornøjeligt, undertiden ligefrem morsomt udsende. Hun havde en fornemmelse af at sidde ved siden af den mand, der en gang var hendes ivrige og

lydige tilbeder; hun lukkede øjnene for hans ufuldkommenheder og så ham igen i brudgomsglorie.

Da Tess var alene med børnene, gik hun først ud i stalden med "spåbogen,", som hun stoppede ned i høet. En underlig rædsel for denne trolddomsbog skræmte moderen fra at tåle den inde i huset om natten, og den blev altid bragt ud, når den var blevet adspurgt. Mellem den overtroiske, visesyngende moder og den ganske godt oplærte datter, som havde været en af skolens flinkeste elever, var der et spring på godt to hundrede år, og da Tess gik tilbage gennem haven, tænkte hun over, hvad moderen i aften kunne have søgt at læse i spåbogen. Hun anede nok, at den nys opdagede fornemme herkomst kunne have noget med den sag at gøre, men det faldt hende ikke ind, at hun var den, hvis skæbne moderen ville afsløre.

Forresten glemte hun snart både adelskab og trolddom over sit arbejde, hun skulle nemlig stænke det tøj, der i dagens løb var blevet tørt. Hendes niårige broder Abraham og den tre år ældre Eliza-Louisa – Liza-Lu kaldet – gik hende rask til hånde; de yngre var allerede bragt til sengs. Imellem Tess og hendes søskende var en aldersforskel af fire år – to små var døde mellem hende og Liza-Lu og den ældste datter havde derfor en art moderlig myndighed, når hun var alene hjemme. Efter Abraham kom to piger, Hope og Modesty, så en dreng på tre år og endelig det lille barn.

Alle disse unge sjæle var passagerer om bord i Durbeyfieldskibet, de var aldeles afhængige af forældrene med hensyn til fornøjelse, livsfornødenheder, helbred, ja hele deres tilværelse. Hvis familiens to overhoveder fandt for godt at styre ud i vanskeligheder, sult, sygdom, elendighed, død, så måtte

dette halve dusin umyndige væsner sejle med, for de var jo hjælpeløse skabninger, som ingen havde rådspurgt, om de ønskede at se dagens lys, og endnu mindre, om det passede dem at udgøre en del af det langtfra mægtige Durbeyfield'ske hus. Måske var der dem, der kunne lide at vide, hvorfra den digter, hvis tankesæt i denne tid anses for lige så rigtigt, som hans vers er rene og yndefulde, har fået myndighed til at tale om "naturens hellige forsyn".

Det blev silde, og hverken fader eller moder viste sig. Tess så ud af døren og vandrede i tanken til Marlott. Nu var landsbyen ved at gå til ro. Lys og lamper slukkedes alle vegne; hun så i ånden lyseslukkeren i beboernes udstrakte hånd. Moderens udflugt var at forstå som den kendsgerning, at nu var der to, der skulle hentes. Det begyndte at gå op for Tess, at en mand, der skal afsted før ét, ikke burde sidde på kroen langt ud på natten, selv om vedkommende havde fedt om hjertet eller var aldrig i så højbåren.

"Abraham," sagde hun til sin lille broder, "tag din hat på – du er jo ingen kryster, vel? og stik op til Rollivers, se, hvor fader og moder bliver af."

Drengen fo'r hastigt op fra sin stol, åbnede døren og opslugtes af mørket. Atter gik en halv time, hverken mand, kone eller barn kom tilbage. Abraham syntes såvel som forældrene at blive hængende på limpinden i den forføreriske krostue.

"Så må jeg selv afsted," sagde hun.

Liza-Lu gik i seng, og da Tess havde lukket døren i lås, begav hun sig på vej ud i mørket, vandrede langs den krumme og

smalle sti, der ikke passede for hastig gang; en gade tager plads, jord koster penge, og tid havde beboerne i Blackmoor nok af.

4

Rollivers kro, det eneste øludsalg i denne ende af den lange, spredte landsby, kunne ikke rose sig af nogen næringsbevilling; og da ingen lovligt kunne drikke på dens enemærker, indskrænkede den offentlige udskænkning sig til et lille seks tommer bredt og tre alen langt bræt, der med ståltråd var fastgjort til havens stakitværk, og hvor tørstige fremmede i forbigående kunne sætte glasset fra sig, når de fik en drik øl på åben landevej.

Således gik det de rejsende, men der var også mange af landsbyens indvånere, der trængte til en tår, og hvor der er hjerterum, er der, som bekendt, også husrum. I det store sovekammer oven på, hvis ene vindue var dækket med et tykt, uldent sjal, som mrs. Rolliver havde kasseret, samledes hver aften et udvalgt selskab, der søgte glæde i spirituøs nydelse, alle boede de i denne ende af Marlott, og alle var de flittige til at besøge dette gæstfrie tilflugtssted.

Den rene Dråbe, hvis ejer var i besiddelse af næringsbevis som krovært, lå ikke alene meget langt borte for nogle beboere af denne spredte landsby, men det meget alvorlige spørgsmål: kvaliteten af varerne, bekræftede den herskende mening, at et glas hos Rollivers på kvisten var meget bedre end et glas i *Dråben*s store skænkestue.

En mager himmelseng, som stod i stuen, afgav siddeplads for flere gæster; et par sad på kommoden, tre på den svære, gamle egetræskiste, to på vaskebordet, en på stolen; så at de alle sad vel bænkede. Den tilstand af hygge, de nu havde nået, var så stor, at deres ansigter strålede, så at de formelig varmede hele

stuen op. Deres glæde kastede et skær over hele bohavet, der i deres øjne var mere end pragtfuldt; sjalet tog sig ud som det rigeste gobelin, messingbeslagene på kommoden virkede som forgyldte dørhamre og sengestolperne mindede skuffende om søjlerne i Salomons uforlignelige tempel.

Mrs. Durbeyfield var med ilsomme fjed nået til målet for sin vandring; hun åbnede yderdøren, gik igennem stuen, der lå i ægyptisk mørke, og famlede sig frem til trappen, hvis dør hendes fingre behandlede på en måde, der tilkendegav, at hun var yderst fortrolig både med klinke og slå. Hendes gang op ad den krogede trappe iværksattes i noget langsomt tempo, og da hendes hoved viste sig over det øverste trin, mødte hun det forsamlede selskabs blik.

"Jeg har tilladt mig at byde et par venner fra "Foreningen" herned på et glas i al fortrolighed," lød mrs. Rollivers stemme så rapt, som om hun stod på kirkegulvet og remsede sin katekismuslektie op, mens hun kiggede ned ad trappen, "Å, er det Dem, mrs. Durbeyfield! … Nå, hvor De skræmte mig. Jeg troede, det var en eller anden af disse hersens posekiggere fra regeringen."

Mrs. Durbeyfield fik en venlig modtagelse, hun nikkede til højre og til venstre, og gik hen ved siden af sin ægtemand. Han sad og snakkede med dæmpet stemme, øjensynlig til sig selv: "Jeg er lige så god som visse folk både hist og her! Og jeg har en stor familiebegravelse i Kingsbere, med adeligere benrader end hvem som helst i hele Wessex."

"Jeg ville gerne sige dig noget, der er faldet mig ind om – om denne ting – en storartet plan!" hviskede hans muntre hustru. "Hør, John! … kan du ikke se mig – hvad?"

Hun skubbede til manden, der så tværs igennem hende, som om hun havde været en glasrude, og vedblev med sin enetale.

"Tys, nu! Ikke så højrøstet, lille Durbeyfield," bemærkede værtinden, "lad ikke en af regeringens medlemmer høre Dem og komme her med spektakler!"

"Har han fortalt, hvad der er hændet os?" spurgte mrs. Durbeyfield.

"Ja, på en måde. Mener De, der kan blive penge at få?"

"Å, det er jo hemmeligheden!" lød mrs. Durbeyfields vise svar. "Men det er da altid rart at være i familie med en karet, selv om man ikke sidder i den!"

Her sænkede hun stemmen og vedblev henvendt til manden:

"Jeg har tænkt meget over den sag, og husker nu, at der er en fornem, rig dame af det navn ad Trantridge-kanten til, du ved nok, i udkanten af skoven."

"Nå – hvad er dette her?"

Hun gentog meddelelsen: "Den dame må vel være af familien," vedblev hun, "og jeg mener, vi skal sende vor Tess til hende og minde hende om slægtskabet!"

"Der er en mrs. d'Urberville, nu, du siger det, kommer jeg selv i tanker om den ting!" sagde Durbeyfield. "Pastor Tringham har nok glemt det. Men hun kan ikke bære vand med mig; hun må være en yngre gren – én, der ikke er fra kong Normans tid."

Mens dette vigtige spørgsmål drøftedes, lagde ingen af de to mærke til, at lille Abraham listede sig ind i stuen og ventede på en lejlighed til at bede forældrene komme hjem.

"Hun er rig, hun vil bestemt tage sig af pigebarnet," vedblev mrs. Durbeyfield, "og det kan jo blive udmærket. Jeg kan ikke

indse, hvorfor to grene af samme familie ikke skulle stå på visitfod med hinanden!"

"Ja, vi vil alle sammen besøge tante," sagde Abraham nu muntert, han var krøbet ind under sengen og stak nu hovedet frem, "og så, når hun har taget Tess til sig, vil vi køre i hendes vogn og have fine sorte klæder."

"Hvordan kommer du her, barn? Hvad er det for noget vrøvl? Gå straks ud og leg på trappen, til fader og moder er færdige her … Nå – så mener jeg, vi sender Tess hen til vor slægtning. Damen vil selvfølgelig synes godt om Tess straks … det vil hun, og efter alle julemærker vil Tess gøre et fint og fornemt parti … Kort sagt, jeg ved det alt sammen."

"Hvordan da?"

"Jeg slog op i spåbogen og fandt ud af det hele … Du skulle bare have set, hvor køn hun var i dag; hun er rød og hvid og skær i huden som en hertuginde."

"Jamen, vil hun selv derhen?"

"Det har jeg ikke spurgt hende om. Hun ved jo endnu ingenting om damen. Men det vil sikkert ende med et stort og fornemt bryllup, og hun vil nok føje sig!"

"Tess er sommetider sær."

"Men hun er en god og lydig pige alligevel. Lad bare mig råde."

Skønt deres samtale var fortrolig, hørtes dog hovedindholdet af den ude i stuen, og selskabet forstod, at Durbeyfield nu havde ret vigtige sager at afhandle, og at Tess, den ældste datter, havde en smuk fremtid for sig.

"Ja, jeg sagde såmænd til mig selv nu før, da jeg så hende danse afsted med de andre piger: Tess, sagde jeg, er et fint og

kønt pigebarn!" bemærkede en af de ældre gæster i en dæmpet tone; så lagde han til, endnu sagtere:

"Men Joan Durbeyfield gjorde måske klogt i at se sig for og ikke være for hastig til at sende sådan et ungt blod ud i verden!"

Nu blev samtalen mere almindelig, og pludselig hørtes skridt ude på trappen.

"Jeg har tilladt mig at byde et par venner ind på et glas i al fortrolighed," remsede værtinden op, indtil hun så, at det ingen andre var end Tess.

Selv i moderens øjne passede Tess' unge ansigt ikke rigtigt her i vin- og tobaksdampen; og næppe havde et bebrejdende blik fra de mørke øjne truffet forældrene, før de begge to kom op fra deres sæde, hastigt drak deres glas ud og gik ned ad trappen bag efter den unge pige, medens mrs. Rolliver til afsked gav dem en advarsel med:

"Gør ingen støj, vel, gode venner! Ellers kunne jeg let få politiet på halsen med stævning og alt muligt vrøvl! Godnat, alle tre!"

De gik hjemad sammen, Tess og moderen på hver sin side af Durbeyfield, der virkelig slet ikke havde fået mere end fjerdeparten af det, en almindelig drukkenbolt med lethed og anstand kunne have båret til kirke en hvilken som helst søndag formiddag, men baronens langtfra stærke helbred gjorde den lille smule til bjerge, der tyngede ham ned.

Da han kom ud i aftenluften var hans gang så usikker, at han et øjeblik styrede efter London, og det næste satte kurs efter Bath, hvilket var af en ganske komisk virkning, som vist oftere er iagttaget, når familien går hjem fra værtshus – forresten var den komiske virkning her aldeles spildt på tilskueren, ja, man

kunne måske i dette som i mange andre lignende tilfælde sige, at det egentlig slet ikke var komisk. Med forenede anstrengelser lykkedes det moder og datter nogenledes at skjule disse svajninger og kontramarcher både for deres ophav og for Abraham; de nåede i nogenlunde god behold deres dør, hvor Durbeyfield, sagtens for at trøste sig og stramme sig op ved synet af den mere end beskedne bolig, igen brød ud i aftenens omkvæd:

"Jeg har en fam-ilie-begrav-else – i Kingsbere!"

"Så, ti nu stille med den snak, lille John!" sagde hans kone venligt. "Du er da ikke den eneste familie her, der har kendt bedre dage. Se til Anktells og Horseys, ja selv Tringhams, de er næsten lige så meget på knæene som vi, skønt du nu alligevel er kommet af endnu finere folk end de! Gud være priset, at jeg aldrig har kendt til "familie", så har jeg da ingenting af den slags at blues over."

"Det skal du ikke være så vis på, Joan! Efter din beskaffenhed at dømme har jeg nu den tro, at din slægt har været meget højere på strå og vel sagtens har været både konger og dronninger i deres velmagtsdage."

Tess drejede samtalen i en anden retning, idet hun bemærkede, hvad der lå hende langt tungere på sind end adelskabet.

"Jeg er så bange, fader aldrig vil komme af sted i morgen tidlig med de bistader."

"Jeg! – Jeg skal nok være på benene om to timer. Det lover jeg dig min lille pige!"

Klokken var elleve, før familien kom til ro, og klokken to næste morgen i det seneste måtte bistaderne afleveres til

købmændene i Casterbridge, det var torvedag om lørdagen, og vejen derhen var både lang og dårlig, de måtte køre en 6-7 mil med en hest, der havde et alt andet end jordvindende fodskifte. Klokken var et kvarter over et, da mrs. Durbeyfield kom ned i det rummelige værelse, hvor Tess og alle hendes søskende lå og sov.

"Stakkels fader kan umuligt køre ud nu!" sagde hun til den ældste datter, hvis store øjne åbnede sig, så snart moderen rørte ved døren.

Tess satte sig op i sengen, hun var endnu ikke helt ude af drømmenes land.

"Men én må afsted!" svarede hun omsider. "Det er allerede sent med de kuber – bierne har snart sværmet i år, og venter vi til næste torvedag, kan vi godt få lov at beholde de bistader!"

Mrs. Durbeyfield så ganske rådvild på datteren.

"Kunne ikke muligvis en af de unge fyre fra i går give dig en håndsrækning, en af dem, du dansede med?" foreslog hun så.

"Å nej, på ingen måde! Det kan der ikke være tale om," erklærede Tess stolt. "Så fik alle folk jo at vide, hvorfor fader ikke kører til torvs i dag, og det var alt for flovt! Jeg mener, jeg selv kunne køre derind, hvis Abraham tog med og hjalp mig lidt."

Moderen måtte omsider gå ind på denne plan, og lille Abraham blev da revet op af sin trygge søvn og hjulpet i klæderne, som de kunne bedst, halvvågen som han var. Imidlertid blev Tess selv færdig i en fart, og med en tændt lygte i hånden begav de sig ud i stalden. Den vakkelvorne lille kærre var allerede læsset, pigen trak hesten frem; den bar det lovende navn "Prince", men den var ikke meget mere værd end køretøjet.

Det sølle øg så sig forbavset om i mørket, betragtede lygten og de to skikkelser, der bevægede sig rundt om den, og kunne øjensynlig ikke fatte, at den i denne nattetime, hvor alle levende væsner fik lov at hvile, skulle kaldes ud til arbejde. Der blev lagt nogle lysestumper i lygten som reserve; så blev den hængt på højre side af vognen, og begge de unge Durbeyfield'er trak hesten et stykke op over den første bakke, de ville ikke overlæsse dyret, de vidste alt for godt, at den ikke tålte mange stød, og vejen var meget lang. De spiste et stykke smørrebrød og talte lidt sammen for at blive vågne og holde modet oppe, indtil den virkelige morgen brød frem. Abraham, hvis øjne efterhånden var blevet nogenlunde klare, gjorde bemærkninger over de sære former, alting havde i lygtens flakkende skin, om det træ derhenne, der så ud som en tiger, og den store sten, der akkurat lignede en kæmpes afhuggede hoved. Da de var kommet forbi Stourcastles stråtækte, sovende hytter, hævede terrænet sig en smule, til venstre for dem lå en højde, Bulbarrow eller Bealbarrow kaldet, som er en af de betydeligste i Syd-Wessex, så gik det atter jævnt nedad en lang tid. De satte sig op på fjælen foran i vognen, og Abraham faldt i tanker.

"Tess!" begyndte han omsider efter en stunds tavshed.

"Ja, Abraham?"

"Nå, Tess, er du glad over, at vi er så fine?"

"Å nej, det kan jeg egentlig ikke sige."

"Men du er da glad over, at du skal giftes med en fin herre."

"Hvad skal jeg?" sagde Tess og så op.

"Ja, vor fine tante skal hjælpe dig til at blive gift med en fin herre!"

"*Mig*? Vor fine tante? Vi har ingen fine tanter. Hvem har sat dig sådan noget vås i hovedet?"

"Det hørte jeg dem sige hos Rollivers, da jeg skulle hente fatter! Der er en rig dame af vor familie, hun bor ad Trantridge-kanten til, og moder, hun sagde, at hvis du gik til hende og sagde, du var i familie med hende, ville hun nok skaffe dig en fin herre til mand!"

Søsteren blev med ét tavs og faldt hen i drømmerier. Abraham snakkede videre, snarere af lyst til at høre sin egen stemme end egentlig for at få svar, så at han ikke engang lagde mærke til søsterens uopmærksomhed. Han lænede sig tilbage mod de opstablede bikuber og gjorde sine bemærkninger om stjernerne, der koldt glimtede på den sorteblå himmel uden at bekymre sig om disse to usle små skabninger. Han spurgte, hvor langt borte disse stjerner vel kunne være, og om Vorherre boede på den anden side af dem. Nu og da svævede hans tanker fra de lysende kloder til noget, der egentlig lå ham meget nærmere: Tess' giftermål med den fine herre. Mon han så fik penge nok til at købe en kikkert, der var så lang, at den kunne trække de stjerner så nær som Nettlecombe?

Disse spørgsmål vakte Tess, og hun svarede lidt utålmodigt:

"Lad mig nu være fri for at høre om al den fornemhed mere!"

"Hør, Tess, har du ikke sagt, at stjernerne var verdener?"

"Jo!"

"Som jorden, hvad? Akkurat lige sådan?"

"Det ved jeg ikke bestemt, men det tror jeg. Jeg synes sommetider, de ligner æblerne på vort træ; de fleste er friske og prægtige, nogle, ikke mange, fordærvede og ormstukne."

"Bor vi da på en frisk eller på en ormstukken én?"

"På en ormstukken."

"Det var så kedeligt, at vi ikke kunne komme på en god, siden der er flere af dem."

"Ja."

"Men er du også vis på, at det er sådan, Tess?" Han vendte sig helt om mod hende; det lod til, at hendes meddelelse havde gjort et dybt indtryk på ham. "Hvordan tror du, det havde stillet sig, hvis vi nu var kommet på en af de gode?"

"Så tænker jeg, fader ikke ville hoste eller liste om, som han nu gør; han ville vel heller ikke have drukket så meget i går, at han i dag måtte holde sengen; og moder havde ikke været nødt til evig og altid at stå i vaskebaljen uden nogensinde at blive færdig."

"Og du ville straks være en fin dame, der ikke behøvede at gifte dig med en herre for at blive fornem, ikke?"

"Å, Abraham, kom nu ikke med den dumme snak igen!"

Denne tilrettevisning bragte ham til tavshed, og han blev døsig. Tess var ganske vist ikke vant til at køre uden kusk, men hun mente dog, at hun kunne lade drengen tage sig en lur og passe Prince, derfor lagde hun ham til rette mellem bikuberne, tog tømmerne i hånd, og så rullede de videre. Hesten optog ikke i nogen høj grad hendes opmærksomhed, da den manglede den fornødne kraft til at gøre sig udtilbens, og da Tess nu ikke mere forstyrredes af Abrahams spørgsmål, faldt hun selv hen i drømmerier, medens hun lænede sig mod bistaderne. Træerne, der stille gled hende forbi, havde intet at gøre med virkeligheden, og vindens susen i deres grene lignede en sørgmodig sjæls sagte sukken i natten.

Hun sad og tænkte på sin egen tilværelse, og hun så klart på faderens forfængelighed, på møllerens stolte planer med hende; det forekom hende, at hendes fornemme frier stod og lo ad hende og hendes families fattigdom og hoffærdighed. Alting flød sammen, blev stedse mærkeligere, hun lagde ikke mærke hverken til tid eller til sted. Et pludseligt, voldsomt stød rystede vognen og hende og rev hende op af søvnen, for hendes trætte øjne havde også lukket sig.

De var kommet et langt stykke vej fremad, og vognen holdt stille. En hul jammerlyd, der var ulig alt, hvad hun nogensinde havde hørt, skræmte næsten livet af hende, så lød et højt råb: "Halløj, der!" Lyset i lygten, som hang på vognen, var slukket, men en anden skinnede hende lige ned i ansigtet, meget stærkere end deres egen; der var sket noget forfærdeligt! Seletøjet var viklet rundt om noget, der spærrede vejen.

I rædsel og forvildelse sprang Tess ned og forstod den skrækkelige begivenhed. Jammerlyden kom fra den stakkels Prince. Morgenposten med sine to store hjul, der lydløst og i flyvende fart rullede afsted langs de smalle biveje, var kørt på hendes kærre, da lygten var gået ud! Vognstangen var trængt ind i bringen på hendes ulykkelige hest som et spyd, og fra såret vældede blodet ud og plaskede ned på jorden.

I sin elendighed og fortvivlelse fo'r Tess frem og lagde begge hænder mod såret, hvilket kun havde den virkning, at hun blev overstænket med blod fra øverst til nederst. Så stod hun og så til, aldeles lamslået. Prince rørte sig ikke, holdt sig endnu på benene et øjeblik, så sank den sammen som en klump. Nu kom postillonen til, han gav sig til at spænde seletøjet af det faldne dyr, men det havde allerede draget sit sidste suk. Og da manden

så, han ikke kunne gøre noget, gik han hen til sin egen hest, der ingenting fejlede.

"De holdt til den gale side," sagde han. "Jeg må og skal afsted med postsækkene, så De gør bedst i at blive her med Deres læs. Jeg skal sende en eller anden herhen, så snart det er muligt; det er snart dag, og De behøver ikke at være bange."

Med disse ord steg han op på bukken og rullede videre i flyvende fart, medens Tess stod og ventede. Himlen blev nu lysere, fuglene begyndte at røre sig og pippe i buskene; alle genstande rundt om blegnede, men Tess var blegere end alt andet. I den store pøl ved hendes fødder stivnede blodet lidt efter lidt, og da solen stod op, bragte dens stråler den til at spille i alle regnbuens farver. Prince lå på siden, stiv og stille, med halvåbne øjne; hullet i bringen var ikke stort, hun undrede sig over, at livet kunne være smuttet bort den vej.

"Det er min skyld, min skyld alt sammen!" udbrød det fortvivlede pigebarn, medens hendes øjne hvilede på den døde hest. "Der er ingen undskyldning for mig her. Hvordan skal fader og moder nu kunne leve? Abraham, å, Abraham!" Hun rystede drengen, der sov de retfærdiges søvn midt i ulykken. "Vi kan ikke komme videre, Prince er død!"

Da Abraham endelig forstod, hvad der var sket, malede den dybeste sorg sig på hans lille ansigt.

"Å, Gud! Og i går kunne jeg endnu le og danse!" jamrede hun. "At tænke sig, jeg var sådan et tosset barn!"

"Det er bare, fordi vi skal være så uheldige at bo på en ormstukken stjerne, og ikke på en af de gode, deroppe," mumlede Abraham hulkende.

Og så ventede børnene, ventede i en evighed, syntes de. Endelig kom en lyd, der vidnede om, at postillonen havde holdt ord. En landmand fra Stourcastle kom gående med en lille stærk kleppert. Den blev spændt for kærren i stedet for Prince, og læsset blev så kørt til Casterbridge.

Om aftenen kom den tomme kærre atter til det sted, hvor ulykken var sket. Prince havde ligget i grøften siden om morgenen, men blodpølen kunne endnu ses midt på vejen, skønt mange vogne var rullet hen over den. Prince blev nu læsset på det køretøj, han så ofte havde trukket, og med alle fire stive ben i vejret kørt hjem, medens de slidte sko skinnede i aftensolens skråtfaldende stråler.

Tess var gået tidligere hjem. Hvordan hun skulle få meddelt forældrene den elendighed, det gik over hendes forstand. Det var en lettelse, da hun i deres bedrøvede ansigter læste, at de allerede var vel underrettede, skønt denne kendsgerning egentlig ikke var i stand til at lette den skyldbevidsthed, der næsten tyngede hende til jorden.

Men selve husstandens utilforladelighed gjorde ulykken mindre følelig, end den ville have været for en rigtig ordentlig og stræbsom familie, skønt den her var ensbetydende med ødelæggelse og andetsteds kun ville have været uheld. I Durbeyfield'ernes hjerte brændte ikke den stærke harme, der ville have ramt pigen for hendes skødesløshed, hvis forældrene selv havde været mere ærekære. Ingen gjorde Tess så bitre bebrejdelser som hendes egen samvittighed.

Da det blev oplyst, at pølsemanden og garveren kun ville give et par shillings for det gamle øgs hud og krop, viste Durbeyfield sig på højde med sin stilling og høje byrd.

"Nej," sagde han stolt, "da vi d'Urberviller var i vor herlighed, plejede vi ikke at sælge vor ganger til pølsemad! Lad dem beholde deres usle skillinger! Han har været mig en tro tjener i live, nu vil jeg ikke skille mig af med ham."

Og næste dag sled han hårdere i det med at grave en grav til Prince i haven, end han i mange måneder havde arbejdet for at skaffe sin familie brødet. Da hullet var stort nok, slæbte han og hans kone med et reb Prince hen til det; alle børnene fulgte højtideligt efter. Abraham og Liza-Lu hulkede, som deres hjerter skulle briste. Hope og Modesty lettede deres sorgbetyngede sind ved skrål, der kunne høres i lang afstand, og da Prince rullede ned i graven, samledes hele familien rundt om den; deres forsørger var borte: hvad i alverden skulle der nu blive af dem?

"Er han nu i Himlen?" spurgte Abraham, halvkvalt af gråd.

Durbeyfield skovlede jord over dyret, børnene skrålede igen. Alle græd undtagen Tess; hendes ansigt var hvidt og hendes øjne tørre, hun betragtede sig som en morderske.

5

Durbeyfields forretning som pranger blev med hestens død omtrent umulig, og da han var uvant med regelmæssigt arbejde, så det sort ud for den talrige familie.

Stakkels Tess, der betragtede sig som den, der havde bragt ulykken over deres hoveder, gik imidlertid rundt og grundede på, hvad hun kunne gøre for at hjælpe faderen ud af forlegenheden, og så forklarede moderen hende den store plan, hun i sin visdom havde udklækket:

"Vi må tage det, som det falder, min pige," sagde hun, "og vi kan være glade, at vor fornemme byrd netop er blevet opdaget i et så heldigt øjeblik. Du må prøve, om familien ikke skulle være oplagt til at hjælpe os på fode igen. Ved Trantridge bor en meget rig dame, en mrs. d'Urberville, der må være en slags tante til os. Til hende må du nu henvende dig."

"Det kunne jeg jo gerne gøre," svarede den føjelige Tess, "men hvis den dame virkelig er til, ville det allerede være pænt af hende at kendes ved os, hun skylder os jo ingenting, moder."

"Å, du kunne naturligvis sagtens vinde hendes yndest, så at hun gjorde alt muligt; måske ville der komme mere godt ud af det, end du aner. Jeg ved nok, hvad jeg har hørt."

Den syndeskyld, der tyngede på Tess' sind, gjorde hende end mere lydig, end hun ellers ville have været, men hun fattede rigtignok ikke, hvad moderen egentlig kunne vente sig af et skridt, der i hendes øjne kun kunne bringe dem tvivlsom fordel. Det var jo muligt, at moderen havde indhentet oplysninger og hørt, at den omtalte frue var en ganske særlig god og dydig

person. Tess' medfødte stolthed gjorde det yderst pinligt for hende at skulle optræde som "fattig slægtning".

"Jeg ville meget hellere arbejde for mit brød," foreslog hun.

"Durbeyfield," sagde Joan og vendte sig mod manden, der sad og hang i en krog, "sig til hende, at hun skal, så gør hun det nok."

"Jeg synes nu heller ikke så særlig godt om, at mine børn skal gå og fremstille sig for slægtninge, jeg ikke kender," mumlede han, "jeg er familiens overhoved, og jeg burde kunne stå på mine egne ben."

Hans grunde for at afholde sig fra den slags skridt var meget vægtigere end dem, Tess havde fremført. Alligevel svarede den stakkels pige:

"Ja, ja, moder! Siden det var mig, der ødelagde hesten, mener jeg, det er min skyldighed at finde på noget. Jeg skal nok gå til damen, men du må lade mig selv bestemme, om jeg vil bede hende hjælpe os. Og frem for alt, lad være at tænke på et godt parti til mig, det er alt for tosset."

"Godt sagt, Tess," lød det salvelsesfuldt fra sir John.

"Hvem siger, jeg går med slige tanker?" spurgte moderen.

"Det er mig selv, der siger det. Jeg skal nok tage derhen."

Næste morgen stod hun tidligt op og gik til Shaston, hvor hun ville køre med en fragtmand, der to gange om ugen gik fra Shaston til Chaseborough og kom forbi Trantridge, hvor den hemmelighedsfulde, ubekendte mrs. d'Urberville boede.

Tess Durbeyfields vej faldt hin mindeværdige morgen gennem Blackmoor-dalens nordøstlige del, den del, hvori hun var født og havde levet indtil nu. Ved Trantridge-korsvejen stod hun af vognen og gik til fods op ad bakken i retning af den skov,

som kaldtes "Vildtbanen", og på grænsen af hvilken mrs. d'Urbervilles gård "Skrænten" skulle ligge.

Det var ikke egentlig noget gods med jorder og skov og eng og en gnaven forpagter, som skulle betale en afgift til godsejeren og alligevel leve med en talrig familie. Det var meget mere, det var en slags villa, et landsted i stor stil, bygget alene for ejerens fornøjelse, uden en eneste tønde besværligt land, kun med lystpark, køkkenhave og en lille smule jord, som ejeren selv drev, stadig fordi det morede ham, ved en forvalters hjælp.

Tess fik først øje på den smukke, røde portnerbolig. Hun troede, det var selve herresædet, og gik med nølende skridt ind ad en sidelåge, fulgte en kort tid en bred allé, der pludselig gjorde en drejning, så at hun med ét så huset ligge for sig. Det var en moderne bygning af samme røde, skinnende mursten som portnerboligen, der tog sig så smukt ud imellem det grønne løv. Bagved strakte vildtbanens store træer deres mægtige kroner op mod himlen, og alting så nyt og fint og velpasset ud. Alting røbede fattigdom og velvære, staldene, de store drivhuse og et stort telt midt på den glatte, grønne græsplæne.

Den uskyldige Tess Durbeyfield stod stille i forbavselse, hun vovede knap at gå hen ad den fint revne grusgang; alting var så ganske anderledes, end hun havde tænkt sig.

"Jeg troede, vi var en ældgammel familie, men dette er jo splinternyt alt sammen," mumlede hun hen for sig, medens hun i sit stille sind fortrød, at hun havde føjet moderen og indladt sig på at gå dette ærinde. Hun syntes, det blev sværere og sværere at "give sig til kende" for den rige familie og havde allermest lyst til straks at vende næsen hjem.

D'Urbervillerne – eller Stoke-d'Urbervillerne, som de i førstningen kaldte sig – ejerne af alle disse herligheder, var en temmelig mærkelig familie her i denne stille, gammeldags egn.

Pastor Tringham havde holdt sig til sandheden, da han påstod, at den sølle John Durbeyfield var familien d'Urbervilles eneste ætling, i det mindste i den del af landet; han kunne have tilføjet, for det vidste han godt, at Stoke-d'Urbervillerne ikke var mere d'Urberviller end han selv. Dog måtte man indrømme, at den var en meget passende stamme til indpodning på den gamle slægt, der hårdt nok kunne trænge til fornyelse.

Da gamle Stoke, der for nylig var død, havde tjent sig en smuk formue som købmand – nogle sagde som ågerkarl i Nordengland – besluttede han at slå sig ned i den sydlige del af landet, uden for sit forrige forretningsfelt, og da han iværksatte denne plan, følte han sig kaldet til med det samme at ombytte et navn, der måske ikke havde en rigtig god klang, med et finere og mere fornemt.

I "British Museum"s fortegnelse over uddøde familier i den landsdel, han ville lyksaliggøre, standsede han ved navnet d'Urberville, det tiltalte ham i så høj grad, at han ganske roligt antog det for sig og sine efterkommere i al evighed. Forresten var han en rimelig mand, og da hans stamtavle blev lavet, afholdt han sig fra alle mulige alt for højtflyvende titulaturer.

Stakkels Tess og hendes familie kunne jo umuligt have nogen anelse om gamle Stokes påfund med hensyn til navneforandring, de kendte intet til den slags tilegnelser og mente i deres uskyldighed, at om formue var skælmens gave, var et navn noget, man fødtes med og til.

Tess stod endnu og betænkte sig, vidste ikke, om hun skulle gå frem eller tilbage, da en skikkelse med ét viste sig i teltets mørke, trekantede åbning. Det var en høj ung mand med en cigar i munden. Hans ansigtsfarve kunne næsten kaldes sortebrun, læberne var svulmende, stygge i form, men røde og bløde; over dem snoede et tykt, kulsort overskæg sig, skønt han næppe kunne være mere end to-treogtyve år. Han så noget simpel ud, og der var over hans hele ansigt et præg af ubændig kraft, der især fandt udtryk i de sorte, rullende øjne, som dristigt, ja frækt hvilede på lille Tess.

"Nå, min smukke pige, hvad står du dér efter?" sagde han og kom hen til hende, og da han så, hun blev ganske bestyrtet ved denne tiltale, vedblev han: "Bliv ikke bange. Jeg er mr. d'Urberville. Vil du tale med mig eller med min moder?"

Denne d'Urberville'ske fremtoning var for Tess endnu mere overraskende end selve huset og haven. Hun havde tænkt sig en ældre, værdig herre med ædle fornemme træk, hvori man kunne finde høj byrd og historiske lineamenter. Men hun samlede alt sit mod; nu kunne hun ikke slippe bort, og hun svarede med nogenlunde fast stemme:

"Det var Deres moder, jeg gerne ville tale med."

"Jeg er bange for, det ikke lader sig gøre; hun er en blind, gammel kone," svarede ætlingen af de uægte d'Urberviller, for Alexander var den afdøde Simon Stokes eneste søn og arving. "Kunne du ikke tale med mig? Hvorfor ville du så gerne se moder?"

"Det var rigtignok en sag – en sag – ja, det er ikke så lige at få det sagt."

"Noget morsomt?"

"Å nej! … Ja, hvis jeg siger det til Dem, kunne det let se ud – se ud som …"

I dette øjeblik fandt Tess selv sit ærinde så mærkeligt, ja latterligt, at hendes rosenrøde, buede læber fortrak sig til et sødt smil, skønt hun følte sig såre ængstelig og uhyggelig i Alexanders nærhed, mens han var i høj grad tiltalt af den smukke pige.

"Det er så – så tosset!" stammede hun, "jeg er bange for, jeg ikke kan sige Dem det."

"Bryd dig aldrig om det. Jeg kan netop godt lide tossestreger. Prøv nu, min lille pige, prøv, så klarer det sig nok."

"Moder sagde, jeg skulle gå herhen," vedblev Tess, "og – og jeg havde forresten selv ikke noget imod det, men jeg kunne ikke tænke mig, det skulle komme således – altså – jeg skulle sige mrs. d'Urberville, at vi var i familie med hende!"

"Nå således! Fattige slægtninge?"

"Ja."

"Stoke'r?"

"Nej – d'Urberviller!"

"Ja – selvfølgelig mener jeg d'Urberviller!"

"Vort navn er i tidernes løb blevet forandret til Durbeyfield, men vi har flere beviser på, at vi virkelig er d'Urberviller. Det siger oldgranskeren … og så har vi hjemme et signet og en meget gammel sølvske, rund som en slev, og med en krybende løve og et tårn på skaftet … den er forresten så gammel og slidt, at moder bruger den til at røre i suppegryden."

"Der er ganske vist både en løve og et tårn i vort våben!" sagde han i en flot henkastet tone.

"Og så mente moder, vi skulle give os til kende for Deres fru moder, for vi mistede vor hest forleden ved et ulykkeligt tilfælde ... Og vi er den ældste gren af familien!"

"Det var jo nydeligt af din moder, min lille pige! Jeg er hende meget taknemmelig for hendes betænksomhed!"

Alexander så på Tess, mens han talte, på en måde, der fik blodet til at fare op i hendes kinder.

"Så kom du altså herhen for at aflægge din familie et lille besøg?"

"Ja, sådan var det ment," stammede Tess og kastede et forskræmt blik op ad huset til.

"Nå, ja det er da intet ondt i! Hvor bor I? Hvad tager I jer for?"

Hun gav ham nogle kortfattede oplysninger, og efter flere andre spørgsmål og svar meddelte hun ham, at hun ville hjem med den samme fragtmand, der havde kørt hende til Trantridge.

"Men der er længe, til han kører hjem; kunne du ikke have lyst til at spadsere lidt rundt i haven med mig, lille kusine?"

Tess ønskede snarest muligt at gøre ende på dette besøg, men den unge mand ville ikke slippe hende, så hun samtykkede i at gå med ham. Han fulgte hende rundt mellem græsplæner og blomsterbede, viste hende drivhusene, gik derefter ind i frugthaven, hvor han spurgte hende, om hun kunne lide jordbær.

"Ja, når de kommer," sagde Tess.

"Her har vi dem allerede," og så begyndte d'Urberville at plukke til hende, rakte dem op til hende ét efter ét og valgte sluttelig et særlig stort og sjældent, som han ville putte i munden på hende.

"Nej, nej," stammede hun hastigt og lagde sin hånd mellem hans fingre og sine læber. "Jeg kan bedre lide at spise selv."

"Snik om en snak!" udbrød han, og med en ynkelig mine lukkede hun munden lidt op.

De blev endnu en stund ved at vandre om i haven; Tess spiste føjeligt, på en sær adspredt, underkuet måde alt, hvad Alexander rakte hende. Da hun ikke ville have flere jordbær, fyldte han hendes lille kurv, og så spadserede de ind i rosenhaven, hvor han plukkene blomster til en brystbuket. Hun adlød som en søvngængerske, lod ham fæste roser i hendes hat, i hendes bælte og lægge en hel bunke i kurven ovenpå bærrene. Til sidst så han på sit ur og sagde:

"Når du nu har fået noget at leve af, må du tænke på din fragtmand. Kom med, så skal vi se at få fingre i lidt fødevarer."

Stoke-d'Urberville gik tilbage til teltet med hende, lod hende blive derinde og kom lidt efter tilbage med nogle kolde frokostretter i en kurv, som han selv pakkede ud for hende. Det var åbenbart, at den unge herre ikke ønskede at forstyrres af tjenerskabet.

"Det er dig vel ikke imod, at jeg ryger?"

"Å nej, aldeles ikke."

Han så på hende, medens hun sad dér og spiste, og stakkels lille Tess anede kun lidet, medens hun glædede sig over de dejlige roser, at der, bag ved de lette blågrå skyer, som snart fyldte teltet, sad hendes "livs ulykke", ham, der skulle blive den blodrøde plet i hendes tilværelses farvebillede. Hun havde en egenskab, der i denne stund blev til ulykke for hende, den, der fik Alexander d'Urbervilles øjne til så ufravendt at hvile på hende. Det var den blomstrende, svulmende ungdommelighed,

der ligesom lagde år til hendes alder. Hun havde arvet den fra moderen, men havde ikke fået dennes lette, glade sind.

Hun var snart færdig med sin frokost.

"Nu skal jeg hjem, mr. d'Urberville!" sagde hun og rejste sig.

"Men sig mig først, hvad du hedder?" spurgte han, mens han fulgte hende ned ad alléen og de ikke mere kunne ses fra huset.

"Tess Durbeyfield fra Marlott."

"Og du siger, I mistede jeres hest?"

"Jeg – jeg kom til at slå den ihjel!" svarede hun, og hendes øjne fyldtes med tårer, medens hun fortalte ham, hvordan ulykken var sket. "Og jeg ved slet ikke, hvad jeg skal finde på for at gøre min skødesløshed god igen."

"Jeg må se, om jeg ikke kunne hitte på noget. Moder må kunne finde en plads til dig. Men Tess, det siger jeg dig. Kom ikke med noget vrøvl om d'Urberville! Durbeyfield, det er et helt andet navn, som ikke har noget med mit at bestille."

"Ja, jeg ønsker mig ikke noget andet," svarede Tess med et anstrøg af værdighed.

Et øjeblik, kun et eneste øjeblik, da de stod ved nogle høje alperoser og takstræer, førend de var nået til portnerboligen, bøjede han sit ansigt ned mod hendes. Men ved nærmere eftertanke mente han, at han gjorde klogest i at lade hende gå i fred.

Dette var begyndelsen. Havde hun anet, hvor afgørende dette første møde skulle blive, kunne hun have spurgt, hvorfor hun var fordømt til at ses og bemærkes og begæres af den mand, hun ikke burde have, og ikke af en anden, der i enhver henseende var den rigtige, så rigtig, som noget menneskeligt

kan være sandt og rigtigt, men for ham, for den rigtige, var hun i denne stund ikkun et vagt, halvt udslettet indtryk.

Da d'Urberville kom tilbage til teltet, satte han sig på en stol og faldt i tanker, medens et fornøjet smil lyste op i hans mørke ansigt, til sidst brast han i latter.

"Nå, jeg vil være bandsat, om dette ikke er en morsom historie. Ha, ha, ha! En forbistret sød pige var det!"

6

Tess gik ned ad bakken til korsvejen og tog adspredt plads i fragtmandens vogn, som kom fra Chaseborough og skulle til Shaston. Han havde denne gang flere passagerer med sig, men hun så dem næppe, skønt hun svarede, når de talte til hende.

En af dem henvendte sig mere direkte til hende og bemærkede:

"Men De er jo som en urtekost, lille jomfru! Og sikke dejlige roser i juni måned!"

Pludselig mindedes hun, at hun måtte se mærkelig ud med roser i brystet og roser i bæltet og roser i hatten, roser og jordbær i kurven. Hun rødmede og sagde forvirret, at der var en, der havde foræret hende blomsterne. Og da ingen så på hende, listede hun sig til at pille så mange af, som hun kunne, og få dem anbragt i kurven, hvor hun dækkede dem med sit lommetørklæde. Så faldt hun igen i tanker, og da hun bøjede hovedet, stak en af roserne i brystbuketten hende, så det gjorde ondt. Som alle landsbypiger var hun overtroisk; hun tog det som et ondt varsel, det første, hun havde mærket den dag.

Vognen gik ikke længere end til Shaston, og hun måtte gå en mils vej til fods, før hun nåede Marlott; derfor blev Tess efter moderens råd den nat i Shaston hos en bekendt og kom først næste morgen hjem.

Da hun kom ind, så hun straks på moderens ansigt og triumferende holdning, at der måtte være sket noget, mens hun var borte.

"Å ja, du, jeg ved det hele! Jeg sagde dig jo, at det ville blive udmærket alt sammen, og nu fik jeg da ret!"

"Hvor ved du det? Hvad mener du?" svarede Tess lidt anstrengt.

Moderen så op og ned ad den smukke datter og sagde:

"Så du har allerede kunnet vikle dem om din lillefinger?"

"Hvor ved du det fra?"

"Jeg har fået brev!"

Tess indså, at dette var muligt.

"De siger – mrs. d'Urberville siger, at hun trænger til dig; du skal se efter hendes hønseopdræt, der er hendes kæphest. Men det er jo bare et påskud, for at du ikke straks skal sætte dig alt muligt i hovedet. Hun vil naturligvis antage dig som sin slægtning – det er, hvad det er."

"Men jeg så hende ikke."

"Nogen må du da have set, ved jeg."

"Jeg traf hendes søn."

"Og ville han kendes ved dig?"

"Ja, han kaldte mig kusine."

"Nej. Virkelig! John, han kaldte hende kusine," råbte Joan til sin mand. "Nå, og så har han talt til sin moder om dig, og hun har brug for dig."

"Men jeg ved ikke, om jeg duer til at passe fjerkræ," sagde Tess tvivlende.

"Ja, så ved jeg ikke, hvem der skulle du til det, du har jo gjort det, fra du var et lille barn. Forresten er det vist bare et påskud for at give dig noget at bestille, at du ikke skulle føle dig afhængig."

"Jeg tror alligevel ikke, at jeg skulle tage derhen," sagde Tess tankefuld. "Hvem har skrevet det brev? Vil du lade mig se det?"

"Mrs. d'Urberville har skrevet det, her er det."

Brevet var skrevet i tredje person og underrettede ganske kort mrs. Durbeyfield om, at hendes datter kunne få plads som hønsepige hos mrs. d'Urberville, at hun skulle få et godt værelse og god løn, hvis man var tilfreds med hende.

"Og det er det hele?" sagde Tess.

"Du ventede vel ikke, at hun skulle begynde med at omfavne og kysse dig."

Tess så ud af vinduet.

"Jeg ville hellere blive hjemme hos dig og fader," sagde hun i en adspredt tone.

"Men hvorfor?"

"Jeg kan ikke så godt sige dig hvorfor, moder; jeg ved det egentlig ikke rigtig selv."

En uge derefter kom hun en aften hjem efter forgæves at have søgt arbejde i nabolaget. Hun havde haft til hensigt at se at tjene så meget i løbet af sommeren, så at hun kunne købe en anden hest. Hun var næppe kommet indenfor døren, før et af børnene løb hen til hende og sagde: "Herren har været her!"

Hendes moder, der smilede som en nyslået toskilling, skyndte sig at forklare hende det. Mrs. d'Urbervilles søn havde været ude at ride, og da han var kommet i nærheden af Marlott, havde han set indenfor hos dem for at spørge fra sin moder, om Tess så kom eller ej for at passe hendes fjerkræ, for den dreng, som hidindtil havde passet dem, havde vist sig at være ganske upålidelig.

"Mr. d'Urberville sagde, at hvis dit ydre ikke løj, måtte du være en god pige. Sandt at sige synes han at interessere sig meget for dig."

Det syntes i øjeblikket at glæde Tess at høre, at en fremmed satte hende så højt, da hun i sin egen agtelse var sunket så dybt.

"Det er meget venligt af ham," mumlede hun, "og hvis jeg rigtig vidste, hvordan der var, gik jeg derhen på stående fod."

"Han er en meget smuk mand."

"Det synes jeg nu ikke," sagde Tess roligt.

"Ja, enten du nu tager imod det eller ej, så er det dog et tilbud. Han har en nydelig diamantring."

"Ja," sagde lille Abraham henne fra vinduet, "jeg så den, og den glimrede, når han tog hånden op til sine knebelsbarter. Moder, hvorfor tog vor fine slægtning hele tiden hånden op til sine knebelsbarter?"

"Nej, hør mig nu til det barn," udbrød mrs. Durbeyfield med beundring.

"Måske for at vise diamantringen," brummede sir John henne fra sin stol.

"Jeg skal tænke over det," sagde Tess og gik ud af stuen.

"Det er tydeligt, at hun har gjort en erobring i familiens yngre gren," fortsatte moderen, "og hun er en god nar, hvis hun ikke benytter sig af det."

"Jeg kan nu ikke rigtig lide, at mine børn tager hjemme fra. De andre skulle snarere komme til mig som familiens overhoved," sagde prangeren.

"Men lad hende nu tage afsted, John," sagde hans stakkels tåbelige kone. "Han er indtaget i hende, det kan du da se. Han kaldte hende kusine! Han gifter sig rimeligvis med hende og gør hende til en dame, og så bliver hun, hvad hendes forfædre var."

John Durbeyfield besad mere indbildskhed end energi og helbred, og denne formodning tiltalte ham.

"Det er måske det, den unge mr. d'Urberville har i sinde," sagde han, "han har måske reelle hensigter for at forbedre blodet ved at forbinde sig med den ældre linje. Tess, den lille skælm! Har hun virkelig besøgt dem i den anledning?"

Imidlertid spadserede Tess tankefuld om mellem stikkelsbærbuskene i haven og over Prince's grav. Da hun kom ind, begyndte moderen straks igen.

"Nå, hvad har du så i sinde at gøre?" spurgte hun.

"Jeg ville ønske, at jeg havde truffet mrs. d'Urberville," sagde Tess.

"Hvis du ville bestemme dig til at tage derover, får du hende nok at se."

Hendes fader hostede i sin stol.

"Jeg ved ikke, hvad jeg skal sige til det," svarede pigen urolig. "Du må bestemme det. Jeg dræbte den gamle hest, og jeg synes, jeg burde gøre noget for at skaffe jer en ny. Men – men – jeg kan ikke rigtig lide mr. d'Urberville."

Børnene, som havde forstået, at Tess skulle til den fine familie og betragtede dette som en slags trøst for tabet af hesten, gav sig til at skråle over søsterens genstridighed og bebrejdede hende den, som var den en slags drilleri:

"Tess vil ikke tage der-o-ver og blive en da-me, hun vil ik-ke!" hylede de. "Og vi får ingen ny, pæn hest og ingen penge til at købe for på markedet! Og Tess vil ikke pynte sig i sine bedste klæder læn-gere!"

Moderen stemmede i med. Faderen var den eneste, der holdt sig i ro.

"Jeg skal tage derover," sagde Tess til sidst.

Hendes moder kunne ikke tilbageholde sin glæde over det ægteskabelige drømmebillede, som datterens samtykke fremtryllede.

"Det var ret. For sådan en smuk pige er det en god lejlighed!"

Tess smilede gnavent.

"Jeg håber, at der er lejlighed til at tjene penge. Anden lejlighed er der ikke. Du gjorde bedst i ikke at tale om de narrestreger til naboerne."

Mrs. Durbeyfield lovede intet. Hun var ikke ganske sikker på, at hun efter den unge herres udtalelser ikke havde en hel del, som med stolthed kunne meddeles.

Nu var altså bestemmelsen taget; og den unge pige skrev, at hun var rede til at komme hvilken dag, de ønskede. Hun fik svar tilbage, at mrs. d'Urberville var glad over, at hun havde bestemt sig, og at en fjedervogn ville komme og hente hende og hendes bagage ved enden af dalen den næst påfølgende dag. Mrs. d'Urbervilles håndskrift så noget mandfolkeagtig ud.

"En fjedervogn?" mumlede Joan Durbeyfield. "Det burde have været en landauer efter hendes egen slægtning."

Da hun først havde taget sin beslutning, var Tess mindre urolig og åndsfraværende. Hun gik og passede sit arbejde, og den tanke var hende en tilfredsstillelse, at hun skulle skaffe sin fader en anden hest ved en beskæftigelse, som ikke ville falde hende vanskelig. Hun havde håbet at blive lærerinde i en skole, men skæbnen havde villet det anderledes. Da hun var forstandigere end moderen, havde hun intet øjeblik taget dennes ægteskabelige forhåbninger for alvor. Den tåbelige kone

havde været på jagt efter gode partier til datteren næsten lige fra den dag, denne kom til verden.

7

Tess vågnede, før det blev lyst, den morgen, der var bestemt til hendes afrejse. Hun tilbragte tiden, til de skulle spise frokost, med at pakke sine sager og gik så ned i sine sædvanlige dagligklæder: søndagsklæderne var omhyggeligt pakket ned i hendes kiste.

Moderen udbrød straks: "Du vil da vel ikke tage derover i de klæder?"

"Jo – jeg skal jo arbejde," sagde Tess.

"Nå ja, det skal du vel," sagde mrs. Durbeyfield og tilføjede: "Det er et påskud til at begynde med … men jeg tror, det vil være klogere af dig at gøre dig så pæn, som du kan."

"Ja, det må du jo bedst vide," sagde Tess med rolig ligegyldighed.

Og for at føje sin moder overgav hun sig i hendes hænder, idet hun sagde: "Gør med mig, hvad du vil."

Mrs. Durbeyfield var aldeles henrykt over hendes medgørlighed. Først hentede hun et stort vandfad og vaskede Tess' hår så grundigt, at det, da det var tonet og børstet, så dobbelt så stort ud, som det plejede. Hun bandt det op med et bredere, rødt hånd. Derpå gav hun hende den hvide kjole på, som Tess havde båret ved foreningens dans; kjolens lette, hvide folder i forbindelse med hendes store hårfletninger gav hendes ikke fuldt udviklede former en statelighed, der bedrog med hensyn til hendes alder og gjorde at man kunne tage hende for en voksen kvinde, skønt hun ikke var meget mere end et barn.

"Jeg har et hul på hælen af min ene strømpe," sagde Tess.

"Bryd dig bare ikke om det hul på strømpen; der er ingen, som kan se det. Da jeg var ung pige, brød jeg mig pokker om, at hælene var hele, når jeg bare havde en pæn hat."

Moderen var så stolt af datterens ydre, at hun gik tilbage, ligesom en maler fra sit staffeli, for at få et samlet overblik over sit værk.

"Du må se dig selv!" udbrød hun. "Du tager dig meget bedre ud end forleden dag."

Da spejlet kun var stort nok til at gengive en meget lille del af Tess' skikkelse ad gangen, hængte mrs. Durbeyfield et mørkt skørt uden på vinduet og dannede derved et stort spejl af ruderne, således som fattigfolk på landet gør, når de pynter sig.

Derpå gik hun ind til sin mand, som sad i stuen nedenunder.

"Nu skal jeg sige dig noget, Durbeyfield," sagde hun henrykt, "det er umuligt, at han kan have hjerte til ikke at blive forelsket i hende. Men for al ting tal ikke for meget til hende om, at han er indtaget i hende, eller om de udsigter, hun har. Hun er sådant et løjerligt pigebarn, at det muligvis kunne gøre hende ked af det, så at hun slet ikke ville derover. Hvis alt går godt, skal jeg nok gøre noget for præsten i Stagfoot til gengæld for hans meddelelse – den rare mand!"

Da det øjeblik nærmede sig, da pigebarnet skulle af sted, og da den bevægelse, som påklædningen havde fremkaldt, havde fortaget sig, kom der en vis uro i Joan Durbeyfields sind. Hun erklærede, at hun ville gå med ned ad vejen så langt som til den første stejle bakke, der fra dalen førte op til yderverdenen. Det var på toppen af denne bakke, at Tess skulle træffe den vogn, som Stoke-d'Urberville ville sende efter hende; hendes kiste var allerede i forvejen kørt derop af en dreng med en trillebør.

Da de yngre børn så, at deres moder tog hat på, vrælede de og ville med.

"Vi vil også følge søster på vej, nu da hun skal over og giftes med vor fine fætter og gå med fine klæder!"

"Hør nu," sagde Tess, idet hun, rød i hovedet, hurtigt vendte sig om, "jeg vil ikke høre mere om det! Moder, hvor kunne du dog bilde dem sådan noget snak ind!"

"Hun skal hen og arbejde for vor rige familie og hjælpe til, at vi kan få penge nok til en ny hest," sagde mrs. Durbeyfield beroligende.

"Farvel, fader," sagde Tess med tykt mæle.

"Farvel, min pige," sagde sir John, idet han løftede hovedet og afbrød den ekstralur, som han i dagens anledning tog sig. "Nu håber jeg, at vor unge slægtning vil synes om sådan et kønt eksemplar af sit eget blod. Og sig ham, Tess, at, da det er gået tilbage for os – *meget*, og der ikke er noget tilbage af tidligere storhed, så vil jeg sælge ham titlen ja, sælge den – og på billige vilkår."

"Ikke for mindre end et tusind pund!" udbrød dame Durbeyfield.

"Sig ham, han skal få den for et tusind pund. Dog ret betænkt vil jeg lade den gå for mindre. Han vil bringe mere glans over den, end sådan en stakkels nedbrudt mand som jeg kan. Sig ham, at han skal få den for et hundrede. Men jeg vil ikke hænge mig i bagateller – sig ham, han kan få den for halvtreds – for tyve pund! Ja, tyve pund, det er også det laveste. For pokker! Man må da holde på familiens ære, og jeg tager ikke en hvid mindre."

Tess' øjne var fulde og hendes hals så sammensnøret, at hun ikke kunne give sine bitre følelser luft. Hun vendte sig hurtigt bort og gik ud.

Så begav moderen og pigebørnene sig på vej. Et af børnene gik på hver side af Tess og holdt hende i hånden, fra tid til anden så de eftertænksomt op til hende som til en, der er kaldet til at udrette store ting; hendes moder kom bagefter. Gruppen dannede et billede af kysk skønhed med uskyldigheden på hver side og enfoldig forfængelighed bagved.

De gik hen ad vejen, til de kom til foden af den bakke, på hvis top vognen fra Trantridge skulle hente hende; denne bestemmelse var blevet taget for at skåne hestene for den sidste stejle skråning. Langt borte bag de første højder brød Shastons stenhuse åsens konturer. Der var ingen at se oppe på vejen med undtagelse af den dreng, som var blevet sendt i forvejen; han sad på armen af den trillehør, der indeholdt hele Tess' jordiske ejendom.

"Lad os vente lidt her, vognen må snart være der," sagde mrs. Durbeyfield. "Ja, nu ser jeg den derhenne."

Den var pludselig kommet frem bag randen af den nærmeste bakke og standsede ved siden af drengen med trillebøren.

Moderen og småbørnene bestemte sig til ikke at gå længere, og efter at have sagt dem et hastigt farvel gik Tess op ad bakken.

De så hendes hvide skikkelse nærme sig vognen, hvorpå drengen allerede havde anbragt kisten; men før hun var kommet helt derhen, kom der hurtigt en anden vogn til syne, den kørte forbi bagagevognen og standsede ved siden af Tess, som forbavset vendte sig om.

Hendes moder lagde straks mærke til, at denne vogn ikke var tarvelig som den første, men en fint lakeret og vel udhalet gig eller dogcart. Kusken var en ung mand på tre-fire og tyve år med en cigar i munden; han bar drapfarvet jakke og benklæder, hvidt halstørklæde, opstående flip og brune handsker, kort sagt, det var den kønne unge landjunker, der for en uges tid siden havde besøgt dem for at få hendes svar angående Tess.

Mrs. Durbeyfield klappede i hænderne som et barn. Meningen var da tydelig nok.

"Er det vor fine slægtning, som vil gøre søster til en dame?" spurgte det mindste af børnene.

Imidlertid kunne de se Tess' hvide skikkelse stå ved siden af vognen og tale med den unge mand.

Hendes tilsyneladende tvivlrådighed var i virkeligheden mere end ubestemthed: det var mistro. Hun ville have foretrukket den tarvelige vogn. Den unge mand stod af og syntes at nøde hende til at stige op. Hun vendte ansigtet om mod sin familie og betragtede den lille gruppe. Det sad ud, som om et eller andet bragte hende til at tage en hurtig beslutning. Det var måske tanken om, at hun havde dræbt Prince. Hun stod pludselig op, han satte sig ved siden af hende og piskede straks på hesten. Et øjeblik efter var de kørt forbi den langsomme vogn med kisten og forsvundet bag bakkekammen.

Så snart Tess var ude af syne, og det interessante ved sagen forsvundet som en drøm, fyldtes de smås øjne med tårer. Det mindste af børnene sagde: "Jeg ville ønske, at stakkels, stakkels Tess ikke var rejst bort for at blive en fin dame," og gav sig til at græde. Dette nye synspunkt var smitsomt, det næste barn

begyndte lige sådan og derpå det næste, indtil de alle tre var i ét skrål.

Der var også tårer i Joan Durbeyfields øjne, da hun vendte sig for at gå hjem. Men da hun nåede landsbyen, havde hun blindt og forhåbningsfuldt givet sig skæbnen i vold. Da hun den aften var kommet i seng, sukkede hun dog, og hendes mand spurgte hende, hvad der var i vejen.

"Jeg ved ikke rigtig," svarede hun. "Jeg tænkte på, om det måske ville have været bedre, at Tess ikke var taget bort."

"Det burde du have betænkt før."

"Ja, ser du, hun kan måske gøre sin lykke, men hvis jeg skulle gøre det om igen, ville jeg ikke have ladet hende tage derover, før jeg havde rede på, om herren virkelig er en skikkelig ung mand."

"Ja, det burde du vist have gjort," snøftede sir John.

Joan Durbeyfield vidste altid på en eller anden måde at finde trøstegrunde: "Men da hun er en af den ægte race, så klarer hun sig nok, når hun blot spiller sin bedste trumf ud i rette øjeblik. Og hvis han ikke gifter sig med hende før, så gør han det nok bagefter. For rasende forelsket i hende er han, det kunne jeg da se med mine egne øjne."

"Hvad er hendes bedste trumf? Er det hendes I d'Urberville-blod, du sigter til?"

"Nej, vrøvl; hendes ansigt – det var også *min*."

8

Da han havde taget plads ved siden af hende, kørte Alec d'Urberville hurtigt hen ad vejen, medens han passiarede med Tess og sagde hende behageligheder. Vejen gik stadig op ad, og rundt om dem åbnede der sig vide udsigter. Bag hende lå den grønne dal, hvor hun havde set dagens lys, og foran hende et gråligt landskab, som var hende ubekendt, da hun kun havde set det på sit første, korte besøg på Trantridge. De nåede toppen af skråningen hvorfra vejen løb ned i en lige linje af næsten en fjerdingvejs længde.

Uagtet Tess Durbeyfield af naturen var modig, havde hun dog siden det ulykkelige tilfælde med faderens hest været meget ængstelig, når hun kørte; den mindste uregelmæssighed i bevægelsen gjorde hende bange. Hun begyndte at blive urolig over den dristige måde, han kørte på.

"Jeg håber da, at De vil køre langsomt ned ad bakken," sagde hun med påtagen ligegyldighed.

D'Urberville tog cigaren mellem sine store, hvide fortænder og smilede.

"Hvad for noget, Tess," svarede han efter et drag eller to af cigaren, "er det en rask og frejdig pige, der spørger om den slags ting? Jeg plejer altid at køre i karriere ned ad bakke, man kommer i godt humør af det."

"Men De har vel ikke i sinde at gøre det nu?"

"Ak," sagde han og rystede på hovedet, "det er vi to om at bestemme. Det kommer ikke alene an på mig; der må også tages hensyn til Tib, og hun har et løjerligt sind."

"Hvem?"

"Hoppen, naturligvis. Jeg syntes, den drejede hovedet og så på mig på sådan en fæl måde for lidt siden. Lagde du ikke mærke til det?"

"Lad nu være at gøre mig bange," sagde Tess stramt.

"Nej, det gør jeg virkelig ikke. Hvis der findes noget menneske, som kan styre den hest, så er det mig. Jeg vil ikke dermed sige, at jeg kan, men hvis nogen kan have krammet på den, så er det mig."

"Hvorfor vil De da have sådan en hest?"

"Det må du nok spørge om. Jeg antager, det er skæbnens tilskikkelse. Tib har dræbt en mand, og lige efter at jeg fik den, havde den nær slået mig ihjel. Men bagefter, forsikrer jeg dig, var det mig, som nær havde taget livet af den. Den er stadig løjerlig, meget løjerlig, og ens liv er ikke altid sikkert, når man har den for."

De var netop begyndt at køre nedad, og det var tydeligt, at hesten enten af sin egen fri vilje eller tilskyndet af ham (sandsynligvis det sidste) godt vidste, hvad der nu forestod, så at den ingen opmuntring behøvede bagfra.

De fo'r nedover i rasende fart, hjulene summede som en top, vognen hældede til højre og til venstre, undertiden rørte et af hjulene ikke jorden tilsyneladende i mange meter, undertiden hvirvledes en sten helt ind over hegnet, og af flintestenene på vejen slog hestens hove gnister, der lyste selv i det klare dagslys. Vinden blæste tværs igennem Tess' hvide musselins-kjole, lige ind til skindet, hendes nyvaskede hår flagrede bag hende. Hun gjorde sig umage for ikke at vise sin frygt, men greb d'Urberville om den højre arm.

"Rør ikke min arm! Vi bliver kastet ud af vognen, hvis du gør det. Hold mig om livet!"

Hun greb ham om livet, og således nåede de foden af bakken,

"Til trods for Deres galskab er vi da nu, Gud være lovet, i sikkerhed," sagde hun, ildrød i hovedet.

"Fy, Tess, nu er du vred!" sagde d'Urberville.

"Ja, det er jeg."

"Nå, du behøvede da ikke at slippe mig så ligegyldigt i samme øjeblik, faren var overstået."

Hun havde ikke tænkt på, hvad hun gjorde, om det var mand eller kvinde, stok eller sten, hun klamrede sig til. Da hun nu igen var kommet til sig selv, sad hun uden at svare ham, og således kom de til toppen af den næste bakke.

"Nu skal vi til det igen," sagde d'Urberville.

"Nej, nej," udbrød Tess. "Vær dog nu lidt mere fornuftig."

"Men når man befinder sig på det højeste punkt i landet, må man da ned igen," svarede han.

Han gav hesten løse liner, og for anden gang fo'r de afsted. D'Urberville vendte ansigtet imod hende, da de igen slingrede, og sagde spøgende og drillende:

"Tag mig nu igen med armene om livet, som du gjorde før, min smukke pige."

"Aldrig," sagde Tess, og holdt sig fast, så godt hun kunne, uden at røre ved ham.

"Lad mig trykke et lille kys på de røde læber eller bare på den varme kind, og jeg standser – på ære, jeg gør det."

Tess, der blev yderst forbavset, trak sig mere tilbage på sædet, hvorpå han på ny drev på hesten, og de slingrede mere og mere.

"Kan jeg ikke slippe på anden måde?" udbrød hun til sidst i fortvivlelse, og stirrede på ham med øjne, som lignede et vildt dyrs.

"Aldeles ikke, kære Tess," svarede han.

"Ak, sådan, ja sådan, jeg kar ikke noget imod det!" stønnede hun i angst.

Han trak i linerne, og da de igen kørte langsomt, ville han til at give hende kysset, men hendes ærbarhed fik hende til at dreje sig til siden. Da hans hænder var optaget af at holde på tømmerne, var han ikke i stand til at forhindre denne manøvre.

"Hvad F... er det? Nu skal jeg knække halsen på os begge. Du er en rigtig lille heks, der sådan går fra dit ord," udbrød han lidenskabeligt.

"Nå, ja," sagde stakkels Tess, "siden De endelig vil, skal jeg sidde stille. Men – jeg troede, at De ville være god imod mig og beskytte mig som Deres slægtning."

"Slægtning – vrøvl! Kom så."

"Men jeg kan ikke lide, nogen kysser mig," sagde hun bønfaldende; en stor tåre rullede ned over hendes ansigt, og mundvigene skælvede under hendes bestræbelse for ikke at briste i gråd. "Hvis jeg havde vidst det, ville jeg slet ikke være kommet."

Han var ubønhørlig; hun sad rolig, og d'Urberville gav hende et tyrannisk kys. Han havde ikke så snart gjort det, før hun rødmede af skam, trak sit lommetørklæde op og tørrede det sted på kinden, som hans læber havde berørt.

"De er svært knibsk af en landsbypige at være!" sagde den unge mand.

Tess svarede ikke på denne bemærkning, hvis egentlige mening hun næppe forstod, og brød sig pokker om den fornærmelse, hun havde tilføjet ham ved instinktmæssigt at tørre sin kind af. Hun havde bestræbt sig for at gøre kysset ugjort, så meget som det fysisk var muligt. Med en ubestemt følelse af, at han var vred, så hun lige ud for sig, medens de travede videre en halv times tid, da hun til sin forskrækkelse bemærkede, at der var endnu en bakke, som de skulle ned ad.

"Det skal du komme til at fortryde!" udbrød han stadig i en fornærmet tone og svingede igen pisken. "Med mindre du frivilligt går ind på at lade mig gøre det igen – og intet lommetørklæde."

Hun sukkede. "Nå, ja, ja da," sagde hun. "Oh! lad mig få min hat!"

I samme øjeblik, hun talte, var hendes hat blæst af og lå på vejen. D'Urberville standsede og sagde, at han skulle tage den til hende, men Tess var allerede nede på den anden side. Hun gik tilbage og tog den op.

"De ser, om muligt, endnu smukkere ud uden hat," sagde han og betragtede hende over bagsmækken af vognen.

"Nå, så kom op igen! Hvad er der nu i vejen?"

Hatten var på og bundet, men Tess blev stående.

"Nej," sagde hun, og hendes friske mund smilede i trodsig triumf, "ikke med min gode vilje!"

"Hvad for noget? Vil De ikke sætte Dem op ved siden af mig?"

"Nej jeg vil gå."

"Der er fem eller seks miles til Trantridge."

"Det er mig det samme, selv om der var dobbelt så langt."

"Listige tøs. Sig mig engang, lod De ikke hatten blæse af med vilje? Jeg tør bande på det."

Hendes tavshed bestyrkede ham i hans formodning.

D'Urberville svor og galede og skældte hende ud for alt, hvad han kunne finde på for hendes list. Så vendte han med ét hesten og prøvede at køre lige ind på hende for at fange hende mellem hegnet og giggen. Men på den måde kunne han let komme til at gøre hende fortræd, så han opgav planen straks.

"De burde skamme Dem over de stygge ord, De der siger!" råbte Tess harmfuld; hun stod nu oppe på gærdet. "Jeg kan slet ikke lide Dem. Jeg hader og afskyr Dem. Nu går jeg lige hjem til moder igen – gør jeg."

D'Urbervilles heftighed dæmpedes, da han så, hvor vred hun var; han brast ud i en hjertelig latter.

"Nå, men jeg kan netop godt lide en sådan lille trold," sagde han, "kom her og slut fred med mig. Jeg skal aldrig gøre det mere – uden du selv tillader det … Det giver jeg dig mit ord på."

Men Tess lod sig ikke overtale, hun ville ikke op i giggen, dog gjorde hun ingen indvendinger imod, at han kørte ved siden af hende, og således gik det hen imod Trantridge. Nu og da udtrykte Alec i gnavne ord sin fortrydelse over, at han ved sin opførsel havde drevet hende til at gå; hun kunne forresten have stolet på, at han ville være ordentlig; men hun havde nu engang mistet sin tillid til ham, og hun vandrede afsted i dybe tanker, grundende på, om det ikke var allerklogest at vende om og liste hjem til Marlott. Men nu, da hun havde taget sin beslutning, forekom det hende barnagtigt at opgive ævred lige straks uden nogen alvorligere grund. Hvad skulle hun sige til forældrene, hvordan få sin kiste tilbage? Og det var jo kedsommeligt at

kuldkaste alle sine store planer om at bringe familien på benene for noget, der dog kun var en følelsessag.

Lidt efter sås skorstenene på mrs. d'Urbervilles smukke herresæde, og til højre i en hyggelig krog lå Tess' nye bolig, en smuk, lille hytte midt i selve hønsegården.

9

Den hønseanstalt, som det var Tess' hverv at bestyre, passe, pleje som inspektør, læge og ven, havde hovedkvarter i en gammeldags, stråtækt hytte, der lå i et indelukke, et forhenværende haveanlæg.

Huset var overgroet af vedbend lige til skorstenen, så at det lignede en ruin. Hele stueetagen var optaget af de fjedrede beboere, der spankulerede om med herskerminer, som om bygningen var opført til dem og ikke til visse støvede, gamle arvefæstere, hvis ben hvilede i øst og vest under kirkegårdens græstørv. Efterkommerne af hine hedengangne tog det nærmest som en fornærmelse mod deres slægt, da dette hus, der så længe havde været deres hjem, som havde kostet deres forfædre ikke så få skillinger og været i deres besiddelse gennem flere slægtled, forinden d'Urbervillerne kom til egnen og byggede våningshuset, nu af den ny ejers frue blev gjort til hønsehus, så såre hun efter mandens død fik frie hænder.

"I bedstefaders tid var det godt nok til kristne mennesker!" bemærkede de stødt.

De stuer, hvor snese af småbørn havde grædt og lét, genlød nu af håbefulde kyllingers pippen. Forfjamskede høns i bure fo'r omkring, hvor de værdige agerdyrkere før havde siddet i alvorlige betragtninger efter endt dagværk. I den store kaminåbning, hvor ilden fordum flammede muntert og hyggeligt, lå nu omvendte bikuber, som hønsene lagde æg i, og i den lille haveplet, hvor beboerne før havde plantet og sået, sparkede og kradsede hanerne nu uden skånsel. Omkring

haven var en mur – man kunne kun komme derind gennem en dør.

Da Tess den første morgen havde arbejdet en times tid på at ordne sin hønsegård – hun var jo datter af en erfaren hønseopdrætter – åbnedes døren i havemuren, og en tjenestepige med hvid kappe på hovedet og hvidt forklæde trådte ind. Hun kom oppe fra gården.

"Fruen ønsker fjerkræet som sædvanlig!" sagde hun, og tilføjede, da Tess øjensynlig ikke forstod, hvad hun mente: "Fruen er en gammel dame, hun er blind!"

"Blind!" udbrød Tess.

Førend hun var kommet sig af sin forbavselse, fik hun på pigens anvisning fanget to af de smukkeste racehaner, og fulgt af pigen, der også bar to, gik hun ad gården til, hvor alting til trods for luksus og pragt røbede, at ejerinden havde stor forkærlighed for fjerkræ; dun og fjer fløj rundt over alt, og flere hønsebure stod på græsplænen.

I dagligstuen i stueetagen med ryggen mod lyset sad den gamle frue i en stor lænestol; det var en hvidhåret kvinde, næppe tres år, med en stor kappe på hovedet. Hendes ansigt havde et ivrigt, bevægeligt udtryk, som om hun gradvis havde mistet synet og stadig havde kæmpet mod ulykken; ikke den rolige, stillestående mine, man plejer at se hos mennesker, der er blindfødte eller i mange år har famlet om i nat og mørke. Tess gik hen til denne dame med dyrene, hver siddende på sin arm.

"Er det den unge pige, der skal se efter mine høns?" spurgte mrs. d'Urberville, der hørte skridt, hun ikke kendte. "Jeg håber, du vil være god imod dem? Min forvalter siger, du er så dygtig

og forstår din gerning til bunds. Nå, hvor har du dem? Å ja, ja vist! Der har vi Strut! Men han er ikke rigtig livlig i dag, er han vel? Han er sagtens lidt angst – du er jo fremmed! Og Phena! hun ryster også lidt, de er forskræmte, de søde putter. Men de bliver nok snart fortrolige med dig, min pige."

Medens den gamle kone talte således, havde Tess og pigen forsigtigt sat dyrene på hendes skød, og hun lod hånden glide hen over dem, følte på deres næb og kam og hale – undersøgte dem fra øverst til nederst. Hun kendte dem så godt, at hun straks mærkede, om en eneste fjer var i ulave. Så befølte hun deres kro for at se, om de havde fået tilstrækkeligt at æde, og hendes ansigt udtrykte mishag eller bifald, alt som hun var utilfreds eller fornøjet med den behandling, hendes yndlinge havde fået.

Strut og Phena blev så bragt tilbage til hønsegården, to andre hentedes, og således blev de ved, til alle kæledæggerne var gået gennem deres herskerindes hænder.

Tess kom til at tænke på en konfirmation, hvor mrs. d'Urberville var biskoppen, for hvem de unge mennesker blev fremstillet, mens hun og pigen var præst og kapellan.

Da præsentationen var overstået, spurgte fruen med ét, om Tess kunne fløjte.

"Fløjte, frue?"

"Ja, vist så! Fløjte melodier!"

Tess kunne ganske vist som de fleste landsbypiger fløjte, men det var en kunstfærdighed, hun ellers ikke viste, når hun var i fint selskab. Imidlertid indrømmede hun, at hun ikke var uden en vis øvelse.

"Så må du gøre det hver dag her. Jeg havde en ung fyr, der var meget dygtig, men han er borte nu. Du skal fløjte for mine dompapper; jeg kan ikke se dem, derfor holder jeg meget af at høre dem, og vi plejer at lære dem melodier. Vis hende hen til burene, Elisabeth, du må begynde straks i morgen tidlig, ellers glemmer de at fløjte og falder tilbage til deres dumme pippen. De er blevet forsømt nu i flere dage."

"Den unge herre fløjtede for dem nu i morges," bemærkede pigen.

"Han! Pyt!"

Den gamle dames ansigt fortrak sig til et ringeagtende smil, og hun svarede ikke.

Således endte Tess' første sammenkomst med den, hun betragtede som sin slægtning, og hønsene blev atter lukket ind i deres eget hus. Pigen var ikke videre forbavset over mrs. d'Urbervilles væsen, hun havde ikke ventet nogen venlighed, men det faldt hende dog ikke ind, at den gamle kone ikke havde mindste anelse om det foregivne slægtskab, derimod stod det hende ganske klart, at der ikke var noget overdrevent ømt forhold mellem moder og søn. Men her tog hun forresten også fejl. Gamle mrs. d'Urberville er ikke den eneste moder, der har elsket sit afkom med en sær, bitter kærlighed.

Til trods for den sørgelige begyndelse med gårsdagen var Tess ganske tiltalt af nyheden ved sin stilling. Solen skinnede muntert ned over hønsegården, og nu, da hun engang var i denne plads, besluttede hun at gøre sit bedste for at blive i den. Så snart hun derfor blev alene i sit indelukke, satte hun sig ned på et hønsebur og satte alvorligt munden i lave for at øve sig i den færdighed, hun så længe havde lagt på hylden. Desværre

opdagede hun, at hendes fløjten kun kom som et hult vindpust uden en eneste klar tone.

Hun vedblev i nogen tid at puste og puste uden rigtig at kunne begribe, hvorledes hun så aldeles havde glemt en kunst, hun havde haft så let ved at lære sig. Og mens hun var således beskæftiget, forekom det hende med ét, at hun hørte en raslen i de vedbendranker, der dækkede muren så vel som hytten; hun vendte hovedet efter lyden og så nu en skikkelse springe ned på jorden mellem de kaglende høns. Det var ingen ringere end Alec d'Urberville, som hun ikke havde set, siden han den foregående dag fulgte hende hen til gartnerboligen, hvor hun skulle bo.

"Så sandt jeg lever," udbrød han, "har jeg aldrig set noget så yndigt som du, kusine Tess" (kusine kom i en spottende tone). "Her har jeg stået og kigget over muren ind på dig og set dig spidse din lille kirsebærmund og stønne og hvæse uden nogensinde at frembringe en ærlig fløjtetone. Du er jo ligefrem lidt arrig, fordi det slet ikke lykkes dig. Og jeg tør dø på, at du bander min moders indfald."

"Jeg *er* gnaven, men jeg bander ikke."

"Å, nu forstår jeg, det er de dompapper. Ja, moder er en egenkærlig gammel sjæl. Som om du ikke havde nok at bestille med at passe hendes forbandede haner og høns. Jeg sagde rent ud Nej, hvis jeg var i dit sted."

"Men hun ønskede så meget, jeg skulle prøve. Lad mig begynde i morgen tidlig?"

"Nå, så det gjorde hun! … Så er det vist bedst, jeg giver dig en smule undervisning."

"Å nej, det behøver De slet ikke," sagde Tess og trak sig sky tilbage.

"Snik, snak, jeg vil jo aldeles ikke røre ved dig … Se selv, her står jeg på den ene side af det ståltrådsgitter, og du kan blive på den anden side, dér er du da sikker, ved jeg. Se nu godt på mig, du vrider for meget med munden, sådan skal det være …"

Han lod handling følge på ord og fløjtede lidt af den vise, der begynder således: "Tag dem bort, de røde læber," men hentydningen var spildt på Tess.

"Prøv så," sagde d'Urberville.

Hun gjorde alt muligt for at se rigtig højtidelig ud, men han vedblev at opmuntre hende, indtil hun endelig for at blive ham kvit forsøgte at efterligne ham. Desværre kom hun til at le ad sine egne fortvivlede anstrengelser, og så rødmede hun af harme over, at hun havde ladet sig forlede til at le.

"Prøv en gang til!"

Tess var nu ganske alvorlig, næsten sørgmodig, hun forsøgte, og nu lykkedes det hende at frembringe en fuld, rund tone. Glæden over dette bragte hende til at glemme den uhygge, Alecs nærhed altid bragte med sig, og hun så smilende på sin plageånd.

"Det var ret! … Nu jeg har sat dig i gang, skal du se, det vil gå udmærket. Nå, jeg sagde, jeg ville ikke komme dig nær, og skønt fristelsen næsten har været overmenneskelig stor, vil jeg holde ord. Hør, Tess, finder du ikke, min moder er en underlig gammel sjæl?"

"Jeg kender endnu så lidt til hende."

"Nå, men det vil snart gå op for dig, hun må sandelig være sær for at finde på denne fløjtekomedie. Jeg er en smule i unåde for øjeblikket, men du bliver nok et fint papir, hvis du passer hendes kræ godt. God morgen, lille Tess. Hvis du skulle møde

vanskeligheder og trænge til hjælp, så kom til mig – gå ikke til forvalteren."

Som den første dag gik mange følgende dage for Tess. Med Alec d'Urberville blev hun nu ret fortrolig, han talte ofte med hende og kaldte hende spøgende *kusine*, når de var alene, men skønt hun ikke mere var bange for ham, var det langt fra, at hun følte sig draget til ham ved nogen som helst ømmere følelse. Dog var hendes afhængighedsforhold til hans moder grunden til, at hun var venligere imod ham, end hun ville have været, hvis de blot havde været kammerater eller bekendte, stakkels Tess havde stedse en trykkende fornemmelse af at være i sit herskabs magt.

Forresten opdagede hun snart, at det slet ikke var så besværligt at fløjte for dompapperne, og dette arbejde faldt hende så meget lettere, som hun af sin musikalske moder havde lært en mængde melodier, der udmærket egnede sig for de små sangere. Hun var meget gladere ved sit hverv, når hun stod foran burene, end da hun sad i hønsegården og øvede sig, for nu var hun fri for Alec. Hun satte munden hen til tremmerne og fløjtede rask for de lyttende, små skabninger.

Mrs. d'Urberville sov i en hvid himmelseng med tunge silkedamaskes gardiner, og dompapperne boede i samme stue, hvor de nu og da flagrede om i frihed og grisede møbler og gardiner til. En morgen, da Tess gav fuglene undervisning, syntes hun, der var nogen bag ved sengen. Pigen vendte sig om og så et par støvlenæser stikke frem under gardinfrynserne; følgelig blev hendes fløjtetoner så forstyrrede, at vedkommende vist må have mærket, han var opdaget.

Fra den dag kiggede hun hver dag bag ved sengen, men der var aldrig spor af Alec, som sagtens mente, det ikke var værd at skræmme hende ved således at lægge sig i baghold.

10

Enhver landsby har sine egenheder, tilbøjeligheder og moralske standpunkter. I og omkring Trantridge var de unge kvinder unægtelig en smule lette på tråden, hvilken kendsgerning måske stod i en vis forbindelse med den på "Skrænten" herskende tone. En anden dårlig egenskab var beboernes drikfældighed. Og det var en almindelig mening dér på egnen, at det var både dumt og unyttigt af være sparsommelig. Bluseklædte regnemestre stod støttet på plov eller hakke, medens de samtalede om dette emne, og de kom ufejlbarligt til den slutning, at fattighuset var meget bekvemmere for gamle folk end noget som helst udbytte af sparsommelighed og forsynlighed gennem et langt liv.

Disse filosoffers bedste fornøjelse var hver lørdag aften efter endt dagværk at drive til Chaseborough, en temmelig forfalden flække seks miles fra Trantridge; de plejede at komme hjem i dagbrækningen og tilbringe søndagen med at bortsove de uheldige virkninger, som de Chaseborough-kroværters drikkevarer havde på deres fordøjelse.

I lang tid ville Tess ikke med på disse ugentlige udflugter. Men under indflydelse af unge koner, der ikke var meget ældre end hun selv, thi her var det reglen at sætte bo, før man havde dagligt brød, lod hun sig omsider overtale. Og hun morede sig straks meget bedre, end hun havde ventet; disse unge menneskers lystighed var så smittende efter det ensformige liv i hønsegården hele ugen igennem. Hun gik med mange gange. Smuk og mild, livlig og ung, som hun var, drog hun manges øjne på sig, når hun spadserede på Chaseboroughs eneste gade;

ofte gik hun alene til byen, men om aftenen slog hun altid følge med andre folk fra Trantridge, da hun var ængstelig, når mørket faldt på.

Således stod sagerne, da en lørdag i begyndelsen af september faldt sammen med markedsdagen, og Trantridge-folkene gik til Chaseborough for i den anledning at muntre sig mere end sædvanlig. Solen var gået ned for længe siden, og Tess ventede på sine kammerater, til hun var ganske træt. Medens hun stod uden for kroen, hvor de sad og drak, hørte hun skridt i sin umiddelbare nærhed og fik øje på en cigar, der glødede i mørket. D'Urberville stod lige ved siden af hende. Han spurgte:

"Hvad står du her efter på denne tid af natten, min smukke pige?"

Hun var så træt, at hun betroede sig til ham.

"Her har jeg nu stået i en evig tid for at få følgeskab med dem, det er ikke godt at finde vej om aftenen. Men nu tror jeg virkelig, at jeg går alene."

"Det skal du ikke gøre; jeg er ridende herind i aften, men kom hen på den anden kro; dér kan jeg leje en gig, og så kan du godt køre hjem med mig."

Tess var endnu ikke helt kommet over sin mistillid til ham, og hvor sendrægtige de andre end var, foretrak hun dog sine liges selskab for hans. Derfor svarede hun også, at hun takkede ham meget for hans forekommenhed, men hun ville ingen ulejlighed gøre ham.

"Jeg har sagt, jeg ville følges med dem, derfor er det bedst, jeg venter, til de kommer."

"Godt, min pige, du får råde dig selv."

Han var næppe gået bort, før folkene derinde i kroen lod til at komme i tanker om, at det kunne være på tide at vende næsen hjem. De tog deres kurve og knytter op, og en halv time senere, da klokken slog et kvarter over elleve, begav de sig på vej.

Der var tre miles at gå langs en tør, hvid vej, som i månens lys så endnu hvidere ud end om dagen.

Tess mærkede godt, alt som hun fulgtes nu med én, nu med en anden, at den kølige natteluft bragte dem til at slingre og snuble, og det var ikke alene mændene, der var usikre, men også kvinderne, navnlig en høj, mørkhåret, ung pige, Car Darch, Spaderdame kaldet, som indtil for ganske kort tid siden havde været ganske særlig velanskrevet hos Alec d'Urberville, Nancy, hendes søster, med tilnavn Ruderdame, og en ung, gift kone; denne sidste var flere gange faldet på næsen. Men selv om deres hele væsen måske for uhildede blikke kunne være temmelig jordisk og kluntet, så de selv med andre øjne på deres tilstand. De svajede og slingrede hen ad vejen med den overbevisning, at de svævede afsted gennem rummet, fulde af mærkelige og dybe tanker, idet de og den dem omgivende natur dannede et hele, hvis samtlige dele gik op i en højere, lykkelig enhed. De var lige så strålende som månen og stjernerne deroppe, og månen og stjernerne var lige så glimrende som de.

Tess havde imidlertid set så megen af den slags elendighed hjemme, at hun rent mistede humøret og slet ikke kunne glæde sig over den dejlige måneskinstur, da hun opdagede, hvorledes de havde det. Alligevel blev hun ved at følges med dem af den ovenomtalte årsag.

På landevejen vandrede de fremad to og to sammen; nu stod de ved et led, og da den forreste havde lidt ondt ved at få det op,

samledes hele selskabet snart i en stor klynge. Den forreste var netop Car Darch, Spaderdame, der bar en vidjekurv, som indeholdt moderens urtekramvarer og flere andre indkøb for ugen. Da kurven var både stor og tung, havde Car for nemheds skyld sat den på sit hoved, hvor den havde haft et temmelig usikkert stade, medens hun slingrede afsted.

"Nå, Car, hvad er dette hersens? Der er noget, som kryber ned ad ryggen på dig," sagde en af de andre pludselig.

Alle så på Car. Hun havde en lys bomuldskjole på, og ned fra nakken, over kjolelivet, løb en slags bånd, der nåede til neden for midjen som en kinesers hårpisk.

"Det er vel hendes hår, der er faldet ned," sagde en anden.

Nej, det var ikke håret, men noget, der drev ud af kurven, og som havde en slimet glans i månens stille stråler.

"Det er sirup," erklærede en klartseende dame.

Og det var *sirup*. Cars stakkels gamle bedstemoder havde en stor forkærlighed for søde sager. Honning fik hun fra sine bistader, men sirup var det bedste, hun vidste, og Car havde købt en flaske for at glæde den gamle sjæl; flasken var ved den unge piges livlige bevægelser gået itu, og siruppen flød nu ud.

Alle brast ud i en skraldende latter, der ophidsede Spaderdame, så at hun ville befri sin ryg fra den uvelkomne prydelse uden at bede nogen af spotterne om bistand. Derfor fo'r hun midt ind på marken, kastede sig ned og slæbte sig på ryggen hen over græsset. Denne listige manøvre bragte munterheden til højdepunktet, de unge mennesker måtte klynge sig til ledstolperne, støtte sig mod, hvad de fandt, for ikke at falde om af latter over Cars manerer. Tess, der indtil da

havde stået ganske stille, kunne heller ikke modstå dette syn og lo også.

Dette var en ulykke, en ulykke, der skulle få meget alvorlige følger, for aldrig så snart hørte Spaderdame Tess' klingrende latter, før hun aldeles rasende sprang op og fo'r ind på den unge pige, hun i allerede i nogen tid havde betragtet med skinsyge blikke.

"Hvor tør du le af mig, tøs!" skreg hun.

"Jeg kunne ikke bare mig, da alle de andre lo," i svarede Tess i en forsonlig tone, medens hun endnu rystede af kvalt latter.

"Nå, ja, du bilder dig vist noget ind, fordi han har kastet sine øjne på dig! Men vent bare lidt! Jeg er så god som to af din kaliber, lille jomfru! Se, se I lidt her!"

Til Tess' rædsel begyndte pigen i sit raseri at rive i sit kjoleliv – hun var måske ganske glad for at komme af med dette tilsølede klædningsstykke – og viste sine runde skuldre og sin fulde barm, der i månens skin strålede som en skøn billedstøttes. Så knyttede hun næverne og gik Tess ind på livet.

"Du må endelig ikke tro, jeg vil slås med dig," svarede lille Tess med værdighed, "og havde jeg anet, du var af den slags, ville jeg aldrig have nedladt mig til at søge sådant uanstændigt selskab."

Denne lidt for åbenhjertige udtalelse drog en storm af raseri og en strøm af skældsord ned over Tess' ulyksalige hoved. Især var Ruderdame, der også havde leget kæreste med d'Urberville, særligt veltalende. Flere af de andre piger stemmede i med en livlighed, som de sikkert ikke ville have lagt for dagen, hvis de ikke havde drukket så mange glas på kroen i Chaseborough. Nu prøvede mændene på i at stifte fred, især da de fandt, at lille

Tess var ganske sagesløs, men dette gjorde kun ondt værre og bragte damernes raseri på kogepunktet.

Tess var både vred og flov. Hun brød sig nu hverken om vejens ensomhed eller aftenens mørke, hun havde kun én tanke: at komme bort fra dette afskyelige selskab snarest muligt. Hun vidste nok, at de skikkelige blandt dem ville fortryde deres opførsel imod hende næste morgen.

De var nu atter inden for leddet på marken, og hun skulle lige til at sætte afsted i løb, da en rytter næsten lydløst kom frem fra hegnet og så ned på dem.

"Hvad Satan er dette for et spektakel, folkens?" spurgte han.

Det var ikke let at få en forklaring, men det var ham egentlig ganske ligegyldigt. Han havde hørt deres skænderi i nogen afstand, og ved at lytte var han ganske på det rene med sagens sammenhæng.

Tess stod et stykke borte fra de øvrige, nær ved leddet. Han red hen til hende og bøjede sig ned fra hesten:

"Spring op bag ved mig!" Hviskede han, "så skal vi i en håndevending være langt borte fra disse arrige kattes kløer."

Hun var lige ved at besvime, så forskræmt og ulykkelig var hun i denne stund. I næsten ethvert andet øjeblik ville hun på det bestemteste have afslået et sådant tilbud, hun havde allerede flere gange afvist ham, og nu var det ikke kun hendes angst, der gjorde dette tilbud så fristende. Ved et spring kunne hun ikke blot slippe bort fra sine forfølgere, men komme til at se ned på dem, derfor gav hun efter, satte foden på hans vrist og sad et øjeblik efter i sikkerhed bag ved ham.

Da det gik op for de stridbare svirebrødre, hvad der var sket, var parret allerede langt borte i den grålige dæmring.

Spaderdame glemte pletten på sit livstykke og stod ved siden af Ruderdame og den nygifte, dinglende unge kone og stirrede i den retning, hvor lyden af hovslagene på vejen aftog og døde hen i stilheden.

"Hvad ser I efter?" spurgte en mand, der ikke havde bemærket, hvad der var gået for sig.

"Ho-ho!" lo den mørke Car.

"Hi-hi-hi!" lo den berusede brud og søgte støtte ved sin ømme ægtemands arm.

"Ha-ha-ha!" lo den mørke Cars moder, og idet hun strøg sin knebelsbart, tilføjede hun kort:

"Af asken og i ilden!"

Og hermed vandrede de hen ad markstien, disse friluftsbørn, som end ikke umådelighed i nydelsen af spiritus kunne tilføje vedvarende fortræd, de vandrede hjemad, medens månens stråler forsølvede tågen, der svævede over mark og eng.

11

Parret galoperede i nogen tid afsted i tavshed; Tess klamrede sig stønnende til ham, stolt over sin triumf, men i andre henseender urolig. Hun havde bemærket, at det var ikke den livlige hest, han undertiden red, så i den retning var hun ikke bange, skønt hendes sæde var usikkert nok. Hun bad ham om at ride i skridt, og det gjorde Alec straks.

"Det gjorde vi smukt, ikke sandt, kære Tess," sagde han noget efter.

"Jo," svarede hun. "Jeg har vist grund til at være Dem meget taknemmelig."

"Er De det da ikke?"

Hun svarede ikke.

"Tess, hvorfor har du altid så meget imod, at jeg kysser dig?"

"Jeg antager, at det er, fordi jeg ikke elsker Dem."

"Er du ganske vis på det?"

"Undertiden er jeg vred på Dem."

"Ja, det tænkte jeg nok!"

Alec var egentlig ikke misfornøjet ved den tilståelse; han vidste, at alt var bedre end ligegyldighed.

"Hvorfor sagde du mig ikke, når jeg gjorde dig vred?"

"Det ved De jo godt. Fordi jeg ikke er min egen herre her."

"Men det er da ikke ofte, at jeg har fornærmet dig ved at gøre kur til dig."

"Nogle gange."

"Hvor mange gange?"

"Det ved De jo lige så godt som jeg, alt for mange gange."

"Hver gang jeg forsøgte det?"

Hun svarede ikke, og hesten gik videre i nogen tid, indtil en fin, lysende tåge, der hele aftenen havde ligget over lavningerne, nu bredte sig og indhyllede dem. Enten det nu var af den grund eller af tankeløshed eller søvnighed, så havde hun ikke lagt mærke til, at de for længe siden var kommet fordi det sted, hvor vejen til Trantridge drejede af fra hovedlandevejen, og at hendes ledsager ikke red ad Trantridge til.

Hun var usigelig træt. Hun var stået op klokken fem hver morgen hele ugen, havde været i virksomhed hver dag fra morgen til aften og havde desuden nu gået de tre miles til Chaseborough, ventet tre timer på de andre uden hverken at kunne spise eller drikke, da hun var alt for utålmodig efter at komme afsted; derpå havde hun gået en mile hjemefter, havde haft den sindsbevægelse med striden, og nu var klokken næsten ét.

En gang havde søvnen ligefrem overvældet hende, og hun sank let over imod ham. D'Urberville tog fødderne ud af stigbøjlerne, drejede sig, så at hun kom til at sidde sidelæns i sadlen og lagde armen om hendes liv for at støtte hende. Dette bragte hende i harnisk, og med den hende egne heftighed gav hun ham et skub bort fra sig. På grund af det usikre sæde havde han nær tabt ligevægten og var lige ved at styrte bagover ned af hesten, som, uagtet den var et kraftigt dyr, heldigvis var en af de roligste af hans rideheste.

"Det er forbandet uvenligt," sagde han. "Jeg har intet ondt i sinde, det var kun, for at du ikke skulle falde af."

Mistroisk grundede hun over dette; men da hun tænkte, at det måske var sandt, fortrød hun og sagde ydmygt:

"Jeg beder herren om forladelse!"

"Jeg vil ikke tilgive dig, med mindre du viser lidt mere tillid til mig. Men Gud bevare mig," udbrød han, "er det virkelig mig, der lader mig behandle således af en tøs som du? I tre langsommelige måneder har du gjort nar ad mine følelser, undgået mig og afvist mig; jeg tåler det ikke længere!"

"Jeg tager bort i morgen!"

"Nej, du tager ikke bort i morgen! Jeg spørger dig endnu en gang, vil du vise mig tillid ved at lade mig lægge min arm om livet på dig? Lad os tale rent ud af posen. Vi kender hinanden; du ved, jeg elsker dig og synes, du er den smukkeste pige i verden – for det er du. Må jeg behandle dig som en elsker sin kæreste?"

Hun gjorde et lille forsøg på at komme med indvendinger, drejede sig uroligt i sit sæde, så lige ud og mumlede: "Jeg ved ikke – jeg håber – hvor kan jeg sige ja eller nej, når –"

Han afgjorde sagen ved at slå armen om hende, som han ønskede, og Tess gjorde ingen videre modstand.

Således red de videre side om side, indtil det pludselig slog hende, at de havde brugt meget længere tid, end det ellers tog at gå vejen fra Chaseborough, og at de ikke længere var på landevejen, men på en markvej.

"Men hvor er vi?" udbrød hun.

"Vi skal gennem en skov."

"En skov – hvilken skov? Vi må være kommet på en helt forkert vej."

"Det er en del af "Vildtbanen" – den ældste skov i England. Det er en dejlig nat, og hvorfor skulle vi ikke gøre rideturen lidt længere?"

"Hvor kunne De være så lumsk!" sagde Tess og befriede sig for hans arm ved at åbne hans fingre den ene efter den anden, selv om hun derved udsatte sig for at falde af. "Og det just nu, da jeg havde sådan tillid til Dem og var venlig imod Dem, fordi jeg tænkte, jeg havde gjort Dem uret, da jeg skubbede til Dem. Vær så god og lad mig komme ned, jeg vil gå hjem."

"Du kan ikke gå hjem, selv om det var lyst. Jeg kan sige dig, at vi er mile borte fra Trantridge, og i denne tykke tåge kunne du vandre om mellem træerne i timevis."

"Det bryder jeg mig ikke om," sagde hun. "Lad mig komme ned, jeg beder Dem. Jeg bryder mig ikke om, hvor vi er; lad mig bare komme ned, å, lad mig komme af!"

"Godt, så lader jeg dig komme af på én betingelse. Da det er min skyld, du er kommet herhen, føler jeg mig også ansvarlig for, at du kommer sikkert hjem, hvad din egen mening end er om det. Hvad det angår at komme tilbage til Trantridge uden hjælp, så er det ganske umuligt, for, når jeg skal være ærlig, ved jeg ikke selv, hvor vi er, tågen har forvirret mig. Hvis du vil love mig at blive ved hesten, medens jeg går ind gennem buskene for at finde en vej eller et hus og komme på det rene med, hvor vi er, skal jeg gerne sætte dig ned her. Når jeg kommer tilbage, skal jeg give dig ordentlig besked, og hvis du da endelig vil gå, må du gerne, hvis du ikke foretrækker at ride."

Hun gik ind på disse betingelser og gled ned på den ene side, dog først efter at han havde stjålet et varmt kys. Han sprang ned på den anden side af hesten.

"Jeg skal vel holde hesten?" sagde hun.

"Å nej, det behøves ikke," sagde Alec og klappede det pustende dyr. "Den har vist fået sig nok rørt for i aften."

Han vendte den med hovedet ind mod buskene, bandt tøjlen til en gren, trak en let støvfrakke af, som han havde på, og bredte den ud på det tykke tag af blade.

"Sæt dig på den," sagde han, "det vil holde fugtigheden borte. Se lidt efter hesten – det er alt, hvad der behøves."

Ha han havde fjernet sig et par skridt, kom han tilbage og sagde:

"Medens jeg husker det, Tess, din fader har fået en ny hest i dag. Der er nogen, som har foræret ham den."

"Nogen? Er det Dem?"

D'Urberville nikkede.

"Å! Hvor det er pænt af Dem," udbrød hun med en pinlig følelse af, at det var uheldigt, at hun just nu skulle have noget at takke ham for.

"Og børnene fik noget legetøj."

"Jeg vidste ikke, at De nogensinde havde sendt dem noget!" mumlede hun, stærkt bevæget. "Jeg ville næsten ønske, De ikke havde gjort det – ja, jeg ville ønske det!"

"Hvorfor det, lille Tess?"

"Det – gør mig så underlig!"

"Tessy, holder du da ikke det mindste af mig?"

"Jeg er taknemmelig," indrømmede hun tøvende. "Men jeg er bange for, at – jeg ikke –"

Den pludselige åbenbaring, at hans lidenskab for hende havde været en medvirkende grund til hans handlemåde, overvældede hende således, at en tåre langsomt løb ned ad hendes kinder, så én til, og til sidst brast hun rigtigt i gråd.

"Græd nu ikke, min søde Tess; sæt dig ned her og vent, til jeg kommer tilbage."

Hun satte sig føjeligt ned på kappen, som han havde bredt ud, og gyste let.

"Fryser du?" spurgte han.

"Ja, lidt," svarede hun.

Han følte på hende. "Men hvorfor har du også den tynde musselins kjole på?"

"Det er min bedste sommerkjole. Det var meget varmt, da jeg gik hjemme fra, og jeg vidste ikke, jeg ville komme til at ride, og at det ville trække ud så længe."

"Nætterne er kolde i september. Vent lidt" – og han gik hen til hesten, tog en medicinflaske frem af en pakke, som var bundet til sadlen. Efter at have fået den åbnet med noget besvær satte han den pludselig for hendes mund.

Tess gjorde modstand, hostede og fik lige sagt: "De spilder på min pæne kjole," men da han hældte til, var hun nødt til at synke det for at forebygge den ødelæggelse, som hun frygtede.

"Det er godt, du skal se, det varmer dig," sagde d'Urberville og lagde igen flasken på plads. "Det er et bekendt styrkende middel, moder bad mig tage hjem med, for at hun kunne have det i huset i påkommende tilfælde; hun vil ikke tage mig det ilde op, at jeg har benyttet det som medicin. Hvil dig nu her, min skønhed; jeg skal snart være tilbage igen."

Han trak kappen sammen om hendes skuldre og gik ind i tågen, der som et slør lå mellem træerne. Hun kunne høre grenene rasle, efterhånden som han trængte frem, indtil lyden lidt efter lidt døde hen. Månen var ved at gå ned, det blege lys aftog, og efterhånden blev Tess usynlig, medens hun drømmende sad på de blade, hvor han havde forladt hende.

Imidlertid gik d'Urberville op ad en skråning for at komme på det rene med, i hvilken del af skoven de befandt sig. Han havde virkelig redet på lykke og fromme i mere end en time og var drejet af fra vejen uden at lægge mærke til det, blot for at være længere sammen med hende, som var det eneste, der optog hans opmærksomhed; den udasede hest trængte også til lidt hvile, derfor gav han sig god tid med sine undersøgelser. Da han var nået over bakken og kom ned i en dal, stødte han på et led, der førte ud til hovedlandevejen, og nu vidste han, hvor han var.

D'Urberville gik derfor tilbage; månen var nu gået helt ned, og til dels på grund af tågen lå vildtbanen nu indhyllet i fuldstændig mørke, skønt der ikke var længe til dagen ville bryde frem. Han var nødt til at gå fremad med udstrakte hænder for ikke at løbe mod grene, og det gik snart op for ham, at det var ham aldeles umuligt med sikkerhed at finde det sted, han var gået ud fra. Han gik op og ned, frem og tilbage, indtil han til sidst hørte hesten røre sig lige i nærheden, og ærmet på hans kappe greb fat i hans fod.

"Tess," sagde d'Urberville.

Der kom intet svar. Mørket var så tæt, at han kun kunne se en bleg skygge; det var den hvidklædte skikkelse, som han havde efterladt på de visne blade. Alt andet var sort som mørket selv. D'Urberville bøjede dg ned og hørte et sagte, regelmæssigt åndedræt. Hun sov fast. Mørke og stilhed hvilede over alt rundt om. Over dem hvælvede sig vildtbanens ældgamle takstræer og ege, hvori småfuglene sad og fik deres sidste morgenslummer, og rundt om dem sprang kaniner og harer. Men hvor var Tess' skytsengel? Hvor var Forsynet? Måske var det ligesom hin

anden gud, som den ironiske profet omtaler, han havde forretning andetsteds eller var på rejse eller muligvis faldet i søvn og ikke til at vække!

I denne stund var skovens sønner allerede ved at stå op og tænde op i deres hytter, der ikke lå langt borte; og det var gode og brave hjerter, mønstre på ærlighed, opofrelse og ridderlighed. Kraftige heste stampede i deres stalde, rede til at slippes ud i morgenluften. Men ikke den mindste gran af indskydelse fik disse mænd til at lægge seletøjet på og drage afsted, ikke det fjerneste vink lod dem ane, at en af deres søstre var i forførerens hænder; og de kom ikke den vej.

Hvorfor var dette fine kvindestof, blødt som spindelvæv og rent som sne, fordømt til at få så rå en medfart; hvorfor det fineste så ofte mødes med det groveste, det er et spørgsmål, mange årtusinders filosoffer forgæves har søgt at besvare og forklare! Man kunne måske i det foreliggende tilfælde indrømme muligheden af en gengældelsens ånd. Utvivlsomt havde Tess' harniskklædte forfædre handlet ilde med mangen en bondepige, som de mødte, når de red hjem fra gilde, men skønt guddommelige love finder det ret at hjemsøge fædrenes synder på børnene, oprører sligt nu til dags menneskelig retfærdighedsfølelse og forandrer derfor aldeles ikke sagen.

Folk af Tess' klasse plejer jo at sige på deres tålsomme måde; "Det skulle så være." Men ulykken lå i, at et umådeligt svælg for fremtiden adskilte vor heltindes personlighed fra hendes tidligere jeg, således som det var, da hun gik fra moderens dør for at søge sin lykke i Trantridge hønsegård.

Anden fase

Ikke mere jomfru

12

Kurven var tung og bylten stor, men hun slæbte af med den som et menneske, der synes, at materielle ting ikke egentlig er nogen byrde. Uvilkårligt stoppede hun nu og da for at hvile sig, hængte derpå igen oppakningen på sin runde arm og gik støt videre.

Det var en søndag morgen i slutningen af oktober, omtrent fire måneder efter Tess Durbeyfields ankomst til Trantridge. Det var ikke længe efter daggry, og det gule skær bag hende oplyste den bakkekam, som hendes ansigt var vendt imod, grænseskellet for den dal, hvor hun i den sidste tid havde været en fremmed, og som hun skulle over for at nå sit fødested. Stigningen var på denne side jævn, og såvel jordbunden som udseendet var meget forskelligt fra landet på den anden side Blackmoor-dalen. Der var endog, til trods for en jernbanes udjævnende indflydelse, forskel i befolkningens karakter og dialekt, så selv om hendes hjem lå mindre end fem mil fra Trantridge, forekom det hende, som om det var langt borte. Befolkningen på højdedragene handlede nordover og vestover, rejste, gjorde kur og giftede sig nordover og vestover, deres tanker gik nordover og vestover; de på denne side vendte deres opmærksomhed og virksomhed mod syd og øst.

Det var den samme skråning, hvor d'Urberville havde redet så vildt hin junidag. Tess gik op ad den uden at standse, og da hun havde nået toppen, stirrede hun ud over den velkendte, grønne verden, der nu lå halvt skjult i et tågeslør. Den tog sig altid godt ud herfra, i dag forekom den Tess forfærdelig i al sin skønhed, for siden hun sidst havde set den, havde hun lært, at

slangen hvisler dér, hvor de yndige fugle synger. Hendes liv var for fremtiden fuldstændigt forandret. Hun var visselig en hel anden pige, end hun havde været hjemme, som hun nu stod bøjet under sine tankers vægt; og hun vendte sig for at se tilbage. Hun kunne ikke udholde at se fremad ned i dalen.

Nede på den lange, hvide vej, som Tess netop havde arbejdet sig op ad, så hun en tohjulet vogn komme. Ved siden af den gik en mand, som vinkede for at tiltrække sig hendes opmærksomhed. Hun adlød tegnet og ventede på ham med tankeløs ro, og nogle minutter efter standsede manden og hesten ved siden af hende.

"Hvorfor har du listet dig bort i hemmelighed?" sagde d'Urberville bebrejdende, "oven i købet på en søndag morgen, mens alle sover. Det var rent tilfældigt, at jeg opdagede det, og jeg har kørt, som Fanden var efter mig, for at nå dig. Se engang på hoppen. Hvorfor gik du på den måde? Du ved godt, at ingen ville have forhindret dig i at tage bort. Og det var ganske unødvendigt for dig at gå til fods og slæbe på alt det tøj. Jeg har fulgt efter dig, som om jeg var gal. Alene for at køre dig resten af vejen, hvis du ikke vil komme med tilbage."

"Jeg tager ikke med tilbage," sagde hun.

"Det tænkte jeg nok. Nå, sæt din kurv, så skal jeg hjælpe dig på vej."

Tavs anbragte hun kurven og bylten i vognen og stod op. De sad ved siden af hinanden, men hun var ikke bange for ham nu, og i årsagen til hendes tillid lå hendes sorg. D'Urberville tændte en cigar, og rejsen fortsattes med afbrudt, ligegyldig samtale om almindelige ting. Han havde ganske glemt sin kamp for at kysse hende, da de i forsommeren kørte samme vej i den

modsatte retning. Hun sad nu som en dukke og svarede på hans bemærkninger med enstavelsesord. Efter nogen tids forløb fik de øje på de træer, bag ved hvilke landsbyen Marlott lå. Da først antog hendes ansigt et nogenlunde beroliget udtryk, og en tåre eller to begyndte at rulle ned over det.

"Hvad græder du for?" spurgte han koldt.

"Jeg tænkte på, at derhenne er jeg født," mumlede Tess.

"Ja, vi må jo alle være født et eller andet sted. Å, hvis du ikke havde ønsket at komme til Trantridge, hvorfor kom du da?"

Hun svarede ikke.

"Jeg tør bande på, at du ikke kom af kærlighed til mig."

"Ja, det er sandt. Hvis jeg var kommet af kærlighed til Dem, hvis jeg nogensinde virkelig havde elsket Dem, hvis jeg endnu elskede Dem, ville jeg ikke foragte og hade mig selv for min svaghed, således som jeg nu gør."

Han trak på skuldrene og hun forsatte:

"Jeg forstod ikke, hvad De ville, før det var for sent."

"Det siger alle fruentimmere."

"Hvor vover De at sige sådan noget," udbrød hun og vendte sig heftigt om imod ham. Hendes øjne lynede nu, da hendes skjulte mod (som han en dag skulle lære at kende) vågnede i hende. "Ved den levende Gud! Jeg kunne gerne kaste Dem ned af vognen! Er det da aldrig faldet Dem ind, at hvad alle fruentimmere siger, er der måske nogle af dem som føler."

"Nå, det er muligt," sagde han leende. "Det gør mig ondt, at jeg sårede dig. Jeg indrømmer, at jeg har båret mig forkert ad." Med nogen bitterhed forsatte han: "Men derfor behøver du da ikke altid at rive mig det i næsen. Jeg er villig til at betale til hvid og skilling. Du ved, at du ikke mere behøver hverken at arbejde i

marken eller at være mejeripige. Og du kan klæde dig pænt i stedet for så elendigt og tarveligt, som du plejede i den sidste tid, som om du ikke kunne få et bånd mere, end hvad du selv tjente penge til."

Hendes læber løftede sig lidt, skønt der som regel hverken fandtes nag eller smålighed i hendes sjæl, der helst fulgte øjeblikkets indskydelse.

"Jeg har sagt Dem, at jeg ikke mere vil modtage noget af Dem, og jeg vil ikke – jeg kan ikke. Hvis jeg gjorde det, var jeg Deres slave, og det vil jeg ikke mere være!"

"Man skulle tro, du var en prinsesse, foruden en virkelig ægte d'Urberville, ha! Ha! Nå, lille Tess, det er alt, hvad jeg kan sige. Jeg er sagtens en slem knægt, en forbandet dårlig fyr. Jeg var fæl som barn, har levet et dårligt liv og vil få en slem død efter al sandsynlighed. Men så sandt jeg har en fortabt sjæl, så sandt vil jeg ikke gøre dig fortræd, lille Tess. Og skulle du komme i forlegenhed – nå, du ved, hvad jeg mener. Og skulle du trænge til hjælp, så behøver du kun at sende mig to linjer, og du skal få alt, hvad du beder om. Husk det! Det er muligt, at jeg ikke er i Trantridge, jeg tager til London i nogen tid – den gamle kone kan jeg ikke udholde i længden – men alle breve bliver sendt efter mig."

Nu sagde hun, at hun ikke ønskede, han skulle køre hende længere, og så holdt han hesten an lige ud for den lille gruppe træer. D'Urberville sprang ned, løftede Tess af vognen og satte så hendes sager ned på vejen. Hun nikkede til kam, hendes øjne mødte hans i et ganske kort blik, så vendte hun sig bort og ville til at tage sine sager op.

Alec d'Urberville tog cigaren ud af munden, bøjede sig ned til hende og sagde:

"Du vil da vel sige ordentligt farvel til mig, inden vi skilles?"

"Hvis De ønsker det," svarede hun ligegyldigt. "Se, hvor jeg er lydig imod Dem!"

Så løftede hun sit ansigt op imod hans og stod som en marmorstøtte, medens han trykkede et kys på hendes kind, et kys, der ikke var ganske ligegyldigt, men dog heller ikke videre varmt. Hendes øjne hvilede med et adspredt blik på de fjerneste træer i alléen; hun var i alt fald aldeles ligegyldig og ufølsom for Alecs kærtegn.

"Så, nu på den anden kind for gammelt bekendtskabs skyld."

Hun vendte hovedet, stadig på samme åndsfraværende måde, som om en maler eller frisør havde anmodet hende om at forandre stilling, og atter berørte hans læber en kind, der var kold og lidt fugtig som de bløde, hvide svampe, der voksede rundt om dem.

"Du rækker mig ikke munden, og du gengælder ikke mit kys! Det har du forresten aldrig godvilligt gjort. Du vil vist aldrig komme til at holde rigtigt af mig!"

"Det har jeg selv sagt så tit. Og det er sandt. Aldrig har jeg rigtig holdt af Dem, og jeg tror heller aldrig, jeg vil komme til det!"

I en sørgmodig tone vedblev hun:

"Måske ville en usandhed i dette tilfælde have gavnet mig bedst, men jeg har dog endnu så megen ære i livet, hvad jeg så har forbrudt, at jeg ikke gider stå her og lyve. Holdt jeg virkelig af Dem, kunne jeg have al god grund til at sige det nu. Men sådan er det ikke!"

Han bandede i skægget, som om han var led og ked af dette optrin, som om det var pinagtigt for hans følelser eller samvittighed eller for hans stilling.

"Nå, du er så urimelig bedrøvet, Tess! Jeg har såmænd ingen grund til at stå og smigre dig, og jeg siger dig rent ud, at du aldeles ikke behøver at se alting så sort! Du er kønnere end alle fruentimmerne her på egnen, både de fine og de simple; jeg forstår mig på de ting, og jeg vil dit vel! Hvis du er klog, skulle du ikke sætte dit lys under en skæppe, men lade det skinne – så længe, til det slukkes … og hør nu, vil du slet ikke komme tilbage til mig? … Jeg *kan* ikke lide, du lister dig fra mig på denne måde."

"Aldrig, aldrig i verden! Jeg tog min bestemmelse, så såre jeg så, hvad jeg burde have set før … og jeg vil ikke vide af Dem at sige!"

"Så farvel da, min firemåneders kusine! … Lev vel!"

Han sprang rask op på bukken, greb linerne og forsvandt mellem de høje hække, der var fulde af røde bær.

Tess så ikke efter ham, men vandrede langsomt frem ad den snævre markvej. Det var endnu tidligt på morgenen, og solens stråler skinnede hende lige ind i øjnene uden at sprede synderlig varme. Ingen levende sjæl sås i nærheden.

Den sørgmodige oktober og hendes eget sørgmodigere jeg var de eneste tilværelser, der hjemsøgte stien. Men som hun gik, nåede lyden af fodtrin hendes øren, lyden af en mands fodtrin, så hastige, at manden var lige i hælene på hende og hilste: "God morgen" lidt efter, at hun havde hørt ham nærme sig. Det var en håndværker, og han bar en krukke med rød farve i hånden. Han spurgte i en forretningsmæssig tone, om han

skulle bære hendes kurv, hvilket hun med tak tillod ham. Og så gik hun ved siden af ham.

"De er tidligt på færde en søndag morgen," sagde han muntert.

"Ja," svarede Tess.

"Ellers plejer folk at sove på deres grønne øren og hvile sig efter ugens arbejde!"

Tess nikkede.

"Skønt *jeg* arbejder forresten mere på denne dag end på alle de søgne tilsammen."

"Hvordan det?"

"Jo, hele ugen arbejder jeg kun for mennesker, men om søndagen arbejder jeg for Vorherre. Det er en hel del mere værd, det arbejde, ved jeg. Her har jeg noget at gøre ved denne stente."

Manden gik hen til leddet.

"Vent et minut, så skal det snart være besørget."

Da han bar hendes kurv, kunne hun ikke ret vel gå fra ham; hun stod stille og så på, at han satte kurven og malerpotten fra sig, rørte rundt i den røde farve med sin pensel og begyndte at male store, stive bogstaver på det midterste af de tre brædder, der dannede stenten; han satte et komma mellem hvert ord, som om han ret ville indprente dem i læserens hjerte:

"OG, DERES, FORDÆRVELSE, SLUMRER,
IKKE."

2. Peters., II. 3.

De gloende røde ord skinnede frem på baggrund af det fredelige landskab med de visnende buske, den blegblå

synskreds og den mosgroede stente. Det var, som råbte de ud i morgenens stilhed, så at luften dirrede ved det.

Nogle ville måske have rystet på hovedet over den hæslige forvanskning, den sidste tragikomiske fase af en tro, der i sin tid havde været opdragende og gavnlig for menneskeheden, men Tess gyste i skyldbetynget rædsel. Det var hende, som kendte denne mand hendes historie, skønt han var hende ganske fremmed.

Nu tog han sine sager op, greb Tess' kurv, og hun vandrede atter ved hans side, tankefuld og nedtrykt.

"Tror De på det, De dér malede?" spurgte hun endelig med dæmpet stemme.

"Om jeg tror på det skriftsted? … Tror jeg, at jeg selv lever?"

"Jamen," indvendte hun bævende, "jamen, hvis De nu ikke havde syndet med forsæt?"

Han rystede på hovedet.

"Jeg kan ikke indlade mig på hårkløveri med hensyn til et så brændende spørgsmål. Jeg har gået mange snese mil i sommer og malet det skriftsted rundt om på mure og porte og stenter, på langs og på tværs i denne egn. Folk må selv tænke over ordene og rådføre sig med deres samvittighed."

"Jeg synes, de er forfærdelige," sagde Tess. "Knusende, dræbende!"

"Det skal de netop også være," svarede han i en fagmæssig tone. "Men De skulle bare læse mine rigtig strikse. Dem, jeg maler i søstæder og stygge gader! … De ville få Dem til at vride Dem, kan De tro … Å – der er en stump hvidkalket mur på laden – den kan jeg bruge … Dér må jeg hen; vil De vente et minut, jomfru?"

"Nej," svarede Tess, tog sin kurv og travede afsted. Lidt derfra vendte hun sig om. På den gamle mur skinnede de store, kantede bogstaver, de flammede så røde som ild og luer, og blodet fo'r Tess til hovedet, da hun læste:

"DU, SKAL, IKKE, BEDRIVE –"

Hendes muntre ven, der endnu ikke var færdig, så, at hun havde vendt sig om, og han råbte så højt, han kunne:

"Hvis De vil vide besked om det, vi har talt om, så er der en rigtig god, alvorlig mand, som præker i Deres sogn i dag, han hedder pastor Clare fra Emminster. Jeg er ikke helt enig med ham, men han er god alligevel, og kan forklare Dem alting så godt som nogen. Det var ham, der vækkede mig."

Tess svarede ikke, hun ilede afsted med bankende hjerte og nedslagne øjne:

"Å, å, jeg tror det slet ikke," mumlede hun, da hun var blevet lidt roligere.

Som en lille fjerbusk steg røgen pludselig op af hendes faders skorsten, og dette syn drev tårerne op i hendes øjne; da hun kom nærmere, blev hun endnu mere bedrøvet, og hun måtte gøre vold på sig for ikke at briste i gråd, medens hendes moder vinkede til hende fra dørtærsklen. De små og faderen var endnu ikke oppe, det var jo søndag, så de havde lov at ligge lidt længere.

"Men, min egen Tess!" udbrød den forbavsede mrs. Durbeyfield ug kyssede datteren. "Hvordan går det? Jeg så dig først, da du stod her lige ved mig. Er du kommet herhjem, fordi du skal giftes?"

"Nej, moder, ikke for det."

"Fordi du har fået en fridag?"

"Ja, jeg har fri, så længe jeg selv vil," sagde Tess.

"Hvad siger du? Vil din fætter da ikke gøre dig lykkelig?"

"Han er ikke min fætter, og han vil ikke gifte sig med mig."

Moderen så vist på hende.

"Kom her hen til mig, Tess, du har noget at sige mig."

Så fortalte Tess det alt sammen.

"Og alligevel fik du ham ikke til at gifte sig med dig? Enhver anden pige i verden ville have fået ham til at gifte sig!"

"Det er jo muligt!"

"Det ville rigtignok have lignet noget, hvis du var kommet herhjem som hans forlovede brud." Her brød mrs. Durbeyfield ud i tårer. "Hvem kunne ane eller tænke, at det skulle gå således, efter al den snak om ham og dig, vi har hørt. Hvor kunne du bære dig ad som en tosse, kun tænke på dig selv og rent glemme alle os andre herhjemme. Her går jeg og slider og slæber, og din stakkels faders hjerte er snart en hel fedtklump. Jeg havde så sikkert håbet, der skulle komme noget godt ud af dette hersens familieskab. I var sådan et nydeligt par, da I kørte afsted for fire måneder siden. Se dér, hvad han har foræret os, vi troede jo, det var, fordi han ville kendes ved os. Men når der ingen familie er, så må det jo være af bare kærlighed til dig! … Å, Tess, og alligevel fik du ham ikke til at gifte sig med dig."

Få Alec d'Urberville til at gifte sig med hende! Han, ægte hende! Han havde ikke så meget som nævnet ægteskab og giftermål. Og hvis han virkelig havde gjort det? Ak, det var jo ikke umuligt, at hun af fejhed ville have grebet hans hånd for at redde sig og sit rygte! Men hendes stakkels moder kendte kun lidt til de følelser, Alec indgød hende. Måske var de under de for hånden værende omstændigheder unaturlige, urimelige,

ubegribelige, men de var nu én gang således, og det var netop dem, der, som hun sagde, bragte hende til at hade sig selv! Hun havde aldrig brudt sig om ham, brød sig ikke om ham nu. Hun havde været bange for ham, ladet sig skræmme og beherske af ham, det var det hele. Hun kunne endnu ikke helt ud hade ham, men han var for hende som det støv, hun trådte på; og hun var ikke vis på, at hun ville gifte sig med ham, selv om hun derved kunne frelse sit gode navn og rygte.

"Du skulle have passet lidt bedre på dig selv, hvis du ikke brød dig om at blive hans kone."

"Å, moder, å, moder," udbrød det forpinte barn og kastede sig om moderens hals, som om hun var stedt i dødens angst. "Hvor kunne jeg ane eller vide sådan noget? Jeg var kun et barn, da jeg for fire måneder siden gik hjemmefra; hvorfor sagde du mig ikke, hvilke farer der truede mig? Hvorfor advarede du mig slet ikke? Damer kan passe på, for de har læst romaner, hvor der fortælles om de kunster, men jeg kunne jo ikke lære noget på den måde, og du hjalp mig ikke!"

Moderen tav og så nedtrykt ud.

"Jeg troede, at hvis jeg talte til dig om hans følelser og hvad deraf kunne følge, ville du få noget imod ham og støde ham fra dig," mumlede hun og tørrede sine øjne med forklædet. "Nå, vi må se at gøre det bedste ud af det; det må sagtens have været Guds vilje tænker jeg!"

13

Rundt i Marlott fløj rygtet om Tess Durbeyfields hjemkomst fra de rige slægtninge.

Om eftermiddagen kom flere unge piger, Tess' skolekammerater, i stive og nystrøgne kjoler, som det passer sig, når man vil besøge en person, som har gjort en så fornem erobring (det formodede de i det mindste), og de sad rundt om i stuen og betragtede hende med nysgerrige blikke.

At det var den med familien langt ude beslægtede mr. d'Urberville, som var blevet forelsket i hende, gjorde Tess' stilling så meget mærkeligere, for selv her i Marlott havde man i den senere tid oftere omtalt den unge herre på "Skrænten" som en kurmager og hjerteknuser af den farligste slags, og netop denne kendsgerning gjorde Tess' formodede lykke meget mere interessant, end om den havde været helt sikker og grundmuret. De unge piger var så optaget af denne mærkelige begivenhed, at de, når Tess vendte ryggen til, hviskede til hinanden:

"Hvor hun er nydelig! Og hvor den kjole klæder hende udmærket! Den har nok været frygtelig dyr, og hun har naturligvis fået den af ham."

Tess, der i dette øjeblik havde travlt med at få tekopperne taget ud af hjørneskabet, hørte ikke disse bemærkninger, ellers ville hun velsagtens have oplyst dem om deres fejltagelse. Men Joan hørte det godt, og hendes naive forfængelighed, der længe havde glædet sig ved håbet om et rigt og fornemt giftermål, følte sig nu smigret ved, at man antog den fine slægtning for datterens kurmager. I det hele var hun ganske tilfreds, selv om

en slig begrænset og ikke helt anstændig erobring satte en plet på datterens rygte; det kunne måske alligevel ende med giftermål, og i sin glæde over deres beundring bad hun de unge piger blive og få en kop te.

Deres snakken, latter og munterhed, deres godmodige hentydninger og frem for alt deres små udbrud af skinsyge oplivede også Tess, og alt som aftenen gik, blev hun smittet af deres lystighed og viste sig næsten munter. Det sælsomme forstenede udtryk svandt bort fra hendes ansigt, hendes bevægelser genvandt deres fordums spændstighed, og hun strålede i al sin ungdommelige skønhed. Nu og da kunne hun uvilkårligt svare på deres spørgsmål med en overlegen mine, som om hendes erfaringer med hensyn til kurmageri virkelig havde været ret misundelsesværdige, men dette varede kun korte øjeblikke, atter lød fornuftens stemme; den spottede hendes svaghed og kaldte det livstrætte udtryk frem på det stakkels, unge ansigt.

Alting var frygtelig sørgeligt næste morgen, da det var mandag og ikke søndag, da hun ikke kunne tage sin fine kjole på, og de muntre veninder var borte! Hun vågnede alene i den grå morgendæmring, liggende i sin egen gamle seng, medens de små, uskyldige søskendes sagte, regelmæssige åndedræt nåede hendes øren som i fordums tid. I stedet for den øjeblikkelige livlighed i går ved hjemkomsten så hun nu en lang, stejl, stenet landevej, hen ad hvilken hun måtte vandre uden hjælp og vistnok også uden deltagelse. Hun var så elendig og så modløs, at hun ønskede, hun kunne have skjult sig tre alen under jorden.

I de følgende uger levede Tess så meget op, at hun fik lyst til at gå i kirke en søndagmorgen. Hun holdt meget af at høre de gamle salmer og at stemme i med. Den medfødte kærlighed til musik, hun havde arvet efter sin vise-elskende moder, gav enhver nok så ligefrem melodi en voldsom magt over hende, så at hun undertiden kunne blive til mode, som ville hjertet flyve hende ud af brystet.

Da hun ønskede ikke at blive bemærket, at sidde i fred og undgå de unge menneskers behageligheder, gik hun hjemmefra, før det havde ringet sammen, og tog plads under pulpituret, hvor der kun sad et par gamle mænd og koner. Skønt hun troede, hun var beskyttet mod nysgerrige blikke her, så hun dog, hvordan folk nu og da vendte hovederne og hviskede; hun vidste godt, hvad de sagde, og hendes hjerte svulmede af jammer og fortvivlelse ved at mærke, at hun vist helst måtte blive borte fra kirke!

Sovekammeret, som hun delte med de andre børn, blev nu hendes stadige tilflugtssted. Her sad hun under det lave stråtag og så ud over sne og regn og pragtfulde solnedgange og klare fuldmåner. Hun viste sig så sjældent ved dagens lys, at alle troede, hun var rejst bort. Kun når mørket faldt på, vovede Tess sig uden for en dør, og når hun da vandrede om i skoven, følte hun sig mindre forladt og ensom. Hun vidste så vel at finde den stund, da mørke og lys er lige stærke, den stund, hvor livets byrde tynger mindst, hvor sjælen har størst tankefrihed. Hun ængstedes ikke for skygger og ånder, hun var kun bange for mennesker, eller nærmest for den del af menneskeheden, der kaldes "verden", den, der virker så frygtelig, når den optræder som helhed, men er så ynkelig, når den deles i enere!

Når hun stille listede afsted langs de ensomme stier, smeltede hun næsten sammen med sine omgivelser; hendes bløde, bøjelige, tavse skikkelse blev som en del af naturen. I dens hændelser så hendes levende indbildningskraft hendes egen historie, og hun så måske rigtigt nok, for hele verden er jo kun en række naturlige fremtoninger. Nattens suk og vindens pust mellem de bladløse grenes små vinterlige knopper lød i hendes øren som bitre bebrejdelser. En regnfuld dag var i hendes tanke et udslag af sorg hos et ubestemt, etisk væsen, der græd over hendes svaghed; og skønt hun ikke ret vel kunne betegne dette væsen som sin barndoms Gud, kunne hun ikke begribe ham under nogen anden form.

Denne opfattelse af hende selv, der bundede i stumper af vedtægt og var fuld af fjendtlige spøgelser og vrede stemmer, var et bedrøveligt og fejlagtigt foster af Tess' fantasi, som hun uden skellig grund lod sig skræmme og pine af. Det var disse dumme tanker, ikke Tess selv, der manglede samklang med naturen og den virkelige verden. Når Tess vandrede om mellem fuglene, der slumrede i deres reder, når hun så kaninernes leg i måneskinnet eller faldt i staver over en række fasaner på en gren, da betragtede hun sig som en forbryderisk skabning, der havde trængt sig ind i de uskyldiges lejr, og her var det just, at hun stadig tog fejl. Hun havde en fornemmelse af at være i strid med naturen, og med den var hun tværtimod ganske enig. Hun var kommet til at forbryde sig mod en nødvendig samfundslov, men den lov var ikke kendt af de omgivelser, hvor hun anså sig som en afvigelse fra reglen.

14

Det var en diset solopgang i august måned. Under de varme strålers angreb spredtes nattens tåger og flød som flager ind i hulveje og dale, hvor de lå og ventede, til solen længere op på dagen fik dem helt tørret hen.

Lidt senere kiggede samme sols stråler ind gennem sprækker og åbninger i landsbyens hytter og lavede røde striber, som glohede ildragere, hen over skabe og dragkister og andet bohave samtidig med, at de vækkede de høstfolk, der ikke allerede var på benene.

Den morgenstund var dog det rødeste af alt rødt to lange træarme, som stak op over en guldgul kornmark i udkanten af Marlott. De to arme, og to til, som var skjult af kornet, dannede det store malteserkors på den mejemaskine, der aftenen før var kørt ud på marken, hvor der den morgen skulle høstes, og nu stod de lange vinger og skinnede i solens stråler, som om de var dyppet i flydende ild. Rundt om hele ageren var den foregående dag med leer mejet en nogle fod bred sti for hestene og maskinens første omgang.

Nu kom to grupper, den ene bestående af mænd og unge knøse, den anden af koner og piger, hen ad vejen, og netop som solen stod op, drejede de ind på hvedemarken, hvorfra der nu hørtes en lyd, som mindede lidt om en græshoppes sang. Maskinen var i gang, og ovenover hvedeaksene kunne man se den bevæge sig fremad: først hestenes hoveder, så kuskens og endelig de lange højrøde arme, der langsomt svingede rundt; nu drejede den om et hjørne i samme sindige gangart, og hele køretøjet kom frem over stubbene; solen skinnede lige på

messingstjernen i panden på den nærmer hest. Den smalle vej blev for hver omgang bredere, og den del af marken, hvor kornet endnu stod, formindskedes, alt som dagen gik. Kaniner, harer, snoge, rotter og mus så man flygte indefter uden at bryde sig om, at deres tilflugtssted for hver time blev usikrere og mindre, indtil det kun var en smal stribe, hvor ven og fjende bunkedes sammen. Endelig segnede de sidste strå om under maskinens aldrig fejlende knive, og alt, hvad der her krøb sammen i skræk og rædsel, faldt for høstfolkenes stokke og stenkast.

Bag ved maskinen lå kornet i hobe, hver af størrelse som et neg, og disse småbunker blev bundet sammen af folk, mest kvinder, der fulgte efter maskinen. Høstkonerne, eller rettere sagt høstpigerne, for de fleste var unge, bar sirtses-helgolændere, hvis brede skygge skærmede dem mod solen, og handsker, der beskyttede deres hænder mod de stive stubbe. En af dem havde en lyserød trøje, en anden gul, tætsluttende kjole med lange, snævre ærmer, en tredje et skørt så rødt som maskinens vinger; og andre, de ældre, det gammeldags *buin*, store overtræksforklæder eller bluser, der er den allermest hensigtsmæssige, om ikke klædeligste dragt for høstpigerne, den, de yngre og forfængeligere havde aflagt. Den morgen søgte øjet uvilkårligt den lyserøde trøjes ejerinde, der ubetinget havde den smidigste og fineste figur af alle høstpigerne, men hun har trukket sin helgolænder så langt frem over ansigtet, at man ikke kan se det, når hun binder, skønt man kan gætte sig til, om hun er mørk eller lys, for under hattens nakkeskæg hænger flere løse, mørkebrune lokker ned over halsen. Måske drager hun netop opmærksomheden til sig, fordi hun går så

stille ved sit arbejde, og medens de andre piger hyppigt ser sig om, binder hun sine neg med maskinmæssig ensformighed. Nu og da retter hun sig for at hvile eller dreje forklædet eller sætte hatten i lave. Så kan man se et ungt, langagtigt smukt ansigt med store, dybe mørke øjne og lange, bløde fletninger, der med et sælsomt kærtegnende fald ligesom klynger sig om hendes hoved. Hendes hudfarve er blegere, tænderne mere regelmæssige og de røde læber smallere, end de plejer at være hos landsbypiger.

Det er Tess Durbeyfield eller d'Urberville, noget forandret – den samme, og dog ikke den samme; nu for tiden lever hun som en fremmed og udlænding her, skønt det ikke er noget fremmed land, hun er i. Efter en lang afsondring fra yderverdenen havde hun omsider bestemt sig til igen at tage del i markarbejdet omkring landsbyen. Den travle tid i marken var kommet, og hun kunne intet foretage sig inden døre, der betalte sig så godt som høstarbejde.

Alle pigerne arbejdede som Tess, med samme ensformige bevægelse, og når hun havde bundet sit neg, blev hele flokken tættere; alle negene sattes i stak eller traver, det ene støttet op til det andet med aksene i vejret, ti eller tolv neg i hver stak.

De spiste frokost, tog fat igen, og arbejdet gik sin gang som før. Da klokken nærmede sig elleve, kunne man se, at Tess nu og da kastede længselsfulde blikke hen mod toppen af bakken, skønt hun ikke standsede i sit arbejde. Snart sås en gruppe børn af alle aldre, mellem seks og fjorten år, komme frem over bakkekammens stubmark.

Tess' ansigt rødmede let, men hun holdt ikke inde. Det ældste af børnene, en pige med et trekantet sjal på, hvis flig slæbte i

stubbene, bar i sine arme noget, der ved første øjekast syntes at være en dukke, men som viste sig at være et barn i lange klæder. En anden bragte maden. Høstfolkene tog deres mad, satte sig ned, op imod en af traverne, og begyndte at spise; mandfolkene tog rigeligt til sig af en stendunk, og bægeret gik rundt fra hånd til hånd.

Tess Durbeyfield havde været en af de sidste, der hørte op med at arbejde. Hun satte sig ved enden af traven og vendte ansigtet lidt bort fra de andre. En af folkene med en kaninskinds hue og et rødt lommetørklæde stukket i bæltet rakte et bæger med øl hen til hende, men hun modtog ikke hans tilbud. Så snart hun havde fået sin mad frem, kaldte hun på den store pige og tog barnet fra hende, der var glad ved at blive befriet for sin byrde og løb hen til den næste trave for at lege med de andre børn. Med en bevægelse, der både var undselig og modig, hægtede Tess sin kjole op og begyndte at give barnet die. Mændene, der sad i nærheden af hende, vendte hovederne bort og så ud over marken, nogle begyndte at ryge, og en af dem klappede i tankeløs venlighed bedrøvet dunkene, som ikke længere kunne præstere noget flydende. Alle kvinderne, undtagen Tess, begyndte en livlig samtale og ordnede deres hår, der var kommet i ulave.

Da barnet var mæt, rejste den unge moder det op på sit skød og gyngede det op og ned, medens hun stirrede ud i det fjerne med en alvorlig ligegyldighed, der lignede uvilje; derpå gav hun sig pludselig til at kysse det snese af gange så heftigt, som om hun slet ikke kunne slippe det; barnet brast i gråd ved denne voldsomhed, som var en underlig blanding af kærlighed og foragt.

"Hun holder dog af det barn, skønt hun siger, at hun ikke bryder sig om det og ville ønske, at både det og hun selv lå på kirkegården," bemærkede konen med det røde skørt.

"Det hører hun snart op med at sige," svarede en anden kone. "Gud! hvor det er mærkeligt, hvad man med tiden vænner sig til."

"Det var også synd og skam, at det just skulle hænde hende. Men sådan går det altid de kønneste. De grimme er så sikre som en kirkedør; ikke sandt, Jenny?" Den talende vendte sig mod en i gruppen, som man uden at træde for nær godt kunne kalde grim.

Og det var både synd og skam, det måtte enhver sige, der så Tess sidde dér med sin blomstrende mund og de store, blide øjne, hverken sorte eller blå eller grå, men snarere alle disse farver og så hundrede andre, som man opdagede, når man så ind i pupillernes runde, bundløse dyb. Hun kunne have stået som forbilledet på kvinden, hvis hendes ansigt ikke havde røbet en karakterløshed, der var arvegods i hendes slægt.

Hun var selv forbavset over den beslutning, der i denne uge for første gang i mange måneder havde bragt hende til at tage del i markarbejdet. Efter at have pint og plaget sit stakkels hjerte på enhver optænkelig måde, som ensomhed og uerfarenhed kunne udtænke, var hendes sunde menneskeforstand igen kommet til orde. Hun følte, at hun ville befinde sig godt ved igen at gøre nytte – på ny for enhver pris at smage uafhængighedens sødme. Hvad der var sket, var sket; hvad det end havde været, så var det nu et tilbagelagt stadium. Hvad følgerne end ville blive, så ville tiden udslette dem, som hun selv om få år ville være dækket af grønsværen og forglemt.

Imidlertid grønnedes træerne som før, fuglene sang, og solen skinnede lige så klart som tidligere. De daglige omgivelser var ikke formørkede ved hendes sorg eller visnede ved hendes smerte. Hun burde have set, at det, som tyngede hende så hårdt, tanken om verdens dom over hendes stilling, var grundet på en indbildning. For hele menneskeheden omkring hende var Tess kun en forbigående tanke. Selv for vennerne var hun kun en jævnligt forbigående tanke. Hvis hun gik rundt og var fortvivlet dag og nat, ville det kun bringe dem til at sige: "Å, hun gør sig selv ulykkelig." Hvis hun ville forsøge at være munter og lægge bekymringerne til side, glæde sig over dagslyset, blomsterne eller barnet, ville det kun fremkalde den tanke hos dem: "Se, hun bærer det rigtigt godt."

Havde hun været alene på en øde ø, ville hun da have været ulykkelig over, kvad der var sket hende? Nej, ikke synderlig. Hvis hun nu lige var blevet skabt og havde fundet sig som moder uden mage, uden anden livserfaring end den at have sat et navnløst barn i verden, ville den stilling have gjort hende fortvivlet? Nej, hun ville have taget den med ro og fundet glæde i den. Det meste af hendes elendighed var begrundet i hendes opfattelse af det vedtagne og ikke i hendes egne følelser. Hvilke end Tess' betragtninger var, så bragte de hende til at klæde sig pænt på, som hun tidligere plejede, og gå ud i marken, da der just nu var megen trang til arbejdskraft. Derfor havde hun holdt på sin værdighed og roligt set folk i øjnene, selv når hun sad med det lille barn på skødet.

Høstfolkene rejste sig fra traven, strakte deres lemmer og slukkede piberne. Hestene, som havde været spændt fra og havde fået et foder, blev igen spændt for den røde maskine.

Tess, der hurtigt havde spist sin egen mad, vinkede ad sin ældste søster, for at hun igen skulle bringe barnet bort, hægtede sin kjole, trak sine tykke handsker på, bukkede sig og tog noget strå fra det sidste neg for at binde det næste op med det.

I løbet af eftermiddagen og aftenen forsattes det samme arbejde. Tess blev ved til mørkningen som de andre. Derpå kørte de alle hjem i en af de største vogne, beskinnede af en stor, rød måne, som var stået op bag højderne i øst, og hvis ansigt lignede den udslidte forgyldning på en eller anden ormstukken helgens glorie. Tess' kvindelige kammerater sang og var venlige imod hende og glade over igen at se hende imellem sig, skønt de ikke kunne bare sig for ondskabsfuldt at synge nogle vers af balladen om pigen, som gik ind i den muntre, grønne skov, men kom tilbage som en ganske anden. Der er modvægt og erstatning her i livet; den begivenhed, som havde gjort hende til en advarsel, havde også for mange i øjeblikket gjort hende til den mest interessante person i landsbyen. Deres venlige væsen fik hende til at glemme sig selv, deres livlighed var smittende, og hun blev næsten munter.

Nu, da hendes skam og anger over fejltrinnet var ved at fortage sig, kom der en ny sorg af en anden art, som ikke var afhængig af nogen samfunds-lov. Da hun nåede hjem, blev hun modtaget med efterretningen om, at hendes barn pludselig var blevet sygt om eftermiddagen. Det var så svagt og lille, at hun måtte vente, det ville gå bort, men det var ikke desto mindre et stød.

Den fornærmelse, som barnet havde tilføjet samfundet ved at komme til verden, var glemt af den unge moder, hun ønskede nu kun at fortsætte forhånelsen ved at bevare barnets liv. Det

blev imidlertid snart indlysende, at den time, da det lille væsen skulle forlade sit jordiske hylster, var nærmere, end nogen havde kunnet ane. Da dette gik op for hende, blev hun grebet af en fortvivlelse, der langt overgik, hvad tabet af barnet i og for sig ville have forårsaget. Hendes barn var ikke døbt.

Tess var lidt efter lidt umærkeligt kommet til den anskuelse, at hvis hun skulle brænde for, hvad hun havde bedrevet, så ville hun komme til at brænde, det var der intet at gøre ved. Som alle landsbypiger var hun godt hjemme i den hellige skrift og havde pligtskyldigst studeret Aholah og Aholibahs historie og vidste, hvad slutninger man kunne drage af dem. Men når der var tale om hendes eget barn, var det en ganske anden sag. Hendes skat var ved at dø, og der var ingen frelse for den.

Det var næsten sengetid, men hun fo'r ind og spurgte, om hun måtte sende bud efter præsten. Tilfældigvis var det et af de øjeblikke, hvor hendes faders følelse for familiens ældgamle adelskab var fremherskende, hans stolthed var overmåde pinligt berørt af den plet, Tess havde sat på bemeldte adelskab, for han var just kommet hjem fra sit aftenbesøg i Rollivers kro. Han erklærede, at ingen præst skulle komme inden for hans døre og stikke næsen i hans sager, i særdeleshed nu, da hendes opførsel havde gjort det så meget mere nødvendigt at skjule den skam, hun havde bragt over dem alle. Han lukkede døren af og stak nøglen i lommen.

Hele husstanden gik i seng, og Tess, der var over al måde bedrøvet, lagde sig også, men vedblev at våge over barnet. Midt om natten syntes hun, det blev dårligere; det var utvivlsomt ved at dø, roligt og uden smerte, men derfor ikke mindre sikkert. I sin elendighed vred hun sig på sin seng. Klokken slog et, den

højtidelige time, da tanken lister sig uden om forstanden, og skrækindjagende muligheder synes urokkelige kendsgerninger. Hun tænkte sig barnet fordømt til det yderste Helvede, fordømt, både fordi det ikke var døbt, og fordi det ikke var ægte, så arvefjenden tumle det med sin tregrenede fork, mage til den, som de brugte til at fyre under bagerovnen, og til dette billede føjede hun mange nette og tiltalende småting i retning af de pinsler, man lærer ungdommen i dette kristne land.

Midt i stilheden af det sovende hus blev hendes indbildningskraft så mægtigt påvirket af disse forfærdelige anfægtelser, at hendes natkjole blev fugtig af sved, og sengen rystede ved hvert af hendes hjertes slag. Barnets åndedrag blev mere besværligt, og moderens åndelige spænding tiltog. Det var til ingen nytte at overvælde det lille væsen med kys, hun kunne ikke blive længere i sengen og gik febrilsk op og ned i kammeret.

"O, barmhjertige Gud, hav medlidenhed; hav medlidenhed med mit stakkels barn!" udbrød hun. "Lad din vrede komme over mig, og jeg skal bære den uden at knurre; men forbarm dig over mit barn!"

Hun lænede sig mod en dragkiste og mumlede usammenhængende bønner. Pludselig fo'r hun op.

"Ak, Gud! måske kan barnet blive frelst! Måske kan det hjælpe lige så godt som præsten!"

Der var en sådan betagelse i hendes stemme, som om hendes ansigt kunne have skinnet i det mørke, der omgav hende. Hun tændte et lys, gik hen til de tre senge, der stod langs væggen, og vækkede sine små søskende, der alle sov i det samme værelse. Hun trak vaskebordet frem, så hun kunne komme bag det, og

skænkede vand i vandfadet; hun lod børnene knæle rundt om og lagde deres hænder sammen med fingrene lige i vejret.

Medens børnene, der næppe var rigtigt vågne, forfærdede over hendes væsen og med opspilede, stirrende øjne lå i denne stilling, tog hun sit barn, et barns barn, der var så lille, at man næsten ikke syntes, det havde kød og blod nok til at skaffe sit ophav modernavnet.

Tess stod med barnet i armen ved siden af vandfadet, den næste søster holdt salmebogen åben for hende, ligesom degnen holdt den for præsten i kirken; og således begyndte Tess at døbe sit barn. Hendes skikkelse syntes ualmindelig høj og mægtig, som hun stod dér i sin hvide natkjole med en tyk, mørk fletning hængende ned ad ryggen indtil livet. Det svage lys fra en ussel pås dækkede kærligt over de mangler, som solens skin ville have røbet, rifterne, som stubbene havde efterladt på hendes håndled, og øjnenes træthed, begejstringen havde lagt et forklarende skær over det ansigt, som havde været hendes ulykke, og gav det i ubesmittet skønhed en næsten kongelig værdighed.

Småbørnene, der knælede rundt om med søvnen i deres blinkende øjne, betragtede hendes tilberedelser med en forbavselse, som de i deres legemlige træthed ikke lod komme til udbrud.

Den ældste sagde:

"Vil du virkelig døbe ham, Tess?"

Den unge moder svarede alvorligt Ja.

"Hvad skal han da hedde?"

Det havde hun ikke tænkt på, men efterhånden, som dåbshandlingen skred frem, faldt der hende et navn ind, og nu

udtalte hun det:

"Sorrow, jeg døber dig i faderens, sønnens og den hellige ånds navn."

Hun stænkede vand, og alt blev stille i stuen.

"Sig *Amen*, børn."

De små barnestemmer svarede "Amen".

Tess gik videre.

"Så modtag da korsets tegn, både på din pande og på dit bryst!"

Her dyppede hun hånden i vandfadet, og med store bevægelser korsede hun fromt sit barn med pegefingeren og gik videre i ritualet om, hvorledes han mandigt skulle forsage synden og verden og Djævelen og være en trofast stridsmand og tjener til sit livs ende. Derpå sagde hun, som det sig hør og bør Fadervor, og børnene gentog det sagte efter hende i en grædende tone, indtil de til slutning hævede stemmen, og faldt ind med et "amen", der lød i stilheden lige så højt, som når degnen sagde det i kirken.

Tess, hvis tro på virkningen af den hellige handling var blevet meget styrket, fremsagde de følgende taksigelsesbønner fra sit hjertes inderste, modigt og kraftigt i den dybe, fulde tone, som hendes stemme fik, når hun var bevæget, og som de, der kendte hende, aldrig kunne glemme. Troens begejstring kastede et forklaret skær over hendes unge ansigt, der strålede i overjordisk skønhed, den gav hendes blege kinder farve, og genskinnet af lysets lille flamme i hendes mørke øje strålede som en diamant. Børnene stirrede op på hende med mere og mere ærefrygt og turde ikke længere komme med spørgsmål. Hun forekom dem ikke som deres søster, men som et

højtideligt og ærefrygtindgydende væsen: en guddommelig skabning, som de intet havde tilfælles med.

Stakkels Sorrows kamp mod synden, verden og Djævelen var ikke bestemt til at blive af lang varighed – måske var det en lykke for ham i betragtning af hans begyndelse. I morgenstundens dæmrende lys drog denne lille stridsmand og tjener sit sidste suk, og da de andre børn vågnede, græd de bitterligt og bad søster skaffe dem en anden, sød lille dreng.

Den ro, der var kommet over Tess efter dåbshandlingen, bevarede hun også ved barnets død. Nu, i dagens klare lys, forekom det hende, at hendes angst for hans sjæl havde været noget overdreven; enten det var med eller uden grund, var hun ikke urolig længere, for hun kom til den slutning, at hvis Forsynet ikke ville tage en handling for god, der kom den virkelige så nær, ville hun hverken for sig eller for sit barn bryde sig om Himmelen, der kunne forspildes ved en sådan uregelmæssighed.

Således døde Sorrow den Lidetvelkomne, en påtrængende skabning, en uægte gave af den skamløse natur, som ikke tager hensyn til de borgerlige love; et lille væsen, hvis tilværelse havde varet i dage, som ikke anede, at der gaves noget sådant som år og århundreder, for hvem en hytte var verdensaltet, ugens vejr klimaet, den nyfødtes barndom tilværelsen og driften til at die menneskelig visdom.

Tess, der havde tænkt meget over dåben, grundede nu på, om det nu efter Skriftens ord ville være tilstrækkeligt, om hun sikrede sit barn en kristelig begravelse. Ingen anden end præsten kunne sige hende det; men han var først for nylig blevet ansat dér og var en meget indesluttet mand.

Hun gik hen til hans hus, da det var blevet mørkt, og stod ved lågen, men manglede mod til at gå ind. Hun ville have opgivet sit forehavende, hvis hun ikke tilfældigt havde mødt ham, da hun vendte sig for at gå hjem. Her i mørket undså hun sig ikke for at tale åbent med ham.

"Jeg ville gerne spørge præsten om noget!"

Han sagde, at han var villig til at høre på hende, og hun fortalte ham om barnets sygdom og dets dåb.

"Og kan De nu," tilføjede hun alvorligt, "sige mig, om det vil have samme virkning – som om De havde døbt ham?"

Da han havde samme følelse som en købmand, der opdager, at en forretning, som han skulle have gjort, er blevet overtaget på en mindre heldig måde af en af hans kunder, havde han mest lyst til at sige nej, men den inderlighed, der var over pigen, i forbindelse mod den sælsomme dybe klang i hendes stemme, påvirkede hans ædlere følelser, eller rettere sagt de følelser, han endnu havde tilbage efter i ti år at have prøvet på at indpode kunstig tro på virkelig tvivl. Mennesket og præsten kæmpede med hinanden i ham, og mennesket bar sejren hjem.

"Min kære pige," sagde han, "det vil have ganske samme virkning."

"Men vil De da give ham en kristelig begravelse?" spurgte hun hurtigt.

Her følte præsten sig personligt berørt. Da han hørte, at barnet var sygt, var han samvittighedsfuldt gået derhen om aftenen for at døbe det, nu vidste han ikke, at det var Tess' fader og ikke hende selv, der havde forment ham adgang, og kunne derfor ikke indrømme nødvendigheden af, at hun selv havde udført dåbshandlingen.

"Ja – det er en anden sag," sagde han.

"En anden sag – hvorfor?" spurgte Tess temmelig heftigt.

"Ja, jeg skulle gerne gøre det, hvis det kun angik os to. Men det er mig ikke tilladt – på grund af kirkeanordningen."

"Kun for én gangs skyld, hr. pastor."

"Jeg kan virkelig ikke."

"Å, hr. pastor! for den barmhjertige guds skyld." Hun greb hans hånd, medens hun talte.

Han trak den tilbage, rystende på hovedet.

"Så bryder jeg mig ikke om Dem!" udbrød hun, "og jeg skal aldrig sætte mine ben i Deres kirke oftere."

"Tal ikke så ubesindigt, Tess."

"Måske kommer det ud på ét for Ham, om De gør det eller ej? ... Vil det gøre nogen forskel? For Guds skyld, tal nu ikke som en helgen til en synder, men som det ene menneske til det andet – et ulykkeligt menneske!"

Hvorledes præsten forligede sit svar med de strenge grundsætninger, han troede at have om disse sager, ligger uden for lægmands evne at sige, skønt han kan undskylde det. Meget bevæget sagde han:

"Det vil ingen forskel gøre."

Så blev barnet om aftenen båret til kirkegården i en lille fyrretræsæske med et sjal over og begravet ved lygteskin med en udgift af en shilling og et glas øl til graveren. Det var i et afsides hjørne af den indviede jord, hvor han lader nælder vokse, og hvor udøbte børn, drukkenbolte, selvmordere og andre, som antages at være fordømte, bliver jordede. Til trods for disse vrange omgivelser lavede Tess et kors af to stumper lægter og et stykke sejlgarn, og efter at have omvundet det med blomster

satte hun det op ved hovedenden af graven en aften, da hun kunne komme ind på kirkegården uden at blive set; ved foden satte hun en buket af de samme blomster i en lille krukke med vand for at holde dem friske.

Hvad gjorde det, at den ligegyldige tilskuers øje på ydersiden af krukken læste ordene "Keelwell's Marmelade". Moderkærlighedens øje havde et højere syn på tingene.

15

Tess blev den vinter i forældrenes hus, hun plukkede fjerkræ, proppede kalkuner, passede fedegæs eller syede klæder til sine små søskende af de fine kjoler, Alec havde foræret hende, og som hun aldrig havde villet gå med. Henvende sig til ham ville hun ikke. Men hun kunne ofte folde hænderne over hovedet og falde i dybe tanker, når de andre troede, hun arbejdede. Hun lagde med filosofisk ro mærke til dagene, alt som de gled forbi og kom igen; hun mindedes den mørke skæbnesvangre nattetime i vildtparken for et år siden, huskede også barnets fødsels- og dødsdag og alle de dage, der havde indprentet sig i hendes erindring.

En eftermiddag, som hun stod for spejlet og så på sit kønne ansigt, kom hun pludselig i tanker om en dag, der ville blive mærkeligere for hende end alle de andre: hendes egen dødsdag, når al hendes skønhed skulle skrinlægges, den dag, der lå mellem de andre, stille og uset, men ikke mindre sikker. Hvornår ville den oprinde? Og hvorfor følte hun ikke en gysen, når den gled hende forbi i årets løb? Hvorfor anede hun intet om denne sidste mærkedag?

Næsten med ét slag forvandledes Tess fra en uskyldig ung pige til moden kvinde. Eftertænksomme skygger drog ofte over hendes ansigt, og undertiden lod dybe, tragiske toner i hendes stemme. Hendes øjne blev større og mere veltalende. Hun blev, hvad man plejer at kalde "en nydelig skabning". Hendes ydre var smukt og fængslende, og i hende boede en kvindesjæl, som de sidste års sørgelige erfaringer ikke i nogen måde havde fordærvet. Hvis en sådan opfattelse ikke var stik imod

samfundets, kunne man fristes til at sige, at disse erfaringer simpelthen kunne betragtes som en meget fri opdragelse. Hun havde i sin trængselstid holdt sig så fjernt fra alle, at hendes ulykke, der aldrig rigtig var blevet bekendt, nu snart var begravet i glemsel. Men det var hende dog klart, at hun aldrig kunne få det rigtig hyggeligt i sin fødeegn efter familiens mislykkede forsøg på at "give sig til kende" for de rige slægtninge, og især efter det sørgelige udfald af de højtflyvende planer for hende selv. I det mindste måtte der da hengå mange år, inden mindet om det ville ophøre at pine hende selv.

Men alligevel følte hun livslysten strømme gennem sine årer, og håbet levede til trods for alt i hendes unge sjæl; hun kunne godt blive lykkelig i en eller anden stille krog, hvor ingen minder plagede hende. At rejse fra fortiden, blive den og hvad dertil hørte kvit, var at slå en streg over den, og for at gøre dette måtte hun allerførst forlade Marlott og sit gamle hjem.

Det varede længe, inden hun fandt en passende lejlighed til at iværksætte denne sin plan.

Et mere end almindeligt dejligt forår bragte tidligt knopperne til at svulme, og det vakte i hendes sind en lidenskabelig, uimodståelig trang til at komme bort, til igen at prøve sine vinger, nu da alt spirede og grønnedes omkring hende. Og omsider fik hun i begyndelsen af maj måned brev fra en af sin moders gamle venner, som hun havde henvendt sig til, at han havde plads for en flink mejeripige i det store mejeri, han bestyrede, og at han gerne ville fæste hende for sommeren, hvis hun intet bedre havde i udsigt. Det omtalte mejeri lå efter Tess' mening lidt for nær ved Marlott, men da hun havde så få

bekendte, og da hendes omgangskreds kun var snæver, kunne hun måske alligevel vove forsøget.

En beslutning havde hun i hvert fald fattet: det skulle være forbi med alle mulige d'Urberviller og fornemme luftkasteller for fremtiden. Hun ville kun være Tess Durbeyfield, mejeripige, og intet andet. Hendes moder kendte så vel denne beslutning, at hun aldrig til datteren omtalte eller nævnte riddertitler eller fin familie mere. Og dog – så sær er den menneskelige natur! dog droges hun sælsomt til det nye sted, netop fordi det tilfældigvis lå nær ved et af forfædrenes gamle godser, for de d'Urberviller var ikke Blackmoor-folk.

Mejeriet Talbothays, hvor hun havde fået plads, lå kun en mils vej fra hendes store aners gravhvælving. Hun kunne få den at se og hengive sig til betragtninger, ikke alene over Babylons fald, men også over de d'Urberviller, og hun kunne heraf måske udlede den slutning, at der også kunne vokse mos og gro glemsel over deres stakkels, lille ætlings fejltrin og ulykke. Hele tiden gik hun og tænkte over, om noget godt muligvis ville komme ud af, at hun nærmede sig til det sted, der var slægtens vugge og grav, og uvilkårligt vaktes et ubevidst håb i hendes hjerte og virkede på hende som saften ved forårstid, når den stiger op i grene og kviste. Det var jo hendes hengemte ungdom, der atter blomstrede op, efter at stormene havde bøjet og afbladet den, og som nu fyldte hendes sjæl med livsmod og livsglæde.

Tredje fase

Nyt liv

16

En timianduftende, fuglekvidrende majmorgen, omtrent to år efter, at Tess var kommet hjem fra Trantridge, to stille, belærende år, vandrede hun anden gang bort fra sit hjem.

Hun havde pakket sit tøj, for at det kunne sendes efter hende, selv havde hun lejet en lille enspænder, der skulle køre hende til Stourcastle, gennem hvilken lille by hun måtte køre på sin vej til Talbothays, som lå i modsat retning af Trantridge, målet for hendes første rejse. Ved vejens allerførste omdrejning kastede hun et ængsteligt og vemodigt blik tilbage på Marlott og faderens hus, som hun dog havde været så længselsfuld efter at forlade.

Hendes familie dér ville sandsynligvis fortsætte den vante levevis, uden at være hverken gladere eller sørgmodigere, end den gang de kunne nyde godt af at se på hendes smilende ansigt. Børnene ville lege som sædvanlig, uden at føle tomhed ved hendes afrejse. Hun havde tænkt sig, at det var bedst for børnene, om hun tog bort, hun mente, hendes eksempel kunne gøre dem mere skade end hendes formaninger ville gøre dem gavn.

Hun kørte, uden at standse, gennem Stourcastle og stod af sin vogn på vejen, hvor fragtmanden netop skulle køre forbi i sydvestlig retning, for på denne egn var der endnu ingen jernbane. Medens hun stod her, kom en landmand kørende forbi i samme retning som fragtmanden, hun ventede på; og skønt hun aldrig havde set manden, modtog hun dog hans høflige tilbud om at sidde op, hun anede jo ikke, at hans forekommenhed ene var en hyldest til hendes smukke ydre.

Han skulle til Weatherbury, og når hun først var dér, kunne hun godt gå resten af vejen og behøvede ikke at bekymre sig om fragtmanden. Tess opholdt sig ikke i Weatherbury efter den lange køretur længere end den tid, hun brugte til at indtage et meget usammensat måltid hos nogle bønder, som hendes galante køresvend anbefalede hende til. Derfra vandrede hun til fods med kurven i hånden over en højere liggende hedestrækning, der skilte denne egn fra de side enge, og dér lå mejeriet, som var målet for hendes gang.

Tess havde aldrig før været på denne kant af landet, og dog følte hun sig som hjemme. Ikke meget langt borte til venstre skelnede hun en mørk plet, og på hendes spørgsmål svaredes der, at det var træerne om Kingsbere kirke, den kirke, hvor hendes forfædre, de unyttige forfædre, hvilede deres ben.

Hun nærede ingen beundring eller højagtelse for dem, nej hun hadede dem meget snarere for den fortræd, de havde voldt hende; intet kendte hun af, hvad deres havde været uden signetet og den gamle ske. "Å," mumlede hun, "jeg ligner såmænd moder, i det mindste lige så meget som fader, mit kønne ansigt har jeg da fra hende, og hun var ikke andet end mejeripige!"

Det England, der lå for fødderne af hende, og som hun så ud over, var måske ikke slet så rigt og frugtbart som hendes fødeegn, Blackmoor-dalen, men det var noget mere muntert at se på. Det manglede dens tunge, duftende mørkeblå luft, himlen var lysere og klarere og luften noget mere styrkende og oplivende. Selve floden, der vandede det græs, disse berømte mejeriers køer åd, flød slet ikke som strømmene i Blackmoor; dér gled vandet stille afsted, over et leje af fedt mudder og

dynd, hvor man godt kunne synke i til halsen og forsvinde for bestandig, når man ikke var forsigtig.

Floden, der løb nede i dalen for hendes øjne, var derimod klar som selve livets flod, den ilede afsted med skyens hastige flugt over de mange små kiselsten, der raslede og rislede hele dagen igennem. I Blackmoor svømmede den hvide og gule åkande på det stille, mørke, ofte plumrede vand, her vrimlede det af ranunkler og forglemmigejer langs den klare, sølvglinsende strøm.

Enten det nu var den lette, klare luft eller følelsen af, at hun her ikke iagttoges af hadefulde blikke, vist er det, at Tess følte sig synligt oplivet. Solens stråler lyste over hendes fremtidshåb, medens hun rask gik frem mod den milde søndenvind. I hvert pust syntes hun, der lød en venlig stemme, og hvert et fuglepip var en glad velkomsthilsen i hendes lyttende øre.

Den uimodståelige, almindelige, mekaniske trang til at søge glæde og nydelse et eller andet sted, den trang, der besjæler alt levende fra de laveste til de højeste væsner, havde endelig hos Tess fået overtaget. Hun var jo kun tyve år gammel, hun var hverken med hensyn til forstand eller følelse nået til højdepunktet, og det var utænkeligt, at nogen som helst begivenhed kunne gøre et indtryk på hende, som ikke kunne udslettes eller i det mindste omdannes. Derfor blev hun, for hvert skridt hun tog, gladere og taknemmeligere og håbefuldere. Hun prøvede at synge flere viser, men fandt dem ikke rigtig passende til sin egen stemning, indtil hun omsider mindedes en salme, hun ofte havde sunget, før hun havde spist af kundskabens træ, og så brød hun ud:

"O, sol og måne, o stjerner, o hele Guds grønne jord – I fugle i luften – I fisk i vandet, dyr og kvæg – menneskenes børn … velsign Herren og pris ham, og lov ham i al evighed. Amen!"

Med ét tav hun stille, og så mumlede hun hen for sig: "Men måske jeg endnu ikke ret kender Herren!"

Den store glæde, Tess følte over så lille en heltegerning, som det var at begynde på et uafhængigt liv, var en arv fra faderen. Tess ville virkelig vandre retfærdig gennem verden, hvorimod faderen aldeles ikke var besjælet af nogen sådan ærgerrig tanke; men hun lignede ham i, at hun følte sig tilfredsstillet ved at opnå ubetydeligheder og ikke havde trang til at stile efter højere mål end de engang så mægtige, nu af skæbnen så mishandlede d'Urberviller kunne nå uden alt for urimelige anstrengelser.

Tess havde jo naturligvis arvet en del livskraft fra moderens simple familie, desuden havde hun sin egen ungdom, der nu kom med sine krav efter i nogen tid at have bøjet hovedet under ulykke og sorg. Lad sandheden komme frem: som regel overlever kvinder den art ydmygende tilskikkelser, de kan blive glade og se sig om i verden med modige blikke, "så længe der er liv, er der håb", er en sætning, der ikke er så ukendt "blandt forrådte sjæle", som mangen elskværdig filosof vil fortælle.

Tess Durbeyfield vandrede med raske skridt og med et lyst blik på fremtiden ned ad Egdon-bakkerne og nærmede sig stadig mere Talbothays mejeri. Hun var ikke rigtig vis på at være på den rigtige vej, derfor stod hun lidt stille på den grønne slette. Hun lignede en flue på et umådelig langt billard cg gjorde her i landskabet ikke mere virkning end en flue. Det eneste levende væsen, der havde lagt mærke til hende, var en ensom hejre, som stod på et ben og betragtede hende.

Pludselig hørtes fra alle sider og kanter over de store engstrækninger:

"Hov – hov – hallo! ..."

Fra øst til vest lød råbet, nogle steder ledsaget af hundeglam. Det var ikke glædesudbrud over, at den smukke Tess beærede egnen med sin nærværelse, men den måde, man almindelig meldte, at nu var det tid til malkning, klokken var halv fem, og køerne blev drevet sammen.

Den brogede hjord, der hidtil dorsk havde gået og græsset eller ligget og tygget drøv, satte sig nu i bevægelse, og Tess fulgte langsomt efter kvæget ind på gårdens enemærker gennem det åbne led. Lange stråtækte skure strakte sig rundt om indelukket, mosset voksede grønt over strået, og tagskægget støttedes af træstolper, som var ganske blankpolerede af en uendelig masse køer og kalve, der i en uendelig årrække havde gnedet siderne op ad bemeldte stolper. Mellem disse stod nu malkekøerne, der i dette øjeblik viste sig for beskueren som en kugle på to tynde ben, med en svans, der bevægede sig som en perpendikel, medens solen kastede sine stråler over den tålmodige bække og tegnede skyggerne af disse beskedne skabninger på væggen med samme omhu og nøjagtighed aften efter aften, som den anvendtes på en fornem hofskønhed; deres omrids stod lige så tydelige, som om de havde været Alexander, Cæsar eller Farao på muren af et olympisk palads.

Her stod de urolige kreaturer. De tålmodige blev malket midt ude i gården, hvor mange af disse, mere velopdragne allerede ventede, og alle var det udmærkede køer, så smukke, som sjældent findes uden for denne dal, og ikke ofte inden for dens

grænser, hvor de græssede på den frugtbare engjord hele sommeren igennem. De hvidbrogede skinnede som sne, og messingknappen på deres horn lyste i solens stråler med næsten soldatermæssig pragt.

Deres fulde yvere hang ned som sandposer, pattevorterne stak frem som benene på en jydepotte, og medens de stod og ventede, dryppede mælken langsomt ned på jorden i tunge dråber.

17

Karlene og mejeripigerne kom i flokke ud fra hytterne og fra selve gården, da kvæget samlede sig. Pigerne bar træsko, ikke for fugtighedens skyld, men for ikke at synke ned i strøelsen, som lå rundt i indelukket. De satte sig ned på de trebenede stole, med den ene kind støttet mod koens side og et tankefuldt blik ud over sletten, medens Tess gik hen til dem. Karlene havde bredskyggede hatte, de lagde ikke mærke til hende, da de fleste af dem så nedefter.

En af dem, en tætbygget, midaldrende mand i en noget finere dragt end de andre, var mejeriforpagteren selv, ham, der havde overopsyn med malkning og kærning de seks søgnedage, og om søndagen viste sig i sin stol i kirken, iført smukt, skinnende klædestøj; han fik nu øje på Tess og gik hen til hende.

De fleste mejeribestyrere er gnavne ved malketid, men mr. Richard Crick trængte på denne tid af året til malkepiger, og han tog rigtig venligt mod den nys ankomne, spurgte til hendes befindende og forhørte sig om resten af familien, skønt dette var en ren formssag, da han rent havde glemt mrs. Durbeyfield, hvis tilværelse han først var blevet mindet om ved datterens brev.

"Å ja, jeg har jo kendt Deres moder rigtig godt," sagde han, "jeg har også hørt, hun var blevet gift. Og en gammel kone på halvfems, der boede her i nærheden, men nu er død og borte for længe siden, fortalte, at Deres faders familie var fra denne egn, og at han var den sidste af en ældgammel slægt, som havde været meget stor og mægtig, men herregud, hvem bryder sig om kællingesnak, jeg ikke."

"Å nej, det er aldrig værd at høre efter!" bemærkede Tess.

Og så gav de sig til at tale kun om forretninger. "De kan vel nok malke dem rent, min pige? For jeg vil jo nødig have mine køer spoleret på denne tid af året."

Hun beroligede ham, og han kastede et forskende blik op og ned ad hende. Hun havde siddet meget inde, og hendes hudfarve så lidt fin ud.

"Er De vis på, De er stærk nok? Her er godt nok for raske piger, men vi lever ikke i et drivhus, det må De huske på."

Hun mente nok, hun var sit arbejde voksen, og hendes iver og villighed lod til at overbevise ham.

"Nå, det var vel bedst, De fik lidt at leve af, inden De tog fat. Ikke endnu? Ja, De må gøre aldeles, som De vil. Men jeg ved nok, at jeg ville være pokkers tør i halsen efter sådan en lang rejse."

"Jeg kan straks tage fat på malkningen, des før vænner jeg mig til det igen," sagde Tess.

Hun tog først en stor slurk mælk til stor forundring for mejeristen, der øjensynlig rent havde glemt, at mælk kunne drikkes.

"Nå, for mig gerne," sagde han og hjalp hende at løfte spanden, "når De kan få det ned, det er mange Herrens år siden, jeg smagte mælk, uha, der er noget slemt stads, det ville ligge i min mave som bly. De kan prøve på den der," vedblev han og pegede på den nærmeste ko. "Forresten er hun nu en smule hårdmælket, vi har jo af begge slags her, men det klarer De nok efterhånden, tænker jeg."

Tess byttede sin hat med en helgolænder, satte sig på en malkestol, og medens mælken i fem stråler faldt fra hendes

knyttede hænder ned i spanden, havde hun en fornemmelse af at have lagt grunden til en ny og bedre tilværelse, og denne fornemmelse bredte en vis ro over hende, hendes hjerte bankede roligt og regelmæssigt, og hun kunne se sig om.

Der var både piger og karle ved malkningen, karlene tog de hårdmælkede køer, pigerne de blødere naturer. Det var en meget stor bedrift. Crick havde over hundrede køer i alt, og han plejede altid selv at malke fem-seks stykker, når han var hjemme, og det var de allervanskeligste, der tilfaldt ham, da de fleste af karlene var husmænd eller daglejere, som han nødig betroede sit kvæg til af frygt for, at de enten af skødesløshed eller af uduelighed skulle lade være at malke rent, hvilket godt kunne have til følge, at køerne gav mindre eller slet ingen mælk.

Efter at Tess havde sat sig ned ved sin ko, hørtes der en stund ikke en lyd i indelukket uden mælkens rislen ned i de mange spande, og et kvalt udråb nu og da, når en af pigerne ville vende sin ko eller få den til at stå stille, og ingen bevægelse sås uden de malkende hænder, der gik op og ned, og køernes haler, som svingede frem og tilbage. De arbejdede alle flittigt midt på den flade eng, som begrænsedes af højdedrag mod øst og vest, og som vistnok nu havde et ganske andet udseende end i fordums dage.

"Når jeg skal sige min mening," sagde Crick og rejste sig med ét op fra sin stol, greb den med den ene og spanden med den anden hånd, hvorpå han bevægede sig hen mod en anden ko, "når jeg skal sige min mening, giver de mindre mælk, end de plejer. Hvis den blissede bliver ved som i dag, bliver det såmænd ikke umagen værd at malke hende ved Sankt Hansdags-tid. "

"Det er bare fordi her er ny hænder ved arbejdet," sagde Jonathan Kail. "Det er ikke første gang, jeg lægger mærke til den ting."

"Ja vist så! Det kan godt være, jeg havde rent glemt den nye pige."

"De siger, mælken går op i hornene ved den lejlighed," bemærkede en af mejeripigerne.

"Nå, ja, med hensyn til hornene ved jeg ikke rigtig, hvad jeg skal sige," lød det lidt tvivlende fra Crick, der havde sin egen mening om trolddommens grænser, "for kullede køer kan være lige så stædige som de andre, det ved jeg. Kender I gåden om de kullede køer, og kan I sige mig, hvorfor de giver mindre mælk end de hornede?"

"Det ved jeg ikke. Sig os hvorfor?"

"Fordi der er så få af dem," svarede mejeriforpagteren. "Men hvorom alting er, i dag er det dårligt med mælken. Vi får synge en sang eller to, børn, det er det eneste middel, jeg kender."

Det var et gammelt ord dér på egnen, at en sang hjalp, når køerne holdt mælken tilbage, og hele flokken af karle og piger begyndte at synge på en rent ud fagmæssig måde, og ikke videre lysteligt; men de var alle som en overbeviste om, at arbejdet blev gjort meget grundigere, medens de lod sangens toner svæve ud over landet. Da de var kommet til ende med det femtende vers af en overmåde munter vise om en morder, der på ingen måde turde gå i seng i mørke, fordi han så svovlflammer danse omkring sig, sagde en af karlene:

"Jeg ville ønske, man ikke blev så stakåndet af at råbe højt og synge."

"De skulle få fat i harpen, skønt en violin nu er og bliver allerbedst."

Tess troede, disse ord var henvendt til Crick, men det tog hun fejl i. Et svar: "Hvorfor det?" lød pludselig bag ved en sortebrun ko under skuret; og den, der talte, sad og malkede.

"Jo vist så, en violin er allerbedst!" sagde Crick, "skønt det forresten er min erfaring, at tyre er mere musikalske end køer. Ovre i Mellstock boede der en gang en meget gammel mand, han hed William Dewy, du husker ham nok, prangeren, ikke Jonathan? Nå, da han en gang kom hjem fra bryllup, hvor han havde spillet til dans, en rigtig klar måneskinsnat, ville han skyde genvej over en mark, hvor der stod en tyr. Den fik øje på William og satte af sted efter ham med krum hals, og skønt William rendte alt, hvad remmer og tøj kunne holde og aldeles ikke var drukken (det var jo et bryllup, og folkene var fine!), så forstod han nok, at han ikke kunne nå gærdet i rette tid. Nå, så faldt det ham da ind at tage violinen frem og give sig til at spille en reel, naturligvis måtte han stå stille og vende ansigtet mod tyren, den sagtnede sin fart, standsede og så vist på William Dewy; han gned jo løs, til der gled et smil over bæstets ansigt; men ikke så såre holdt William op at gnide, og ikke så såre ville han prøve på at komme over gærdet, før tyren igen bøjede hovedet, så hornene kom i meget nær berøring med hans bredere del. Nå, så måtte William da spille videre, enten han ville eller ej, klokken var kun tre, og han vidste, det ville vare længe, inden nogen kom den vej, og han var så led og så ked af det, at han ikke vidste sine arme råd. Da han havde fidlet løs en stiv time, var han så træt, at han mærkede, han snart måtte give sig, og så sagde han ved sig selv: "Nu er det den sidste melodi

mellem mig og evigheden! Himlen stå mig bi, ellers er det forbi med mig." Nå, og så kom han i tanker om, at han havde set kvæget knæle ned klokken tolv julenat. Det var nu ikke julenat, men han ville alligevel prøve, om han ikke kunne narre tyren, og så tog han fat på julesalmen, og se, tyren sank i knæ i sin troskyldighed, som om det var den rigtige hellige time. Aldrig så snart lå den langhornede kammerat på knæ, før William Dewy fo'r afsted over gærdet, før den bedende tyr kunne komme på benene og sætte efter ham. William sagde, at han ofte havde set dumme ansigter, men aldrig noget så dumt som tyrens, da den opdagede, at der var blevet drevet spot med dens gudfrygtighed … ja, han hed William Dewy, og jeg kan lige på stedet ganske nøjagtigt sige, hvor han ligger på Mellstock kirkegård, det er lige imellem det andet takstræ og den nordre fløj."

"Det er en sær historie; den fører os lige lukt ind i middelalderen, da tro var en levende ting."

Denne bemærkning, der lød noget besynderligt i et mejeri, blev mumlet af stemmen bag den sortbrune ko, men da ingen forstod, hvad den sigtede til, blev der ikke lagt mærke til den, undtagen af fortælleren, der syntes at tro, at den kunne indeholde en tvivl angående historien.

"Ja, sandt er det nu ligegodt, unge herre; for jeg har selv godt kendt manden."

"Å jo, det tvivler jeg ikke om," lød det bag ved koen.

Tess' opmærksomhed blev således henledet på den, mejeriforpagteren talte med, men hun kunne ikke se noget videre, da han hele tiden sad med hovedet mod siden af den ko, han malkede. Hun forstod ikke, hvorfor der blev sagt "unge

herre" til ham endog af mejeriforpagteren selv. Men det kunne hun nu ikke få klarhed over, han blev ved koen så længe, at man kunne have malket tre køer i den tid, og kom engang imellem med et eller andet udbrud, som om det ikke ville gå for ham.

"Tag det med ro, tag det med ro," sagde mejeriforpagteren. "Det er håndelaget og ikke kræfterne, det kommer an på."

"Ja, det kan jeg mærke," sagde den anden, idet han rejste sig op og strakte armene. "Jeg har ganske ondt i fingrene, men jeg tror dog, at jeg blev færdig med den."

Nu så Tess ham i hans fulde højde. Han var iført hvid trøje og forklæde, som mejeristerne plejer, når de malker, og ved hans støvler hang der fugtigt halm fra gårdspladsen, men ellers var der ikke noget landligt ved ham. Hans ydre havde et velopdragent, tilbageholdent, fint, bedrøvet og særegent præg, men hun glemte at anstille nøjere iagttagelse, da hun opdagede, at hun havde set ham før. Tess havde oplevet så mange ting siden dengang, at hun i første øjeblik ikke kunne huske, hvor hun havde truffet ham, men da gik det pludseligt op for hende, at det var ham, der havde taget del i dansen i Marlott, den fremmede, der var kommet hun vidste ikke hvorfra, havde danset med de andre, men ikke med hende, havde ligegyldig forladt hende og var gået bort med sine venner.

Disse erindringer, der gik tilbage til tiden før hendes ulykke, gjorde hende straks urolig for, at han, hvis han muligvis genkendte hende, på en eller anden måde skulle opdage hendes historie. Hun blev beroliget, da hun så, at han ikke syntes at have bevaret mindste erindring om hende. Hun lagde mærke til, at siden deres første møde og nu var hans bevægelige ansigt blevet mere tænksomt og havde fået et ungdommeligt

fuldskæg, der, hvor det begyndte på hans kinder, var gult, men længere fra roden gik over til en smuk, brun farve. Under den hvide lærredskittel bar han en smuk fløjlsjakke, hvide bukser og gamacher og en stivet, hvid skjorte. Hvis han ikke havde været i malkedragten, ville man ikke have kunnet gætte, hvad han var. Han kunne ligeså godt være en "sær" godsejer eller en meget velopdragen bondekarl. At han kun var elev i mejerivæsenet, var straks gået op for hende, fordi han havde været så længe om at malke den ko.

Imidlertid havde mange af malkepigerne hvisket om den nye pige: "Hvor hun er smuk," med virkelig højmodighed og beundring, måske med et stille håb om, at den anden ville have modsagt det, hvilket de strengt taget kunne have gjort, da "skønhed" ikke var noget rigtigt ord for det indtryk, man fik af Tess.

Da aftenmalkningen var til ende, gik de ind, hvor mrs. Crick, der var for fin til selv at deltage i malkningen og gik med tykke kjoler i varmt vejr, fordi malkepiger gik med sirts, tilså husholdningen.

Foruden Tess sov kun to eller tre af pigerne på gården, de fleste af folkene gik hjem til deres huse. Ved aftensmaden så hun intet til den fine mejerist og gjorde ingen spørgsmål om ham i løbet af aftenen, som hun anvendte til at bringe sine sager i orden i sovekammeret. Det var et stort værelse ovenfor mælkestuen, omtrent ti meter langt, og de tre malkepiger, som boede i huset, sov alle dér. Det var friske, unge kvinder, som, med undtagelse af en, var ældre end hun. Ved sengetid var Tess så overtræt, at hun straks faldt i søvn. En af pigerne, som lå i sengen ved siden af hende, var mere årvågen og ville endelig

fortælle Tess om livet på den gård, hvor hun havde fået plads. Halvsovende lå Tess i mørket og lyttede til pigens hvisken.

"Mr. Angel Clare, han, som lærer mejeri og spiller på harpe, taler ikke synderligt med os. Han er en præstesøn og for optaget af sine egne tanker til at bryde sig om piger. Han er mejerielev og skal lære landvæsenet i alle henseender. Han har lært schæferi på en anden gård, og nu skal han sætte sig ind i mejerivæsenet. Han er ligefrem en fin herre. Hans fader er pastor Clare i Emminster, der ligger langt herfra."

"Oh, ham har jeg hørt tale om," sagde Tess, der nu var blevet vågen. "Han skal være en meget alvorlig præst?"

"Jo, det er han, den alvorligste mand i hele Wessex, siger man, den sidste af de gamle lavkirkepræster, for her omkring er alle det, som man kalder højkirkelige. Alle hans sønner, undtagen vor mr. Clare, skal også være præster ..."

Tess brød sig i det øjeblik ikke om at få at vide, hvorfor den mr. Clare, som var dér, ikke var blevet præst ligesom hans brødre, hun faldt lidt efter lidt i søvn igen, medens den fortællendes stemme smeltede sammen med den regelmæssige dryppen af vallen fra presserne nedenunder og lugten fra osten fra det tilstødende osteloft.

18

Angel Clare hæver sig af fortiden ikke som en bestemt eller helstøbt skikkelse, men som en påskønnende og forstående stemme, øjne med et sært langt fraværende blik og en mund, hvis friskhed og bevægelighed var næsten kvindelig, skønt underlæben nu og da kunne få et mærkelig fast træk, der jog enhver tanke om ubestemthed på flugt. Dog var der i hans blik og holdning noget vagt, adspredt, tåget, der røbede, at han vistnok aldrig havde stilet mod noget bestemt mål, skønt der ofte blev sagt om ham som barn, at han var en af dem, der kunne nå alt, hvad han stræbte efter.

Han var den yngste søn af en fattig præst i den anden ende af grevskabet og var kommet til Talbothays mejeri for at være elev dér i et halvt år, efter at have været på forskellige andre gårde. Hans hensigt var at lære den praktiske del af landbrugets forskellige grene for efter omstændighederne enten at gå til kolonierne eller at få en gård hjemme. Hverken han selv eller andre havde tænkt sig muligheden af, at han ville have bestemt sig til at blive landmand.

Den gamle pastor Clare, hvis første kone var død og havde efterladt ham en datter, giftede sig i en fremrykket alder for anden gang. Hans anden hustru havde – egentlig imod forventning – skænket ham tre sønner, så at der imellem Angel, den yngste, og faderen næsten syntes at mangle et slægtled. Af disse sønner var Angel den eneste, som ikke havde taget en grad ved universitetet, skønt han, kvad begavelse angik, var den af dem, som bedst havde egnet sig til studeringerne.

En tre års tid før den dag, da Angel kom til dansen i Marlott, efter at han havde forladt skolen og fortsatte sine studier hjemme, kom der en pakke til præstegården fra boghandleren; den var adresseret til Hs. Velærværdighed James Clare. Da præsten åbnede pakken, så han, at den indeholdt en bog; han læste et par sider i den, fo'r op fra sin stol og gik lige hen til boghandleren med bogen under armen.

"Hvorfor er denne bog sendt hjem til mig?" spurgte han barskt.

"Den er blevet bestilt."

"Ikke af mig, og det glæder mig at kunne sige, heller ikke af nogen, der hører til min husstand."

Boghandleren undersøgte sine bøger.

"Å, der er skrevet fejl adresse på den," sagde han. "Den var bestilt af mr. Angel Clare og skulle have været adresseret til ham."

Pastor Clare vred sig, som om han havde fået et slag. Han gik hjem, bleg og nedbøjet, og kaldte Angel ind i sit studereværelse.

"Her er en bog, min dreng," sagde han. "Ved du noget om den?"

"Den har jeg bestilt," sagde Angel lige ud.

"Hvorfor?"

"For at læse den."

"Hvor kan det falde dig ind at ville læse den?"

"Falde mig ind? Hvorfor ikke? Det er et filosofisk system. Der findes ingen mere moralsk, ja ikke engang nogen mere religiøs bog."

"Ja moralsk, det nægter jeg ikke; men religiøs! Og for dig, der har i sinde at blive en forkynder af Herrens ord ..."

"Siden du taler om den sag, fader," sagde sønnen urolig, "vil jeg hellere med det samme sige dig, at jeg foretrækker *ikke* at blive præst. Jeg frygter, at jeg ikke med god samvittighed kan blive det. Jeg elsker kirken, som man elsker sine forældre. Jeg vil altid have den varmeste hengivenhed for den. Der findes ingen institution, hvis historie jeg har en dybere beundring for, men som ærlig mand kan jeg ikke lade mig indvie til at være dens præst, således som mine brødre er, så længe den ikke vil frigøre sig for en uholdbar og urimelig igenløsningstilbedelse."

Det var aldrig faldet den brave og jævne præst ind, at hans eget kød og blod kunne komme så vidt! Han var forfærdet, forarget, lynslået. Hvis Angel ikke skulle være præst var det til ingen nytte at sende ham til Cambridge. At universitetet kunne føre til andet end til at blive gejstlig, var ham ligefrem ubegribeligt; det var i hans øjne som en fortale uden bog. Han var ikke alene religiøs, men from og en oprigtig troende. Han forsøgte bevisførelse, overtalelse og bønner, men til ingen nytte.

Angels fader var så inderlig bedrøvet, at han næsten blev syg over at se det.

"Til hvad nytte vil nu al din moders og min sparsommelighed være, og alle de savn, som vi må underkaste os for at give dig en klassisk dannelse, hvis du ikke vil benytte den til Guds ære og forherligelse," gentog faderen.

"Muligvis kunne den benyttes til menneskehedens ære og forherligelse, fader."

Hvis Angel havde trængt ind på faderen, ville han rimeligvis være kommet til Cambridge ligesom sine brødre, men præstens anskuelse, at dette lærdommens sæde kun var et trappetrin til den gejstlige stand, var en fuldstændig familietradition, og så

rodfæstet var den overbevisning hos Angel, at det for hans følsomme natur næsten ville være som et brud på tro og love, en uret mod de fromme forældre, om han havde gjort det; desuden måtte der, som faderen havde antydet, drives en stor sparsommelighed for at kunne give alle tre brødre den samme opdragelse.

"Jeg vil se at klare mig uden at komme til Cambridge," sagde Angel til sidst. "Under disse omstændigheder forekommer det mig, at jeg ikke har ret til det."

Følgen af denne afgørende samtale var, at han tilbragte det ene år efter det andet med overfladiske studier, foretagender og betragtninger. Han begyndte at vise ligegyldighed for almindelige selskabelige former og hensyn, de verdslige fordele, der fulgte med rang og rigdom, foragtede han mere og mere; selv at høre til "god, gammel familie" blev ham ligegyldigt, når der ikke var en god del "ny" oplysning hos dens repræsentanter. Da han engang var taget til London for at lære livet lidt at kende, tabte han hovedet og var lige ved at blive indfanget af et fruentimmer, som var meget ældre end han, men han kom lykkelig og vel tilbage, uden at have lidt nogen egentlig skade ved denne livserfaring.

Da han tidligt havde vænnet sig til landlivets ensomhed, havde han fået en uovervindelig modbydelighed for det moderne byliv, så at han ikke dér ville prøve sin lykke på en eller anden verdslig bane, nu da den gejstlige var lukket for ham. Men noget skulle han være, og da han havde en bekendt, der var kommet godt an som landmand i kolonierne, troede Angel, at det muligvis var i den retning, han skulle forsøge sig. At blive landmand enten i kolonierne, i Amerika eller hjemme, men blot

landmand efter at have forberedt sig til det, efter en omhyggelig uddannelse, det var det kald, der efter al sandsynlighed ville sikre ham uafhængighed uden at tvinge ham til at ofre det, han satte mere pris på end udkommet, nemlig åndsfrihed.

Således træffer vi Angel Clare i hans seks og tyvende år i Talbothays som mejerielev, og da han ingen steder i nærheden kunne få en ordentlig bolig, var han kostgænger hos mejeriforpagteren.

Hans værelse var et vældigt kvistkammer, der strakte sig over hele hovedbygningens længde. Man kunne kun komme derop ad en stige fra osteloftet, og det havde været ubenyttet i lange tider, indtil han kom og tog det i besiddelse. Her havde Clare plads nok, og når familien var gået til ro, kunne man ofte høre ham vandre frem og tilbage. En del af det var adskilt ved et gardin, og bag ved det havde han sin seng, den anden del var møbleret som en tarvelig dagligstue.

I begyndelsen levede han meget deroppe, læste og spillede på en gammel harpe, som han havde købt på en auktion. Men snart foretrak han at studere den virkelige menneskelige natur og spiste nu nede i køkkenet sammen med mejeriforpagteren og hans kone, pigerne og karlene, der dannede en stor og livlig forsamling, for vel var det kun få af malkepigerne, som sov i huset, men adskillige indtog deres måltider sammen med familien. Jo længere Clare boede dér, jo mindre fik han imod at være sammen med dem, og det tiltalte ham mere og mere at leve ganske på samme vis som de. Til sin store forbavselse fandt han virkelig behag i deres selskab. Den vedtagne landmandstype, den ynkelige karikatur, der almindeligt går

under navnet "Hodge", og som han ventede at træffe her, forsvandt efter få dages forløb. På nærmere hold var der ingen Hodge at øjne.

I begyndelsen syntes de ham ganske vist lidt fremmede, hans opdragelse og vaner var så vidt forskellige fra deres, at det forekom ham under hans værdighed slet og ret at være medlem af mejeriforpagterens husstand, men efterhånden som dagene gik, fik han lidt efter lidt et andet syn på sagen. Uden at der egentlig var foregået nogen som helst forandring, var ensformigheden svundet bort. Hans vært og hans værts husstand, hans karle og hans piger begyndte, efterhånden som Clare lærte dem nærmere at kende, at skille sig ud fra hinanden, ligesom under en kemisk proces. Han mindedes Pascals ord:

"Jo åndrigere man er, jo videre man ser, jo oftere træffer man på mærkelige mennesker. Simple og indskrænkede sjæle finder alle ens."

Til sin store overraskelse begyndte han at holde af dette friluftsliv for dets egen skyld, og for hvad det gav ham ved siden af den indflydelse, det måtte få på hans fremtidige livsstilling. På en næsten vidunderlig måde friede det ham for den kroniske sørgmodighed, der har bredt sig ud over de civiliserede slægter, siden troen på et algodt Forsyn forsvandt. For første hang i mange år nød han den glæde at læse i fred uden at plages af tanken om fremtiden og en stilling i samfundet, for de få videnskabelige bøger, der angik landvæsnet, og som han mente, det ville være nyttigt at læse, optog kun en lille del af hans fritid.

Han gled bort fra sine tidligere omgivelser og fik øje på en ny slags mennesker. Desuden iagttog han en masse fremtoninger,

som han hidindtil aldrig havde lagt mærke til: Årstiderne og deres skiften, morgengry og aftenrøde, vind og vejr, træer, vand og skyer, skygge, mørke og stilhed, måne, sol og stjerner – naturens stemmer – de levendes og de livløses røst.

Den tidlige morgentime var så kølig, at ilden i den store kaminåbning var behagelig i den stue, hvor frokosten indtoges; og da mr. Crick mente, Angel var for fin til at spise ved samme bord som de andre, plejede den unge mand at sidde lige ved skorstensåbningen, med sine kopper og sin tallerken stående på en hylde, der kunne slås ud. Lyset faldt gennem det store, brede vindue lige ind i hans krog, så at han godt kunne sidde dér og læse, når det passede ham.

Mellem Clare og vinduet stod bordet, hvor folkene sad og spiste; deres tyggende profiler tegnede sig skarpt mod ruderne, i baggrunden var døren til mælkestuen, hvor karrene stod fyldt til randen fra morgenmalkningen, og hvor man kunne høre kærnen gå; drivkraften sås udenfor i form af en tålmodig hest, der traskede rundt i en kvindelighed, medens en dreng nu og da gav den et opmuntrende rap af pisken.

I flere dage efter Tess' ankomst skænkede Angel hende hverken et blik eller en tanke, han var optaget af en bog, et tidsskrift eller af at gennemse nogle noder, der lige var kommet med posten til ham. Forresten talte hun så lidt, og de andre piger var så snaksomme, at han ikke lagde mærke til den nye stemme i koret, desuden plejede han altid at overse småting og nøjes med et almindeligt indtryk af sine omgivelser.

En dag, da han sad og lærte en melodi udenad og ved sin indbildningskraft hørte den lyde for sine øren, faldt han i tanker, og nodepapiret gled på gulvet. Hans blik fæstede sig på

ilden, hvor små flammetunger hoppede hen ad de tykke vedknuder, og det forekom ham, at de dansede i takt; han så også på de to store jernkroge, på hvilke kedlerne endnu hang og var ved at gå af kog.

Samtalen ved bordet flød lidt efter sammen med hans fantasiorkester, indtil det pludselig faldt ham ind, at en af mejeripigerne havde en ualmindelig klar stemme. Det måtte sagtens være den nye. Og Clare så hen på hende, som hun sad dér imellem sine kammerater; hun mødte ikke hans blik, han havde så længe siddet ganske stille i sin krog, at de omtrent havde glemt ham.

"Jeg ved ingenting om spøgelser," sagde hun netop. "Men jeg ved, at ens sjæl ligesom kan flyve ud af ens legeme selv om man er levende!"

Mejeriforpagteren vendte sig om mod hende med munden fuld af mad og et alvorligt spørgende blik i øjnene; han plantede sin store kniv og gaffel i bordet og sagde:

"Hvad? Er det virkelig Deres mening? Hvordan går det til, min pige?"

"Jo, det er ikke svært at få sin sjæl til at gå bort," vedblev Tess, "man behøver kun at ligge på græsset om natten og stirre på en eller anden stor, blank stjerne, så varer det ikke længe, inden man mærker, at man er hundrede, tusinde mile borte fra sit legeme, som man ligesom slet ikke føler, eller har brug for!"

Mejeriforpagteren så bort fra Tess og vendte sig om mod sin kone.

"Hør nu, Kristiane, hvad siger du til den! Jeg har da valset ordentlig om i de sidste tredive år og har været ude om natten,

både på kommers og efter doktor og i forretninger, og aldrig har jeg nogensinde mærket det mindste af den slags!"

Da Tess nu mærkede, at alles øjne, elevens også, var fæstede på hende, rødmede hun, bemærkede, at det jo kun var noget, hun sådan havde tænkt sig, og så tog hun atter fat på sin morgenmad.

Clare vedblev at iagttage hende. Hun var snart færdig med at spise; da hun mærkede, at den unge mands blik var henvendt på hende, begyndte hun undselig at tegne med pegefingeren på dugen.

"Hvor den nye mejeripige dog er et ægte naturbarn!" sagde han til sig selv.

Medens han så på hende, forekom det ham med ét, at hun ikke var ham ganske ubekendt, at hun mindede ham om en fornøjelig ungdomstid, om en tid, hvor fremtiden lå klar og skyfri for ham.

Han mente, at han måtte have set hende før, men det var ham umuligt at huske hvor. Et tilfældigt møde på en vandring gennem landet måtte det sagtens være; forresten var det ham temmelig ligegyldigt at finde ud af det. Denne lille omstændighed var for ham en grund til at betragte Tess med en vis forkærlighed, når han fik lyst til at se på en af de unge piger i sin nærhed.

19

I almindelighed blev køerne malket, efter som de fremstillede sig, uden valg eller vilkårlighed, men visse af dyrene viste en udpræget forkærlighed for visse hænder, ja nogle ville aldeles ikke stå og lade sig malke, når de ikke fik deres vilje, men sparkede uden skånsel spanden omkuld for enhver anden end den, de havde udkåret.

Mejeriforpagteren modarbejdede som regel disse luner ved bestandig at bytte, for hvis en af hans piger skiftede, kunne sligt sætte ham i en slem forlegenhed. Imidlertid gik pigernes interesse i denne henseende i aldeles modsat retning, for de holdt mest af at malke de syv-otte køer, de var vant til at behandle, og arbejdet gik så meget lettere fra hånden, når dyrene ikke stred imod, men stod stille.

Tess opdagede temmelig hurtigt, hvilke køer hun malkede bedst, men da hun vidste, at Crick ikke holdt af, at pigerne valgte, men ønskede, at de skulle tage dyrene, som de kom ind, prøvede hun ærligt på at rette sig efter dette, undtagen når talen var om nogle særlig hårdmælkede, som hun var fritaget for at malke. Hun lagde snart mærke til en så sær overensstemmelse mellem sin egen smag og den måde, køerne fremstillede sig til malkning på, at hun ikke kunne tro, tilfældet alene rådede her.

Mejerieleven havde sikkert en finger med i spillet, og en dag, som hun sad og malkede en af sine yndlinge, søgte hendes blik hans, og hun spurgte med et listigt smil:

"Har De ikke ordnet køerne for mig, mr. Clare?" og i det samme rødmede hun og smilede, så overlæben løftedes og

spidsen af de hvide tænder skinnede frem.

"Og om så var," lød hans muntre svar, "så gør det jo ingenting. De vil jo ikke bort herfra og kommer altid til at malke de samme."

"Tror De? Ja, gid det var så vel, men det kan man jo aldrig være sikker på!"

Hun var lidt gnaven på sig selv bagefter, hun var bange for, at hendes inderlige tonefald kunne have bibragt ham den forestilling, at hans nærværelse var af større vigtighed for hende, han kendte jo ikke noget til det indestængte liv, der i de sidste år havde været hendes lod. Hun var så ked af dette, at hun endnu om aftenen, medens hun spadserede lidt rundt i haven, ærgrede sig over, at hun havde ladet ham mærke, hun forstod hans velvilje imod hende.

Det var en rigtig dejlig juniaften, luften var så fuldkommen stille, at alle sanser syntes at være begavet med dobbelt styrke. Der var ligesom ingen forskel på nær eller fjern, man så alting med en forbavsende tydelighed, og stilheden rundt om gjorde på hende indtrykket af at være en fuldkommenhed, snarere end en mangel på støj. Pludselig blev den brudt af harpetoner.

Tess havde allerede flere gange hørt dem oppe fra kvistværelset, men aldrig havde de haft en lyd som nu, da de svævede hen gennem den klare luft i klinger nøgenhed. Sandheden må frem: både instrument og spil var mådelige. Men dog lyttede Tess, som om hun var tryllet fast til pletten: ja, da hendes første overraskelse havde sat sig, bevægede hun sig hen imod det sted, hvorfra lyden kom, idet hun forsigtigt holdt sig bag ved en hæk, for at den spillende ikke skulle se hende: hun glemte både tid og sted og rum. Den henrykkelsestilstand.

Hun forleden havde omtalt, den, der kunne frembringes ved at fæste øjet nå en blinkende stjerne, kom nu uforvarende listende over hende; hendes sjæl blev båret af tonerne som af bølger, harmonierne viftede gennem hende og gjorde hendes øjne fugtige. Det flyvende blomsterstøv var for hendes blik som en tilsyneladelse af selve melodien, og den frugtbare fugtighed, de hængende dugdråber var tårer, haven græd af rørelse.

Det lys, der endnu var, kom fra en stor rift i en skybanke vesterude; den så ud som en stump afrevet dag, tusmørket i hastværk havde glemt at få med sig, da det lagde sit slør over himlen. Nu lød et par slutningsakkorder, den jævne melodi var spillet til ende, hun stod stille og lyttede efter, om han måske ville tage fat igen, men han var sagtens træt, for han rejste sig, og hun hørte buskene rasle bag ved sig, da han kom nærmere til hende. Tess listede afsted med brændende kinder, men Angel havde fået øje på hendes lyse sommerkjole, han talte, og skønt han talte sagte og endnu ikke var helt henne hos hende, nåede hver stavelse hendes øren med stor tydelighed.

"Hvorfor flygter De, Tess?" spurgte han. "Er De bange?"

"Å nej, mr. Clare, ikke så ofte, når jeg er ude i luften, især ikke nu når æbletræerne sner og alting er så dejligt grønt."

"Men er De da bange, når De er inden døre?"

"Ja, sommetider!"

"Hvad er De bange for?"

"Å, det er ikke godt at sige!"

"For at mælken skal løbe sammen?"

"Nej!"

"For livet sådan i almindelighed?"

"Ja!"

"Det samme er jeg, og det temmelig ofte! Det er sandelig ingen spøg at leve, vel?"

"Det har De ret i; når De siger det på den måde!"

"Men forresten undrer det mig en smule, at en så ung pige som De har den slags anskuelser. Hvor kan det være?"

Hun nølede med at svare.

"Nå, Tess, lad mig høre, hvordan det kan være; De kan betro Dem til mig uden frygt."

Hun troede, han mente, hvilket indtryk, hun fik af yderverdenen, og hun svarede sagte og undseligt:

"Træerne ser så spørgende ud, ikke sandt? Det vil sige, det synes jeg i det mindste. Og floden siger: Hvorfor skal du komme her og forstyrre mig med dine øjne? Og det er, som om man så en uendelig række af morgendage ligge for sig, de nærmeste er de tydeligste og de største, og de tager af, svinder hen, jo længere de er borte, men alle sammen rynker de panden og ser ubønhørlige ud; de siger: Nu kommer jeg, tag dig i agt for mig! Men De, De kan få drømmene til at stå op med Deres musik, og De kan drive alle fæle syner på flugt!"

Han var ganske forbavset over at se, at denne unge kvinde, skønt hun kun var en mejeripige, netop havde det præg af finhed, der kunne gøre hende til hans veninde her, og tillige var han forundret over hendes sørgmodige blik på tilværelsen. Hun udtalte jo her i sit eget sprog, der kun havde såre lidet at gøre med den smule skoleundervisning, hun havde fået, følelser, man næsten kunne kalde typiske for tiden: modernismens pine! Og det var så meget sælsommere, at hun i den unge alder skulle lide under denne pine, det var mere end mærkeligt, det var ligefrem rørende. Han vidste jo ikke, hvad der havde gjort Tess

alvorlig, intet kunne røbe, at hun på så kort en tid havde gjort så sørgelige erfaringer. Tess' prøvelser havde modnet hende før tiden.

Tess på sin side fattede ikke, hvorfor en ung præstesøn, velopdragen og velhavende, kunne betragte tilværelsen som en byrde. At hun var træt af sin tornefulde vandring, det var der intet mærkeligt i, men denne udmærkede og poetiske unge mand kunne da umuligt have lidt de ydmygelser, der fik Job til at udtale de modløse ord, hun ofte i sin kvide selv havde gentaget: "Herre, jeg forbander den dag, jeg blev født!"

Ganske vist levede han for tiden ikke blandt sine lige, men hun vidste jo, at han kun, som Peter den Store, da han var i lære hos skibsbyggeren, studerede, hvad han ønskede at lære. Han malkede ikke, fordi han skulle malke, men fordi han ville vide, hvordan man blev en rig og dygtig landmand, godsejer, mejeriforpagter og kvægopdrætter. Han ville engang i tiden blive en amerikansk eller australsk Abraham, der befalede som en konge over sine talrige hjorder og hyrder. Dog var der tider, hvor det forekom hende ufatteligt, at en boglærd, musikalsk, tænkende ung mand gad være landmand og ikke præst som faderen og brødrene.

Da således ingen af disse to unge mennesker besad nøglen til hinandens handlemåde, måtte de nu og da selvfølgelig blive forbavsede over, hvad de så den anden gøre eller hørte den anden sige, de ventede, at tiden ville give dem klarhed, og tænkte ikke på at udspejde hinandens tanker og bevæggrunde.

Hver dag, hver time afslørede ham et lille stykke af hendes karakter, og Tess lærte ham ligeledes efterhånden at kende. Tess

prøvede ellers at føre et stille liv, men hun gjorde regning uden sin egen ungdomskraft.

I begyndelsen betragtede hun Angel Clare mere som en klogskabens åbenbaring, end som en mand. Hun sammenlignede ham med sig selv, og hver gang, hun mærkede, hvor dannet og kundskabsrig han var, hver gang, hun følte den umådelige afstand, der var imellem dem, blev hun ganske nedtrykt og havde næppe mod til at arbejde for at nærme sig hans standpunkt.

En dag lagde han mærke til hendes sørgmodighed, da han tilfældigvis havde fortalt hende lidt om de gamle grækeres hyrdeliv. Hun plukkede blomster, medens han talte.

"Hvorfor ser De nu så fortabt ud?" spurgte han.

"Å, jeg er bare rent fortvivlet over mig selv," svarede hun med et blegt smil. "Jeg har en følelse, som om jeg havde forspildt mit liv! Jeg har også altid haft uheld med mig! Når jeg tænker på alt det, De kan, alt, hvad De har læst og set og overvejet, da bliver jeg til ingenting. Jeg er som den stakkels dronning af Saba, der kom til Salomon for at blive vis!"

"Kan De virkelig gå og plage Dem med den slags bekymringer, kære Tess! Hør," vedblev han livfuldt, "jeg ville hellere end gerne hjælpe Dem til dette, f.eks. lære Dem lidt historie … eller hvad De forresten kunne have lyst at tage fat på. Skal vi læse lidt verdenshistorie sammen?"

"Å, tak, men undertiden forekommer det mig, at jeg ikke bør lære mere, end hvad jeg allerede kan."

"Hvorfor ikke?"

"Ja, hvad kan det egentlig nytte mig, jeg får at vide, at jeg er en så uendelig ubetydelighed, og at der har gået tusinder af

mennesker om på Jorden akkurat som jeg, det gør mig bare bedrøvet; det er ikke morsomt at vide, at man er som alle de andre, den ting skal man helst prøve at glemme."

"Altså bryder De Dem ikke om at lære noget, det var da mærkeligt."

"Jo, jeg kunne nok lide at vide, hvorfor solen skinner både på retfærdige og uretfærdige," svarede hun med en stemme, der rystede en kende. "Men det står vist ikke at læse i nogen bog!"

"Men, Tess, De er jo ligefrem bitter!"

Her talte han således, fordi han mente, det var hans pligt, men han vidste nok, at han selv ofte havde grundet på dette spørgsmåls løsning. Og da hans øje faldt på hendes barnerunde læber, troede han, at denne naturens fribårne datter kun gentog en sætning, hun havde hørt af andre; han stod en stund og betragtede det lokkede hår, de nedslagne øjnes lange vipper, og så gik han bort i dybe tanker, medens hun endnu sad lidt og rev de blomster itu, hun havde plukket i sit forklæde; så rejste hun sig og kastede dem på jorden i et anfald af ærgrelse over sin egen tåbelighed, og en underlig, ængstelig hjertebanken, som hun ikke selv forstod.

Hvor han dog måtte finde hende dum! Hun længtes således efter at stige i hans omdømme, at hun begyndte at overveje, om hun ikke skulle åbenbare ham, at hun var en ætling af de gamle baroner, der lå og sov den evige søvn i Kingsbere. Ganske vist kunne denne fornemhed hverken gavne hende eller Clare, men hun tænkte, at han, der studerede historie, måske ville få en vis agtelse for én, der havde så prægtig en familiebegravelse og var en ægte d'Urberville, ikke en, der havde bemægtiget sig navnet, som familien i Trantridge.

Men før hun gjorde noget skridt i den retning, ville hun dog føle sig for hos Crick og spørge ham, om den unge Clare havde særlig interesse for gamle slægter, der havde mistet både jord og penge, og svaret lød som følger:

"Mr. Clare er en af de mest oprørske fyre, jeg nogensinde har kendt! … Han ligner ikke en snus hele sin familie, og hvis der er noget i verden, han hader mere end andet, så er det denne hersens nedarvede fornemhed, det, man kalder gammel familie. Han siger som så, at gamle fine familier, de har rendt deres line ud her i verden i fordums dage, og de er færdige og opslidte nu. Vi har jo nok af dem her på egnen; se bare vor lille Retty Priddle, hun er en Paridelles, den familie, der ejede gods og gårde i mængde her, længe før nogen havde hørt tale om jarlen af Wessex. Nå, det fik da mr. Clare at vide, og han var ganske vred på den stakkels pige: "Å, der bliver aldrig en ordentlig mejeripige af Dem. Deres slægt har opbrugt al sin dygtighed i Palæstina og må nu ligge brak i årtusinder for at få styrke til ny dåd." Forleden kom her en fyr og bad om arbejde; sagde, han hed Matt, og da vi spurgte om hans navn, fortalte han os, at han aldrig havde kendt andet end sit fornavn, han mente, hans familie havde været alt for kort tid på egnen til at have efternavn. "Ham tager vi straks," udbrød mr. Clare, sprang op og trykkede fyren i hånden, "dig kan jeg bruge," og så fik han en pæn drikkeskilling. Nej, han har ingen smag for gammel adel!"

Da stakkels Tess hørte den beretning, var hun glad over, at hun ikke i et svagt øjeblik havde betroet sig til Clare, skønt hendes familie jo var så usædvanlig gammel, at den sagtens

godt kunne betragtes, som var den blevet ung igen. Desuden var hun jo ikke den eneste adelsdame dér på gården.

Altså holdt hun tand for tunge om de d'Urbervillers gravhvælving og om Wilhelm Erobrerens vældige riddersmand, der var hendes stamfader, og hvis navn hun bar. Og det indblik, hun ved Cricks ord havde fået i Clares karakter, bragte hende på den tanke, at den unge mands forekommenhed imod hende netop skrev sig fra, at han antog hende for en rigtig bondepige.

20

Og året gik sin gang; høst fulgte på sommer og vinter på høst. Et nyt årsskifte bragte nye blade og nye blomster. Nattergale, drosler og bogfinker byggede deres reder der, hvor andre flygtige skabninger af samme slags i fjor slog deres triller. Solens stråler åbnede knopperne og lokkede de grønne skud frem, løftede saftens lydløse strøm, farvede blomsterbægrene, hvis duftende åndepust svævede gennem luften.

Hos mejeriforpagteren levede piger og karle hyggeligt, fredsommeligt, ja fornøjeligt. Deres stilling var vistnok en af samfundets lykkeligste; for de levede over næringssorgernes linje og var fri for den tvang, vedtægt pålægger de højere lag. Således hengled den tid, hvor naturen synes helt optaget af at iføre sig sit grønneste klædebon.

Tess og Clare iagttog uvilkårligt hinanden, de bevægede sig begge to på grænsen af lidenskab og var tilsyneladende rolige; hele tiden gled de nærmere mod hinanden, så sikkert som to floder i samme dal.

Aldrig nogensinde havde Tess følt sig så lykkelig som nu; og hun ville sagtens aldrig blive så lykkelig mere. Hun passede så mærkværdig godt ind i disse sine nye omgivelser. Planten, hvis rødder var nået til et giftigt jordlag, dér, hvor den var sået og opvokset, var ved omplantningen nu helbredet for al brøst i den rige, frugtbare muldjord.

Desuden svævede hun og Clare endnu imellem forkærlighed og forelskelse, de havde endnu ikke begyndt at ransage deres sjæl, havde endnu ikke spurgt, hvorhen denne følelse kunne bære dem, tænkte hverken på fremtiden eller på fortiden.

Endnu var Tess kun den reneste tilfældighed i Clares tilværelse, en rosenrød, strålende fremtoning, som lige skulle til at sætte sig fast i hans bevidsthed. Derfor beskæftigede hans tanker sig uden bekymring med hende, han troede jo, han ganske i almindelighed morede sig med at iagttage en ny, frisk og frejdig kvindetype.

De mødtes hvert øjeblik, så lang som dagen var, det kunne ikke være anderledes. De mødtes hver eneste dag i morgenstunden, i den rødviolette dæmring; for de måtte her stå meget tidligt op. Malkningen måtte være færdig i god tid, og før den tid skulle der skummes, og det arbejde tog man fat på lidt før klokken tre om morgenen.

Det var altid en bestemt piges hverv at vække folkene, og da Tess var ny i gårde, og man desuden opdagede, at hun ikke som de andre sov videre, til trods for vækkeurets kimen, var det hende, der omtrent hver morgen fik purret de andre ud. Så såre klokken var henved tre, forlod hun sit kammer og bankede på husbondens dør, derfra gik hun op af stigen til Angels værelse, kaldte på ham og vækkede derefter de tre mejeripiger, der sov i samme stue som hun selv.

Når Tess så var kommet i tøjet, traf hun Clare ude i den fugtige morgenluft. De andre piger og Crick plejede at vende sig et par gange i sengen, inden de for alvor kom ud af fjerene og viste sig først en times tid senere.

Det dæmpede, dæmrende, tvivlsomme lys, i hvilket de to meget ofte, om end ikke hver dag, vandrede ud til det sted, hvor køerne græssede, fik ham ofte til at tænke på opstandelsens morgenstund, men han anede mindst af alt, at Maria Magdalena gik ham så nær.

Medens naturen rundt om hvilede i grå skygger, forekom det ham, at hans ledsagerindes ansigt, det, hans øje stadig søgte, strålede i overjordisk glans, som om hun var en henflygtende sjæl og intet virkeligt menneske. Dette var kun en virkning af det kolde skær fra nordøst; han så for hende lige så åndeagtig ud.

Det var i denne time, at hun gjorde det dybeste indtryk på ham. Da var hun ikke mere malkepige, men et drømmesyn: indbegrebet af alverdens kvindelighed. Han kaldte hende Artemis, Demetria eller andre fantasinavne, der drillede hende en smule, fordi hun ikke forstod, hvad han mente.

"Kald mig dog Tess!" bad hun, og så føjede han hende.

Efterhånden lysnede det helt, og de forvandledes fra lykkebringende guder til mennesker med svare lykkekrav. Ved den tid plejede de så at høre husbondens stemme skænde på husmandskonerne, der kom for silde; eller han bebrejdede gamle Debora Fyander hendes mangel på renlighed.

"For Himlens skyld, stik dog de hænder under pumpen. Hvis londonerne kunne se dine fingre, ville de drikke endnu mindre mælk og skrabe deres smør endnu mere, og det er, sandt for dyden, galt nok, som det er!"

Derefter malkedes videre, indtil både Tess og Clare hørte det tunge spisebord blive halet frem på køkkengulvet af mrs. Crick, denne lyd var en sikker forløber for hvert måltid, og den hørtes atter, når bordet efter endt spisning blev sat på plads op mod væggen.

21

Lige efter frokost var der stort postyr i mælkestuen. Kærnen gik som altid, men smørret ville ikke komme. Når sligt hændte, var hele mejeriet som lamslået. Pjit, pjat, pjit, pjat lod det i den store cylinder, til fortvivlelse for alle.

Crick og konen, mejeripigerne, Tess, Marian, Retty Priddle, Izz Huett og husmændenes koner, ligervis den unge Clare, Jonathan Kail, gamle Debora og de øvrige stod og stirrede på kærnen med jammer malet i hvert et træk, medens drengen, der kørte hesten ude i gården, lavede øjne så store som tekopper for at vise, at også han var på højde med situationen; endog den sørgmodige hest kastede bedrøvede blikke ind ad vinduet, som om den forstod, hvor unyttigt det var, at den kartede rundt og rundt og rundt.

"Det er nu åringer siden, jeg var hos den kloge mand i Egdon, Trendles søn, husker I vel," bemærkede Crick i en bitter tone, "og han kunne ikke bære vand mod faderen. Over hundrede gange har jeg sagt, at jeg ikke tror på ham, og jeg har ingen tillid til ham! Alligevel må jeg vel krybe til korset nu! Ja, det er vist og sandt, for dette hersens pjankeri kan vi ikke have."

Unge Clare begyndte at få den dybeste medfølelse med mejeribestyrerens elendighed.

Nu gav mrs. Crick også sit besyv:

"Måske har vi kærestefolk her i nærheden!" foreslog hun. "Jeg har hørt, at det var skadeligt for smørret. Husker du, Crick, den pige, vi havde her for en halv snes år siden, og husker du, hvordan det gik?"

"Å ja, vist gør jeg så, men den ting kom ikke det smør ved. Det husker jeg så mageløst godt; det var jo kærnen, der tog skade af den historie."

Han vendte sig om til Clare.

"Vi havde her en karl, rigtig en letsindig fugl, Jack Dollop hed han, som spillede kæreste med en pige ovre fra Mellstock, han gjorde nar ad hende, som han havde for vane. Men her fik han at bestille med et fruentimmer, der ikke var bange af sig, det var for resten ikke kæresten selv. En skærtorsdag står vi alle sammen her, som vi står nu, bare at der ingen fløde var i kærnen, da vi ser pigens moder komme anstigende med en svær paraply i hånden, en paraply så almægtig, at hun godt kunne have slået en okse for panden med den. Og så siger hun: "Tjener Jack Dollop her? For ham skal jeg have fingre i, jeg har en ordentlig høne at plukke med den fyr! Det kan han stole på." Og lidt bagefter moderen kommer Jacks kæreste med lommetørklædet for øjnene, tudskrålende. "Nåda," siger Jack, "nu kniber det nok!" og så ud af vinduet. "Hun slår mig sønder og sammen! Hvor skal jeg skjule mig. Hvad skal jeg gribe til … Sig hende for Himlens skyld ikke, hvor jeg er!" Og med det samme kravlede han ind i kærnen, netop som kærestens moder rev døren til mælkestuen op. "Hvor er den skurk?" siger hun. "Jeg vil rive øjnene ud af hovedet på ham, lad mig bare få ham fat." Nå, hun fo'r da omkring både højt og lavt og ledte efter ham, mens hun skældte og smældte og ikke levnede ham ære for fire skilling. Fyren lå halvkvalt derinde, og den unge pige eller rettere sagt kone, stod henne ved døren og græd, så det var en ynk. Aldrig skal jeg glemme det, nej, aldrig så længe jeg lever,

det måtte røre en sten. Moderen søgte og søgte, men kunne da ingen steder se forbryderen."

Her gjorde mejeribestyreren et lille ophold, og tilhørerne indflettede nogle bemærkninger; Crick havde for skik at standse midt i en historie, så at folk, der ikke kendte ham, tit troede, han var færdig, når halvdelen endnu var tilbage. Altså tog han igen fat:

"Nå, hvordan det gamle fruentimmer nu bar sig ad eller ej, vist er det, at hun gættede, hvor John lå skjult, for uden at sige et eneste ord greb hun fat om håndtaget; dengang havde vi endnu ikke begyndt at bruge hestekraft, og rundt drejede kærnen, mens den sølle fyr hoppede op og ned indeni. "Å, du milde Gud og fader! Lad være! Lad mig slippe ud! Hun ryster mig til det bare pærevælling!" (For han var en kryster, som den slags karle for det meste er). "Ikke før du lover bod og bedring, din afskyelige slubbert, du har besnakket en uskyldig pige!" siger den gamle. "Lad være, din forbistrede heks!" skråler han. "Heks! Kalder du mig heks, du skulle for fem måneder siden have kaldt mig svigermoder, så havde du haft ære i livet!" Og rundt gik kernen, mens John raslede om derinde. Nå, ingen af os andre gad jo blande os i den sag, så det endte med, at han lovede, han skulle gøre sin uret mod pigen god igen. Og så var det forbi for den dag."

Medens tilhørerne stod og lo ad denne tildragelse, hørte de en gå hen til udgangsdøren, det var Tess.

"Hvor det er varmt i dag!" stammede hun ligbleg og segnefærdig, "jeg er lige ved at få ondt."

Det var varmt, og det faldt ingen ind, at den unge piges ildebefindende havde det mindste med den nys fortalte historie

at bestille. Crick gik rask hen og lukkede døren op for hende, idet han venligt bemærkede:

"Nå, min lille Tess, nå, min allerpæneste, lille mejeripige, du må da ikke bryde dig om sådan en smule sommervarme, hvad skal vi så gribe til i hundedagene, så bliver den værre, ikke sandt, mr. Clare?"

"Jeg – jeg har det ikke rigtig godt, jeg tror, jeg må have en mundfuld frisk luft," og med disse ord listede hun ud ad døren.

Heldigvis begyndte fløden at blive tyk, og denne kendsgerning drog den almindelige opmærksomhed fra hende og hendes lille, blege ansigt. Forresten kom hun hurtigt til sig selv, men hun vedblev at være nedtrykt hele eftermiddagen, og da hun var færdig med aftenmalkningen, vandrede hun ene ud på må og få. Hun var så elendig, å, så elendig ved at se, hvilken virkning Cricks historie havde frembragt på hendes medtjenere, alle havde de lét og moret sig, men ingen af dem anede jo, hvilke sørgelige minder den anden unge piges ulykke havde vakt i hendes hjerte, ingen kunne vide, at den rørte ved hendes allerømmeste sted. Hun syntes, aftensolen var grim, den lignede et stort, rødt, gabende sår i skyerne. Kun en lille, ussel rørsanger pippede til hende fra træerne, dens stemme var sprukken og svag, som en gammel ens, hvis tålmodighed var forbi.

Der i huset gik man tidligt til ro, fordi alle måtte så tidligt op: Tess fulgtes sædvanligvis med sine kammerater op på deres fælles kammer, men i aften var hun ikke oplagt til at tale og lagde sig derfor, før de andre kom ind, så at hun var faldet i søvn, da de klædte sig af. Nogen tid efter blev hun vækket af deres stemmer. Ingen af hendes kammerater var gået i seng. De

stod i deres natkjoler med bare fødder henne ved vinduet, og den vestlige himmels sidste røde stråler gav deres ansigter og halse en varm tone. De havde travlt med at se på en, der var nede i haven: de havde stukket hovederne sammen, et fornøjeligt buttet, et blegt med mørkt hår og et lyst med kastanjebrune fletninger.

"Lad være at skubbe! Du ser jo lige så godt som jeg," sagde Retty, den yngste med det brune hår, uden at tage øjnene fra vinduet.

"Det kan lige så lidt hjælpe dig som mig, at vi forelsker os i ham, Retty Priddle," sagde Marian med det runde ansigt skælmsk. "Hans tanker er andre steder henne."

Retty Priddle vedblev at se ud sammen med de andre.

"Dér er han igen," udbrød Izz Huett, den blege pige med det mørke hår og de smilende læber.

"Ja, du behøver ikke at sige noget, Izz," svarede Retty, "for jeg så dig kysse hans skygge."

"Hvad så du hende gøre?" spurgte Marian.

"Jo, det gjorde jeg, han stod ved vallekarret, og skyggen af hans ansigt faldt på væggen bag ved Izz, som stod og fyldte et kar. Hun lagde sin mund mod muren og kyssede skyggen af hans mund. Han lagde ikke mærke til det, men jeg så det."

"O, Izz Huett!" udbrød Marian.

Der kom en rød plet frem midt på Izz Huetts kind.

"Nå, der var da ikke noget ondt i det," erklærede hun med påtaget ro. "Retty er lige så vel indtaget i ham som jeg; og når det kommer til stykket, er Marian det også."

Marians runde ansigt havde af naturen en så stærk farve, at det ikke kunne rødme.

"Jeg," sagde hun. "Det er noget snak! Å, der er han igen. Sikke øjne, sikket ansigt, den søde mr. Clare!"

"Nå, der forsnakkede du dig."

"Det gør du også, og det gør vi alle sammen," sagde Marian med den frejdighed, som fuldstændig ligegyldighed for andres omdømme giver. "Det er noget tosseri ikke at tilstå det her imellem os, vi behøver jo ikke at lade andre vide det. Jeg skulle ikke have noget imod at gifte mig med ham den dag i morgen."

"Jeg ikke heller, og mere end det," mumlede Izz Huett.

"Ja, jeg med," hviskede den mere bly Retty.

"Vi kan da ikke alle sammen blive gift med ham," sagde Izz.

"Det værste ved det er, at ingen af os får ham," sagde Marian. "Dér er han igen."

De kyssede alle i tavshed på fingrene ad ham.

"Hvorfor?" spurgte Retty hurtigt.

"Fordi han holder mest af Tess Durbeyfield," sagde Marian og sænkede stemmen. "Jeg har opdaget det, for jeg har holdt øje med dem hver dag."

De tav i nogen tid.

"Men hun bryder sig ikke om ham," sagde Retty til sidst.

"Nej, undertiden tror jeg det heller ikke."

"Det er narrestreger alt sammen," sagde Izz utålmodigt. "Han hverken gifter sig med Tess eller nogen af os – han er en fin herres søn og vil udvandre og købe sig en stor landejendom. Det var rimeligere, at han tilbød at tage os i sin tjeneste."

Den ene sukkede, og den anden sukkede, og Marians svære skikkelse sukkede dybest.

Der lå en henne i sengen ved siden af, som også sukkede. Den kønne, rødhårede Retty Priddle fik tårer i øjnene; hun var

det sidste skud af Priddle-familien, som engang havde indtaget en så betydelig stilling dér på egnen.

De ventede i tavshed lidt endnu med ansigterne tæt ved hinanden, og deres hårs tre forskellige farver smeltede sammen, men den intet anende mr. Clare var gået ind og de så ham ikke mere, og da skyggerne begyndte at blive mørkere, listede de sig hen i deres senge. Få minutter efter hørte de ham gå op ad stigen til sit eget kammer. Marian snorkede allerede, men Izz lå vågen længe, og Retty Priddle græd sig i søvn.

Tess var langt fra at sove. Denne samtale var endnu en bitter kalk, som hun havde været nødt til at tømme den dag. Der var næppe opstået en skygge af skinsyge i hendes bryst; hun vidste, at hun var den foretrukne. Da hun var mere forfinet, bedre opdraget og, skønt den yngste, når Retty blev undtaget, mere kvinde end nogen af de andre, havde hun set, at hun, hvis hun ville gøre sig den mindste ulejlighed, med held ville kunne optage kampen med sine veninder om Angel Clares hjerte.

Det alvorlige spørgsmål var, om hun burde gøre det?

Der var ganske vist næppe skygge af mulighed for, at en af dem kunne opvække en forbigående kærlighed hos ham, og at hun så kunne have den fornøjelse, at han gjorde kur til hende, medens han opholdt sig dér. Den slags ulige kærlighedsforhold kunne jo føre til giftermål, og hun havde hørt af mrs. Crick, at mr. Clare spøgende havde sagt, han måtte gifte sig med en alt andet end fin dame, når han skulle ud i kolonierne og have nogle tusinde tønder land græsning, lægge kvæg til og høste korn. En, som forstod sig på landvæsnet, var den eneste fornuftige kone for ham. Men om det havde været mr. Clares alvor, vidste hun ikke.

Hvorledes kunne hun, som nu aldrig med en god samvittighed kunne ægte nogen mand, og som højtideligt havde besluttet aldrig at lade sig friste til det, drage mr. Clares opmærksomhed fra de andre hen på sig for den kortvarige lykke at sole sig i hans øjnes glans, medens han var på Talbothays?

22

De kom gabende ind næste morgen. Morgenstunden og malkningen gik i den vante gænge, og de satte sig ned til morgenbordet. Mr. Crick gik uroligt frem og tilbage i stuen. Han havde fået et brev, hvori en af hans kunder klagede over, at smørret havde en afsmag.

"Og ulykken er, at det *har* afsmag," sagde han, idet han holdt et stykke træ, der sad en klump smør på, i den venstre hånd. "Ja, smag selv!"

Flere af dem samledes rundt om ham; mr. Clare smagte på det, Tess og nogle af de andre piger og karle ligeledes, og mrs. Crick til sidst. Det havde virkelig en afsmag.

Mejeriforpagteren, der stod hensunken i betragtninger over, hvad det kunne være for en skadelig plante, der var skyld i dette, udbrød pludselig:

"Det er hvidløg! Og jeg, som troede, der ikke var en stilk tilbage på den eng."

Nogle af de ældste på gården huskede nu, at et stykke græsning, hvor nogle få af køerne havde gået i den sidste tid, engang for mange år siden havde ødelagt smørret på samme måde. Den daværende forpagter kendte ikke smagen og troede, at smørret var blevet forhekset.

"Vi må se den eng efter," sagde han, "dette må ikke gentage sig."

De tog straks nogle meget spidse knive og gik alle derud. Da den skadelige plante kun kunne være til stede i meget ringe mængde, ellers ville den ikke have kunnet undgå deres opmærksomhed, syntes det næsten håbløst at begynde at lede

efter den i det frodige, høje græs. De stillede sig imidlertid op i en række, og på grund af sagens vigtighed hjalp alle til; mejeriforpagteren på den ene fløj, ved siden af ham mr. Clare, der havde tilbudt at være med, derpå Tess, Marian, Izz Huett og Retty; så Bill Lewell, Jonathan og husmændenes koner, nemlig Beck Nibbs med de vilde øjne og det krusede, sorte hår, og den lyse Frances, der var brystsyg af fugtigheden om vinteren fra de oversvømmede enge.

Med øjnene fæstede på jorden gik de langsomt tværs over et stykke mark og kom tilbage lidt længere nede; når de var færdige, ville der ikke være en tomme, de ikke havde afsøgt. Det var et meget kedeligt arbejde; der blev kun fundet en halv snes hvidløgsplanter i hele marken, men så stærk og skadelig var deres lugt, at én af dem ville være tilstrækkelig til at give al den dags mælk afsmag.

Uagtet de var så forskellige i ydre og indre, dannede de dog, som de gik dér foroverbøjede, en løjerlig, ensformig række med lydløse og maskinmæssige bevægelser. Medens de således langsomt skred fremad, kastede smørblomsterne et gulligt skær over deres ansigter, der lå i skygge, og gav dem et åndeagtigt udseende, skønt middagssolen skinnede af al magt på deres rygge.

Angel Clare, der altid samvittighedsfuldt tog del i ethvert arbejde, som forefaldt, så nu og da op. Det var naturligvis ikke tilfældigt, at han gik ved siden af Tess.

"Nå, hvordan har De det?" mumlede han.

"Tak, meget godt," svarede hun roligt.

Da de havde talt sammen om løst og fast for ikke en halv time siden, syntes denne indledning temmelig overflødig, men de

kom ikke videre denne gang. De gik stadig fremad, sømmen af hendes skørt rørte hans gamacher, og hans albue stødte undertiden mod hendes arm. Til sidst kunne mejeriforpagteren, som gik ved siden af, ikke holde det ud længere.

"Jeg kan på ære ikke længere gå sådan bukket sammen, jeg er helt mør i ryggen," udbrød han og rettede sig med et forpint udtryk langsomt op, indtil han stod oprejst. "Og De, jomfru Tess, De var ikke rask for et par dage siden, dette vil da give Dem en dundrende hovedpine! Hvis De ikke har det godt, så lad hellere være, lad de andre gøre det færdigt."

Mejeriforpagteren gik hjem. Tess blev stående bag de andre, og mr. Clare gik også ud af rækken. Da han kom hen til hende, var hun den, der talte først; hun tænkte på, hvad hun om aftenen havde hørt sine veninder tale om.

"Ser de ikke søde ud?" sagde hun.

"Hvem?"

"Izzy Huett og Retty."

Tess var, mod i hu, kommet til den slutning, at en hvilken som helst af disse piger kunne blive en god kone for en landmand, og at hun kunne tale deres sag og selv træde tilbage.

"Søde? Å ja, det er kønne piger, friske er de; det har jeg altid fundet."

"De stakler, deres kønne udseende vil ikke vare længe."

"Nej, desværre."

"De er rigtig dygtige mejeripiger!"

"Ja, men ikke mere dygtige end De."

"De skummer bedre end jeg."

"Så!"

Clare stod og så efter dem, hvilket de havde lagt mærke til.

"Hun rødmer," sagde Tess heltemodigt.

"Hvem?"

"Retty Priddle."

"Hvorfor det?"

"Fordi De ser på hende."

Uagtet Tess havde i sinde at være opofrende, kunne hun dog ikke ret vel gå videre og sige:

"Gift Dem med en af dem, hvis De virkelig vil have en mejerske og ikke en dame, og lad være at tænke på at gifte Dem med mig."

Hun gik hjemefter og havde den bedrøvelige tilfredsstillelse at se Clare blive derude.

Fra den dag tvang hun sig til at undgå ham, idet hun aldrig indlod sig på at være ret længe i hans selskab, selv om de rent tilfældigt kom i nærheden af hinanden; derimod hjalp hun de andre på enhver måde.

Tess var kvinde nok til af de andres tilståelser at begribe, at Angel Clare holdt alle mejeripigernes ære i sin hånd, og ved at se, hvor omhyggeligt han undgik i nogen måde at sætte deres lykke på spil, blev Tess betaget af en øm agtelse for denne selvbeherskelse og pligtfølelse, der forbavsede hende hos en mand; havde han ikke været, som han var, ville måske mere end en af de troskyldige sjæle, han levede under tag med, være kommet til at gå grædende ud på sin vandring gennem livet.

23

Det varme juli-vejr var på en gang begyndt, og lugten af den fade valle lå tungt som et sovemiddel over mennesker, køer, og træer. Jævnligt strømmede den varme regn ned i svære byger og bragte græsset til at vokse frodigt, men forhindrede høbjærgningen.

Det var søndag formiddag; malkningen var endt, husmandskonerne var gået hjem. Tess og de tre andre klædte sig hurtigt om; de var enige om at følges ad til Mellstock kirke, som lå en mils vej fra gården. Tess havde nu været to måneder på Talbothays, og dette var hendes første udflugt.

Hele den foregående eftermiddag og nat var der faldet svære tordenbyger over engene, og noget af høet var skyllet ned i floden, men nu til morgen skinnede solen fra en klar himmel, og luften var mild og liflig.

Et stykke af vejen, der førte til Mellstock, lå meget lavt, og da pigerne kom dertil, opdagede de, at vejen i et par hundrede alens længde var fuldstændig oversvømmet. På en hverdag ville dette ikke have været nogen videre hindring; de ville ganske roligt have vadet igennem det på deres høje træsko og med deres tykke støvler, men på en dag som denne, på en søndag, da menneskebørnene under påskud af at søge åndelig føde går ud for at se og ses af andre menneskebørn, var de iført hvide strømper og tynde sko, de bar hvide, lyserøde eller gule kjoler, på hvilke enhver plet ville være synlig, og derfor var denne pøl en meget kedsommelig forhindring. De kunne høre kirkeklokkerne ringe, og de var endnu et par kilometer fra målet.

"Hvem skulle have troet, at floden kunne stige så meget ved sommertide," sagde Marian, der var kravlet op på brinken ved siden af vejen.

"Det er umuligt at komme i kirken uden at gå tværs igennem denne pøl, hvis vi da ikke vil gå rundt ad vejen over stenbroen, og så kommer vi alt for sent," sagde Retty fortvivlet.

"Og jeg bliver så rød i hovedet som en kogt krebs, når jeg kommer for silde i kirke, og alle folk glor på mig," sagde Marian, "så at jeg næsten ikke bliver svalet af igen, før vi kommer til det sidste "Amen"."

Medens de således stod på skrænten, hørte de en plasken i vandet, hvor vejen drejede af, og straks efter kom Angel Clare hen imod dem tværs gennem vandet. Fire hjerter bankede på samme tid stærkere. Hans ydre var så lidt søndagsmæssigt som muligt, han havde sine daglige arbejdsklæder på, lange vandstøvler, et kålblad stukket ind under hatten for at holde hovedet køligt og en tyk tjørnekæp i hånden.

"Han skal nok ikke i kirke," sagde Marian.

"Nej, gid han skulle," mumlede Tess.

Angel foretrak virkelig, med rette eller urette, på en smuk sommerdag at holde gudstjeneste i naturen i stedet for i kirker og kapeller. Denne morgen var han desuden gået ud for at se, hvad skade oversvømmelsen havde gjort på høet. Han havde langt borte fra fået øje på pigerne, men de havde været så optaget af vanskelighederne ved at komme frem, at de ikke havde lagt mærke til ham. Han vidste, at vandet stod højt på dette sted, og at de ikke kunne komme videre. Derfor skyndte han sig hen til dem med en uklar forestilling om at ville hjælpe dem – en af dem i særdeleshed.

De fire rødkindede, klarøjede pigebørn så så indtagende ud i deres lyse sommerdragter, medens de stod dér på gærdet ved vejen som duer på en tagrygning, at han et øjeblik standsede og betragtede dem, før han gik hen til dem. Angel så sidst på Tess, som stod bagest, og da deres uheld morede hende, så at hun næppe kunne bare sig for at le, kunne hun ikke gøre ved, at det var et strålende blik, der mødte hans.

Han standsede i vandet neden for dem.

"Er I på vej til kirke?" spurgte han Marian, som stod forrest, idet han også henvendte sig til de to andre, men undgik Tess.

"Ja, og det kniber med tiden, og jeg bliver så rød i hovedet."

"Nu skal jeg bære jer over alle sammen."

Nu rødmede alle fire som på kommando.

"Det tror jeg ikke, at De kan, sir," sagde Marian.

"Ja, ellers kommer I ikke over. Stå stille; De er ikke så tung! Jeg skal nok bære Dem over. Kom nu, Marian," fortsatte han, "læg armene om mine skuldre – det var ret, hold nu fast."

Marian gjorde, som han sagde, og lod sig glide ned på hans arm og skuldre, og nu vadede Angel afsted med hende: hans slanke skikkelse, set bag fra, tog sig ud som en stængel til den store urtekost, Marian lignede. De forsvandt ved bøjningen af vejen. Hans skridt, der plaskede i vandet, og så det øverste bånd på Marians hat røbede, hvor de var.

Et par minutter efter kom han igen til syne, og Izzy Huett var den næste i rækken på skrænten.

"Der er han," mumlede hun, og de kunne høre, at hendes læber var tørre af bevægelse. "Og skal jeg nu lægge mine arme om hans hals og se ham ind i ansigtet ligesom Marian?"

"Det er der da ikke noget i," sagde Tess hurtigt.

Angel Clare, for hvem de tre fjerdedele af det hele kun var en lille venskabstjeneste, nærmede sig nu til Izzy. Hun lod sig sagte og drømmende glide ned i hans arme, og Angel travede roligt af med hende. Da han for tredje gang kom tilbage, bankede Rettys hjerte, så at man næsten kunne se hende ryste. Han gik hen til den rødhårede pige, og medens han tog hende, betragtede han Tess. Hans læber kunne ikke mere tydeligt have sagt: "Nu skal du og jeg snart til det."

Hun kunne ikke forhindre sit ansigt i at udtrykke, at der var forståelse imellem dem.

Skønt stakkels, lille Retty var den letteste, var hun dog den vanskeligste for Clare at bære. Marian havde tynget som en melsæk, som en død vægt, han vaklede under. Izzy havde siddet stille og fornuftigt. Retty var et dirrende nervebundt. Han kom dog over med sin urolige byrde, fik hende sat af og kom tilbage.

Tess kunne over hækken se de tre andre stå, hvor han havde sat dem fra sig på den anden side af den oversvømmede vej. Hun ærgrede sig over, at hendes hjerte bankede hurtigere, da Angel nærmede sig, hun havde gerne villet være overlegen og ikke så urolig som veninderne; og som om hun frygtede for at røbe sin hemmelighed, kom hun i sidste øjeblik med indvendinger.

"Jeg kunne måske dog kravle over det gærde dér, jeg tror, jeg er behændigere end de andre! De må da være helt udaset, mr. Clare!"

"Nej, vist ikke nej, Tess," udbrød han hastigt, og inden hun vidste, hvordan det gik til, sad hun på hans arm, støttet mod hans skulder.

"Tre Lea'er for én Rachel," hviskede han til hende.

"De er meget mere værd end jeg," svarede hun stadig med sit højmodige forsæt i tankerne.

"Ikke for mig," sagde Angel.

Han så, hvorledes disse ord bragte blodet til at stige op i hendes kinder, og de gik et par skridt i tavshed.

"Jeg er vel ikke for tung?" spurgte hun undseligt.

"Nej, slet ikke! Marian var rigtignok noget andet, kan De tro. Hun er solid. De er som en blød bølge, der er varmet i sommersolen, den hvide, klare kjole er skummet!"

"Det lyder smukt, hvis De da synes, jeg ligner sådan noget."

"Ved De, at jeg kun foreslog at hjælpe jer over for at få lov at bære Dem, Tess?"

"Nej, det faldt mig ikke ind."

"Dette var sandelig en uventet begivenhed."

"Ja, hvem kunne vide, at vandet kunne være steget så højt!"

Hun trak vejret lidt hastigt, hvis hun virkelig kun tænkte på det vand. Clare stod stille, han bøjede sit hoved, så at hans ansigt var ganske nær ved hendes.

"Å, Tessy!" udbrød han.

Den unge piges kinder brændte, og hun turde ikke møde hans blik, så bevæget var hun; dette mindede Angel om, at han måske misbrugte deres gensidige stilling i dette øjeblik, og han brød af. Ikke et eneste elskovsord var kommet over hans læber eller hendes, og det var vist bedst for dem begge at lade tingene blive, som de var; imidlertid sagtnede han sine skridt for at beholde hende i sine arme så længe, det nogenlunde lod sig gøre, men de kom alligevel alt for hurtigt til drejningen, hvor de andre tre kunne se dem; så nåede de det tørre, og han satte hende ned igen.

Venindernes tankefulde blikke var fæstede på de to, og Tess så godt, at de talte om hende. Hastigt tog Clare afsked og plaskede over vandet igen.

De fire unge piger vandrede så videre i tavshed, indtil Marian sagde:

"Nej, det nytter ikke, vi kan lige så godt pakke sammen." Og så tilkastede hun Tess et fortvivlet blik.

"Hvad mener du med det?" spurgte denne.

"Han synes bedst om dig, det er aldeles vist. Det kunne vi så tydeligt se, da han kom med dig. Han havde kysset dig, hvis du bare havde opmuntret kam en lille smule."

"Nej, nej, det må du ikke sige, Marian."

Tess var bedrøvet. Hun kunne ikke skjule for sig selv, at hun elskede Angel Clare, måske elskede hun ham med endnu større heftighed, fordi hun vidste, at de andre tre også havde mistet deres hjerter til ham.

Særlig blandt kvinder er der noget smittende ved kærlighed, og dog var hendes længselsfulde hjerte fuldt af medlidenhed med veninderne. Tess' hæderlige sjæl havde søgt at bekæmpe denne følelse, men det var ikke ret lykkedes hende.

"Jeg skal aldrig stå nogen af jer i vejen," erklærede hun til Retty den aften, medens de var ved at gå i seng, og tårerne rullede hende ned ad kinderne. "Men jeg kan jo ikke gøre for det. Jeg tror ikke, han tænker på giftermål, men hvis han frier til mig, siger jeg Nej til ham, som jeg vil sige Nej til hver og en, der taler til mig om ægteskab."

"Ville du virkelig give ham en kurv?" spurgte Retty i en drømmende tone.

"Ja, fordi det kan ikke lade sig gøre; men jeg vil tale rent ud med jer: selv om jeg aldrig var kommet, tror jeg dog ikke, han ville have valgt nogen af jer."

"Nej, det kan du have ret i. Egentlig har jeg tænkt det samme," sukkede Retty. "Å, Gud give, jeg var død og borte."

Det stakkels barn vendte sig om til de andre, der nu kom ind:

"Vi er venner," sagde hun. "Tessy mener aldrig, det kan blive til noget med nogen af os fire!"

Og så var det gode fortrolige forhold genoprettet.

"Mig er alting så rasende ligegyldigt nu," sagde Marian, der var overmåde nedstemt. "Jeg skulle giftes med en mejerist i Stickleford, han har to gange friet til mig, men, så sandt jeg lever, vil jeg hellere gøre ende på mig selv, end jeg nu vil være hans kone. Hvorfor står du dér og tier stille, Izzy?"

"Når jeg skal sige sandheden," tilstod Izzy, "så troede jeg så bestemt, at han ville have kysset mig i formiddags, og jeg sad så stille som en mus på hans arm, men han gjorde ikke en gang mine til det. Jeg tror ikke, jeg holder det ud her på Talbothays længere. Jeg tager hjem."

Luften i det store kammer ophededes formelig af de unge pigers varme følelsesudbrud. De vred sig under naturens grusomme hånd, der lagde en tung byrde på deres unge skuldre, en byrde, som de aldrig havde ønsket eller forlangt. Dagens begivenhed havde opflammet den følelse, der brændte i deres hjerter, og deres lidelser var næsten utålelige i denne stund. De vendte og drejede sig i deres små senge, medens ostepressen ovenpå dryppede ensformigt.

"Er du endnu vågen, Tess?" Lød det hviskende en halv time efter. Det var Izzy Huetts stemme.

Tess svarede Ja, hvorpå Retty og Marian pludselig kastede sengetæpperne af sig og sukkede.

"Det er vi også."

"Jeg gad vide, hvordan hun er, den dame, som de siger, hans familie har udset til ham."

"Gud ved, hvordan hun ser ud," sagde Izzy.

"En dame, som er bestemt for ham?" udbrød Tess pludselig. "Det har jeg aldrig hørt tale om."

"Oh, jo, de har snakket om det; en ung dame af hans egen stand, og som familien har valgt, datter af en præst i nærheden af hans faders sogn. Det er sikkert nok, at han skal giftes med hende."

Skønt de kun havde hørt meget lidt om dette, var det dog tilstrækkeligt for dem til deraf at bygge bedrøvelige luftkasteller i nattens stilhed. De udmalede sig alle enkeltheder ved frieriet, forberedelserne til brylluppet, brudens lyksalighed, hendes dragt og slør, det lykkelige hjem ved hans side – og talte om, at alt, hvad der vedrørte ham og deres kærlighed var forglemt. Således lå de og pinte sig og græd, indtil søvnen tryllede deres sorg til hvile.

Efter denne opdagelse nærede Tess ikke længere nogen tåbelig tanke om, at der bag ved Clares opmærksomheder mod hende skjulte sig nogen alvorlig, vel overlagt hensigt. Det var en forbigående sommerforelskelse; han var blevet indtaget i hendes kønne ansigt, så længe det varede, morede det ham, det var det hele.

Tornekronen på denne bedrøvelige betragtning var, at hun, som han virkelig foretrak for de andre, hun, der var en finere natur, dygtigere og smukkere end de, efter de almindelige

begreber om det "passende" var ham mindre værdig end hendes mere jævne kammerater, som han ikke brød sig om.

24

Midt i den fede frugtbare Var-dals frodighed, på en årstid, da man næsten kunne køre safterne stige og græsset gro, var det en ren umulighed, at selv den letteste forelskelse ikke skulle vokse sig til lidenskabelig kærlighed. De unge hjerter, som bankede dér, påvirkedes uvilkårligt af den rige natur, der omgav dem.

Juli svandt, og det varme vejr, som fulgte efter, syntes at være et forsøg, naturen gjorde på at måle sig med den tilstand, hvori hjerterne på Talbothays befandt sig. Luften, der om foråret og i begyndelsen af sommeren havde været frisk, var nu stillestående og trykkende. Dens bedøvende vellugt lå tungt over menneskene, og ved middagstid syntes landskabet at ligge som i en dvale. Heden gjorde de højere liggende dele af græsningen brune, men der var endnu frisk, grønt græs, hvor vandløbene sprudlede.

Ligesom Clare udvendig var besværet af varmen, således var han indvendig betynget af en stedse tiltagende lidenskab for den blide og tavse Tess.

Efterhånden som regnskyllene hørte op, blev landevejene tørre, og mejeriforpagterens fjedervogn hvirvlede støvet op, når han jollede hjem fra marked, fulgt af to hvide støvstriber, som om der var sat ild på en tynd stribe løbekrudt. Køerne fo'r vildt omkring, satte over leddene, pint af bremserne. Mejeriforpagter Crick gik stadig med skjorteærmerne smøgede op over albuerne; åbne vinduer bragte ikke køling, med mindre dørene også blev lukket op, og i haven krøb solsortene og droslerne ind under ribsbuskene, som om de var firbenede dyr

og ikke vingede skabninger. Fluerne var dovne, næsvise og nærgående, kravlede rundt på alle mulige og umulige steder, på gulve, i skuffer og på bagsiden af malkepigernes hænder.

Samtalerne drejede sig om solstik, medens kærningen og endnu mere opbevaringen af smørret var så vanskelig, at de nær var ved at fortvivle. Der blev nu udelukkende malket i engene for køligheds og bekvemmeligheds skyld. I løbet af dagen fulgte dyrene skyggen af de mindste træer, efterhånden som den drejede sig rundt om stammen i det daglige kredsløb; og når de skulle malkes, kunne de næsten ikke stå stille for fluerne.

På en sådan eftermiddag stod fire eller fem køer, adskilte fra de øvrige, henne bag et hegn, og imellem dem var netop Tess' yndlingsdyr. Da hun var færdig med en ko og rejste sig, spurgte Angel Clare, der havde stået og set på hende i nogen tid, om hun nu ville tage de omtalte køer.

Uden at svare gik hun med sin stol og mælkebøtte hen til dem. Kort efter kunne man gennem hegnet høre mælken sprøjte ned i bøtten, og Angel gik nu også hen bag hegnet for at tage sig af en af de køer, som stod dér, og som det var besværligt at malke; for han var nu lige så dygtig som selve mejeriforpagteren.

Alle karlene og nogle af pigerne støttede hovedet mod koen, når de malkede, og stirrede ned i bøtten. Nogle få, især de yngre, lagde siden af hovedet til. Således bar Tess Durbeyfield sig ad, hun pressede sin tinding ind mod koens side, med blikket rettet ud over engene og et udtryk, som var hun hensunken i betragtninger. Således sad hun og malkede sin ko, og da solen tilfældigvis skinnede på den side af den, hvor hun

sad, lyste den over hendes røde kjole og hvide hue og fik hendes smukke profil til at træde frem som en kamé udskåret på baggrund af koens mørkebrune skind.

Hun vidste ikke, at Clare var gået efter hende, og at han sad ved sin ko og iagttog hende. Hovedets og ansigtstrækkenes ubevægelighed var så påfaldende, at man skulle tro, hun befandt sig i en henrykkelsestilstand, og at øjnene var åbne uden at se. Det eneste, der rørte sig i maleriet, var koens hale og Tess' rødlige hænder, der bevægede sig så let og så regelmæssigt, som om de adlød en refleksbevægelse ligesom hjertets slag.

Hvor yndigt syntes han ikke, hendes ansigt var; dog var det langtfra overjordisk skabt, nej, det var virkeligt liv, virkelig varme, virkeligt kød og blod. Det var især hendes mund, han beundrede. Han havde før set øjne, næsten lige så dybe og glansfulde, måske lige så smukke kinder, lige så hvælvede øjenbryn, lige så velskabt en hage og hals, men han havde aldrig set noget, der kunne måle sig med hendes mund. Han havde aldrig før set en kvinde, hvis læber og tænder bestandig fik ham til at mindes den gamle lignelse om Elisabeth: roser fyldte med sne. "Fuldkomne" ville han, som elsker, måske have kaldt dem, men de var ikke fuldkomne. Og det var dette stænk af ufuldkommenhed, der gav dem deres ynde, fordi det gjorde dem så menneskelige.

Clare havde så ofte studeret disse læbers bue, at han kunne se dem for sit indre øje, når han ville, men da han nu igen så dem i kød og blod, gik der som en gysen over hans hud og et koldt pust gennem hans nerver, der næsten tog vejret fra ham og

øjeblikkelig, ved en eller anden hemmelighedsfuld psykologisk proces, bevirkede, at han ganske prosaisk kom til at nyse.

Hun lagde nu mærke til, at han betragtede hende. Hun ville ikke vise det ved at gøre nogen forandring i sin stilling, men den forunderlige, åndsfraværende stirren forsvandt, og en omhyggelig iagttager ville have lagt mærke til, at hendes ansigts varme farve langsomt svandt bort, indtil der kun var et let anstrøg tilbage.

Den følelse, der som en åbenbaring fra Himlen var slået ned i Clares sind, undlod ikke at gøre sin indflydelse gældende. Beslutninger, tilbageholdenhed, forsigtighed, frygt, alt var forsvundet som dug for solen.

Han sprang op, lod sin mælkebøtte blive stående, så at koen, hvis den ville, kunne sparke den omkuld, gik hurtigt hen imod hende, som var hans øjnes lyst, og idet han knælede ned, slog han armene om hende.

Tess blev fuldstændig taget med overrumpling og gav sig hen i hans omfavnelse uden at tænke sig muligheden af at gøre modstand, og da hun så, det var ham, åbnede hendes læber sig, og i øjeblikkets fryd trykkede hun sig op til ham med et henrykkelsesudråb.

Han var lige ved at kysse denne alt for fristende mund, men hans ømme samvittighedsfuldhed holdt ham tilbage.

"Tilgiv mig, kæreste Tess!" hviskede han. "Jeg burde have spurgt Dem, men jeg vidste ikke, hvad jeg gjorde. Det er ikke en frihed, som jeg således tillader mig, kæreste Tess, jeg elsker Dem i al oprigtighed."

Koen så sig forundret om, og da den så to mennesker sidde dér, hvor der i følge gammel vane kun skulle være et, løftede

den gnavent bagbenet.

"Den er vred, den ved ikke, hvad det skal betyde, den vil sparke til mælken!" udbrød Tess og søgte blidt at frigøre sig. Hendes øjne hang ved dyret, hendes hjerte var mere inderligt optaget af hende selv og Clare.

Hun rejste sig op, og de stod ved siden af hinanden, han stadig med armen om hendes liv. Tess' øjne, der stirrede ud i det fjerne, fyldtes langsomt med tårer.

"Hvad græder De for, min egen ven?" sagde han.

"Å – jeg ved det ikke selv!" mumlede hun sørgmodigt.

Da hun så klart forstod den stilling, hun befandt sig i, blev hun urolig, så til siden og forsøgte at trække sig tilbage.

"Ja, Tess, nu har jeg endelig åbenbaret mine følelser," sagde han med et sært fortvivlet smil, som, uden at han vidste af det, betød, at hans hjerte havde taget magten fra hans fornuft. "At jeg elsker Dem inderligt og oprigtigt, behøver jeg ikke at sige Dem. Men jeg skal ikke gå videre nu, da det gør Dem urolig. Jeg er lige så overrasket som De. De tror da ikke, at jeg har regnet på Deres værgeløshed, eller at jeg har handlet uoverlagt og hastigt?"

"Det ved jeg ikke!"

Han havde ladet hende frigøre sig, og et par minutter efter sad de begge igen og malkede. Ingen havde lagt mærke til dem, og da mejeriforpagteren lidt efter kom hen bag hegnet, var der intet, der antydede, at der mellem disse to, der sad et stykke fra hinanden, var andet end almindeligt bekendtskab.

Og dog var der, siden Crick sidst havde set dem, sket noget, der forandrede verdensordenen for disse to væsner, noget, som denne verdslige mand ville have foragtet, hvis han havde vidst

det. Og dog var det forårsaget af en ubøjeligere og uimodståeligere drift end en hel bunke af verdsligheder! Et slør var blevet draget til side, og enhver af dem ville for fremtiden få en ny synskreds at se hen til, måske for kort, måske for meget lang tid!

Fjerde fase

Konsekvenser

25

Clare, hvis hjertes udkårne var gået op på sit kammer, vandrede uroligt ud i skumringen. Aftenen var lige så lummer som dagen. Efter at det var blevet mørkt, var der ingen kølighed nogen steder, undtagen i græsset. Vejene, havegangene, murene på hovedbygningen og udhusene var så varme som arnesteder og udstrålede middagsvarmen i nattevandrerens ansigt.

Han sad på det østlige led ved mejerigården og vidste ikke, hvad han skulle tænke om sig selv. Følelsen havde ganske overvældet forstanden den dag. Siden den pludselige omfavnelse for tre timer siden havde de to holdt sig borte fra hinanden. Hun syntes at være ængstelig, næsten forskrækket over, hvad der var sket, medens det nye, uforudsete i den retning, omstændighederne havde taget, gjorde ham, der var en mere eftertænksom natur, urolig og fik hans hjerte til at banke. Han kunne endnu ikke gøre sig deres gensidige forhold klart, vidste ikke ret, hvorledes de for fremtiden skulle optræde over for de andre.

Angel var kommet til dette mejeri som elev, og det var aldrig med en tanke faldet ham ind, at hans ophold her skulle blive andet end et ganske dagligdags afsnit af hans liv, snart overstået og hurtigt glemt; og nu var der her i dette ensformige og tilsyneladende så fredelige hus kommet noget nyt over ham med uimodståelig magt, noget, han aldrig havde truffet noget andet sted.

Da alle vinduerne i huset stod åbne, kunne Clare høre alle lyde, der hver dag bebudede, at folkene var ved at gå til ro.

Mejerigården, beskeden, ubetydelig og tarvelig som den var, et sted, hvor han skulle tilbringe en vis endelig tid, havde hidindtil i hans øjne haft så liden betydning, at han overhovedet næppe havde lagt mærke til den i landskabet; og hvad betød den nu for ham? De gamle, mosgroede murgavle hviskede "Bliv!", vinduerne smilede, døren lokkede og vinkede, slyngplanterne rødmede som medskyldige. Der var én derinde, hvis indflydelse strakte sig så vidt, at den fik mursten og kalk og hele himlen, som hvælvede sig over det, til at banke som et brændende, følsomt hjerte. Hvem var da denne mægtige personlighed? En malkepige!

Det var rent forbavsende for ham at opdage, hvor megen betydning denne ringe mejerigård havde fået for ham. Og skønt det for en del måtte tilskrives hans unge kærlighed, så var det dog ikke den alene, der gjorde det. Angel var ikke den eneste, som havde iagttaget, at ikke yderverdenens tilskikkelse, men ens egne erfaringer giver tilværelsen dens farve. Den simple bondes liv er som oftest rigere end den højtstående, ensomme konges.

Til trods for sin vantro var Angel en samvittighedsfuld mand. Tess var i hans øjne ingen ubetydelig skabning, som man kunne lege med og siden kaste bort, hun var en kvinde, og hendes liv var kostbart, lige så kostbart som hans eget. Han turde derfor kun med den dybeste alvor betragte de følelser, han havde vakt hos hende, der var så varm og så følsom, under et roligt og stille væsen; han turde ikke pine hende og siden knuse hendes hjerte.

At møde hende hver dag som før ville selvfølgelig modne og udvikle denne fremspirende kærlighed. At leve hinanden så nær var det samme som at komme til at elske hinanden endnu

højere; det kunne kød og blod ikke stå imod, og da han endnu ikke var kommet så vidt, at han turde tænke helt ud angående følgerne af et sådant forhold, tog han den beslutning at afholde sig fra beskæftigelser, der kunne bringe ham og den unge pige sammen. Endnu kunne der ikke være anrettet nogen uoprettelig skade.

Det var ikke så let at bringe denne beslutning til udførelse. Hvert pulsslag drog ham til hende. Han tænkte, det kunne være fornuftigt at tage hen og se til sin familie. Det kunne være ganske rart at udforske, hvad de mente om den ting.

Om knap et halvt år var han færdig på Talbothays, og det kunne altså ikke vare længe, før han var udlært og havde tilegnet sig kundskaber nok til at nedsætte sig og arbejde på egen hånd. Og mon en landmands hustru nu skulle være en voksdukke? Var det ikke meget bedre at vælge en kvinde, der var født og opvokset i landlige omgivelser? Trods det behagelige svar, tavsheden gav på dette spørgsmål, rejste han alligevel bort.

En morgen, da de satte sig ned ved morgenbordet, som de plejede, bemærkede en af pigerne, at hun ikke havde set noget til mr. Clare den dag.

"Nej," svarede Crick, "det er rimeligt nok, for den unge mand er taget til Emminster for at blive hos sine forældre et par bage."

En sky drog for solen, og fuglenes kvidren fik en sørgmodig klang for de fire unge, forelskede sjæle, men ingen af pigerne røbede det indtryk, Angels fraværelse gjorde på dem.

"Nu er han forresten snart udlært," tilføjede Crick med en ro, der syntes de unge piger formelig oprørende, "så jeg tænker, han søger beskæftigelse andetsteds om ikke lang tid."

"Hvor længe bliver han her endnu?" spurgte Izzy Huett, den eneste af den sorgbetyngede flok, der turde tale, de andre kunne end ikke beherske deres stemmer.

"Lige bestemt sige dagen kan jeg ikke uden at se på min almanak," svarede Crick med samme utålelige ro. "Men forresten tror jeg nok, han bliver her lidt over sin tid; han vil lægge sig lidt efter kalveopdrætning; jeg tænker, jeg beholder ham til hen ad nytår."

Fire måneder endnu i frydefuld pine, og så endeløst mulm og mørke.

Medens de andre sad og talte om Angel Clare, travede han hen ad en smal bivej en tre-fire mil fra dem, han nærmede sig sin faders præstegård i Emminster. Mrs. Crick havde givet ham en kurv med nogle frisklavede blodpølser og en flaske gammel mjød med til mrs. Clare; sandt at sige var både kurv og flaske Angel til ikke liden ulejlighed.

Den hvide vej rullede sig ud foran ham, og hans blik fulgte den adspredt, for han tænkte ikke på den, men på det kommende år, og hvad det mon kunne bære i sit skød. Han elskede hende, men burde han gifte sig med hende? Turde han ægte hende? Hvad ville hans moder – hvad ville hans brødre sige til det? Hvad ville han selv om nogle år sige? Det afhang jo af hans følelsers beskaffenhed, og endnu vidste han ikke, om standhaftigt venskab ville følge efter kærligheden, eller om denne kun var en sansernes fryd over hendes skønne skikkelse.

Faderens højomkransede lille sogneby med det gamle kirketårn og de gamle, store træer i præstegårdshaven skimtedes allerede i det fjerne, og han red hen til det velkendte led. Hans blik faldt tilfældigt i retning af kirken, og uden for

den så han en flok unge piger fra tolv til seksten år; de stod og ventede på en eller anden, der i dette øjeblik viste sig: en skikkelse, noget ældre end skolepigerne, iført en stivet, nystrøget hvid morgenkjole og en bredskygget hat, med et par bøger under armen.

Angel kendte hende godt. Han var ikke ganske vis på, at hun så ham, håbede, hun ikke havde fået øje på ham, så at han kunne slippe for at hilse på hende, skønt der intet var at sige på hende. En overvældende ulyst til at tale med hende bestemte ham til at tro, hun ikke havde lagt mærke til ham.

Den unge dame var miss Mercy Chant, eneste datter af faderens ven og nabo, som det var hans forældres stille håb og ønske, at han en gang ville ægte. Hun var meget optaget af bibelstudier, og det var tydeligt, at hun nu var på vej til kirken, hvor hun i sakristiet skulle holde bibellæsning med de unge piger, der ventede på hende. Clares tanker vandrede uvilkårligt tilbage til Var-dalens sommerfrodige græsgange med dens varmtfølende, letbegejstrede hedninge og dvælede ved den mest levende, den inderligste af dem alle.

Det var en øjeblikkelig indskydelse, der denne gang havde drevet ham hjem, så at han hverken havde skrevet eller på anden måde underrettet forældrene om sin ankomst; derfor havde han indrettet sig på at komme til præstegården før morgenmaden, inden de gamle endnu var gået ud for at se til deres sognebørn, som de havde for vane.

Han var blevet en smule forsinket og fandt dem siddende ved bordet. De sprang alle op for at byde ham velkommen. Der var hans fader og moder, hans broder Felix, præst ved en nærliggende bys kirke, og hans anden broder, Cuthbert, dekan

og stipendiat ved Cambridge Universitet. Moderen havde hvid strimlekappe og sølvbriller, og faderen så ud, som det han var: en nidkær Herrens tjener, en gudfrygtig mand, hvis høje, magre skikkelse var bøjet, og hvis blege ansigt var furet af alvorsfuld tænkning. Over deres hoveder hang et portræt af Angels seksten år ældre søster, som var gift med en missionær i Afrika.

Gamle Clare var en præst af en slags, der i de sidste tyve år er blevet sjældnere og sjældnere. Han var en åndelig søn af Wycliff, Huss, Luther og Calvin: apostolisk ligefrem i sin tankegang og livsførelse; en gang i sin grønne ungdom havde han fattet sine bestemte meninger om tilværelsens dybere spørgsmål. Og nu ville han ikke indlade sig på nogen som helst drøftelse om dem. Af sine samtidige og meningsfæller ansås han for at være meget yderliggående, medens han ivrigste modstandere med ufordulgt beundring betragtede hans helstøbthed og hans ganske mærkelige kraft til at afvise enhver bevisførelse med hensyn til de principper, han altid fulgte og havde fulgt ufravigeligt hele sit liv igennem.

Han elskede Paulus, holdt af Johannes og afskyede Jakob så meget, det kunne lade sig gøre, for Thimotheus og Titus nærede han blandede følelser, og i det ny testamente fandt han snarere Pauli end Kristi ånd udtrykt. Hans tro på en bestemmende nødvendighed grænsede til fanatisme og gik i negativ retning til en fornægtelsesfilosofi, der var beslægtet med Schopenhauers og Leopardis. Han foragtede kirkelove og trykte anvisninger, svor ved artiklerne, anså sig selv for fast i hele sin tankeform, hvori han muligvis havde ret – – *én* kendsgerning var urokkelig: han var oprigtig og sanddru lige ud til fingerspidserne.

Den sanselige, hedenske glæde, hans søn Angel følte ved det naturlige liv i Var-dalen, ville sikkert have været hans natur modbydelig eller uforståelig, hvis han havde kunnet få nys om den. En ulyksalig dag havde Angel i en ophidset sindsstemning erklæret, at det måske ville have været heldigere for menneskeheden, om religionens udspring havde været i Grækenland i stedet for i Palæstina, og faderens sorg og forargelse havde været så stor, at han end ikke havde kunnet finde ord for den, han begreb ikke, at en tusindedel af sandhed, meget mindre en halv eller måske en hel sandhed kunne ligge til grund for en slig bespottelig udtalelse. Han havde i nogen tid strengt foreholdt sønnen, hvor umulige den slags sætninger var, men han var så kærlig og så barmhjertig en sjæl, at han aldrig ret længe kunne gemme på vrede; i dag modtog han Angel med et lyst barnesind om den seksogtresindstyveårige mund.

Angel satte sig ned, og han følte, dette sted var hans hjem, men han mærkede, at han ikke så helt som i gamle dage hørte til familien her. Med hver en time forstærkedes dette indtryk, for siden han havde forladt præstegården, havde livet der udviklet sig i en retning, der gjorde den yngste søn til noget af en fremmed. Deres stræben og higen, deres forestilling om Paradis og Helvede var blevet ham så uforståelig, som boede de på en anden planet. Nys havde han ene og alene set selve livet, følt dets vældige varme hjerteslag banke i utøjlet frihed, uden alle disse bud og regler, der prøver at udrydde, hvad klogskab burde nøjes med at hæmme og dæmpe.

Og de andre så, hvor forandret han på sin side var blevet, det var ikke den Angel, der for nogle måneder siden var draget ud i

verden. Nu var det især synligt i forskellen mellem hans og brødrenes væsen. Han havde fået rigtige forpagtermanerer; han havde raske, voldsomme bevægelser, musklerne i hans ansigt var mere udtryksfulde, hans øjne talte mere og forståeligere end hans tunge; man kunne sige, at hverken professoren eller salonpræsten overhovedet havde manerer. Snerpede mennesker ville sikkert have sagt, at Angel var blevet rå og udannet, livet og omgivelserne på Talbothays havde åbenbart gjort ham til en anden.

Efter frokost gik han ud at spadsere med sine to brødre, der begge var korrekte og velopdragne til det yderste, typer på ulastelighed i enhver retning: "Skolens pryd". De var begge en smule nærsynede, og når skik og brug fordrede et enkelt øjeglas i snor, bar de enkelt øjeglas i snor; var det mode at bære næseklemmer, bar de ufravigeligt næseklemmer og tog briller, hvis det blev "finere", uden et eneste øjeblik at tænke på deres egen bekvemmelighed og tilbøjelighed.

Hvis disse to lagde mærke til Angels mindre velopdragne væsen, så han fuldt ud, hvorledes deres synskreds var begrænset. Felix var kun til for kirken, Cuthbert for universitet. Begge hans brødre måtte naturligvis indrømme, at der gaves nogle snese millioner højst ubetydelige væsner, som hverken var professorer eller præster, men dem tålte man uden egentlig at bryde sig om dem og deres livsytringer.

Begge var de lydige og ærbødige sønner, der aflagde de reglementerede besøg hos forældrene. Skønt Felix hørte til en nyere retning, var han mindre opofrende og uegennyttig end faderen. Han var mere overbærende over for sine modstanderes meninger, men ikke nær så villig som faderen til at tilgive

personlig modsigelse. Cuthbert var mere liberal, men også mere spidsfindig, han havde mindre hjertevarme end de andre.

Medens de vandrede afsted langs højenes skråning, fik Angel atter den følelse, han ofte havde fornemmet i brødrenes selskab; han syntes ikke, de levede livet eller opfattede tilværelsen, som de burde, skønt man måske fra deres synspunkt kunne anse deres stilling i samfundet for bedre end hans. Måske havde de, som mange mænd, haft mindre lejlighed til iagttagelse end til udtalelse. Ingen af dem havde nogen indgående forestilling om de kræfter og magter, der rørte sig uden for den stille og blide strøm, der bar dem frem. De havde intet begreb om, at hvad deres akademiske og præstelige verden så og hørte, var noget ganske andet end det, den ydre, virkelige verden tænkte.

"Jeg antager, at landvæsnet er det eneste, du nu bryder dig om, min kære ven," sagde Felix blandt andet til sin yngre broder, medens han gennem sine briller så ud over markerne med alvorlig strenghed. "Og derfor må vi se at gøre det mest mulige ud af det; men jeg besværger dig så lidt som muligt at slippe sjælens idealer. At være landmand er naturligvis ensbetydende med et udannet liv udadtil, men høje tanker kan gå hånd i hånd med en jævn livsgerning."

"Det kan de naturligvis," sagde Angel. "Blev det ikke bevist for nitten hundrede år siden – jeg kommer her et øjeblik ind på dit territorium; men hvorfor tror du, Felix, at der er udsigt til, at jeg skulle ophøre at have høje tanker og åndelige idealer?"

"Å – det faldt mig ind på grund af tonen i dine breve og den måde, du taler på, men det er måske kun en indbildning, at du

på en eller anden måde var ved at miste fodfæste i åndens verden. Har det ikke også slået dig, Cuthbert?"

"Hør, Felix," sagde Angel tørt, "vi er jo gode venner, ikke sandt; enhver af os går sine egne veje; men når det kommer an på fodfæste i åndens verden, så synes jeg, at du som en tilfreds dogmatiker gjorde bedre i ikke at bryde dig om mit, men spørge, hvorledes det står til med dig selv."

De gik tilbage for at spise til middag; denne blev indtaget på ubestemte tider, når forældrenes formiddagsarbejde i sognet var endt. Det kunne ikke falde mr. og mrs. Clare ind at tage mindste hensyn til deres egen bekvemmelighed over for mulige eftermiddagsbesøg; i dette tilfælde samstemmede de tre brødre i at ønske, at deres forældre ville gøre en lille forandring hen imod mere tidssvarende skik og brug.

Spadsereturen havde gjort dem sultne, især Angel, der nu var vant til friluftsliv og mejeriforpagternes rigelige, men tarvelige kost; ingen af de gamle var endnu kommet, og sønnerne var næsten ved at tabe tålmodigheden over at vente, da deres forældre endelig viste sig. De gamle folk havde ganske glemt deres egen sult i deres bestræbelser for at lokke nogen føde ned i nogle af deres syge sognebørn, som de noget inkonsekvent forsøgte at holde fængslede i deres jordiske hylster.

Familien gik til bords, og der blev sat et tarveligt måltid bestående af koldt kød for dem. Angel så sig om efter mrs. Cricks blodpølser, som han havde givet besked om at riste, som de gjorde i mejeriet, og han havde ventet, at hans forældre ville sætte lige så megen pris på deres friske græssmag, som han selv.

"Å, du ser efter blodpølserne, min kære dreng," bemærkede hans moder. "Men jeg er vis på, at du, lige så lidt som din fader og jeg, bryder dig om, at du ikke får dem, når du hører grunden. Jeg foreslog ham, at vi skulle gå hen med mrs. Cricks venlige gave til børnene hos en mand, som for øjeblikket er ude af stand til at arbejde, da han har et anfald af *delirium tremens*, og da din fader var enig med mig i, at de ville blive glade over pølserne, gjorde vi det."

"Ja, naturligvis," sagde Angel muntert og så sig om efter mjøden.

"jeg fandt, der var så overordentlig megen spiritus i mjøden," fortsatte hans moder, "at den aldeles ikke egnede sig til at drikkes, men at den ligesom rom og cognac kan bruges i sygdomstilfælde. Jeg har derfor sat den hen i min medicinkasse."

"Af princip drikkes der aldrig spiritus ved dette bord," tilføjede hans fader.

"Men hvad skal jeg sige til mejeriforpagterens kone?" sagde Angel.

"Naturligvis sandheden," sagde hans fader.

"Jeg havde foretrukket at kunnet sige, I syntes rigtig godt både om mjøden og blodpølserne. Hun er en venlig, livlig kone, og jeg er vis på, at hun forhører sig om det, så snart jeg kommer tilbage."

"Det kan du jo ikke, da vi ikke har smagt hverken det ene eller det andet," sagde gamle mr. Clare fornuftigt.

"Nej, vist ikke, men det var skade, for den mjød var en rigtig udmærket opstrammer."

"Hvad for noget?" sagde Felix og Cuthbert.

"Å – det er et udtryk, de bruger dernede på Talbothays," svarede Angel og rødmede. Han følte, at hans forældre havde ret i deres måde at handle på, men uret i deres mangel på følelse, og sagde ikke mere.

26

Det var først om aftenen, efter at familien havde holdt bøn, at Angel fandt lejlighed til at betro sin fader, hvad der lå ham på hjerte. Han havde fået mod til det, medens han knælede på tæppet bag ved brødrene og studerede sålerne under deres spadserestøvler og de små søm i deres hæle. Da bønnen var forbi, gik de sammen med deres moder ud af stuen, og han var ene med den gamle Clare.

Den unge mand udviklede først sine planer og udsigter til at kunne få et større landbrug, enten i England eller i kolonierne. Hans fader meddelte ham, at da han ikke var blevet sendt til Cambridge, havde faderen anset det for sin pligt, i betragtning af det, der derved blev sparet, hvert år at lægge en sum til side for dermed engang at kunne købe eller forpagte en landejendom til ham, og for at han ikke skulle føle sig forfordelt.

"Hvad de verdslige goder angår," fortsatte faderen, "da vil du utvivlsomt i løbet af få år være bedre stillet end dine brødre."

Angel benyttede faderens betragtninger i denne retning til at bringe sit andet og mere dyrebare emne på bane. Han gjorde faderen opmærksom på, at han nu var seks og tyve år, og af han, hvis han skulle stå for et stort landbrug, måtte have et øje på hver finger; det ville blive nødvendigt at have en, som kunne tage sig af arbejderne inden døre, når han selv var i marken. Ville det derfor ikke være fornuftigt, om han giftede sig?

Hans fader syntes ikke at finde noget ufornuftigt i den tanke, og Angel fremsatte derpå dette spørgsmål:

"Hvad slags kone, antager du, ville passe bedst for mig som driftig og fremadstræbende landmand?"

"En sand, kristelig kvinde, der kunne være dig til en medhjælp og trøst både ude og inde. Det er sandelig det ene fornødne. Og en sådan kvinde kan findes, for min ærværdige ven og nabo, pastor Chant ..."

"Men burde hun ikke først og fremmest være flink til at malke køerne, kerne godt smør, lave store oste, forstå sig på kalkuner og høns og på at opdrætte kyllinger, kunne lede markarbejderne, og, når jeg har forfald, kunne sige, hvad et får og en kalv er værd?"

"Ja, en landmands kone! Jo ganske vist, det ville være meget ønskeligt." Den gamle Clare havde utvivlsomt aldrig tænkt på dette før. "Jeg ville just sige," fortsatte han, "du finder ikke en renere og frommere kvinde, ingen, der mere vil have dit sande velfærd for øje og være mere efter din moders og mit sind, end din gamle veninde Mercy, som du også før plejede at vise en vis opmærksomhed. Ganske vist har min kaldsbroder Chants datter optaget den mode, som nogle af de yngre præster her omkring har indført, at smykke Herrens bord – atter hørte jeg hende forleden dag rose denne skik med blomster og andet stads ved festlige lejligheder. Men hendes fader, der er lige så meget mod den slags vederstyggelighed, som jeg, siger, at det vil kunne modarbejdes. Det er kun en ung piges flyvegrille, som, det føler jeg mig forvisset om, nok vil fortage sig!"

"Ja, ja, Mercy er god og gudfrygtig, det ved jeg nok. Tror du dog ikke, fader, at en ung kvinde, lige så ren og dydig, som miss Chant, men som i stedet for hendes kirkelige uddannelse

forstod sig på landvæsnet som en bonde, ville passe uendelig meget bedre for mig?"

Hans fader fastholdt den opfattelse, at kendskab til de pligter, der påhvilede en landmands kone, var af mindre vigtighed end et apostolisk blik på menneskeheden, og Angel, der ikke ville såre sin faders følelser, men på samme tid fremme sin hjertesag, måtte forklare sig. Han sagde, at tilfældet eller Forsynet på hans vej havde ført en kvinde, som besad enhver betingelse for at blive en landmands livsledsagerinde, og at hun var af en afgjort alvorlig tænkemåde. Han kunne ikke sige, om hun hørte til faderens rene lavkirke, men hun var rimeligvis ikke uvillig til at forandre overbevisning; hun var en stadig kirkegænger med enfoldig tro, ærlig, agtværdig, klog, dydig som en vestalinde og, hvad ydre angik, ualmindelig smuk.

"Tilhører hun en familie, som du sætter pris på at gifte dig ind i – er hun kort sagt en dame?" spurgte hans forskrækkede moder, der sagte var kommet ind i studerekammeret.

"Hun er, hvad man i reglen forstår ved en dame," sagde Angel frejdigt, "jeg er stolt over at kunne sige, at hun er datter af en husmand, men hun er ikke desto mindre en dame – i følelser og af natur."

"Mercy Chant er af meget god familie."

"Å! – hvad fordel er der ved det, moder?" sagde Angel hurtigt. "Hvorledes kan det, at være af god familie gavne den, der skal giftes med en mand, som skal slide i det, således som jeg har gjort, og som jeg fremdeles vil komme til at gøre?"

"Mercy er så dannet; og kundskab har sin tillokkelse," svarede hans moder og så på ham gennem sine sølvbriller.

"Til hvad nytte ville alt det vel være for mig i det liv, som jeg er kaldet til at føre? Hvad hendes boglige uddannelse angår, skal jeg nok tage mig af den. Kendte I hende, ville I indrømme, at hun vil blive en flink elev. Hun er fuld af poesi – levende poesi, hvis jeg må bruge et sådant udtryk. Hun er det, som digterne kun skriver på papiret … Jeg er vis på, at hun er en brødefri kristen, måske just af dem, af den art, som du ønsker at uddanne."

"O, Angel, dette er bespottelse!"

"Jeg beder om forladelse, moder. Men da hun næsten hver søndag går i kirke og er en god, kristelig pige, så føler jeg mig overtydet om, at du af den grund vil bære over med hendes sociale mangler og tro, at jeg kunne have gjort et dårligere valg."

Angel talte sig ganske varm om sin dyrebare Tess' kristendom, som han (aldrig var den tanke faldet ham ind, at den således skulle komme ham til nytte) havde været villig til at trække på smilebåndet ad, når han så Tess og de andre malkepiger vandre til kirke, fordi deres kristendom på den mærkeligste måde bundede i overtro og alskens trolddom.

I deres sørgelige tvivl angående deres yngste søns egen tro begyndte de to gamle at føle, at det var en fordel, som ikke burde overses, at den unge pige i det mindste var kristen; tilfældet, eller rettere sagt Forsynet, havde jo ført de to unge sammen, og de vidste, at Angel ikke ville lade sig påvirke af sin udkårnes større eller mindre inderlighed med hensyn til tro. De endte med at sige, at det var bedst ikke at forhaste sig, men at de intet havde imod at gøre bekendtskab med den omtalte unge pige.

Derfor gik Angel nu ikke ind på videre forklaringer eller beskrivelser. Han følte vel, at selv om hans forældre var nok så ligefremme og selvopofrende, havde de dog visse fordomme, som kun med forsigtighed kunne overvindes.

Naturligvis kunne Angel gøre, hvad han ville, og da han sandsynligvis kom til at bo langt fra sit gamle hjem, behøvede han ikke at frygte for mange sammenstød mellem sin hustru og de gamle præstefolk, men han holdt så meget af sine forældre, at han kun yderst nødigt ville såre dem, når han tog den vigtigste beslutning i livet.

Nogle få dage efter skulle han forlade præstegården. Hans brødre var allerede borte, de var på fodtur i det nordlige England, hvorfra de begge vendte tilbage til deres embeder; Angel kunne godt have ledsaget dem, men han foretrak at komme tilbage til sit hjertes udkårne på Talbothays.

Han ville kun dårligt have passet sammen med de andre to, for skønt han var den skønsomste menneskekender, havde den mest ideelle religionsbetragtning, ja endog var den bedst bevandrede i kristologi, kunne han dog ikke frigøre sig for den fornemmelse, at han havde alt for mange kanter til at passe mellem disse to afrundede personligheder. Han havde ikke vovet at omtale Tess til nogen af brødrene.

Moderen skar smørrebrød, som hun gav ham med på vejen, og faderen ledsagede ham et lille stykke på sin gamle hoppe. Da Angel syntes, han havde fået talt sin sag ganske godt, lyttede han i ærbødig og velvillig tavshed, medens de i skridt red langs den skyggefulde bivej mellem de høje hække, til faderens beretninger om sine sognebekymringer og sine embedsbrødres kulde mod ham, der efter deres mening fortolkede det ny

testamente i en calvinistisk ånd, der kunne blive skadelig for menigheden.

"Skadelig!" gentog gamle Clare i en dybt krænket tone, og derefter gik han over til at berette flere eksempler på, hvor ugrundede hans embedsbrødres beskyldninger var. Han fortalte om vidunderlige omvendelser, hvis redskab han havde været, ikke alene blandt de fattige og ringe, men også blandt rige og godt stillede folk. På den anden side skjulte han ikke, at han ofte intet havde været i stand til at udrette. Han havde således talt til en ung godsejer ved navn d'Urberville, der boede en halv snes mil fra Emminster i nærheden af Trantridge.

"Da ikke efterkommer af de gamle d'Urberviller til Kingsbere," spurgte sønnen, "den mærkelige historiske familie, hvoriblandt sagnet om firhestekarossen lever?"

"Nej, slet ikke! Det er over tresindstyve år siden, de ægte d'Urberviller forsvandt, det tror jeg i det mindste. Dette synes at være en ny familie, der har antaget navnet. For den gamle slægts ære håber jeg ikke, den har noget med Trantridge-d'Urbervillerne at gøre. Men det undrer mig virkelig at høre dig vise interesse for gamle familier. Jeg troede, du satte endnu mindre pris på blåt blod end jeg?"

"Du misforstår mig, fader; det gør du forresten ofte," sagde Angel med et let anstrøg af utålmodighed. "Politisk anser jeg det aldeles ikke for nogen dyd at være af gammel familie; men jeg nærer den største interesse for gamle slægter, fordi jeg elsker mit lands historie og poesi."

Skønt denne forskel aldeles ikke var spidsfindig, var den dog mørk tale for præstemanden, der ganske roligt tog fat på den historie, han havde begyndt på; han fortalte, at den unge

d'Urberville efter sin faders død, og skønt han havde en stakkels, gammel, blind moder, havde ført et højst forargeligt liv. Dette var kommet gamle Clare for øre, da han var på rejse i nærheden af Trantridge, og han havde talt dristige og vækkende ord til den unge mand. Skønt han ikke var mellem sine egne sognebørn, havde han alligevel ment, det var hans pligt som sjælehyrde at få det forvildede får på rette vej, derfor havde han prædiket over det sted hos Lukas, hvor der siges: "Du dåre, snart skal din sjæl kræves af dig!" Den unge d'Urberville var blevet rasende og havde ikke undset sig for offentligt at fornærme den gamle mand uden hensyn til hans grå hår.

Angel rødmede af harme.

"Kæreste fader," sagde han bedrøvet, "jeg ville ønske, du ikke til ingen nytte ville udsætte dig for den slags forhånelser af skurke!"

"Forhånelse?" gentog faderen, og det furede ansigt strålede af inderlig selvfornægtelse. "Den tog jeg mig ikke nær, jeg var kun bedrøvet for den tåbelige, unge mands egen skyld. Han kunne ikke skade mig med sine heftige ord eller med sine håndgribeligheder! *Overskældte velsigner vi, forfulgte tåler vi, bespottede formaner vi; vi er blevet som udskud i verden, alles skovisk indtil nu!* Disse skønne ord til korintherne er sande indtil mindste tøddel i dette tilfælde."

"Håndgribeligheder, fader? Du mener da ikke, at den skurk vovede at slå dig?"

"Nej, det gjorde han ikke, min søn! Men jeg har sandelig mere end én gang tålt slag af berusede og afsindige mennesker."

"Nej – det er da umuligt!"

"Ak, snese af gange, mit barn! Og hvad så? Jeg har frelst dem fra at myrde sig selv og styrte sig i grænseløs fordærvelse, og mange er de, der senere hen har været mig tak skyldig og har kunnet prise Herrens miskundhed!"

"Måtte denne unge mand gøre det samme – men det er der vel ikke megen udsigt til, efter hvad jeg forstår?"

"Ja, håbe tør man jo altid," sagde den gamle præst. "Jeg aflader ikke at bede for ham, skønt vi måske ikke mødes på denne side graven mere. Det kunne jo ske, at et af mine stakkels ord kunne spire og få vækst i hans sjæl!"

Nu som altid var den gamle Clare så forhåbningsfuld som et barn, og skønt den unge mand havde et langt videre syn på dogmerne, måtte han dog med rørt ærbødighed betragte faderens heltemodige pietisme. Måske ærede Angel mere end nogensinde præstens handlemåde, da han mindedes, at den gamle mand, den gang han omtalte sine giftermålsplaner, ikke et øjeblik havde tænkt på at spørge, om hans Tessy havde penge eller ej. Det var denne mangel på verdslighed, der havde nødt Angel til at blive landmand og vistnok ville tvinge hans brødre til hele livet igennem at være fattige præster; men ikke desto mindre beundrede Angel den, og til trods for deres forskellige religiøse meninger følte sønnen ofte, at han stod nærmere ved faderen end ved nogen af sine ortodokse brødre.

27

Op ad bakker og ned i dale red Angel i middagssolens stegende hede, og hen imod aften kom han til en høj, hvorfra han kunne overskue den grønne dal, det frodige, fugtige land, der kaldtes Var-dalen. Så såre han nu steg ned på det fede, regnmættede jordsmon, blev luften tungere; sommerens varme, med dens frugt- og blomsterduft, svævede om ham, og i denne stund syntes den endogså at gøre dyrene, ja selv bier og sommerfugle døsige. Clare var endnu ikke så kendt dér på egnen, at han på lang afstand kunne se hvilke køer det var, der græssede rundt om i engens høje græs, men han følte en grænseløs fryd ved det syn på livet, han her havde fået, et syn så frit og så ungdommeligt, som han end ikke havde haft i sine allerførste studenterdage. Hvor højt han end elskede sine forældre, kunne han dog ikke skjule for sig selv, at han nu, da han nærmede sig Talbothays, havde en fornemmelse, som kastede han al tvang og alle hæmmende bånd af, men her var livet også endnu friere end på andre ejendomme, for her var ingen herremand.

Der var ikke en sjæl udenfor på mejerigården. Alle var ved at nyde deres eftermiddagslur på en time eller to, som var en fuldstændig nødvendighed, fordi arbejdet begyndte så tidligt om morgenen i sommertiden. Malkebøtterne med træbånd om, udkogte og hvide af den idelige skuren, hang ligesom hatte på stativer rundt om på de krogede og afbarkede grene af en eg, der stod ved døren; bøtterne var tørre og i orden til aftenmalkningen. Angel gik gennem gangen ud på den modsatte side af huset og lyttede et øjeblik. Vedholdende snorken lød fra vognskuret, hvor nogle af karlene lå; noget

længere borte hørte han grisene grynte og stønne af varme. Kålplanterne og rabarberne sov også, de brede, bøjelige blade hang ned ligesom halvt lukkede paraplyer.

Han tog bidslet af sin hest og gav den et foder, og da han igen kom ind, slog klokken tre. Det var den tid, da eftermiddagsskumningen skulle gå for sig, og næppe slog uret, før han hørte gulvet knirke ovenover og fodtrin komme ned ad trappen. Det var Tess, og et øjeblik derefter stod hun for ham.

Hun havde ikke hørt ham gå ind og lagde ikke straks mærke til, at han var der. Hun gabte, og han så det indre af hendes mund, rødt, som om det havde været en snogs. Hun havde strakt en arm højt op over hårfletningen, som lå rullet sammen oven på hendes hoved, og han så denne arms silkeagtige finhed ovenover det solbrændte håndled, hendes ansigt blussede efter søvnen, og hendes øjenlåg lå tunge ned over øjnene. Hendes naturs frodighed udfoldede sig efter den styrkende hvile. Der gives øjeblikke, hvor den mest åndfulde skønhed røber, at den er kød og blod, og hvor beskueren glemmer en skøn sjæl over et skønt legeme.

Før den øvrige del af hendes ansigt endnu var rigtigt vågent, strålede øjnene gennem søvnens slør, og med et underligt blik, der var sammensat af glæde, undselighed og overraskelse, udbrød hun:

"Å, mr. Clare! De gjorde mig så forskrækket – jeg –"

Hun havde ikke straks tid til at besinde sig på det forandrede forhold, som hans erklæring havde skabt, men forståelsen af det fo'r hende gennem hovedet, da hun mødte Clares ømme blik, idet han trådte hen til hende.

"Min sødeste Tessy," hviskede han og lagde armen om hende og ansigtet mod hendes varme kind. "For Guds skyld kald mig ikke mere mr. og De. Jeg har skyndt mig tilbage, alt det jeg kunne, for din skyld."

Tess' letbevægelige hjerte bankede imod hans; og dér stod de på gangens røde murstensgulv, solen skinnede skråt gennem vinduet ind på hans ryg, medens han holdt hende fast omfavnet, og på hendes nedadvendte ansigt, på de blå årer i hendes tinding, på hendes bare arm og hendes hals og ind over hendes brune hår. Da hun havde sovet med klæderne på, var hun så varm som en kat, der har ligget i solen. Først ville hun ikke se op, men snart hævede hun øjnene, og han stirrede dybt ind i disse bestandig skiftende pupiller med deres strålende glans af blåt og sort og gråt og violet, og hun så på ham, som Eva vist må have set på Adam, da hun vågnede anden gang.

"Jeg skal ud og skumme," bad hun for sig, "og jeg har kun gamle Deborah til hjælp i dag. Mrs. Crick er taget til marked med mr. Crick, Retty er dårlig, og de andre er gået ud og kommer ikke hjem, før vi skal malke."

Da de gik over til mælkestuen, kom Deborah Fyander til syne oppe på trappen.

"Jeg er kommet hjem, Deborah," råbte mr. Clare op til hende. "Nu skal jeg hjælpe Tess med at skumme, og da jeg antager, De er dygtig træt, behøver De ikke at komme ned, før der skal malkes."

Mælken på Talbothays blev vist ikke skummet ordentligt den eftermiddag. Tess gik som i en drøm; ting og genstande stod i lys og skygge, men uden bestemte omrids. Hver gang hun holdt skummeskeen under posten for at afkøle den, skælvede hendes

hånd, hans kærlighed var så heftig og tydelig, at hun næsten sank sammen under den som en plante i en alt for brændende solhede.

Han trykkede hende op til sig, og da hun havde ladet pegefingeren løbe langs fadene for at tage bræmmen af fløde bort, gjorde han den ren på den mest primitive måde; den ligefremme opførsel, der brugtes på Talbothays mejeri, kom nu godt tilpas.

"Jeg kan lige så godt sige dig det nu, min søde," sagde han blidt. "Jeg har et spørgsmål at gøre dig. Det har ligget mig på sinde lige siden den dag i forrige uge dernede i engen. Jeg ønsker snart at gifte mig, og da jeg er landmand, kan du indse, at jeg helst skal have en kone, som forstår sig på landvæsnet. Vil du være den kone, Tessy?"

Han sagde det på denne måde, for at hun ikke skulle tro, han gav efter for en øjeblikkelig indskydelse, som hans fornuft ville misbillige senere hen.

Hun blev ganske bleg. Hun havde givet efter for den uundgåelige følge af at leve sammen med ham, nødvendigheden af at elske ham; men hun havde ikke gjort regning på, at dette spørgsmål, der kom så pludseligt, skulle blive en nødvendig følge deraf, og egentlig havde det ikke været Clares hensigt at komme så snart med det. Med en smerte, der havde hele adskillelsens bitterhed, mumlede hun de ord, der hæderlig, som hun var, syntes hende at være det eneste og uundgåelige svar, hun kunne give ham.

"Ak! Mr. Clare – jeg kan ikke blive Deres kone. Jeg kan ikke blive det."

Lyden af den erklæring, som hun selv afgav, syntes at knuse Tess' hjerte, og hun bøjede hovedet i sorg.

"Men Tess!" sagde han forfærdet over hendes svar og trykkede hende inderligt til sig. "Siger du virkelig nej? Men du elsker mig jo dog?"

"O, ja ja! Og jeg ville hellere gifte mig med Dem end med nogen anden i verden," lød den bedrøvede piges rolige stemme. "Men jeg *kan* ikke gifte mig med Dem!"

"Tess," sagde han og holdt hende fra sig i arms længde, "du har lovet at gifte dig med en anden?"

"Nej – nej!"

"Men hvorfor giver du da mig et afslag?"

"Jeg *vil* ikke gifte mig. Jeg har *slet* ikke tænkt på at gifte mig. Jeg kan ikke. Jeg vil kun elske Dem."

"Men hvorfor?"

Da hun således blev tvunget til at komme med udflugter, stammede hun:

"Deres fader er præst, og Deres moder vil ikke synes om, at De gifter Dem med sådan en som jeg. Hun vil have, De skal gifte Dem med en dame."

"Det er noget snak. Jeg har talt med dem begge om det. Det var én af grundene til, at jeg rejste hjem."

"Jeg føler, at jeg ikke kan det – aldrig, aldrig!" udbrød hun.

"Er det, fordi jeg så pludseligt spurgte dig om det, sødeste?"

"Ja – jeg ventede det ikke."

"Så taler vi ikke mere om det, Tessy. Jeg skal lade dig have tid til at betænke dig," sagde han. "Det var forkert af mig, straks jeg kom hjem, med det samme at tale til dig om det. Jeg skal ikke komme tilbage til det foreløbig."

Hun tog fat på skummeskeen, holdt den under posten og begyndte igen, men kunne ikke som ellers ramme undersiden af fløden med den nødvendige nøjagtighed, undertiden kom hun for langt ned i mælken, undertiden kom hun op i luften. Hun kunne næppe se, hendes øjne var fulde af store tårer, fremkaldte af en sorg, som det var umuligt for hende at forklare ham, hendes bedste ven og kære talsmand.

"Jeg kan ikke skumme, jeg kan ikke," sagde hun og vendte sig bort fra ham.

For at berolige hende gav Clare sig til at tale om mere almindelige ting.

"Du tager helt fejl af mine forældre. De er de pæneste folk, du kan tænke dig, og ganske blottede for hovmod. De er af de få, der endnu hører til den rigtige lavkirke, Tessy, til hvilken kirke hører du?"

"Det ved jeg ikke."

"Du går meget regelmæssigt i kirke, og, efter hvad der siges, er præsten her ikke meget højkirkelig."

Skønt Tess hørte præsten hver uge, syntes hendes opfattelse af hans standpunkt at være endnu mere uklart end Clares, som aldrig havde hørt ham.

"Jeg ville ønske, jeg kunne fæstne mine tanker mere til, hvad han siger, end jeg gør," bemærkede hun i al almindelighed. "Jeg er ofte så bedrøvet over, at jeg ikke kan det."

Han fortalte videre om, hvad der var hændt under hans besøg i hjemmet, om den måde, hans fader levede på, og om den nidkærhed, han gennemførte sine principper. Hun blev lettere om hjertet, og bølgegangen i skumningen hørte op; og efterhånden som hun blev færdig med det ene store runde fad

efter det andet, fulgte han hende og tog spunsen ud for at lade mælken løbe ind.

"Jeg syntes, De så noget alvorlig ud, da De kom," bemærkede hun i sin iver efter at forhindre, at hun selv skulle blive genstand for samtalen.

"Ja. Min fader har nemlig talt en del med mig om sine bekymringer og vanskeligheder, og det emne gør mig altid nedslået. Han er så ivrig, at han får mange ubehageligheder fra dem, der tænker anderledes end han, og jeg kan ikke tåle, at en mand i hans alder skal lide ydmygelser, især da jeg ikke tror, han udretter noget ved sin iver, når det drives så vidt. Han fortalte mig om en temmelig ubehagelig hændelse, der for nylig var tilstødt ham. Som udsending for et eller andet missionsselskab rejste han hen for at præke i omegnen af Trantridge, der ligger en halv snes mil herfra, og opfattede det som sin pligt at gå i rette med en ung udhaler, som han traf dér, en søn af en godsejer i nærheden, og som har en blind moder. Min fader henvendte sin tale lige til denne unge herre, og der blev en hel forstyrrelse. Det var meget tåbeligt af fader, det indrømmer jeg, at trænge sig ind på en fremmed, når der var al mulig sandsynlighed for, at det ikke ville føre til noget. Men alt, hvad han antager for sin pligt, det gør han, enten det så går op eller ned; men naturligvis skaffer han sig mange fjender, ikke alene mellem de ligefrem lastefulde, men også mellem jævne, skikkelige folk, der ikke kan udstå at blive plaget. Han siger, han er stolt over, hvad der skete, og at han måske indirekte har gjort noget godt; men jeg ville ønske, han nu, da han begynder at blive gammel, ville skåne sig selv lidt mere og lade den slags folk ligge i deres søle."

Tess' blik var blevet hårdt og træt, og hendes friske mund så uendelig sørgmodig, men hun viste ikke længere nogen ængstelse. Clare var optaget af tankerne om faderen og lagde ikke videre mærke til hende; og således gik de videre langs ned mellem de hvide rækker mælkefade, indtil de var færdige og havde tømt dem; så kom de andre piger og tog deres bøtter, og de kom for at skolde fadene ud til den nye mælk.

Da Tess var ved at gå i marken til køerne, sagde han blidt til hende:

"Og mit spørgsmål, Tessy?"

"Å, nej – nej," svarede hun med alvorlig fasthed, hun hørte sin fortid ringe for sine øren: "Det kan ikke ske!"

Hun gik ud i engene og skyndte sig hen til de andre malkepiger, som om hun ville forsøge at lade den friske luft vejre bekymringerne bort. Alle pigerne gik hen til det sted, hvor køerne græssede, hele flokken vandrede afsted med den fribårne ynde, vilde dyr ejer, med friluftskvinders sorgløse, store bevægelser, der giver sig luften i vold, som en svømmer kaster sig i vandet og lader sig bære frem af det. Nu, da han igen havde Tess for øje, forekom det ham ganske naturligt, at han valgte sin mage i den frie natur og ikke i kunstens boliger.

28

Uagtet hendes afslag kom Clare så uventet, gik han dog ikke af den grund og hang med hovedet. Han havde tilstrækkelig erfaring over for kvinder til at vide, at et Nej ofte ikke betyder andet end en indledning til et Ja. At hun havde tilladt ham at gøre kur, udlagde han som en yderligere beroligelse.

"Tess, hvorfor sagde du Nej på sådan en bestemt måde?" spurgte han hende et par dage efter.

Hun fo'r sammen:

"Spørg mig ikke om det. Jeg sagde dig det jo – jeg er ikke god nok – ikke værdig nok."

"Hvorfor? Fordi du ikke er en fin dame?"

"Ja – det er sagen," mumlede hun. "Dine venner ville ringeagte mig."

"Du tager virkelig fejl af mine forældre. Hvad mine brødre tænker, det bryder jeg mig ikke om." Han foldede hænderne bag om hendes ryg, for at hun ikke skulle slippe bort. "Hør nu, det var jo ikke din mening, min egen pige, jeg føler mig overbevist om, at det ikke var det! Du har gjort mig så urolig, at jeg hverken kan læse eller spille eller bestille noget. Det haster jo ikke Tess, men jeg ville gerne vide det – høre det fra dine egne varme læber – at du engang vil blive min – du kan selv vælge tiden; men sig, at det engang vil ske."

Hun kunne kun ryste på hovedet og se bort fra ham.

Clare så opmærksomt på hende og søgte at granske hendes ansigts linjer, som om de havde været hieroglyffer. Afslaget syntes at være alvorligt ment.

"Men så bør jeg jo ikke holde dig således? – jeg har ingen ret til dig – ingen ret til at opsøge dig eller til at spadsere med dig! Vær oprigtig, Tess, elsker du nogen anden mand?"

"Hvor kan du spørge om det?" udbrød hun.

"Jeg er også overtydet om, at du ikke gør det. Men hvorfor vil du da støde mig fra dig?"

"Jeg støder dig ikke bort. Jeg holder af at høre dig sige – at du elsker mig; og det må du altid vedblive at sige til mig, når vi går sammen, og aldrig fornærme mig."

"Men til mand vil du ikke have mig?"

"Ak – det er en hel anden sag – det er virkelig til dit bedste, min kæreste ven, tro mig, det er kun for din skyld! Jeg tør ikke hengive mig til den lykke, som det ville være for mig at kunne love dig at blive din på den måde, fordi – fordi jeg er *overbevist* om, at jeg ikke bør."

"Men du vil gøre mig lykkelig."

"Å – det bilder du dig ind, men du ved det ikke."

Ved sådanne lejligheder, når grunden til hendes afslag, som han troede, var hendes følelse af ikke at være i stand til at udfylde stillingen som hans kone, var på tale, plejede han at sige til sig selv, at hun havde en særdeles hurtig opfattelse og var meget lærenem – og det var også tilfældet, for hendes naturlige opvakthed og hendes beundring for ham havde i en forbavsende grad lært hende at tilegne sig hans måde at tale på, hans tonefald og brudstykker af hans kundskaber. Efter disse kampe og hendes sejr plejede hun at gå hen til den fjerneste ko, hvis det var malketid, eller ind i sivene, eller op på sit kammer, hvis det var fritid, og sørge i ensomhed, ikke et minut efter dette tilsyneladende veloverlagte afslag.

Kampen var så hård; hendes eget hjerte var så meget på samme side som hans – to varme hjerter mod en stakkels, lille samvittighed – at hun på enhver måde søgte at bestyrke sin beslutning. Hun havde været ganske på det rene med sig selv, da hun kom til Talbothays, at hun under ingen omstændigheder ville samtykke i et skridt, der muligvis ville bringe bitter fortrydelse over den mand, som havde været blind nok til at ville gifte sig med hende. Og hun syntes, at det, som hendes samvittighed havde befalet hende, da hendes hjerte var frit, det måtte hun holde fastere ved nu.

"Hvorfor er der ingen, der fortæller ham om mig?" tænkte hun. "Det var kun ti mil herfra; er rygtet da ikke nået hertil? En og anden må da vide det."

Men det lod til, at ingen vidste det; der var ingen, som fortalte ham noget.

I to eller tre dage talte de ikke om det. Af hendes kammeraters bedrøvede ansigter gættede hun, at de betragtede hende, ikke som en rivalinde, men som den udkårne; dog så de alle, at *hun* ikke søgte ham.

Tess havde aldrig kendt en tilværelse, hvor hendes livstråd var snoet af to så bestemt udprægede dele: inderlig glæde og inderlig sorg. Da der næste gang skulle laves oste, kom de igen til at være ene. Mejeriforpagteren havde selv taget en hånd i med; men både Crick og hans kone syntes i den sidste tid at have fået en formodning om, at der var en gensidig forståelse mellem disse to, uagtet de havde været så forsigtige. Mejeriforpagteren gik imidlertid sin vej og lod dem være ene.

De var ved at sønderbryde massen af den oplagte mælk, før den kom i karrene. Det var noget lignende som at smuldre brød

efter en stor målestok, og i den størknede mælks ubesmittede renhed tog Tess Durbeyfields hænder sig ud som et par røde roser. Angel standsede pludselig og lagde sine hænder oven på hendes. Hendes ærmer var smøget op oven over albuen, og idet han bøjede sig ned, kyssede han åren på indersiden af den bløde arm.

Skønt det var en lummer dag i begyndelsen af september, var hendes arm af at plaske i ostemassen dog kølig og fugtig dér, hvor han trykkede sine læber, og smagte af valle. Hun var så let bevægelig en natur, at hans kys bragte blodet til at fare lige ud i fingerspidserne, og hendes kølige arme blev blussende røde og brændende bede. Og som om hendes hjerte havde sagt: "Er tilbageholdenhed længere nødvendig? Sandheden skal der være mellem mand og kvinde, såvel som mellem mand og mand", løftede hun øjnene, det strålende blik mødte hans, og hendes læber bøjede sig til et blidt, lille smil.

"Ved du, hvorfor jeg gjorde det, Tess?" spurgte han.

"Fordi du holder meget af mig."

"Ja, og som indledning til en ny bøn."

"Nej, begynd nu ikke igen."

Hun blev pludselig angst for, at hendes modstand måske ville blive brudt af hendes egen attrå.

"Å, Tessy!" fortsatte han. "Jeg kan ikke tænke mig, hvorfor du piner mig således. Hvorfor skuffer du mig således? Du bærer dig næsten ad som en kokette, ja, det ved Gud du gør – en kokette af det reneste byvand! De har det med varme og kulde akkurat ligesom du, men det var dog det, som man sidst af alt skulle vente at træffe på et så ensomt liggende sted som Talbothays … og dog min egen pige," tilføjede han hurtigt, da

han lagde mærke til, at hans bemærkning havde såret hende, "ved jeg, at du er den hæderligste og reneste skabning, der nogensinde har levet, så hvor kan jeg antage dig for en kokette? Tess, hvis du elsker mig, og det synes du at gøre, hvorfor er den tanke om at blive min kone dig da ubehagelig?"

"Jeg har aldrig sagt, at den tanke var mig ubehagelig, og jeg kunne aldrig sige det, for det ville ikke være sandt!"

Nu blev tvangen hende så utålelig, at hendes læber skælvede, og hun vendte sig bort for at gå. Clare var så bedrøvet og forundret over hendes opførsel, at han løb efter hende og greb hende, inden hun var kommet til døren.

"Sig mig, hører du, sig mig i det mindste," udbrød han og sluttede hende heftigt i sine arme, "lov mig, at du aldrig vil tilhøre nogen anden end mig!"

"Ja, det vil jeg gerne love!" svarede hun uden tøven. "Og jeg vil forklare Dem alting, hvis De bare vil slippe mig nu. Jeg skal sige Dem alt, hvad jeg har oplevet, alting om mig selv – alting!"

"Dine oplevelser, min lille skat! Ja, lad mig endelig få dem alle tilhobe, de kunne bestemt more mig!"

Hans stemme fik et ømt, men let ironisk tonefald, og hans smilende blik søgte hendes.

"Min Tessy har vistnok lige så mange og mærkelige oplevelser som den vilde snerle, der slynger sig hen over havens hæk og i morges åbnede sit rosenrøde bæger. Sig mig roligt alt, men brug ikke mere det elendige udtryk – sig aldrig, at du ikke er mig værd!"

"Så skal jeg se, om jeg kan lade være da! Og – og i næste uge skal jeg sige Dem mine grunde!"

"Lad os sige nu på søndag?"

"Ja, på søndag."

Omsider slap hun da bort og standsede ikke, før hun var midt inde mellem det tætte pilekrat, der voksede straks uden for udhusene. Her kastede hun sig ned i græsset og lå stille i en usigelig bedrøvelse, der dog blev afbrudt af kortvarige glædeslyn, som end ikke hendes værste ængstelser for fremtiden helt kunne slukke.

Hun gled med hver time nærmere og nærmere hen imod et Ja. Hvert et åndepust, hvert et pulsslag var en stemme, der talte imod hendes samvittighed. Sige Ja uden omsvøb, gå til altret med ham, gribe elskovs fryd og lykke, førend sorgens jerntænder knuste hende – det var, hvad hendes kærlighed tilskyndede hende at gøre, og det var med dirrende rædsel, at Tess gættede, hvad enden ville blive trods hendes lange bodstid, trods hendes selvbebrejdelse og kamp, trods hendes forsæt om at føre et strengt, ensomt liv, ville hun dog lytte til sin kærlighed og adlyde dens råd.

"Jeg ved, jeg giver efter! Å Gud, å Gud! Jeg gifter mig alligevel med ham! Jeg kan ikke tåle, at en anden skulle få ham! Og dog er det uret, jeg gør imod ham – uret, der måske vil dræbe ham, når han får det at vide! Å – å – mit hjerte – å Gud, å Gud i Himlen!"

29

"Nå, hvem tror I, at jeg har spurgt nyt om i morges?" sagde mejeriforpagter Crick, da han dagen efter satte sig ned ved frokostbordet og så rundt på de spisende karle og piger. "Gæt nu!"

Den ene gættede, og den anden gættede. Mrs. Crick gættede ikke, for hun vidste det allerede.

"Nå, det er om denne fyr, denne slubbert, Jack Dollop. Han har nylig giftet sig med en enke."

"Hvad for noget, Jack Dollop. Sådan en slyngel – hvor kan det falde ham ind," sagde en af karlene.

Tess Durbeyfield erindrede straks navnet, således hed han, der havde forført sin kæreste og bagefter var blevet så ilde medtaget af den unge piges moder i smørkærnen.

"Er det så den tapre matrones datter, han har giftet sig med?" spurgte Angel ligegyldigt, medens han vendte den avis, han sad og læste ved det lille bord, hvortil han på grund af mrs. Cricks følelse for det passende altid var bandlyst.

"Nej, slet ikke, det kunne ikke falde ham ind," sagde mejeriforpagteren. "Jeg sagde jo, at det var med en enke, og hun havde penge, de siger et tusind kroner om året, og det var dem, han ville have fingre i. De blev gift over hals og hoved, og efter brylluppet sagde hun ham, at ved at gifte sig igen mistede hun hver en eneste skilling. I kan tænke jer, hvordan fyren tog på veje, da han fik det at vide! Og de har også levet som hund og kat siden. Han har godt af det, men det går ud over hende, stakkels kone."

"Å, det tossehoved burde have sagt ham noget før, hvordan sagen hang sammen," sagde mrs. Crick.

"Ja, ja," svarede mejeriforpagteren ubestemt. "Du må se på tingene, sådan som de virkelig var. Hun trængte til at få hus og hjem og ville ikke udsætte sig for at miste ham. Hvad siger I, piger, tror I ikke, at det var meningen med det?"

Han så ned langs rækken af pigerne.

"Hun burde have sagt ham det, før de tog hen i kirken, så kunne han endnu til nød have trukket sig tilbage," udbrød Marian.

"Ja, det kunne han have gjort," sagde Izz.

"Hun må jo have mærket, at det var pengene, han brød sig om, og burde have sagt Nej straks," udbrød Retty højtideligt.

"Og hvad mener du?" spurgte mejeriforpagteren Tess.

"Jeg synes, at hun – skulle have sagt ham ærligt, hvorledes det forholdt sig – eller også sagt Nej – det er min mening," svarede Tess, der var ved at kvæles i maden.

"Da vil jeg være fordømt, om jeg havde gjort nogen af delene," sagde en af husmandskonerne, der var der som daglejerske. "I kærlighed og krig er alle fif gode. Jeg havde giftet mig med ham, ligesom hun gjorde, og hvis han bag efter havde gjort vrøvl over, at jeg ikke havde sagt ham noget, som jeg foretrak at tie med angående de bestemmelser, min første mand havde truffet, så havde jeg slået ham ned med min kagerulle – det kunne da ethvert fruentimmer gøre ved sådan en elendig lille fyr som han."

I den latter, som fulgte på denne udtalelse, stemmede Tess kun i med for selskabs skyld. Det, der for dem var morskab, var sorg for hende, og hun kunne næsten ikke holde den lystighed

ud. Så snart hun kunne, rejste hun sig fra bordet, og med en forudfølelse af, at Clare ville følge hende, gik hun ad den bugtede sti, der løb snart på den ene side, snart på den anden af overrislingskanalen, indtil hun kom ned til selve floden. Højere oppe var sivene nu slået, og masser af dem flød ned forbi hende – små, bevægelige, grønne øer, som hun næsten kunne have stået på; lange strimer af dem var blevet hængende ved pælene, som var rammet ned i floden for at forhindre køerne i at gå over den. Ja, der var i det igen, dette pinlige spørgsmål, om hvorvidt en kvinde skulle fortælle sin historie – for hende selv det tungeste kors – for andre kun en kilde til morskab. Det var, som om folk kun lo af andres lidelser.

"Tessy!" lød det bag ved hende, og Clare sprang hen til hende.

"Min lille kone – kan jeg vel snart kalde dig?"

"Nej, nej. Jeg kan ikke. For din skyld! O, for din skyld må jeg sige nej."

"Tess!"

"Jeg må sige nej alligevel," gentog hun.

Da han ikke havde ventet dette, havde han lagt armene om hendes liv og talte til hende ind under hendes nedhængende fletninger (de unge mejeripiger plejede at spise morgenmad om søndagen ufriserede, inden de i anledning af kirkegangen satte håret særlig højt op på en måde, som de om hverdagen ikke kunne bære, når de støttede hovedet mod køerne, medens de malkede). Hvis hun havde sagt "Ja" i stedet for "Nej", ville han have kysset hende; det havde åbenbart været hans hensigt, men hendes bestemte Nej afskrækkede hans samvittighedsfulde hjerte. Han tog armen til sig og kyssede hende ikke.

Det, som havde givet hende kraft til afslaget, var kun mejeriforpagterens historie om enken; men hvis han ikke havde sluppet hende, ville hun i næste øjeblik have givet efter.

Angel sagde nu ikke mere, og med et bestyrtet ansigt gik han sin vej.

Dag efter dag mødtes de, noget mindre ofte end før, og således gik to eller tre uger. Slutningen af september nærmede sig, og hun kunne i hans øjne læse, at han vistnok snart ville spørge hende igen.

Han havde nu valgt en anden fremgangsmåde, som om han var kommet på det rene med, at hendes afslag, når alt kom til alt, kun bundede i undselighed og ungdom, der blev skræmt ved det nye i forslaget. Den lunefulde måde, hun trak sig tilbage på, når denne sag var på bane, bestyrkede ham i hans mening. Han var mere indsmigrende i sit væsen, og på samme tid, som han aldrig forsøgte at kærtegne hende, undlod han ikke så meget som muligt at benytte sin overtalelsesevne. På denne måde gjorde Clare uophørligt kur til hende i en hviskende tone, som den rislende mælk – ved koens side, ved skumningen, ved ostelavningen, imellem rugende høns og opvoksende kvæg, således som der endnu aldrig er blevet gjort kur til en malkepige af sådan en mand.

Tess vidste, at hun måtte bøje sig, hun følte, hun ikke længe kunne holde stand. Hun elskede ham så inderligt, så heftigt, han var næsten en guddom i hendes øjne, og da hun, til trods for sin mangel på dannelse og opdragelse, besad en forfinet natur, længtes hendes hele væsen efter at støtte sig til ham. Skønt hun endnu gentog gang på gang: Jeg kan umuligt blive hans! var disse ord nu kun mundsvejr. Selve den kendsgerning,

at hun uafladeligt sagde disse ord, var et bevis på hendes tiltagende svaghed. Alene lyden af hans stemme bragte hver en nerve i hende til at dirre i ubeskrivelig fryd og usigelig rædsel, og hun længtes efter, higede kun efter at høre de ord, der fik hende til at skælve og bæve. Hele hans væsen udtrykte – men hvilken mands væsen gør ikke det under slige forhold? – at han ville elske og beskytte hende, hvad der end måtte ske og hænde, og Tess' mørke anelser joges på flugt som skyer af en frisk brise, når hun solede sig i hans kærlighed.

Nu nærmede jævndøgnstiden sig, og skønt vejret endnu holdt sig smukt, blev dagene kendeligt kortere. I lang tid var de stået op og havde måttet arbejde ved lys, og det var en morgenstund mellem tre og fire, at Angel forsøgte et nyt angreb. Hun havde som sædvanlig banket på hans dør for at vække ham og var så gået ind på sit kammer for at klæde sig på og få de andre ud af fjerene; ti minutter efter kom hun igen hen til loftstrappen med sit lys i hånden. I samme øjeblik viste Angel sig i skjorteærmer, han bredte armene ud og spærrede trappen for hende.

"Så, jomfru kokette," sagde han i en bestemt tone, "før du kommer forbi, skal du give mig ordentlig besked. Nu er det fjorten dage siden, jeg talte med dig om den ting – og dette kan ikke blive ved således. Du må sige mig rent ud, hvad du mener, eller også må jeg bort herfra. Min dør stod åben nys, og jeg så dig: for din egen sikkerheds skyld må jeg afsted. Det forstår du sagtens ikke, men det er så ... Nå – er det så Ja?"

"Jeg er lige kommet op, mr. Clare," sagde hun lidt gnavent, "det er virkelig for tidligt på morgenstunden at plage mig. De behøver ikke at kalde mig kokette, det er ikke sandt, og det er

en skam af Dem at tale således. Vent bare lidt, lad mig endnu have fred en lille tid. Jeg *skal* virkelig tænke alvorligt over sagen, men lad mig nu komme forbi til mit arbejde!"

Hun så ud, som om hans beskyldning for koketteri ikke var ganske ugrundet, som hun stod dér med hovedet bøjet lidt til siden og lyset løftet, så det kastede sit skær over hendes ansigt; om hendes læber spillede et smil, som formildede de alvorlige ord.

"Ja, men så skal du også kalde mig Angel, og ikke mr. Clare."

"Angel!"

"Angel, min egen pige – det er da ikke så slemt?"

"Nej, men det betyder jo det samme som at sige Ja – ikke?"

"Det betyder ene og alene, af du holder af mig, selv om du ikke kan blive min kone, og det har du forresten været så elskværdig at indrømme for længe siden."

"Ja, ja da, så skal jeg sige 'Angel, min egen pige', når det ikke kan være anderledes," hviskede hun, medens et skælmsk lille smil krusede hendes læber til trods for den angst, der pinte hende.

Clare havde fast besluttet ikke at kysse hende, før hun havde givet ham sit løfte; men, hvordan det nu var eller ikke, Tess så så sød ud, som hun stod dér i sin malkedragt med håret skødesløst sat op, at han ikke kunne modstå, og et kort øjeblik berørte han hendes kind med sine læber.

Hun gik hastigt ned ad trappen uden at se sig om eller sige et ord. De andre piger var allerede ved at skumme, og ingen gjorde nogen bemærkning, da de to kom ind i mælkestuen sammen; men Tess' kammerater med undtagelse af Marian så dog lidt bedrøvede og forundrede ud. Da skumningen var

færdig, hvilket for hver dag tog mindre tid, fordi der kom stadig mindre mælk ind, gik de alle ud, Tess og Angel et lille stykke bag efter de andre.

"Vort bevægede liv er så helt forskelligt fra deres!" bemærkede Angel tankefuldt med et blik på de tre skikkelser, der trippede afsted i morgendæmringens kolde, blege lys.

"Å, det synes jeg egentlig ikke!" svarede hun.

"Hvorfor?"

"Fordi der ikke er mange unge piger, hvis tilværelse ikke er 'bevæget'," svarede Tess og lagde eftertryk på det nye ord, som havde gjort indtryk på hende. "De tre tænker mere – og der er meget mere ved dem, end De tror!"

"Hvad er der da?"

"Næsten – hver af dem," stammede hun, "vil blive – ville – måske – blive en meget mere passende kone for Dem end – jeg. Og det kan godt være, at de alle tre holder lige så meget af Dem, som jeg – næsten!"

"Å – Tessy!"

Hendes øjne fik et udtryk, der røbede usigelig fryd over dette næsten harmfulde udbrud, skønt hun dog så tappert havde besluttet at være højmodig; nu var det sagt, og hendes kraft til yderligere selvopofrelse var udtømt. Desuden kom en af husmændene nu hen til dem, så at de ikke mere kunne tale om den sag. Men Tess vidste alligevel, at den dag måtte hun tage en beslutning.

Om eftermiddagen var flere af mejeriforpagterens folk nede på en temmelig fjerntliggende eng, hvor en del af køerne blev malket; de fleste af daglejerne var nu overflødige, da så mange af køerne ikke mere gav mælk. Arbejdet gik fredsommeligt og

roligt fra hånden. Alt som spandene fyldtes, blev mælken hældt over i store beholdere, som stod på en vogn, der til den ende var kørt ned i engen.

Crick, hvis hvide overtræksfrakke strålede vidunderligt i den grå luft, trak pludselig sit store ur op af lommen og udbrød:

"Død og plage! Det er sildigere, end jeg troede; hvis vi ikke rapper os lidt, får vi ikke den mælk med toget; vi har ikke engang tid at køre hjem efter resten, vi må afstod lige på minuttet. Hvem vil køre med den?"

Clare ville gerne påtage sig dette hverv, skønt den sag ikke vedkom ham, og han spurgte Tess, om hun ikke ville ledsage ham. Aftenen var ikke klar, men mild og fugtig. Tess var gået ud i sin mælkedragt, med helgolænder og uden overtøj – hun var ikke påklædt til køreture; derfor svarede hun også med et blik på sine bare arme, men Clare bad hende så indtrængende, at hun efter nogen nølen samtykkede, slap malkestol og spand, som Crick lovede at besørge hjem, og steg op på bukken ved siden af Clare som allerede sad med tømmerne i hånden.

30

I det svindende dagslys kørte de langs den jævne vej gennem enge, der bredte sig så langt øjet rakte og helt ude i synskredsen begrænsedes af Egdon-hedens sortsmudsede højdedrag, der kronedes af sære, kullede fyrretræer, hvis sønderrevne former mindede om gamle borge med tårne og brystværn og skydeskår.

Den overtrukne himmel begyndte nu at give sin mening til kende ved at sende nogle store, tunge dråber som forløbere for regnen, og den stillestående luft blev sat i bevægelse af en lunefuld brise, der strøg hen over deres ansigter. Det kviksølvagtige skær forsvandt fra vandløb og pytter: fra store, lysende spejle forvandledes de til glansløse blyplader med riflet overflade.

Tess havde ikke i denne time øje for sine omgivelser. Farven på hendes kinder blev dybere, da regndråberne piskede imod dem, og en tyk fletning, der under malkningen var faldet ned, stak frem under nakkeskægget af hendes helgolænder.

"Jeg skulle vist hellere være blevet hjemme!" mumlede hun med et blik op imod de drivende, grå skyer.

"Det er kedsommeligt med den regn!" sagde han. "Men jeg er så glad ved at have dig her."

Egdons højder forsvandt bag ved det våde skydække, aftenen blev mørkere, og da de ofte kom gennem led, måtte de lade hesten gå i skridtgang. Det var også råkoldt nu, da solen var borte.

"Jeg er så bange for, du skal forkøle dig, med de bare arme og i den tynde kjole!" sagde han. "Ryk helt her hen til mig, så

beskytter jeg dig da lidt imod regnen. Jeg ville være endnu mere ærgerlig, hvis jeg ikke havde den tro, at regnen ville hjælpe mig!"

Hun rykkede hen til ham, og han indhyllede dem begge i et stort stykke sejldug, der brugtes til at skærme mælkebeholderne imod solen. Tess holdt det fast, for Clare havde nok at gøre med tømmer og pisk.

"Så, nu sidder vi udmærket; nej – ikke helt godt; det render ned ad nakken på mig og vel sagtens også på dig; dine arme er som vådt marmor, ganske kolde, tør dem af i lærredet. Sid bare stille, så får du ikke en eneste dråbe mere. Nå, min søde pige, får jeg så svar på mit spørgsmål, mit evindelige spørgsmål?"

Han hørte kun hestehovenes plasken hen ad den våde vej og mælkens sagte klukken i de store kander bag ved dem.

"Husker du, hvad du sagde?"

"Ja!" lød svaret.

"Husk – før vi kommer hjem."

"Jeg skal prøve, om jeg kan."

Han tav. Nu kørte de forbi en gammel herregård, og han bemærkede:

"Dette er en interessant gård, et af de herresæder, der fordum ejedes af d'Urbervillerne: en berømt, meget gammel, normannisk slægt, som var en af grevskabets mægtigste. Det er egentlig ret bedrøveligt at tænke sig, at en sådan familie er uddød, selv om det var nogle slemme, herskesyge lensbaroner, de gamle d'Urberviller!"

"Ja," hviskede Tess.

Snart nåede de det svage lys, der udgik fra den lille jernbanestations osende lampe: en sølle, jordisk stjerne, men

alligevel af større vigtighed for Talbothays mejeri og menneskeheden end de klare himmellegemer, den så dårlig kunne hamle op med. Mælkebeholderne læssedes af i regnen, medens Tess stod i ly under en høj kristtornbusk. Så hvæsede toget og rullede næsten lydløst frem på de våde skinner, og mælken kom hurtigt ind i en godsvogn. For anden gang faldt det voldsomme lys fra lokomotivet over Tess' ubevægelige skikkelse derhenne under busken, og intet syntes at være fjernere fra den prustende maskine end denne rødkindede, bararmede landsbypige med den simple sirtseskjole og den hvide, regnvåde helgolænder, som hang hende ned over øjnene.

Atter sad hun ved siden af sin tilbeder med en sælsomt lydig og føjelig mine, der undertiden er særegen for meget heftige naturer, og da de havde trukket sejldugen godt op over deres hoveder, rullede de igen ud i den mørke nat. Tess' let bevægelige sind havde fået et dybt indtryk af denne korte berøring med yderverdenen.

"I morgen drikker altså londonerfolkene den til deres frokost, ikke?" spurgte hun. "Fremmede folk, som vi aldrig har set for vore øjne."

"Ja, det er mere end sandsynligt, men først døber de den, for at den ikke skal stige de stakler til hovedet."

"Fine herrer og fornemme damer, ministre og officerer, koner og småbørn, der ikke ved, hvordan en ko ser ud."

"Ja vist – officerer er der mange af!"

"Som ikke ved noget om os eller om mejeriet, og som ikke tænker på, hvor langt vi har kørt over mark og eng i aften i regnen, for at de kunne få deres mælk til rette tid!"

"Vi to kørte da ikke ud alene for de londonerfolks skyld, lille Tess, vi kørte en smule for vor egen skyld, for den sags skyld, der ligger mig så svært på hjerte, og som du nu må afgøre. Hør nu lidt på mig: du er jo min allerede – ikke? Jeg mener: Dit hjerte tilhører mig."

"Det ved De lige så godt som jeg selv! Ja, mit hjerte er helt Deres."

"Men når hjertet er mit, er hånden også min?"

"Det var kun for Deres egen skyld jeg stred imod … for *én* tings skyld. Der er noget, jeg må sige Dem …"

"Jamen, kunne du nu ikke tro, det ville blive min lykke, og desuden, at det ville passe så udmærket for mig at få dig til kone?"

"Hvis det virkelig er tilfældet, så er alt godt. Men det var mine oplevelser, jeg gerne …"

"Nå, ja, du er aldeles nødvendig for min lykke her i verden, og du er den mest passende kone for mig. Hvis jeg får en stor landejendom – her eller andetsteds – vil du blive uvurderlig for mig – bedre end nogen pige fra det stolteste slot i hele landet. Derfor, min, egen, søde, elskede Tessy – derfor må du endelig ikke bilde dig ind, at du på nogen måde kunne blive mig en klods om benet."

"Men min historie, min fortid! De *skal* kende den, De må lade mig fortælle Dem … De vil ikke holde af mig, når De hører det, jeg har at sige."

"Sig, hvad du vil, min søde, lille ven! Kom så frem med den mageløse historie. Altså: Jeg blev født dér og dér, Anno Domini …"

"Jeg er født i Marlott," sagde hun og klamrede sig til hans ord, som om de kunne hjælpe hende. "Dér voksede jeg til, og dér gik jeg i skole, var meget flink, de sagde, jeg godt kunne blive lærerinde selv, og det blev da bestemt således. Men så blev det galt derhjemme, fader var ikke meget arbejdsom, og han gav sig til at drikke lidt mere, end han skulle."

"Nå, ja, ja, min stakkels, lille ven! … Det har man set før!"

Han trykkede hende kærligt op til sig.

"Og så så er der noget mærkeligt ved – ved mig!"

Tess åndede hurtigere.

"Nå – er der det, min søde pige – bryd dig ikke om det."

"Jeg – jeg er ingen Durbeyfield, men en d'Urberville, jeg nedstammer fra den familie, der fordum ejede den gamle gård, vi nys kørte forbi … Og – og nu er det den bare fattigdom og elendighed med os alle sammen."

"En d'Urberville! Nej, virkelig! … Og det er det, der piner min stakkels Tess så meget?"

"Ja," hviskede hun.

"Men hvor kan du tro, den kendsgerning kunne forandre mine følelser for dig?"

"Mejeristen sagde for nogen tid siden, at De afskyede og foragtede gamle familier."

Han lo.

"Ja, det er sandt, på en måde. Ganske vist hader jeg al vanvittig tilbedelse af høj fødsel, der visselig værdsættes stik imod sund fornuft; jeg mener ånd og klogskab bør agtes, hvor de end stammer fra. Men det, du dér fortæller mig, interesserer mig i allerhøjeste grad; bryder du dig slet ikke om at høre til en så berømt slægt?"

"Nej, jeg synes, det er bedrøveligt, især siden jeg er kommet her på egnen og lever midt imellem de høje og dale og skove og enge, der i gamle dage var mine forfædres ejendom. Rettys slægt har jo også været rig og mægtig, så jeg burde måske ikke bryde mit hoved med den slags tanker."

"Ja, det er mærkeligt at se, hvor mange fornemme og store folks efterkommere, der her lever i trange, ja usle kår, og dyrker den jord, deres slægt ejede; forresten undrer det mig nu, at jeg ikke selv har lagt mærke til det navn, forvanskningen er så let at gennemskue. Nå – så det var den hemmelighed, der tyngede dig?"

Hun fik det altså ikke sagt. I sidste øjeblik svigtede hendes mod hende, hun ængstedes for, at han skulle blive vred, fordi hun havde ventet for længe allerede, og selvopholdelsesdriften besejrede sandhedskærligheden.

"Selvfølgelig," vedblev den bedårende Clare, "kunne jeg lide den tanke, at du nedstammede fra gamle Englands tålsomme, standhaftige bønder, og ikke fra den egennyttige kaste, der kun gennem næveretten har fået magt, men min kærlighed til dig, Tessy, fordærver mit hjerte" (her lo han) "og gør også mig til en selvisk person. Jeg glæder mig for din egen skyld over din fornemme herkomst. Samfundet er nu en gang så uforbederlig snobbet, og denne kendsgerning kan gøre underværker med hensyn til den modtagelse, du vil få som min hustru, når du er blevet så flink og dannet, som jeg ønsker og ved, du vil blive. Min moder, den gode sjæl, vil se på dig med andre øjne, end om du var en simpel landsbypige. Tess, du skal skrive dit navn rigtigt: d'Urberville, ikke Durbeyfield, fra i morgen den dag."

"Jeg kunne nu bedre lide den anden måde."

"Jamen, du må gøre det, min egen pige. Du godeste Gud, snese af nybagte millionærer ville fare løs på sådan en lækkerbisken. Forresten er der sådan en fyr i nærheden af vildtbanen, tror jeg, men nu – nu falder det mig ind, det var jo netop den unge slubbert, som havde det sammenstød med fader – du husker, jeg talte til dig om det? Hvilket besynderligt træf!"

"Angel! Jeg vil hellere være fri for dette navn, du kan tro, det vil bringe ulykke over mig."

Hun sad bønfaldende og ængsteligt på ham.

"Hør nu, højædle og velbyrdige miss Teresa d'Urberville, nu har jeg fanget dig. Tag mit navn, så slipper du for dit eget. Nu har du betroet mig hemmeligheden, og nu har du ingen som helst grund til af holde mig hen med udflugter."

"Hvis jeg kun var vis på, at jeg gør dig lykkelig ved at blive din kone, og at du virkelig ønsker, jeg skal gifte mig med dig …"

"Ja, det ved du da vel nok, min egen ven."

"Jeg mener, at hvis du ikke meget gerne ville have mig, så gerne, at du næsten ikke kunne leve uden mig, hvad jeg end måtte have forbrudt, da synes jeg ikke, jeg bør sige Ja."

"Ja! Du siger endelig Ja – jeg vidste jo nok, at du ville føje mig og blive min i al evighed!"

"Ja!"

Aldrig så snart var ordet over hendes læber, før hun brød ud i en heftig, krampagtig hulken, der rystede hende, som om hendes hjerte skulle briste. Tess plejede ikke at have slige anfald, og Clare var ganske bestyrtet.

"Hvorfor græder du, søde Tess?"

"Det det ved jeg ikke – jeg er så glad, så lykkelig ved at tænke på, jeg kan gøre dig lykkelig!"

"Men dette her ser sandelig ikke ud som glæde, min Tessy!"

"Jeg mener, at jeg græder, fordi jeg har brudt mit løfte. Jeg har altid sagt, at jeg ville dø ugift."

"Jamen – hvis du holder af mig, kan du da kun være glad over at få mig til mand."

"Ja, ja, ja! … Men … å Gud! – sommetider ønsker jeg alligevel, at jeg aldrig var blevet født."

"Min egen Tess, hvis jeg ikke vidste, at du i dette øjeblik er meget ophidset og altid meget uerfaren, kunne jeg godt føle mig en smule stødt over denne bemærkning. Hvor kan du ønske sligt, når du bryder dig om mig? Og *bryder* du dig også virkelig om mig? Jeg ville ønske, du på en eller anden måde kunne vise mig det!"

Hun lagde armen om hans hals, og for første gang i sit liv følte Clare, hvorledes en lidenskabelig kvinde kysser den, hun elsker af hele sit hjerte og hele sin sjæl, som Tess elskede ham.

"Så, nu tror du mig vel," hviskede hun med rødmende kinder, medens hun tørrede tårerne af sine øjne.

"Ja – nu tror jeg det – men forresten tvivlede jeg ikke – ikke et øjeblik har jeg for alvor tvivlet."

Og så kørte de videre i mørket. Hesten fik lov at skøtte sig selv, og regnen plaskede mod sejldugen, uden at de ænsede det. Hun havde nu sagt Ja.

Den trang til glæde, det krav på lykke, som al skabningen rummer, den vældige kraft, der bøjer menneskeheden efter sit behov og driver den afsted som strømmen det løsrevne,

hjælpeløst svajende siv, kan ikke og bør ikke hæmmes af vage betragtninger over samfundslovene.

"Jeg må skrive til moder," sagde hun. "Det har du vel ikke noget imod?"

"Naturligvis må du det, mit barn! For du er et barn i mine øjne, Tess, siden du kan spørge om noget så selvfølgeligt eller tro, jeg kunne ville sætte mig imod det. Hvor bor din moder?"

"Hun bor dér, hvor jeg er født – i Marlott. I den fjerneste del af Blackmoor-dalen!"

"Så *har* jeg alligevel set dig før i sommer."

"Ja – da vi dansede i det grønne – men du ville ikke danse med mig, den gang! Ak, jeg håber da ikke, det er et ondt varsel for os?"

31

Tess skrev et rørende brev til sin moder den næste dag, og ved ugens slutning modtog hun svar, skrevet med Joan Durbeyfields store, gammeldags hånd:

"Kære Tess!

Disse linjer skriver jeg, i håbet om, at de må finde dig ved god helsen og sundhed, derfor være Gud priset. Kære Tess, vi er alle glade ved at høre, du virkelig snart skal giftes. Men med hensyn til dit spørgsmål, Tess, da beder jeg dig imellem os og i al hemmelighed, men meget indtrængende, at du på ingen optænkelig måde siger noget om din ulykke. Jeg sagde ikke alting til din fader på grund af, at han var så ualmindelig stolt af sin egen agtbarhed, og måskesens er din tilkommende ligedan. Mangen kvinde, selv de, der er mest højt på strå, har været i den slags ulejlighed, og hvorfor i alverden skulle du råbe den ting ud over tagene, når andre tier bomstille? Ingen pige er så tåbelig, især når det er så længe siden, og det oven i købet aldeles ikke var din skyld. Om du spørger mig hundrede gange, får du aldrig andet svar. Forresten husker du vel, at jeg formanede dig strengt til at holde tand for tunge, jeg kender din barnagtighed, ved, at du i dit hjertes uskyldighed og enfoldighed plaprer ud med alt muligt; det var for din egen velfærds skyld, jeg bød dig tie, og du lovede mig det med hånd og mund, da du gik hjemme fra. Heller ikke har jeg meddelt din fader dit forestående

giftermål; jeg ved, han er lige så åbenmundet som du, det skrog.

Kære Tess, vær ved godt mod, vi tænker, vi kan skikke dig en tønde æblemost til brylluppet, for det er nok småt med mosten på de kanter, og tyndt og surt snavs er det, de har.

Og hermed vil jeg slutte mit brev med min bedste hilsen til din kæreste. Fra din oprigtigt hengivende moder

Joan Durbeyfield."

"Å, moder, moder, moder!" mumlede Tess.

Hun så mellem hver en linje i dette brev, hvor let og hvor kortvarigt bekymringens byrde tyngede på moderens spændstige sind. Hun så ikke på livet som datteren. Fortidens pinlige spøgelse var i hendes øjne kun en overstået ubehagelighed. Det var jo muligt, at moderen havde ret med hensyn til dette spørgsmål, hvilke hendes grunde end kunne være. Tavshed syntes Tess selv bedst for den elskedes fred og lykke: altså ville hun tie.

Da hun således var støttet af en befaling fra det eneste menneske, der havde ret til at befale hende noget, følte hun sig roligere. Hun havde væltet ansvaret over på en anden, og hendes hjerte var lettere, end det havde været i mange uger.

De klare høstdage, der fulgte efter, at hun havde sagt Ja til Angel Clare, tilbragte hun i en henrykkelsestilstand, som hævede hendes sjæl i lyksalighed højere end nogensinde før eller efter den tid.

I hendes følelser for Clare var der næppe en skygge af jordisk kærlighed. Hun så på ham med en så fuldstændig tillidsfuldhed, hun betragtede ham som godheden i

menneskelig skikkelse, som én, der vidste alt, kendte alt, var hendes støtte og beskytter og fuldtro ven i alle mulige forhold og tilskikkelser. Hun syntes, hans skikkelse var fuldkommenhed af mandig skønhed, hans sjæl var en helgens, hans begavelse en profet værdig.

Den kendsgerning, at hun elskede ham, hævede hende i hendes egne øjne og gav hende værdighed; og hendes taknemmelighed over hans kærlighed til hende var så grænseløs, at hendes hjerte strømmede over af tilbedelse. Han kunne tit og ofte møde hendes store, dybe øjne hvilende på sig med et udtryk, som om hun så på noget udødeligt. Hun jog fortiden ud af sine tanker, trådte på den, som man træder på en farlig brand, der skal slukkes.

Hun havde aldrig tænkt sig, at mænd kunne være så uselviske, ridderlige, beskyttende i deres kærlighed til en kvinde, som Angel var imod hende. Clare var langt fra at nærme sig til det, hun så i ham, men sandt var det: han var mere ånd end kød; han ejede sindsligevægt og selvbeherskelse og var ualmindelig fri for alskens plumphed i tanke og væsen. Skønt han aldeles ikke var koldsindig, var han snarere lys end varm, han *kunne* elske til vanvid, men i hans kærlighed havde sjælen magt over legemet; og han var i stand til at skærme sin kærligheds genstand endog mod sig selv.

Dette forbavsede og henrykte Tess, hvis smule erfaring havde været af en så sørgelig art indtil denne dag; og netop den dybe ringeagt, hun hidtil havde følt for mændene i almindelighed, drev hendes beundring for Clare til yderlighed.

De søgte ganske åbenlyst hinandens selskab; i den ærlige tillid, hun nærede til ham, skjulte hun ikke, at hun ønskede så

meget som muligt at være i hans nærhed. Resultatet af hendes betragtninger med hensyn til dette spørgsmål var, at den tilbøjelighed til at gøre sig kostbar, der findes hos de fleste unge kvinder, kunne og måtte mishage Clare, der efter hendes tilståelse kunne anse den for at være beslægtet med mangel på sanddruhed.

Den landlige skik, at forlovede var fortrolige kammerater over alt, var den eneste, Tess kendte til, og for hende var den ganske naturlig, skønt det i førstningen faldt Clare lidt vanskeligt at vænne sig til det, når de andre var til stede, indtil han så, at ingen tænkte på at tage anstød af dette.

Således vandrede de afsted i den vidunderlig klare oktober eftermiddag, vandrede rundt langs engens bugtede stier, som fulgte en rislende bæks lunefulde slyngninger. De så på de lette, blålige tåger, der lå i træernes og hegnenes skygger, medens alt strålede så klart udenom; solen stod lavt på himlen, og engen var så flad og jævn, at Angels og Tess' skygger strakte sig i uendelig længde fremefter, som to umådelig lange fingre, der pegede helt hen til de grønne skråninger ved dalens ende.

Hist og her gik folk og arbejdede, for på denne tid skulle grøfterne graves ud og gøres i stand, efter at køerne havde græsset og trampet hele sommeren. Clare beholdt dristigt sin arm om livet på Tess, han gik med den mest rolige, mest overlegne mine, skønt han i grunden var lige så undselig som hun, der med halvåbne læber og et fjerntskuende blik så ud over grøftegraverne og lignede et halvvejs forskræmt rådyr.

"Du skammer dig ikke ved at vise de folk, at du er min?" hviskede hun omsider glad.

"Nej, det gør jeg rigtignok ikke!"

"Hvis det nu kom dine venner og din slægt i Emminster for øre, at du går rundt på denne måde med en simpel malkepige?"

"Med den mest fortryllende, der nogen sinde har været til."

"Så kunne de godt synes, det var underligt – synes, det kunne støde deres værdighed!"

"Min egen pige – – en d'Urberville kan vist aldrig stå under en Clare! … Du glemmer rent vor store trumf, den jeg gemmer, til vi er gift og har fået gyldige beviser fra pastor Tringham. For resten vil du ikke få noget at gøre med min familie – du vil ikke komme til at udøve nogen indflydelse på deres tilværelse. Sandsynligvis forlader vi denne egn eller måske England, så vi behøver ikke at bekymre os om, hvad folk mener og siger om os her. Du har jo intet imod at rejse bort med mig – vel?"

Hun kunne næppe fremstamme et bekræftende svar, så heftig var den bevægelse, han vakte i hendes sjæl ved tanken om at gå ud i verden ved hans hånd, med ham som sin bedste ven. Hendes følelser var så stærke, at de næsten fyldte hendes øren som med bølgebrus og drev hende tårerne op i øjnene. Hun lagde sin hånd i hans, og således vandrede de hen til et sted, hvor solens billede skinnede op af floden under en bro med et mørkt skær som af rødglødende jern, skønt de ikke kunne se selve broens buer. Dér stod de stille, indtil tågen begyndte at lægge sig om dem, og det var tidligt på dagen om høsten – den svævede op fra eng og flod og lagde sig som fine glasperler på hendes øjenvipper og på hans pande og hår.

Hendes kærlighed til ham var nu blevet hendes inderste væsens kerne, hendes sjæls åndepust, den indhyllede hende som i en lyskreds og strålede om hende, så at hun glemte sine forbigangne sorger; den jog på flugt alle de fæle spøgelser, der

nu og da strakte armene ud efter hende; den bortskræmte tvivl, frygt, træthed, bekymring og skam. Hun vidste nok, de fæle ting ventede uden for lyskredsen som forsultne og grådige ulve – men hun besad en tryllemagt, der længe ville kunne holde dem på afstand og kue deres begærlighed.

Der var i hendes sjæl en magt til at glemme jævnsides med en sær åndelig erindring. Hun gik omkring i en strålekrans, men hun vidste godt, at disse mørkets skabninger lå og lurede bag ved lyset. De kunne undertiden rykke tilbage og undertiden komme nærmere – men de var der altid.

En aften måtte Tess og Clare sidde hjemme og passe på huset, da alle de andre var ude. Medens de talte sammen, og hun tankefuld så op til ham, mødte hun hans beundrende blik.

"Ak, jeg er dig ikke værdig, nej – det er jeg ikke!" udbrød hun og fo'r op fra sin stol, som om hun ængstedes ved hans kærlige og glade miner og over sin egen glæde. Clare forstod kun det halve af hendes tanker.

"Således vil jeg ikke høre dig tale, kære Tess. Fornemhed består ikke i, at man kan bruge en hel del ligegyldige former, men kun den er i sandhed fornem, der er sanddru og oprigtig og retfærdig og ren og elskelig og fordragelig som du, min egen Tessy!"

Hun kvalte gråden, der sad hende i halsen: hvor ofte havde ikke denne perlerad af hendes fortræffeligheder ikke bragt hendes stakkels hjerte til at svulme af sorg og bluelse.

"Hvorfor blev du ikke i Marlott hin dag, hvorfor forelskede du dig ikke i mig, da jeg var seksten år og dansede i det grønne? Ak, hvorfor, hvorfor gjorde du ikke det?" udbrød hun og foldede sine hænder.

Angel trøstede og beroligede hende det bedste, han formåede, og ved sig selv undredes han over, hvilket stemningens og øjeblikkets barn hans lille Tess dog var, og hvor han måtte være varsom med hende, siden hendes hele livslykke lå i hans hånd.

"Ak ja, hvorfor blev jeg ikke den gang hos dig," sagde han, "det er netop det samme, jeg selv tænkte på. Havde jeg blot vidst det, jeg nu ved. Du behøver da ikke så bittert at sørge over den ting nu – vel?"

Med kvindelig lyst til at komme bort fra dette farlige emne, svarede hun:

"Jo – så havde jeg ejet dit hjerte i tre hele år nu. Så havde jeg ikke spildt min tid, som jeg har gjort det, jeg ville have været helt lykkelig så meget længere."

Her rejste hun sig og gik lidt ud af stuen, for hendes sind var i oprør. Da hun kom tilbage, var hun ganske rolig.

"Hør, min egen Tessy, tror du ikke, du er en lille bitte kende – lunefuld?" spurgte han i en let spøgefuld tone, idet han satte sig ned hos hende. "Jeg ville netop spørge dig om noget, da du løb din vej."

"Ja, Angel, du har vist ret," mumlede hun, rykkede tæt hen til ham og lagde hænderne på hans arm. "Nej – alligevel – jeg er ikke af naturen lunefuld," og for helt at overbevise ham, lagde hun sit hoved til ro mod hans skulder. "Hvad var det så, du ville mig? Jeg skal svare på alt, hvad du spørger mig om."

"Altså: du elsker mig, du har samtykket i at blive min hustru. Men hvornår skal brylluppet stå?"

"Vi har det så yndigt – ikke sandt?"

"Jo, men jeg tænker på at blive min egen mand ved nytårstid eller deromkring, og da der bliver hundredetusinde ting at ordne, ville jeg gerne sikre mig en medhjælp."

"Ganske vist," mumlede hun lidt undseligt, "men var det på den anden side ikke mere praktisk at vente med bryllup til alle disse ting *var* i orden? Skønt det jo er forfærdeligt at tænke sig, at du skulle bort herfra, og at jeg skulle være her alene tilbage."

"Men det er der heller ingen, der tænker på. Og jeg vil allerhelst have dig til at hjælpe mig lige fra begyndelsen. Hvornår skal det være? Hvorfor ikke i dag fjorten dage f.eks.?"

"Nej," svarede hun og så uhyre alvorsfuld ud, "jeg har alt for mange ting at tænke på."

"Jamen, sødeste Tess!"

Sagte drog han hende hen til sig. Tanken om bryllup jog hende en pinefuld angst gennem sjælen. Heldigvis standsede denne samtale, for husets folk og to af mejeripigerne kom nu anstigende. Tess fløj som en bold op fra sit sæde i Angels umiddelbare nærhed, medens blodet fo'r op i hendes kinder, og hendes øjne strålede i lyset fra kaminilden.

"Ja, tænkte jeg det ikke nok! Aldrig så snart sætter jeg mig hos ham, førend I alle sammen skal komme og overraske os! Men jeg *sad* ikke på hans skød, nej – det *gjorde* jeg ikke!" gentog hun i en ærgerlig tone.

"Nå, nå, ulykken var da ikke større. Hvis De ikke selv var blevet så opfarende, lille Tess, ville vist ingen af os have tænkt på noget," lød mejeristens beroligende ord. "Det beviser dig, Kristiane, at folk aldrig skal tro, andre folk tror, de gør det, som galt er! For – aldrig ville det være faldet mig ind, at Tess kunne sidde på skødet af den unge herre dér."

"Vi skal snart giftes," sagde Clare med forstilt ro.

"Nå, det var jo udmærket, og det kommer da forresten ikke uventet. Hun er alt for god til at være mejeripige, det sagde jeg straks den første dag, jeg så hende; og hvad som mere er, en mageløs landmandskone, den, der får hende, kan sige, han har skudt papegøjen."

Her forsvandt Tess. Hun var mere flov over de to unge pigers øjekast end over Cricks uskrømtede ros.

Efter aftensmaden, da hun kom ind i sit kammer, var alle hendes sovekammerater til stede. Der brændte lys, og de sad deroppe i de hvide natdragter og ventede som hævnens ånder på Tess. Hun så snart, at de ikke havde ondt i sinde. De kunne da ikke bebrejde hende, at hun havde vundet den, de aldrig havde håbet at eje.

"Han skal altså giftes med hende," mumlede Retty, "ja det ser man straks på hendes strålende ansigt."

"Skal du virkelig være hans kone?" spurgte Marian.

"Ja," sagde Tess.

"Hvornår?"

"Om ikke ret lang tid."

"Ja! Hun skal giftes med ham, hun skal være en fin herres kone," gentog Izz Huett.

Som om de adlød en befaling, listede de tre piger sig ud af sengene og samlede sig, barfodede som de var, om Tess. Retty lagde sine hænder på Tess' skuldre, som om hun ville forsikre sig om, at hun virkelig var et menneske, og de andre to lagde hænderne om hendes midje, medens de alle så hende ind i ansigtet.

"Hvor vidunderligt! Næsten mere end man kan begribe," sagde Izz Huett.

Marian kyssede Tess. "Ja!" mumlede hun, da hun gik tilbage.

"Var det for Tess' egen skyld, du kyssede hende, eller fordi andre læber har rørt ved hendes kind," lød det fra Izz Huett i en tør tone.

"Det tænkte jeg slet ikke på," svarede Marian roligt, "jeg syntes bare, det hele var så mærkeligt, at hun – og ingen anden skal være hans hustru. Vi andre har jo intet at sige imod det – vi holdt jo kun af ham alle tre! Og ingen uden Tess skal ægte ham, ingen fin dame i perler og guld, i silke og atlask, men *hun*, der er som vi andre."

"Er I nu også sikre på, at I ikke er vrede på mig for det?" sagde Tess med sagte stemme.

De så vist på hende alle tre, som ville de i hendes øjne læse svaret på dette spørgsmål.

"Det ved jeg ikke – det ved jeg ikke," mumlede Retty Priddle. "Jeg ville gerne hade dig, men jeg kan det ikke."

"Det samme mener jeg," gentog Izz og Marian.

"Vi kan ikke være vrede på dig. Der er noget ved hende, der gør os bløde om hjertet."

"Han skulle have taget en af jer," hviskede Tess.

"Hvorfor?"

"For I er meget bedre end jeg."

"Vi – bedre end du!" hviskede pigerne langsomt. "Nej – nej – det er vi ikke, kære Tess."

"Jo, I er!" udbrød hun heftigt, og pludselig rev hun sig løs fra deres bløde arme og brast i krampagtig gråd, medens hun vedblev at gentage: "Å ja, ja, ja!"

Da hun en gang havde givet efter, kunne hun ikke holde op.

"Han burde have taget en af jer," hulkede hun. "Måske burde jeg overtale ham til det, mens det endnu er tid. I ville passe meget bedre til ham, ak Gud, jeg ved knap, hvad jeg siger, å – Gud – å Gud!"

De gik atter hen til hende og søgte ved kærtegn at berolige hende, men hendes hele skikkelse rystedes af tilbagetrængt hulken.

"Hent hende lidt vand," rådede Marian. "Hun er så heftig – og det er os, der har skylden."

De førte hende blidt hen til sengen, hvor de kyssede hende inderligt og varmt.

"Du er den, han skulle og burde have," sagde Marian.

"Du er mere dannet og mere dameagtig end nogen af os, især siden han har lært dig så meget. Du skulle virkelig være stolt af ham. Og du er det vel også – ikke?"

"Ja, jeg er stolt," svarede hun, "og jeg skammer mig over, at jeg således kan lade mig rive hen af min heftighed."

Da de alle fire var kommet i seng, og lyset var slukket, hviskede Marian til Tess:

"Når du bliver hans hustru, må du engang imellem tænke på os, du må huske, at vi også holdt af ham, og at vi prøvede at hade dig, men ikke kunne, fordi du var hans udkårne, og vi aldrig havde håbet, han ville vælge en af os."

De så ikke, at bitre, salte tårer ved disse ord strømmede ud af lille Tess' øjne, så at hendes pude blev ganske våd, de hørte ikke, at hun ved sig selv svor en dyr ed på, at hun ville sige Angel *alt*, trods moderens befaling – han, som hun alene levede og åndede for, kunne så foragte hende som en stakkels tåbe – men

tie stille længere, det kunne hun ikke, for det *var* forræderi og troløshed mod ham og værre end alt andet.

32

Denne bodfærdige sindsstemning afholdt hende fra at fastsætte bryllupsdagen, og i begyndelsen af november var Clare lige vidt, skønt han spurgte og bad, når han syntes, hun måtte være mest oplagt til et gunstigt svar.

Således vandrede de en aftenstund og kom til en høj grusbanke lige ved engene, hvor de stod stille og lyttede til vandet, der nu var højt og plaskede mod dæmningerne og skvulpede under stenkisterne; de mindste grøfter var fulde, intetsteds kunne man mere skyde genvej uden at støde på rislende hindringer, man måtte holde sig til den slagne vej. Fra den store, jævne flade steg en susen og en summen op til de to, og det lød for deres øren, som stod de højt over en stor stad, hvor befolkningens stemmer vredt og dæmpet brummede ud i aftenens dybe stilhed.

"Det lyder, som var der hundreder og tusinder dernede," sagde Tess, "og som om de holdt møde på deres store torv, og talte og prækede, og kævledes og græd og jamrede og bad og svor!"

Clare så åndsfraværende ud.

"Hør, Tess, talte Crick med dig i dag om, at han ikke behøvede så mange folk her i vintermånederne?"

"Nej!"

"For nu er der ikke ret mange af køerne, der skal malkes."

"Ja, det er sandt," svarede hun. "Mener du, at Crick ikke vil beholde mig kælvetiden over? Å – å – vil han sende mig bort! Og jeg har dog gjort mig så megen umage …"

"Crick sagde ikke lige ud, at han ikke ville beholde dig. Men da han ved, hvordan det har sig med os, bemærkede han rigtig net og hensynsfuldt, at jeg, når jeg ved juletid tog bort, måske også gerne ville have dig med, og da jeg spurgte, hvad han ville gøre uden dig, svarede han, at han på denne tid af året ikke behøvede ret mange mejeripiger. Jeg tilstår, at jeg var syndig nok til at blive ganske fornøjet ved, at han således nødte os til at fatte en eller anden beslutning."

"Du burde aldeles ikke blive glad over sådan noget, for det er altid sørgeligt at være tilovers, selv om det passer én selv!"

"Nå, du indrømmer dog, at det passer os? Nå – ser vi det!"

Han satte fingeren på hendes kind.

"Hvad er det?"

"Jeg føler dit varme blod stige op dér, fordi jeg fangede dig! Men spøg til side – livet er *for* alvorligt til det. "

"Ja, det er det – jeg mærkede det vist før dig."

Det stod hende klart, at hvis hun nu nægtede at gifte sig med ham – i overensstemmelse med sin sindsstemning forleden aften – og forlod mejeriet, da måtte hun søge plads et nyt sted, men ikke på noget mejeri, for malkepiger var ikke efterspurgte, nu da kælvningen stod for døren; hun måtte tage til en eller anden gård, hvor der ikke var noget som helst guddommeligt væsen som Angel. Hun afskyede den tanke, og tanken om at rejse hjem var hende endnu frygteligere.

"Ser du, kæreste Tess," fortsatte han, "da du efter al sandsynlighed skal herfra ved juletid, er det i alle henseender ønskeligt og mest passende, at jeg fører dig bort som min ejendom. Forresten er du jo fornuftig nok til at indse, at vi ikke altid kan holde det gående på denne måde."

"Gid vi kunne. Gid det altid var sommer og efterår, og du altid ville gøre kur til mig og altid tænke så meget på mig, som du har gjort denne sommer!"

"Det vil jeg altid gøre."

"Å, det håber jeg, du vil!" udbrød hun, pludselig revet hen af sin tiltro til ham. "Angel, jeg vil bestemme dagen, da jeg skal være din for stedse."

Således blev det endelig afgjort imellem dem på denne mørke vandring hjemefter, midt iblandt et mylder af blide stemmer rundt omkring.

Da de nåede mejeriet, fortalte de det straks til mr. og mrs. Crick – med pålæg om at holde det hemmeligt; for de var begge enige om, at brylluppet skulle fejres så stille som muligt. Skønt mejeriforpagteren havde haft i sinde snart at sige hende op, beklagede han dog nu meget, at han skulle miste hende. Hvorledes ville det gå med skumningen? Hvem skulle nu lave de pæne figurer i de små smørkrukker til damerne i Anglebury og Sandbourne? Mrs. Crick ønskede Tess til lykke med, at der endelig var kommet en afgørelse på det, og sagde, at straks hun havde set Tess, havde hun været på det rene med, at hun ikke var bestemt til at være en almindelig mejeripige; Tess havde set så fin ud, da hun gik over gården den dag, hun kom; hun ville have svoret på, at hun var af god familie.

Der er vel ingen tvivl om, at mrs. Crick kunne huske, hun syntes, at Tess var en pæn og køn pige, da hun kom, men resten var vel kun et udslag af, hvad hun senere havde bragt i erfaring.

Tiden svandt hurtigt for Tess, der havde en følelse af ikke mere at have nogen vilje. Hun havde givet sit ord, og dagene var talte. Hendes af naturen klare forstand var begyndt at bøje sig

for den skæbnetro, der er almindelig hos landbefolkningen og dem, der mere lever med selve naturen end med dens medskabninger, og hun gled derved over til at indvillige i alt, hvad hendes forlovede foreslog.

Og hun skrev et nyt brev til sin moder, tilsyneladende for at meddele hende sin bryllupsdag, men i virkeligheden for igen at bede hende om råd. Det var en fin herre, som havde valgt hende; det havde moderen måske ikke taget tilstrækkelig i betragtning. En forklaring efter brylluppet, som en simpel mand måske ville have taget med ligegyldighed, ville hos ham opvække ganske andre følelser. Der kom intet svar fra mrs. Durbeyfield.

Til trods for de forestillinger, Angel Clare gjorde sig og Tess om, hvor nødvendigt det fra et praktisk standpunkt var hurtigst muligt at holde bryllup, var der dog et hastværk med at få det fuldbyrdet, som senere hen blev påfaldende. Han havde ikke ventet, da han begyndte på det praktiske liv, som han betragtede sig bestemt til at føre, at han skulle træffe et så idyllisk væsen. Men det var langt fra, at hans tilkommende liv lå klart for ham, og der kunne godt gå et år eller to, inden han kom rigtigt i gang. Hemmeligheden var, at det anstrøg af ubestemthed, der var over hans planer og karakter, kom af, at han følte, han havde været nødt til at svigte sit kald i livet på grund af sin families fordomme.

"Tror du ikke, det ville være bedre, om vi ventede, til du havde fået en gård her i landet?" spurgte hun en gang frygtsomt. (En gård i selve England var den gang hans plan.)

"Når jeg nu skal være ganske ærlig, kære Tess, vil jeg nødig lade dig blive tilbage et eller andet sted, borte fra min

indflydelse og min kærlighed."

Grunden var i og for sig god nok. Hans indflydelse på hende havde været så stor, at hun havde tilegnet sig hans måde at være på i tale og i væsen, hans sympatier og antipatier. Hvis han nu lod hende blive på landet, ville hun utvivlsomt falde tilbage og komme ud af samklang med ham. Der var endnu i en grund til, at han ønskede at beholde hende i sin varetægt. Hans forældre havde, som naturligt var, ønsket at se hende i det mindste én gang, før de drog bort og slog sig ned, hvad enten det nu blev i landet eller i kolonierne, og han antog, at et par måneders samliv med ham, medens de rejste rundt og undersøgte forholdene, ville hjælpe hende til lettere at komme over den vanskelige ildprøve – opholdet hos hans moder i præstegården.

For øvrigt ønskede han også at gøre sig bekendt med driften af en melmølle, da han havde fået den tanke at forene en sådan bedrift med det egentlige landbrug. Ejeren af en stor, gammel vandmølle ved Wellbridge – den havde en gang hørt til et kloster – havde tilbudt ham, at han kunne komme og sætte sig ind i fremgangsmåden, når det passede ham.

Clare tog derhen en dag, møllen lå kun en mils vej fra Talbothays, og kom hjem samme aften, fast bestemt på at tilbringe en kort tid på Wellbridge mølle. Det var dog ikke så meget for at sætte sig ind i malningen og sigtningen, at han havde fattet denne beslutning, men den omstændighed, at han kunne leje sig ind på en gård, der i sine velmagtsdage havde været familien d'Urbervilles herresæde.

Det var altid på den måde, at Clare bar sig ad; når han skulle afgøre et praktisk spørgsmål, lod han sig gerne lede af følelser, som ikke havde noget at gøre med det. De bestemte at tage

derhen lige efter brylluppet og blive der en fjorten dages tid i stedet for at rejse rundt til byer og kroer.

"Derefter vil vi tage ned på den anden side af London for at se, om der skulle være nogen gård at få," sagde han, "og i marts eller april besøger vi mine forældre."

Sådanne planer blev stadig foreslåede og drøftede, og alt imedens rykkede dagen, den mindeværdige dag, da hun skulle blive hans, nærmere og nærmere; det var den 31. december, nytårsaftens dag.

"Hans kone," sagde hun til sig selv. Ville det nogen sinde ske? De to sammen, intet, der skilte dem, fælles om alt; hvorfor ikke? Og hvorfor?

En søndag formiddag, da Izz Huett kom tilbage fra kirken, sagde hun til Tess:

"Der blev ikke lyst for dig i dag."

"Hvad mener du med det?"

"Jo, der skulle have været lyst i dag," svarede hun, "hvis det da er din mening at have bryllup nytårsaften?"

Da Tess hurtigt bekræftede dette, fortsatte Izz:

"Der skal jo lyses tre gange, og nu er der kun to søndage tilbage."

Tess følte, at hun blev bleg. Izz havde ret, tre søndage var naturligvis nødvendige. Havde han måske glemt det! I så fald måtte de opsætte det en uge, og det bragte ulykke. Hvorledes kunne hun minde ham om det? Hun, der havde været så tilbageholden, var pludselig opfyldt af utålmodighed og frygt for at miste ham. Hendes uro svandt på en ganske naturlig måde.

Izz havde fortalt mrs. Crick, at der ikke havde fundet nogen lysning sted, og i kraft af sine matronelige forrettigheder, spurgte hun Angel om grunden til dette særsyn.

"Har De glemt, at der skulle lyses, mr. Clare?"

"Nej, jeg har husket det," svarede han.

Så snart han blev alene med Tess, sagde han:

"Du skal ikke bryde dig om, hvad de siger om lysningen. Det er meget behageligere for os at løse kongebrev. Så, hvis du går i kirke på søndag, må du ikke blive skuffet over ikke at få dit eget navn at høre."

"Jeg bryder mig ikke om at få det at høre," svarede hun roligt.

Det var en umådelig lettelse for Tess at høre, at det var ordnet således; hun havde dog nu og da næret en slags frygt for, at en eller anden skulle stå op i kirken og nedlægge protest på grund af hendes fortid. Hvor tilfældet dog var hende gunstigt!

"Jeg er ikke rigtig rolig ved det," sagde hun til sig selv. "Alt dette held kommer jeg nok bagefter til at betale for med en masse ondt. Det er således, Himlen i reglen bærer sig ad. Jeg ville dog ønske, der er blevet lyst for mig, som skik og brug er."

Alt gik godt. Hun tænkte på, om han ville have, at hun skulle vies i sin bedste, hvide kjole, eller om hun skulle købe sig en ny kjole.

Dette spørgsmål blev løst ved hans betænksomhed; en dag kom der nogle store pakker, adresseret til hende; de viste sig at indeholde en fuldstændig garderobe, lige fra hat til sko, deri indbefattet en smuk formiddagsdragt, således som det passede til det tarvelige bryllup, de havde i sinde at fejre. Han kom selv, kort efter at pakkerne var kommet, og kunne høre hende ovenpå lukke dem op.

Et øjeblik efter kom hun ned med blussende kinder og tårer i øjnene:

"Hvor betænksom du har været!" mumlede hun, med sin kind mod hans skulder. "Selv handsker og lommetørklæde! Min egen – hvor du er god og kærlig!"

"Å, nej, Tess; jeg har jo ikke gjort andet end at sende en bestilling til en modehandlerinde i London."

Han rådede hende til at gå op igen og prøve, og hvis det ikke passede da se at få fat i sypigen nede i landsbyen for at få forandret, hvad der ikke var rigtigt.

Hun gik op og tog kjolen på. Så stod hun for spejlet et øjeblik og beundrede virkningen af silkekjolen. Da mindedes hun pludselig sin moders vise om hin sælsomme kjole:

> Der aldrig kan den kvinde klæde,
> som har et fejltrin at begræde!

Mrs. Durbeyfield plejede at synge den skælmsk og muntert for hende, da hun var barn, med foden på vuggen, som hun gyngede i takt. Sæt nu, den kjole ville røbe hende ved at forandre farve, ligesom den anden havde forrådt dronning Guineva. Det var første gang, siden hun var kommet til mejeriet, at disse linjer randt hende i tanker!

33

Angel havde lyst til, før brylluppet, at tilbringe en dag sammen med Tess, langt borte fra mejeriet. Han ville for sidste gang gøre en udflugt med hende, medens de endnu var fæstemø og fæstemand; det skulle være en lyksalig dag, en dag, der aldrig kunne leves om igen, en dag med forventningen om hin anden store, overvældende, frydefulde dag, strålende over dem i en nær fremtid. Derfor spurgte han Tess, om hun ikke ville tage med ham ind til den nærmeste by for at gøre nogle indkøb.

Clares liv i mejeriet havde været aldeles aflukket fra den øvrige verden. I måneder var han ikke kommet i nærheden af en by, han plejede at leje Cricks lille gig, når han skulle på længere ture, hvilket forresten kun yderst sjældent var tilfældet. Så rullede han og hans forlovede af sted i enspænderkøretøjet den omtalte dag.

Og for første gang gik de i butikker sammen! Det var juleaftensdag med bunker af kristtjørn og mistelten, og byen vrimlede af folk, der kom ind fra egnens fjerneste afkroge for at gøre de nødvendige indkøb til helligdagene.

Tess' lyksalighed kastede en sådan stråleglans over hendes skønhed, at hun måtte finde sig i at vække megen opsigt og drage manges blikke hen på sit lysende unge åsyn, medens hun vandrede om ved den elskedes arm. Om aftenen kom de tilbage til det gæstgiver sted, hvor de havde sat hest og vogn ind, og dér stod Tess og ventede i forstuen, medens Angel var gået ud i stalden for at køre giggen frem.

Skænkestuen var propfuld, og folk gik uafladeligt ud og ind, og når døren åbnedes, faldt lyset på den unge piges skikkelse og

ansigt. To mænd kom ud og gik forbi hende. En af dem så op og ned ad hende med en overrasket mine, og det faldt Tess ind, at hun vist måtte have set ham i omegnen af Trantridge, skønt denne by lå langt borte, og Trantridge-folkene sjældent kom ad denne kant til.

"Det var rigtig en stadspige!" sagde den anden, som Tess ikke kendte.

"Ja, køn er hun, det er vist – men jeg skulle tage meget fejl, om –" og så fulgte en meget ufordelagtig bemærkning om Tess' hæderlighed.

Clare kom ind i samme øjeblik, manden talte, han hørte ordene og så Tess fare sammen. Aldeles rasende over at høre nogen fornærme hans brud fo'r han ind på manden og slog ham i ansigtet, så han vaklede og faldt bagover mod væggen. Manden fattede sig imidlertid hurtigt, og det så ud, som om han ville tage kampen op, for han gik med Clare udenfor; men dér syntes han at komme på andre tanker. Han vendte hovedet, betragtede Tess nøjere og sagde så til Clare:

"Jeg beder mange gange om forladelse! Det var en kedelig fejltagelse. Jeg antog den unge dame dér for en ganske anden, som er fra min egn."

Clare, der mærkede, at han havde været for hastig og indså, at han havde gjort uret i at lade Tess stå alene i forstuen, gjorde, hvad han plejede under slige forhold, han rakte manden et pengestykke som plaster på slaget, og de skiltes med en fredsommelig hilsen. Så såre Clare havde taget tømmerne ud af hånden på staldkarlen, og det unge par var forsvundet, gik de to mænd bort i modsat retning.

"Og var det virkelig en fejltagelse?" spurgte den anden.

"Nej, aldeles ikke! Men hvorfor skulle jeg såre den unge herres følelser, det kunne min sandten aldrig falde mig ind."

Imidlertid kørte Tess og Angel hjemad.

"Kunne vi ikke opsætte brylluppet lidt?" mumlede Tess i en sær lavmælt tone. "Jeg mener, hvis vi blev enige om det?"

"Nej, min egen! Men vær nu rolig! Mener du, den fyr har i sinde at udfordre mig?" spurgte han spøgende.

"Nej – – men – men – hvis vi nu måtte opsætte det?"

Hvad hun mente, forstod han ikke rigtigt, men han bad hende endelig slå den slags urimeligheder af hovedet, hvilket hun lydigt prøvede på at gøre. Men hele vejen hjem var hun meget alvorlig, indtil hun kom i tanker om, at de skulle drage langt bort fra denne del af landet, så at den slags ting efter al sandsynlighed ikke oftere ville kunne hænde, og hun kunne slippe bort fra sin fortid og dens spøgelser.

Den aften skiltes de kærligt på trappeafsatsen, og Angel gik op på sin kvist. Tess blev oppe og puslede med flere småting, som hun ville ordne, hun fik nok meget at bestille i de nærmeste dage.

Medens hun sad dér, hørte hun støj ovenpå hos Angel, det lød som en underlig trampen og dunken i gulv og væg. Hele huset sov, og i sin angst for, at Clare muligvis kunne være syg, løb hun op og bankede på hans dør og spurgte, hvad han fejlede.

"Å, slet ingen ting, min lille ven!" lød svaret indefra. "Det var kedeligt, at jeg skræmte dig. Jeg må dog fortælle dig, hvad det var, for det er egentlig til at le ad. Vil du tænke dig, jeg drømte, at jeg var oppe at slås med den fyr, der var uartig mod dig, og jeg vågnede ved, at jeg hamrede løs på min vadsæk, som jeg havde taget frem i anledning af vor lille udflugt. Jeg har somme

tider den slags anfald i søvne. Gå nu til sengs og tænk ikke mere på den historie."

Dette var dråben, som bragte bægeret til at flyde over og drev hende til handling. Sige ham, hvad hun havde oplevet, det kunne hun ikke, men der var også en anden udvej. Hun satte sig ned og skrev fire sider fulde en nøjagtig beretning om den ulykke, der for tre år siden var overgået hende; den lagde hun i en konvolut og skrev Clares navn udenpå. Og for at hun ikke atter skulle give efter for kødets skrøbelighed, listede hun sig op ad trappen på hosesokker og puttede brevet ind under døren.

Naturligvis sov hun ikke meget den nat, og hun lå og lyttede efter den første lette støj ovenpå. Den kom ved sædvanlig tid og ved sædvanlig tid knirkede trappen under hans trin. Hun gik også ned.

Han mødte hende ved foden af trappen og kyssede hende til godmorgen, hans kys var varmt og inderligt, som sædvanlig. Dog syntes hun, han så en smule bleg og træt ud. Ikke med et ord berørte han hendes tilståelse, selv da de blev alene. Havde han læst den? Hun følte, at hun umuligt kunne begynde at tale om den ting.

Dagen gled hen; det var hende klart, at hvad han end tænkte, så var det hans agt at beholde sine tanker for sig selv. Han var aldeles som ellers kærlig og munter. Havde hendes angst været overflødig? Var det muligt, at han tilgav hende, at han elskede hende aldeles som hun var, og at han kun smilede ad hendes barnagtige, krampagtige ængstelser? Eller havde han ikke fået hendes brev?

Hun så ind i hans værelse og kunne intet mærkeligt opdage. Det måtte da være sandt. Han tilgav hende! Hver morgen og

hver aften hilste han hende med sit sædvanlige kys, og dagene gik; nytårsaftens dag, bryllupsdagen, brød frem.

De to stod ikke op til malkning, de havde i den sidste uges tid indtaget en særstilling i huset; man behandlede dem som kære gæster, og Tess boede i et kammer for sig selv.

Da hun ved frokosttid viste sig, forbavsedes hun over at se, hvor fint der var blevet i det store køkken. Crick havde fået det hvidtet i en eller anden umulig morgentime, og over skorstenshulingen hang et pragtfuldt gult damaskesdraperi i stedet for den gamle sodede sirtses gardinkappe, og i forening med ilden, der brændte lystigt og dundrende op i skorstenen, kastede dette et festligt skær over hele rummet.

"Jeg syntes, der måtte gøres et eller andet i dagens anledning!" erklærede mejeriforpagteren. "Og da I jo ikke ville høre tale om giger og fløjter og basvioler som i de gamle, gode dage, så mente jeg, dette hersens nok kunne være pænt i al sin bramfri stilhed!"

Tess' venner boede så langt borte, at de dårligt kunne have givet møde. Men for resten var der slet ingen indbydelser sendt til Marlott.

Angel havde sendt sin familie meddelelse om dag og time og skrevet, at det ville være ham en glæde at se hvem, der ville komme. Brødrene havde slet ikke svaret, de lod til at være oprørte over hans handlemåde, den gamle præst og hans hustru havde skrevet bedrøvede breve og mente, han overilede sig med dette forhastede bryllup, men ellers havde de søgt at se sagen fra dens lyseste side og erklæret, at skønt en mejeripige ikke egentlig var den svigerdatter, de havde ønsket og håbet, var

deres søn jo gammel nok til at tage en bestemmelse, og han måtte vel vide, hvad der passede ham bedst.

Tess var i sit hjerte forundret over Angels uforandrede væsen, og nu slog det hende, medens de sad ved morgenbordet, at han umuligt kunne have læst hende brev. Hun listede op på hans værelse for endnu en gang at se det sted, hvor han så længe havde levet og åndet; på dørtærsklen blev hun stående i dybe tanker. Med ét bøjede hun sig ned. Tæppet nåede næsten helt hen til døren, og i sprækken så hun noget hvidt stikke frem: det var hendes brev! Han havde slet ikke set det, hendes rystende hånd havde hin aften stukket det ned, så tæppet havde skjult det for hans øjne.

Det svimlede for hende, medens hun nu drog den skæbnesvangre konvolut frem. Dér lå det i hendes hånd, lukket og forseglet. Bjerget tyngede endnu på hendes stakkels hjerte! Nu kunne hun da ikke lade ham læse det, nu, da huset var fuldt af travlhed og tilberedelser til festen, og hun gik derfor ind på sit eget kammer og brændte det ulyksalige, unyttige papir.

Hun var så bleg, da hun igen viste sig, at han blev ganske bange. Hun var så overvældet af denne begivenhed, lamslået og rådløs. Hvad i alverden skulle hun nu gribe til? Hele huset var i travl bevægelse, alle fo'r frem og tilbage, mr. og mrs. Crick skulle med i kirken, Crick var forlover, og de var i færd med at pynte sig. Det eneste øjeblik, hvor Tess kunne få sagt et ord til Angel, var, da de mødtes på trappen.

"Å, Angel, jeg er så ængstelig, så bange … jeg ville så gerne lette mit sind og til gavns skrifte mine synder for dig," begyndte hun i en påtaget spøgefuld tone.

"Nej, nej, min Tessy, nu vil jeg virkelig ikke høre tale om forsyndelser og fejl! I dag i det mindste har du den pligt at se ud som fuldkommenheden selv, min egen, søde pige," udbrød han. "Bagefter håber jeg, vi får mere end tid nok til at behandle det sørgelige emne; jeg selv naturligvis har også et og andet på samvittigheden. Men lad os ikke ødelægge en dag som denne med sådan noget, det får vi tid nok til en anden gang."

"Så ønsker altså du, jeg skal tie stille, min elskede?"

"Ja, det gør jeg rigtignok, sødeste Tessy!"

I hastværket kunne hun ikke få sagt mere, men hun syntes, hans sidste ord var en beroligelse. Hun hvirvledes afsted det næste par timer af sin inderlige kærligheds strøm, der som en uhyre bølge slog sammen over hende og førte hende med, så at hun ikke kunne tænke. Hendes eneste ønske, det, hun så længe havde værget sig imod, det, at kalde ham sin herre, det, at være hans eje, og så at dø om fornødent gjordes, det rev hende langt bort fra enhver anden betragtning. Medens hun klædte sig på, svævede hun om mellem rosenfarvede skyer, hvis stråleglans jog alle jordiske bekymringer på flugt.

Kirken lå så langt borte, at de måtte køre, især da det var midvinter. En lukket vogn var bestilt, en gammeldags wienervogn med en stang som stormbuk og en køresvend på godt og vel tres, der kun yderst sjældent sad på bukken af den alderstegne ekvipage.

Inden i dette brøstfældige og knagende køretøj tog de fire plads, brud og brudgom og mr. og mrs. Crick. Angel ville have sat pris på, at der i det mindste havde været en af hans brødre til stede som brudesvend, men deres tavshed, da han let havde slået på det i et brev, betød, at de helst var fri for at komme. De

misbilligede partiet, det var derfor heller ikke til at vente, at de ville være kommet. Og det var måske heldigt, at de var blevet borte; for, afset fra deres mening om hans valg, var de ikke af den slags unge mennesker, der kunne komme ud af det med mejerifolkene, de ville have gjort et ubehageligt indtryk på dem.

Optaget af øjeblikkets højtidelighed lagde Tess ikke mærke til noget, hun så intet, vidste ikke, hvad vej de kørte til kirke, hun vidste kun, at Angel sad tæt ved hende, alt andet var som en lysende tåge. Hun var et himmelsk væsen, der skyldte en digter sin tilværelse, en guddom af dem, som Clare plejede at fortælle hende om, når de spadserede sammen.

Da Clare havde løst kongebrev, var der kun en halv snes mennesker i kirken. Det ville ikke have gjort det mindste mere virkning på hende, om der havde været tusinder. De var så uendelig langt borte fra hende i hendes nuværende tilstand.

Henrykt som hun var, da hun højtideligt tilsvor ham troskab, havde hun intet med den usle Jord at skaffe. Under en pause i tjenesten, medens de knælede ved siden af hinanden, hældede hun sig pludselig over imod ham, således at hendes skulder rørte hans arm; hun var blevet forskrækket ved en forbigående tanke, og hun havde ganske uvilkårligt gjort denne bevægelse for at forvisse sig om, at han virkelig var dér og for at styrke sin tro på, at hans hengivenhed ville holde stand imod alt.

Clare vidste, at hun elskede ham, hver en linje i hendes skikkelse viste det, men han kendte den gang ikke hele dybden af hendes tilbedelse, vidste ikke, hvor ydmyg, ærlig, udholdende og tillidsfuld den var.

Da de kom ud af kirken vakte ringeren klokkerne af deres dvale, og en kortvarig kimen lød; evnen til at udtrykke glæde i

sådan et lille sogn strakte sig ikke længere. Da hun ved sin mands side gik forbi tårnet hen imod lågen, kunne hun mærke den dirrende luftstrøm fra åbningen i klokketårnet, og det forhøjede end mere den højtidelige stemning, hun var i.

Denne henrykkelsestilstand, hun følte sig i, omstrålet af en glans, der ikke kom fra hende selv, som englen St. Johannes så i solen, varede, indtil lyden af kirkeklokkerne døde hen, og sindsbevægelsen ved selve vielsen var begyndt at tabe sig. Hun lagde nu mærke til det, som omgav hende; mr. og mrs. Crick var kørt bort i deres gig, som de havde ladet komme for at overlade det unge par den lukkede vogn. Hun sad længe i tavshed og betragtede dens indre.

"Jeg synes, du er så nedtrykt, Tessy," sagde Clare.

"Ja," svarede hun og tog sig til panden. "Der er så meget, som får mig til at skælve. Alt er så alvorligt, Angel. Jeg synes også, jeg har set denne vogn før, det er mig, som om jeg kendte den rigtig godt. Det er løjerligt, jeg må have set den i drømme."

"Å, du har hørt sagnet om d'Urberville-karossen, den noksom bekendte historie i din familie, da de var store folk her på egnen, og denne gamle, mørke karosse har fået dig til at tænke på den."

"Så vidt jeg ved, har jeg aldrig hørt tale om det," sagde hun. "Hvad er det for et sagn, lad mig høre det."

"Jeg har egentlig ikke megen lyst til at fortælle det nu i sine enkeltheder. En eller anden d'Urberville i det sekstende eller syttende århundrede begik en frygtelig forbrydelse i sin egn, og siden den gang hører eller ser familiens medlemmer det gamle køretøj en gang imellem. En anden gang skal jeg fortælle dig det, det er temmelig uhyggeligt. Det er åbenbart en eller anden

tåget erindring om det, som faldt dig ind ved synet af dette ærværdige befordringsmiddel."

"Jeg kan ikke huske, at jeg nogensinde har hørt tale om det," mumlede hun. "Er det, når vi skal til at dø, Angel, at medlemmer af vor familie ser den, eller er det, når vi har begået en forbrydelse?"

"Lad os nu ikke tale mere om det, Tess."

Med et kys bragte han hende til tavshed.

Da de nåede hjem, var hun forstemt og nedslået. Hun var nu ganske vist mrs. Angel Clare, men havde hun egentlig ret til det navn? Var hun i virkeligheden ikke snarere mrs. Alexander d'Urberville? Havde inderlig kærlighed magt til at udsone det, som af retfærdige sjæle måske ville blive betragtet som skyldig fortielse? Hun vidste ikke, hvad der under sådanne omstændigheder er kvindens pligt at gøre, og hun havde ingen rådgiver.

Da de nåede hjem, var hun forstemt og nedslået; i sit eget værelse, den sidste dag, hun nogensinde skulle sætte sine fødder dér, knælede hun ned og bad. Hun forsøgte at bede til Gud, men i virkeligheden var det sin mand, hun bønfaldt. Hendes tilbedelse var så stærk, at hun næsten selv frygtede, det var et ondt varsel. Hun kendte St. Laurentius' mening: "Slige voldsomme følelser får voldsomme følger."

"Å, min elskede, min egen, hvorfor elsker jeg dig således?" mumlede hun, medens hun lå dér alene, "for den, som du elsker, er ikke mig selv, men en i min lignelse, sådan som jeg burde have været."

Det var efterhånden blevet eftermiddag, og de skulle bort. De havde bestemt at bo nogle dage i den gamle herregårdsbygning

ved Wellbridge mølle, medens han satte sig ind i melfrembringelsen. Da klokken var to, var alt rede til bortrejsen. Alle mejeriets folk stod i forstuen med det røde murstensgulv for at se dem drage af; mejeristen og hans kone fulgte dem til dørs. Tess så sine tre kammerater stå i række langs med væggen og tankefuldt bøje deres hoveder. Hun havde været spændt på, om de ville være til stede ved afskeden, men dér stod de, rolige og standhaftige til det sidste. Hun vidste, hvorfor Retty så syg ud, hvorfor Izz var bedrøvet og Marian bleg, og hun glemte sin egen nagende sorg et øjeblik ved at se deres.

Hun hviskede hurtigt til ham:

"Vil du kysse dem en gang, de stakler, for første og sidste gang?"

Clare havde ikke slet mindste imod denne formalitet ved afskeden, andet var det jo ikke for ham, og da han gik forbi, kyssede han dem i rækkefølge, hvor de stod, og sagde farvel til hver af dem, idet han gjorde det. Da de kom til døren, vendte Tess sig om og kiggede nysgerrigt tilbage for at se virkningen af dette barmhjertighedskys. Der var ingen stolthed i hendes blik, som der dog kunne have været, men hvis så havde været, ville den være forsvundet, da hun så, hvor bevægede pigerne var. Kysset havde utvivlsomt gjort skade ved at vække følelser, som de bestræbte sig for at kvæle.

Alt dette var Clare fuldstændig uvidende om. Da de var kommet til leddet, trykkede de Crick og hans kone i hænderne og takkede dem for al deres venlighed; derpå indtrådte et øjebliks tavshed, før de kørte afsted. Den blev afbrudt af en hanes galen. Den hvide hane med den højrøde kam var fløjet

hen og havde sat sig på stakitværket lige for huset, nogle få meter fra dem, og dens røst skingrede i deres øren.

"Å," udbrød mrs. Crick, "den galer om eftermiddagen!"

To af karlene stod og holdt porten åben:

"Det var et dårligt varsel," mumlede den ene af dem til den anden uden at tænke på, at de andre kunne høre det.

Hanen galede igen lige hen mod Clare.

"Nåda!" udbrød Crick.

"Jeg holder ikke af at høre det," sagde Tess til sin mand. "Sig til kusken, at han skal køre. Farvel, farvel!"

Hanen galede igen.

"Hys! Vil du se, du kan komme af vejen, eller jeg skal dreje halsen om på dig!" sagde Crick vredt, og idet han vendte sig om imod hanen, jog han den bort.

Da han og konen gik ind sammen, sagde han: "at det nu også akkurat skulle hænde i dag. Jeg har ikke hørt en hane gale om eftermiddagen i hele det sidste år."

"Det betyder kun omslag i vejret," sagde hun, "og ikke det, du tænker på – for det er umuligt."

34

De kørte en mils vej hen ad vejen gennem dalen; da de kom til Wellbridge, drejede de af til venstre og kom over den store bro, der er bygget på dronning Elisabeths tid, og som har givet stedet halvdelen af dets navn. Straks på den anden side lå det hus, hvor han havde lejet sig ind, og hvis ydre er så godt kendt af de hejsende, som kommer gennem Froom-dalen; en gang var det et stolt herresæde, der ejedes af en d'Urberville, som havde sin bolig dér, men senere, efter delvis at være nedrevet, var det blevet til en forpagterbolig.

"Velkommen til en af dine forfædres borge," sagde Clare, da han hjalp hende ud af vognen. Han fortrød snart sin spøg, den nærmede sig for meget til ironi.

Da de kom ind, opdagede de, at forpagteren, endskønt de kun havde bestilt et par værelser, havde benyttet deres forestående besøg til at rejse bort for at hilse på nogle venner i anledning af nytår og havde overdraget en husmandskone i nabolaget at være dem behjælpelig med deres få fornødenheder. Denne fuldstændige besiddelse tiltalte dem, og de havde for første dang straks følelsen af at have foden under eget bord.

Han syntes dog, at denne mugne, gamle bygning ligesom gjorde hans brud nedslået. Da vognen var kørt bort, gik de oven på for at vaske hænder; husmandskonen viste vejen. På trappeafsatsen standsede Tess og fo'r tilbage.

"Hvad er der i vejen?" sagde han.

"Det er disse fæle billeder," svarede hun og smilede, "de gjorde mig forskrækket."

Han så op og lagde mærke til to portrætter i legemsstørrelse, malet på panelet og indfattede i muren. Som alle, der har besøgt dette sted, vil have lagt mærke til, forestiller disse portrætter to midaldrende damer fra en tidsalder, der ligger et par hundrede år tilbage i tiden; når man en gang har set deres ansigtstræk, glemmer man dem ikke. Den enes lange, spidse ansigt med de smalle, smiskende, lumske øjne, den andens skarpe ørnenæse, store tænder og dristige øjne, der talte om stolthed, drevet til grumhed, hjemsøgte siden beskueren i drømme.

"Hvem forestiller disse portrætter?" spurgte Clare konen.

"Jeg har hørt af gamle folk, at det var nogle damer af familien d'Urberville, der før ejede gården," svarede hun, "de er muret ind i væggen og kan ikke tages bort."

Det ubehagelige indtryk, de havde gjort på Tess, forstærkedes ved den kendsgerning, at der ubestrideligt i disse stygge ansigter kunne spores en lighed med Tess' egne smukke træk. Han sagde ikke noget om det, men var fuld af fortrydelse over at have valgt dette hus, da han gik ind i deres værelse. Dette var gjort i stand til dem i huj og hast, og de måtte vaske deres hænder i samme vandfad. Clare rørte ved hendes fingre under vandet.

"Hvilke er dine fingre og hvilke er mine?" sagde han og så op. "De er helt blandet sammen."

"De er dine alle sammen," sagde hun spøgende og gjorde sig umage for at synes muntrere, end hun var. Hendes tankefuldhed havde ikke været ham imod; enhver følsom kvinde ville under lignende omstændigheder være tankefuld,

men Tess vidste, hvilke tanker hun havde, og hun kæmpede for at jage dem bort.

Solen stod allerede så lavt på denne årets sidste, korte eftermiddag, at den skinnede ind gennem et lille vindue og lagde en gylden stribe tværs over gulvet lige hen til hende, hvor den frembragte en lysende plet på hendes kjole. De gik ind i den gamle dagligstue for at drikke te, og her spiste de første gang alene sammen. Deres, eller rettere sagt hans, barnagtighed var så stor, at han syntes, det var morsomt, at de benyttede samme tallerken, og at han tog krummer bort fra hendes læber med sine. Det undrede ham lidt, at hun ikke gik ind på disse narrestreger med samme fornøjelse som han.

De blev siddende ved tebordet og ventede på deres tøj, som forpagteren havde lovet at sende, inden det blev mørkt. Men aftenen begyndte at falde på, tøjet kom ikke, og de havde ikke andet med, end hvad de stod og gik i. Da solen var nede, forandrede den rolige vinterdag karakter. Udenfor var det begyndt at blæse. Træernes visne løv blev sat i bevægelse, hvirvledes rundt og trommede på skodderne. Snart efter begyndte det at regne.

"Hanen ved, at der kommer forandring i vejret," sagde Clare.

Konen, som havde opvartet dem, var gået hjem til katten; på bordet havde hun stillet to lys, som de nu tændte. Flammen fra lysene trak hen imod kaminen.

"Der er altid træk i gamle huse," sagde Clare og så på lysene. "Jeg kan ikke begribe, hvor tøjet bliver af. Vi har jo ikke en gang kam eller børste."

"Jeg kan heller ikke forstå det," sagde hun adspredt.

"Tess, du er slet ikke glad i aften, ikke som du plejer at være. Disse uglebilleder på væggen har taget humøret fra dig. Det gør mig ondt, at jeg har ført dig herhen. Når alt kommer til alt, elsker du mig nu virkelig?"

Han vidste godt, at hun gjorde det, og hans spørgsmål var ikke alvorligt ment; men hun var overvældet af sin bevægelse og krympede sig som et såret dyr. Skønt hun gjorde sig umage for ikke at græde, rullede et par tårer dog ned ad hendes kinder.

"Jeg mente ikke noget med det," sagde han bedrøvet. "Du er vel ked af, at dine sager ikke kommer. Jeg kan ikke forstå, hvor gamle Jonathan bliver af! Nu er klokken syv! – Å, der er han!"

Der blev banket på gangdøren, og da der ikke var nogen til at lukke op, gik Clare selv derud. Han kom tilbage med en lille pakke i hånden.

"Nej, det var ikke Jonathan," sagde han.

"Det var kedeligt!" sagde Tess.

Pakken var kommet med et bud fra Emminster i præstegård til Talbothays lige efter, at de nygifte var kørt bort, og var sendt efter dem herhen, da han havde ordre til kun at aflevere pakken til brudeparret. Clare gik hen til lyset med den. Den var ikke en halv alen lang, indsvøbt i sejldug, forseglet med hans faders signet i rødt voks og med hans faders håndskrift adresseret til: "Mrs. Angel Clare".

"Det er en lille bryllupsgave til dig, Tess," sagde han og gav hende den. "Det er meget betænksomt af dem."

Tess så lidt forvirret ud, da hun tog den.

"Jeg tror hellere, jeg vil have, du skal lukke den i op, min ven," sagde hun og rakte ham pakken tilbage. "Jeg kan ikke lide at

bryde sådanne store segl, de ser så højtidelige ud. Luk du den op for mig."

Han åbnede pakken, der indeholdt et læderbetrukket skrin, oven på det lå der et brev og en nøgle. Brevet var til Clare og lød således:

"Min kære søn!

"Du har måske glemt, at din gudmoder, mrs. Pitney, ved sin død – du var dengang en dreng – betroede mig en del af sine smykker, som jeg skulle opbevare til din kone, hvis du nogensinde giftede dig, som et udtryk for den kærlighed, hun havde til dig og til hver den, du måtte vælge. Jeg har udført mit hverv, og disse diamanter har lige siden ligget i forvaring hos min bankier. Skønt jeg under disse omstændigheder finder det urimeligt, er jeg dog forpligtet til at levere dem til den kvinde, der i sin levetid har ret til at eje dem, og derfor sender jeg dem hurtigst muligt. Vedlagt en ordret afskrift af den bestemmelse i din gudmoders testamente, hvori denne sag omtales."

"Ja, nu husker jeg det," sagde Clare; "det havde jeg fuldstændig glemt."

De åbnede skrinet; det indeholdt en halskæde, armbånd, ørenringe og nogle mindre smykker.

Tess syntes først bange for at røre ved dem, men hendes øjne lyste lige så stærkt som de ædle stene, da Clare bredte dem ud foran hende.

"Er det virkelig mine?" spurgte hun tvivlende.

"Ja, det er de," sagde han.

Han stirrede ind i ilden. Han mindedes, hvorledes hans gudmoder, herremandens frue – den eneste rige, han

nogensinde var kommet i berøring med – da han var en dreng på femten år havde troet på hans held i livet og havde forudsagt ham en glimrende fremtid. Med en sådan for øje passede det godt nok, at disse glimrende smykker blev opbevaret til hans kone og hendes kvindelige efterkommere. Nu var der noget spotsk ved deres glans.

"Men hvorfor egentlig?" spurgte han sig selv. Det var jo dog et rent og skært forfængelighedsspørgsmål. Var hans kone for øvrigt ikke en d'Urberville, og hvem kunne de klæde bedre end hende? Pludselig udbrød han med begejstring:

"Tess, tag dem på – å, tag dem på!" og han vendte sig bort fra ilden for at hjælpe hende.

Som fortryllet havde hun allerede taget dem på: halskæde, armbånd, ørenringe og alt det andet.

"Men kjolen er ikke rigtig, Tess," sagde Clare. "Den skal være nedringet, når man bærer sådanne brillanter."

"Tror du?" sagde Tess.

"Ja, det er vist," sagde han.

Han foreslog hende at bøje den øverste del af kjolelivet ind, for at det nogenlunde kunne komme til at få form som en selskabsdragt, og da hun havde gjort det, og halskæden hang alene på den hvide barm, som dens bestemmelse var, trådte han tilbage for at betragte hende.

"Gud bevares, hvor du er dejlig!" udbrød Clare.

Det ved vi alle, at klæder skaber folk; en bondepige, som ikke tager sig videre godt ud i sin tarvelige dragt, vil måske stråle som en fuldendt skønhed, hvis hun blev klædt som modedame med alle de hjælpemidler, kunsten ejer, hvorimod en fejret baldames skønhed ofte kun vil tage sig dårligt ud, hvis hun

klædt som markarbejderske blev anbragt på en roemark en regnvejrsdag.

Han havde endnu aldrig lagt mærke til, hvor kunstnerisk skønne Tess' former og ansigtstræk var.

"Du ville gøre umådelig lykke i en balsal." sagde han. "Men jeg tror, min egen ven, at jeg holder mest af dig med den store solhat og med bomuldskjole – ja, jeg synes bedre om dig således end med disse herligheder, skønt du bærer dem med anstand."

Ved bevidstheden om sin skønhed rødmede Tess, men det var ikke af glæde.

"Jeg vil tage dem af," sagde hun, "at Jonathan ikke skal få mig at se med dem. De passer ikke til mig. De skal vel sælges, tænker jeg."

"Behold dem på lidt endnu. Sælge dem? Aldrig. Det ville være et brud på tro og love."

Påvirket af et pludseligt indfald adlød hun gerne. Hun havde noget, som hun skulle have sagt ham, og her var hendes skønhed måske en hjælp. Hun satte sig med juvelerne på; og de talte igen om, hvor det kunne være, at Jonathan ikke kom med tøjet. Det glas øl, de havde skænket til ham, når han kom, blev ganske dovent af at stå og vente.

Noget efter begyndte de på aftensmaden, der stod anrettet på et bord ved siden af. Før de var færdige, kom der et vindstød gennem kaminen, så ild og røg stod ud i værelset, det var, som om en kæmpe havde lagt hånden oven på skorstenen. Det kom af, at gangdøren var blevet åbnet. De hørte tunge skridt, og Angel gik ud.

"Der var ingen, som kunne høre, at jeg bankede," sagde Jonathan Kail undskyldende, for nu var det endelig ham; "og da

det regnede, åbnede jeg døren. Jeg har bragt Deres sager med, mr. Clare."

"Det glæder mig, at De kom. Men jeg synes, det varede noget længe."

"Å – ja," svarede Jonathan.

Der var noget højtideligt i Jonathan Kails tone, som der ikke plejede at være, og foruden de rynker, alderen havde draget over hans pande, var der nogle, der tydede på bekymring. Han fortsatte:

"På mejeriet har der, lige siden De og Deres frue – for sådan må jeg vel nu kalde hende – tog bort, været sådan et postyr over en begivenhed, der nær havde fået en grumme sørgelig udgang. De har måske ikke glemt hanens eftermiddagsgalen?"

"Men gud bevares – hvad er der da sket?"

"Ja, nogle siger jo, det betyder det ene og nogle det andet; men hvad der skete var, at stakkels, lille Retty Priddle prøvede på at drukne sig."

"Det var frygteligt! Men hun stod jo og sagde Farvel til os sammen med de andre –"

"Ja, det kan gerne være. Men da De og fruen – for at kalde hende, hvad hun efter loven er – da De kørte bort, siger jeg, så tog Retty og Marian deres huer på og gik ud; og da der jo ikke var noget at bestille sådan en nytårsaften, var der ingen, der lagde videre mærke til det. De gik ned til Lew-Everard, hvor de fik noget at drikke, og derpå drev de op til korsvejen, og dér skiltes de nok; Retty gik tværs over engene, som om hun ville hjemefter, og Marian til den nærmeste landsby, hvor der er en anden kro. Ingen hørte eller så noget til Retty, før en af karlene på vejen hjem opdagede, at der lå noget henne ved den store

dam; det var hendes hue og sjal, og hende selv fandt han i vandet. Han og en af de andre karle bragte hende hjem, de troede, hun var død, men lidt efter lidt kom hun til sig selv igen."

Da Angel pludselig kom i tanker om, at Tess kunne høre denne sørgelige beretning, gik han hen for at lukke døren mellem gangen og dagligstuen. Men hans kone havde kastet et sjal over sig, var kommet derud og stod og hørte på fortællingen med blikket hvilende tankeløst på rejsetøjet og regndråberne, som glimrede på det.

"Men der er mere endnu, Marian blev fundet døddrukken på vejen, hun, en pige, der aldrig plejer at drikke andet end tyndt øl; men ganske vist har hun altid haft en vældig appetit, det kan man da se på hendes ansigt. Det lader til, at alle pigerne er blevet småtossede."

"Og Izz?" spurgte Tess.

"Izz er omtrent, som hun plejer, hun lader til at være meget bedrøvet over alt dette, og det er jo rimeligt nok. Nu kan De nok forstå, at da alt dette just skete, da vi skulle til at pakke Deres og fruens sager på vognen, så blev jeg forsinket."

"Ja, Jonathan, vil du sætte disse kufferter ovenpå og komme og få dig et glas øl, og så se at komme hjem igen, at de ikke skal savne dig."

Tess var gået ind i dagligstuen og havde sat sig ved ilden, som hun tankefuld stirrede ind i. Hun hørte Jonathans tunge fodtrin op og ned ad trappen, til han havde fået rejsetøjet bragt op, hørte ham takke for øllet, som Clare bragte ud til ham, og for de drikkepenge, han fik. Derefter lød hans skridt uden for gadedøren, og karren rullede væk. Angel satte den solide

egetræsstang for gangdøren, og da han var kommet ind, hvor hun endnu sad ved ilden, gik han bagfra hen og trykkede hendes hoved mellem sine hænder. Han havde ventet, at hun var sprunget glad op for at pakke sine sager ud, som hun havde været så længselsfuld efter, men da hun ikke rejste sig, satte han sig ved hendes side i skæret fra kaminilden.

"Jeg er ked af, at du hørte denne bedrøvelige historie om pigerne," sagde han. "Men du skal ikke være ulykkelig over det. Du ved jo, at Retty altid har været lidt underlig!"

"Ja, så sørgmodig uden mindste grund," sagde Tess. "Mens de, som skulle græde, skjuler det og lader, som de ikke havde noget at sørge over!"

Denne begivenhed havde fået vægtskålen til at synke for hende. De var jævne og uskyldige piger, som havde haft den ulykke at blive forelskede uden at finde genkærlighed; de havde fortjent en bedre skæbne. Hun havde fortjent en værre – og dog var hun blevet den udkårne. Det var ondt af hende at tage imod det uden betaling; hun *ville* betale til hvid og skilling – hun *ville* fortælle alt.

Denne endelige bestemmelse kom hun til, medens hun sad og stirrede ind i ilden, og han holdt hendes hånd. Fra de glødende kul udbredte der sig et roligt, mørkerødt skær over indersiden af ildstedet, over de vel polerede ildbukke og den gamle messing-ildtang, der ikke kunne lukkes sammen. Undersiden af kaminhylden og benene på det nærmeste bord strålede i et blodrødt lys.

Tess' ansigt og hals havde samme varme tone, der forvandlede hver af ædelstenene til en stjerne – en

sammenstilling af hvide, røde og grønne lyn, som vekslede med hvert af hendes åndedrag.

"Husker du, at vi i formiddags sagde, vi ville fortælle hinanden vore synder," sagde pludseligt Clare. "Du har måske opfattet det som spøg; men for mit vedkommende var det alvor. Jeg føler trang til at skrifte for dig, min elskede pige."

At han ganske uventet sagde dette, forekom hende at være som et Forsynets fingerpeg.

"Har *du* noget at bekende?" sagde hun hurtigt, næsten som om det var hende en glæde og forløsning.

"Havde du ikke ventet det? Å, du har alt for gode tanker om mig. Men hør nu – og læg dit hoved her, for jeg håber, at du tilgiver mig og ikke bliver vred på mig, fordi jeg ikke har sagt dig det før, som jeg måske burde have gjort."

Hun tav stille, og Clare fortsatte:

"Jeg omtalte det ikke, fordi jeg var bange for, jeg derved skulle miste dig, min egen ven, du, det store lod i mit livs lotteri – jeg kalder dig min doktorgrad. Min broder vandt sin doktorgrad ved universitetet, jeg vandt min i Talbothays mejeri. Ser du, jeg turde ikke vove det. Jeg ville have fortalt dig det for en måned siden, dengang du lovede at blive min, men jeg kunne ikke. Jeg troede, at det måske ville skræmme dig bort fra mig. Jeg opsatte det. I går ville jeg have fortalt dig det, for dog at give dig en sidste mulighed til flugt, men jeg gjorde det ikke. Og jeg gjorde det heller ikke i formiddags, da du foreslog, vi skulle bekende vore fejl – synder som jeg er. Men nu, da jeg ser dig sidde dér så højtideligt, må jeg. Gud ved, om du kan tilgive mig?"

"Å jo! – jeg er vis på – –".

"Ja, jeg håber det. Men vent et øjeblik. Jeg må begynde med begyndelsen. Skønt jeg tror, min stakkels fader frygter for, at jeg er evig fordømt på grund af mine anskuelser, er jeg dog en ivrig forfægter af sædelighed, Tess. Jeg havde ønsket at blive lærer for menneskene, og det var mig en stor skuffelse, da jeg opdagede, at jeg ikke kunne gå den gejstlige vej. Jeg elskede, hvad der var rent og hadede, hvad der var urent, det gør jeg endnu, og jeg er af mit ganske hjerte enig med Paulus, når han siger: "Du være et eksempel i ord, i tale, i barmhjertighed, i ånd, i tro og i renhed". Det er den eneste redningsplanke for os stakkels menneskelige væsner. Men da jeg følte dette så inderligt, vil du også kunne forstå, hvilke frygtelige bebrejdelser jeg har gjort mig, da også jeg faldt."

Derpå fortalte han om den tid, da han, pint af tvivl og bekymringer, tog til London og dér i otte og fyrretyve timer styrtede sig ud i en sanserus sammen med en fremmed kvinde.

"Heldigvis vågnede jeg hurtigt og så klart på min galskab," fortsatte han. "Jeg ville ikke have kunnet tale til hende mere, og jeg rejste hjem. Jeg er aldrig oftere faldet tilbage til den synd. Men jeg vil gerne altid være fuldstændig åben og ærlig over for dig, og det kunne jeg ikke uden at fortælle dig dette. Tilgiver du mig?"

Hun trykkede hans hånd varmt til svar.

"Så vil vi aldrig tale mere om det – det er for pinefuldt ved en lejlighed som denne."

"Å, Angel, jeg er næsten glad over det, fordi, nu kan du tilgive mig! Jeg har endnu ikke aflagt min bekendelse. Jeg sagde dig jo, at jeg også havde en bekendelse at gøre."

"Har du virkelig! Nå, kom så med den, du lille, onde heks."

"Skønt du smiler, er den dog måske lige så alvorlig som din eller snarere alvorligere."

"Den kan da næppe være mere alvorlig, min ven."

"Kan den ikke – å, nej, det kan den vel ikke."

Hun sprang glad og håbefuld op.

"Nej, den kan sikkert ikke være mere alvorlig," udbrød hun. "Nu skal jeg fortælle dig det."

Hun satte sig ned igen.

De holdt endnu stadig hinanden i hånden.

Asken under risten, ved ildens skin, så ud som en ørken under en tropisk sol. Hun troede, hun så et dommedagsspøgelse i disse rødglødende kul, hvis skær faldt på hans og hendes ansigt og hænder, og som trængte ind mellem de løste hår, der dækkede hendes pande og kastede skær over den fine hud under den. Hendes skygge strakte sig op ad væggen og hen over loftet.

Hun bøjede sig frem; hver en diamant om hendes hals gav et ildevarslende blink, og idet hun trykkede sin pande mod hans tinding, begyndte hun på fortællingen om sit bekendtskab med Alec d'Urberville og dets følger; hun talte sagte og med nedslåede øjne, men uden at vige tilbage for noget.

Femte fase

Kvinden betaler

35

Hendes beretning var til ende; hendes stemme havde hele tiden været lige så dæmpet, som da hun begyndte; der var ikke fremkommet et eneste undskyldende ord, og hun havde ikke udgydt en tåre.

Men selve omgivelserne syntes at undergå en forvandling, alt som hendes beretning skred frem. Ilden i kaminen så drilagtig ud, smilede djævelsk, som om den ikke brød sig det mindste om hendes trængsler. Kaminristen grinede ligegyldigt, som om den heller ikke brød sig om dem. Genskinnet fra vandkaraflen var kun optaget af lysproblemer. Alle genstandene rundt om røbede den fuldkomneste uansvarlighed i denne frygtelige tildragelse. Og dog var der ikke foregået nogen forandring, siden det øjeblik, da han kyssede hende, eller rettere sagt, der var ingen forandring foregået i deres ydre fremtoning, men selve deres væsen var forvandlet.

Da hun tav, syntes erindringen om deres kærlighed hurtigt at flygte bort til deres hjerners fjerneste afkroge, hvor den lå som en genklang af en svunden tid, fuld af en mægtig, blind dårskab.

Clare gav sig tankeløst til at rage op i ilden; det var, som forstod han ikke rigtigt, hvad han havde hørt. Da han havde rodet lidt om mellem gløderne, rejste han sig; nu var det gået op for ham i al sin rædsomme klarhed. Hans ansigt var som afbleget. Hensunket i alvorlig overvejelse gik han uroligt op og ned, og da han talte, var det med ganske almindeligt tonefald, der ikke passede til forholdene.

"Tess, vil du have, at jeg skal tro dette? Hele dit væsen har sandhedens præg. Du kan ikke være sindssyg, endskønt man næsten skulle tro det. Men du er det ikke. Jeg ser intet ved dig, der kan lede til en sådan formodning."

Han standsede og sagde hårdt:

"Hvorfor har du ikke sagt mig det før? Å, jo, du ville jo have sagt mig det, men jeg forhindrede dig, det husker jeg nu!"

Disse ord var intet andet end den ligegyldige tale, der steg op til overfladen, men i sindets dybder lå alt som lammet.

Han vendte sig bort, satte sig i en stol og rejste sig igen.

Hun gik efter ham rundt i værelset, hvor han var blevet stående med hånden på stoleryggen, og stirrede på ham med øjne, der ikke græd. Pludselig gled hun ned på sine knæ ved hans fødder og fra denne stilling sank hun sammen.

"I vor kærligheds navn tilgiv mig!" hviskede hun med tørre læber. "Jeg har tilgivet dig samme "synd"!"

Og da han ikke svarede, sagde hun atter:

"Tilgiv mig, som du har fået tilgivelse. Jeg tilgiver dig, Angel."

"Ja – ja, det gør du jo."

"Men du tilgiver ikke mig?"

"Tilgivelse kan ikke gøre sagen klar. Du er ikke længere den samme. Hvor kan der være tale om tilgivelse, når du er aldeles forvandlet i mine øjne?"

Han standsede, men brød så pludselig ud i en forfærdelig latter, så unaturlig og skrækindjagende en latter, som kom den fra Helvedes dyb.

"Lad være – lad være! Dette dræber mig!" skreg hun. "Hav medlidenhed med mig – medlidenhed!"

Han svarede ikke, og ligbleg sprang hun op.

"Angel, Angel, hvad mener du?" udbrød hun. "Forstår du, hvad dette betyder for mig?"

Tankefuld rystede han på hovedet uden at forstå hende.

"Jeg har håbet, længtes efter og bedt til, at jeg må gøre dig lykkelig! Jeg har udmalet mig den glæde, som det vil være at gøre det, og hvilken uværdig kone, jeg vil være, hvis jeg ikke gør det. Sådan har jeg tænkt, Angel!"

"Ja, det ved jeg nok!"

"Jeg troede, du elskede mig, Angel – *mig*, mig selv! Hvis det virkelig er mig, du elsker – å, hvor kan du da se sådan ud og tale således? Du gør mig bange! Da jeg en gang er begyndt at elske dig, vil jeg elske dig bestandigt, under enhver omveksling, under enhver vanære, fordi det er dig, jeg elsker. Jeg spørger ikke om andet. Men hvor kan du da, o, min egen husbond, høre op at elske mig?"

"Jeg gentager det, den kvinde, som jeg har elsket, det er ikke dig."

"Men hvem da?"

"En anden kvinde i din lignelse."

Hun så i virkeliggørelsen af sin egen truende anelse fra fordums dage. Han betragtede hende som en slags bedragerske, en falden kvinde i en uskyldigs skikkelse. Hendes blege ansigt var betaget af rædsel, da dette gik op for hende. Følelsen af den afsky, han nærede for hende, overvældede hende i den grad, at hun vaklede; han troede, hun var ved at falde og trådte hen til hende.

"Sæt dig ned," sagde han medlidende. "Du er syg, og det er rimeligt nok."

Hun satte sig, uden at vide, hvor hun var, med et åndsfraværende udtryk i ansigtet og et blik, der fik ham til at gyse.

"Jeg er altså ikke mere din, Angel?" sagde hun hjælpeløst. "Det er ikke mig, men en anden kvinde, han elskede, siger han."

Hendes sjæl fyldtes med den dybeste ve; hun syntes, hun blev hårdt behandlet. Hendes øjne fyldtes med tårer; hun vendte sig bort i gråd.

Denne forandring var en lettelse for Angel Clare, for den virkning, dette havde gjort på hende, begyndte at forurolige ham næsten lige så meget, som selve åbenbaringen smertede ham. Han ventede tålmodig, roligt og adspredt til hendes sorgs heftighed havde lagt sig og den voldsomme gråd var stilnet og var blevet til afbrudt hulken.

"Angel," sagde hun pludselig med sin naturlige stemme, den uhyggelige, tørre rædselsrøst var nu borte. "Angel, er jeg for slet til, at du og jeg kan leve sammen?"

"Jeg har endnu ikke kunnet tænke over, hvad vi skal gøre."

"Jeg skal ikke bede dig om at lade mig leve sammen med dig, Angel, for det har jeg ingen ret til. Jeg skal lade være at skrive til min moder og min søster, at jeg er blevet gift, som jeg sagde jeg ville gøre. Jeg vil intet foretage mig, uden du siger, jeg skal. Hvis du går bort fra mig, skal jeg ikke følge efter dig, og hvis du aldrig taler til mig skal jeg aldrig spørge hvorfor, hvis du ikke siger til mig, at jeg må."

"Og hvis jeg siger til dig, at du skal gøre noget?"

"Jeg vil adlyde dig som din usleste slave, selv om du sagde, jeg skulle lægge mig ned og dø."

"Det er meget smukt af dig. Men det forekommer mig, at der ikke er rigtig samklang mellem din nuværende offervillighed og den selvopholdelse, som din hu tidligere stod til."

Han kunne lige så godt rette sine sarkasmer mod en hund eller en kat som mod Tess. Deres brod prellede af på hende, uden at hun mærkede den, hun opfattede kun en uvenlig tone, der røbede, at vreden havde overtaget. Hun forblev tavs og forstod ikke, at han i vild fortvivlelse søgte at kvæle sin kærligheds stemme. Hun så ikke, at en tåre langsomt trillede ned ad hans kind, en tåre så stor, at den ligesom objektivet i et mikroskop forstørrede porerne i hans hud, da den gled ned over hans ansigt.

Men erindringen om den frygtelige og fuldstændige forandring, hendes bekendelse havde frembragt i hans liv, i hele hans tilværelse, vendte tilbage til ham, og han gjorde et fortvivlet forsøg på at finde sig til rette i de ny forhold, han var kommet i. Noget måtte her gøres, men hvad?

"Tess," sagde han så blidt og venligt, som han kunne tale, "jeg kan ikke blive her i dette værelse sammen med dig. Jeg vil gå lidt ud."

Han forlod sagte værelset, og de to glas vin, som han havde skænket til deres aftensmad, et til hende, et til sig selv, blev stående urørte på bordet. Det var altså slutningen på deres kærlighedsmåltid. Da de for to-tre timer siden drak te, havde de i forelsket lune drukket af samme kop.

Skønt han havde lukket døren ganske sagte, rev støjen dog Tess ud af sin sløvhedstilstand. Han var gået; hun kunne ikke blive!

Hurtigt kastede hun sin kåbe om sig, åbnede døren og gik efter ham; først slukkede hun dog lysene, som om hun aldrig skulle vende tilbage.

Regnen var forbi, og aftenen var nu klar.

Hun var snart lige bag ved ham, for Clare drev langsomt hen ad vejen; han vendte sig, da han hørte hendes skridt, men synet af hende syntes ikke at gøre noget indtryk på ham, for han gik videre over den store bro foran huset.

Sporene efter hestene og køerne var fulde af vand, det havde regnet tilstrækkeligt til at fylde dem, men ikke nok til at udviske dem. I disse små pøle så hun stjernerne spejle sig, efterhånden som hun vandrede afsted; hun ville ikke have vidst, at de skinnede oven over hendes hoved, hvis hun ikke havde set dem dernede, set det mest ophøjede i verden afspejlet i noget så ringe.

Det sted, de var rejst til, lå i samme dal som Talbothays, men en mils vej længere nede ved floden og da egnen var flad, var det let for hende ikke at tabe ham af syne. Fra huset gik vejen gennem engene, og her gik hun bagefter Clare, uden at forsøge på at komme hen ved siden af ham eller tiltrække sig hans opmærksomhed. Hun fulgte ham med målløs og viljeløs troskab.

Til sidst kom hun dog til at gå ved siden af ham, men han sagde intet. Når man opdager, at ens tillid er blevet skuffet, bliver man ofte grusom, og det var Clare nu i høj grad.

Den friske luft havde tilsyneladende formindsket hans trang til handling; hun vidste, at han nu så hende uden stråleglans – i al hendes nøgenhed. Han var bestandig hensunket i dybe tanker og hendes nærværelse havde ikke mere tilstrækkelig

magt til at afbryde hans tankegang eller lede den i et andet spor. Hvor ligegyldig en sag måtte hendes nærværelse ikke være blevet ham!

Hun kunne ikke lade være at tiltale Clare.

"Hvad har jeg gjort – hvad har jeg gjort? Jeg har ikke fortalt noget, som vedrører min kærlighed til dig. Du tror da ikke, at jeg har handlet efter en overlagt plan? Det er kun i din egen indbildning, at jeg har forbrudt mig, Angel, jeg har intet gjort. Å, det har jeg ikke, og jeg er ikke den snedige kvinde, du anser mig for."

"Det kan gerne være, du ikke er snedig, men du er ikke den samme. Men få mig nu ikke til at komme med bebrejdelser. Jeg har svoret, at jeg ikke vil; og jeg gør, hvad jeg kan, for at lade være!"

Hun fortsatte sit forsvar og sagde måske ting, som hun hellere skulle have fortiet.

"Angel, Angel! Jeg var et barn – et barn, da dette hændte! Jeg kendte intet til mændene."

"Jeg indrømmer, at der blev begået større synd imod dig, end du selv begik."

"Vil du da ikke tilgive mig?"

"Jeg tilgiver dig. Men tilgivelse gør ikke sagen bedre."

"Og elske mig?"

På dette spørgsmål svarede han ikke.

"Angel, min moder siger, at det undertiden sker, hun kender flere tilfælde, hvor de var meget værre end jeg, og manden tog sig ikke videre om det, han tilgav. Og dog elskede den kvinde ikke således, som jeg elsker dig!"

"Tess, lad være med at forsøge på at overbevise mig. Skik og brug er forskellig i de forskellige samfundslag. Du er en jævn bondepige, der ikke kender de sociale former. Du forstår ikke, hvad du taler om."

"Jeg er kun bondepige i følge min stilling, ikke fra naturens hånd!"

Det lød, som om hun var ved at blive vred, men vreden svandt lige så hurtigt, som den var kommet.

"Så meget desto værre for dig. Jeg tror, at den præst, som opdagede din afstamning, ville have handlet klogere, om han havde tiet stille. Jeg kan ikke undlade at sætte din families forfald i forbindelse med et andet faktum – din egen mangel på fasthed. I gamle, ødelagte familier findes ofte svag vilje og dårlig opførsel. Hvorfor i al verden har du givet mig en grund mere til at foragte dig ved at underrette mig om din afstamning! Her gik jeg og indbildte mig, at du var et nys udsprunget naturbarn, og så er du et skud på en udtørret, adelig slægt."

"Der er mange familier, som hvad det angår, er lige så slemme som min. Rettys familie var engang store godsejere, og det var forpagter Billets også. Og Debbyhouserne, som nu er tjenestekarle, hed en gang De Bayeux, du finder mange af samme slags som jeg her på egnen. Det kan jeg ikke gøre for."

"Så meget desto værre for egnen."

Hun fandt sig i disse bebrejdelser med ro; han elskede hende ikke således, som han havde elsket hende, og alt andet forekom hende ligegyldigt.

De gik videre i tavshed. Det blev senere fortalt, at en husmand i Wellbridge, som sent den aften gik ud for at hente

doktor, havde mødt to elskende, som gik langsomt uden at tale sammen, den ene lidt bag den anden, og det lidt, han sad af deres ansigter, røbede, at de var urolige og bedrøvede. Da han lidt efter kom samme vej tilbage, gik han igen forbi dem; de vandrede lige så langsomt afsted uden tilsyneladende at bryde sig om den sene time og den mørke nat. Det var kun, fordi han var så optaget af sine egne sager og sygdommen i hjemmet, at han ikke lagde videre mærke til dette sælsomme møde, og først længe efter kom han til at huske på det.

Mellem husmandens første og andet møde havde hun sagt til sin mand:

"Jeg ser ikke, hvorledes jeg kan undgå at bringe elendighed over dig hele dit liv. Floden løber derhenne. Jeg kan jo gøre ende på mig selv. Jeg er ikke bange for det."

"Jeg ønsker ikke at lægge et mord til mine dårskaber!" sagde han.

"Jeg skal nok indrette det således, at man kan se, jeg selv har gjort det. Ingen skal komme til at bebrejde dig noget."

"Tal ikke således – jeg ønsker ikke at høre sligt. Det er urimeligt at have sådanne tanker ved denne lejlighed, det hele er snarere en komedie end en tragedie. Du forstår aldeles ikke omfanget af denne ulykke. Hvis den blev bekendt, ville den blandt de ni tiendedele af menneskene give anledning til latter. Gør mig den tjeneste at gå hjem og i seng."

"Ja, det skal jeg," sagde hun lydigt.

De havde vandret på den vej, der førte til den gamle ruin bag møllen, den, som for århundreder siden havde været et kloster. Møllen gik bestandig, mel var stadig nødvendigt. Klostret var ødelagt, religionen skifter med tiderne. De var ikke ret langt fra

huset, og for at adlyde ham behøvede hun kun at gå hen over den store bro, derpå et par hundrede meter langs vejen. Da hun kom tilbage, fandt hun alt, som hun havde forladt det; ilden brændte endnu i kaminen. Hun blev nedenunder et øjeblik, men gik så op på sit værelse, som hendes sager var blevet bragt op til. Her satte hun sig ned på kanten af sengen, og idet hun tankeløst så sig om, begyndte hun straks at klæde sig af.

Da hun satte lyset hen ved sengen, faldt hendes øje på noget, som hang ned fra den hvide sengehimmel. Det var en misteltengren. Det slog hende øjeblikkelig, at det måtte være Angel, som havde hængt den dér. Det var altså den hemmelighedsfulde genstand, det havde været så vanskeligt at pakke sammen og at bringe med, og som han ikke ville vise hende, men om hvilken han sagde, at tiden ville nok åbenbare for hende, hvad det var. I hans overgivenhed og glæde havde han hængt den op dér. Hvor den mistelten dog passede dårligt dér nu!

Da hun ikke længere havde noget at frygte, og næsten intet at håbe, for at han skulle forandre mening var der kun ringe udsigt til, lagde hun sig bedrøvet ned. Når sorgen ophører at tænke, træder søvnen lindrende til, og få minutter efter havde den ensomme Tess forglemt sin tilværelse og lå stille i dette værelse, der muligvis engang havde været en af hendes forfædres brudekammer.

Længere hen på natten kom Clare også tilbage til huset. Han gik sagte ind i dagligstuen, fik tændt et lys og ved at brede sit rejsetæppe over den gamle hestehårs sofa lavede han sig et leje for natten. Før han lagde sig, listede han sig på hosesokker op

ad trappen og lyttede ved døren til hendes værelse. Hendes regelmæssige åndedræt sagde ham, at hun lå i dyb søvn.

"Gud være lovet," mumlede Clare og dog følte han et anstrøg af bitterhed over, at hun, efter at have lagt sit livs byrde over på hans skuldre, nu sov derinde uden bekymring. Han vendte sig for at gå ned, men drejede sig derpå igen tvivlrådig om imod døren. Derved fik han øje på portrættet af en af d'Urberville-damerne, som var anbragt umiddelbart oven over Tess' sovekammerdør. I skinnet af lyset tog billedet sig næsten uhyggeligt ud. Det forekom ham, at der i dets ansigtstræk rugede onde planer, en dybt overtænkt hævn mod det andet køn. Hendes kjoleliv var udkåret ganske som Tess' havde været, da hun bøjede livet til side for at prøve halsbåndet; og atter fik han den uhyggelige fornemmelse af hendes lighed med damen.

Dette var tilstrækkeligt til at standse ham. Han vendte sig om og gik ned. Hans ansigt vedblev at være roligt og koldt, den smalle, sammenpressede mund røbede selvbeherskelse, men ellers havde trækkene endnu det frygtelige tomme udtryk, som de fik efter hendes skriftemål. Dette ansigt tilhørte en mand, der ikke længere var en slave af sine lidenskaber, men ingen glæde følte ved sin frihed. Han anstillede betragtninger over den foruroligende tilfældighed, den menneskelige erfaring var underkastet, han tænke på, hvor uberegnelige skæbnens veje er. Han kunne ikke tænke sig noget renere, sødere og jomfrueligere end Tess, som hun stod for ham i al den tid, han havde elsket hende – lige til for en time siden.

Han havde uret, når han sagde til sig selv, at Tess' hjerte ikke svarede til hendes ansigts ærlige friskhed; men Tess havde ingen forsvarer, der kunne oplyse ham om hans vildfarelse. Var

det muligt, fortsatte han, at øjne, der altid talte samme sprog som munden, kunne dække over noget, der stemte så lidt overens med, hvad både øjne og læber sagde?

Han lagde sig på sit leje i dagligstuen og slukkede lyset. Hensynsløs og ufølsom trængte natten ind i værelset og fyldte det; i mørke og nat var hans lykke gået til bunds, og samme nat lavede sig nu til at opsluge tusinde andre menneskers lykke med samme ubarmhjertige stilfærdighed.

36

I den grå, uhyggelige morgendæmring stod Clare op. Hans blik mødte de udbrændte gløder i kaminen, det dækkede aftensbord med de to fulde vinglas, hendes og hans tomme stole, der tillige med det øvrige bohave stirrede ham hjælpeløst i møde med deres evindelige spørgsmål om, hvad der nu skulle gøres. Ovenpå var alt stille, men kort efter bankede det på døren. Det faldt ham ind, at det måtte være husmandskonen, som skulle gå dem til hånde under deres ophold her.

En tredje persons nærværelse i huset ville nu være meget ubelejlig, og han åbnede derfor vinduet og sagde, at de kunne godt klare sig den formiddag. Hun havde en kande med mælk i hånden, og han bad hende om at stille den ved døren. Da hun var gået, hentede han noget brændsel i et af udhusene og fik snart tændt op. Der var tilstrækkelig af æg, brød, smør og andre sager i spisekammeret, og da han på mejeriet var blevet vant til at tage sig af de huslige forretninger, havde han snart lavet frokost. I den stille luft steg røgen fra skorstenen op i form af en lotusblomst, og folk, som gik forbi og så den, tænkte ved sig selv på det nygifte par og misundte dem deres lykke.

Da Angel havde forvisset sig om, at alt var i orden, gik han hen til foden af trappen og råbte:

"Morgenmaden er på bordet!"

Han åbnede gangdøren og gik lidt udenfor i morgenluften. Da han lidt efter kom ind, var hun allerede i dagligstuen og dækkede mekanisk morgenbordet. Hun var fuldstændig påklædt, og da der kun var gået nogle minutter, siden han kaldte, måtte hun allerede dengang have været færdig. Hendes

hår var sat op i en stor knude i nakken, og hun havde taget en af de ny kjoler på, en lyseblå, ulden dragt med hvide kniplinger i halsen. Hendes ansigt og hænder så ud til at være kolde, og hun havde formodentlig siddet længe påklædt i sovekammeret, hvor der ikke havde været ild i kaminen.

Den høflige tone, Clare havde kaldt på hende med, syntes i øjeblikket at have givet hende et glimt af håb, men det svandt hurtigt, da hun så på ham. De var begge som udbrændte emmer af deres tidligere ild. Den foregående aftens overvældende sorg var gået over til sløvhed; det syntes, som om intet mere kunne få deres følelser til at blusse op igen. Han talte venligt til hende og hun svarede i samme tone. Til sidst rejste hun sig, gik hen til ham og så ham ind i ansigtet, som om hun havde tabt bevidstheden om, at hendes eget også havde nogen synlig form.

"Angel," sagde hun og standsede, idet hun med sine fingre let berørte ham, som om hun næppe kunne tro, at dette kød og blod var den mand, der engang var hendes elskede. Hendes øjne var klare, hendes blege kinder runde som før, men halvtørrede tårer havde efterladt deres glinsende spor ned ad dem, og den svulmende, røde mund var næsten lige så bleg som hendes kind. Hun så fuldstændig uskyldig ud. Naturen havde i et af sine luner sat et sådant stempel af jomfruelighed på Tess' ansigt, at han stirrede på hende med forbavselse.

"Tess! Sig at det ikke er sandt! Nej – det er ikke sandt!"

"Det er sandt."

"Hvert ord?"

"Hvert ord!"

Han så bønfaldende på hende, som om han ønskede, at hun skulle sige en løgn, som han da alligevel ved en eller anden spidsfindighed ville have taget for en fuldgyldig benægtelse, men hun gentog kun:

"Det er sandt."

"Lever han?" spurgte Angel derpå.

"Barnet døde."

"Men manden?"

"Han lever."

"Er han i England?"

"Ja!"

Han gik lidt rundt på gulvet.

"Min stilling er således," sagde han pludseligt, "jeg troede, og det ville enhver have gjort, at ved at opgive enhver fordring på at få en kone, der indtog en social stilling med formue, med verdensklogskab, ville jeg sikre mig landlig uforfalskethed, lige så vis som jeg var på at sikre mig røde kinder, men det er ikke min sag at komme med bebrejdelser; det vil jeg ikke."

"Angel," sagde hun, "jeg ville ikke have ladet det gå så vidt, hvis jeg ikke havde vidst, at der altid stod en udvej åben for dig til at komme ud af det igen, skønt jeg håbede, at du aldrig –"

Hun blev tyk i stemmen.

"En sidste udvej?"

"Jeg mener til at blive af med mig. Du kan jo blive af med mig."

"Hvad mener du?"

"Ved at søge skilsmisse."

"Men, Herre Gud, hvor kan du være så enfoldig! Hvordan skulle jeg kunne søge om at skilles fra dig?"

"Kan du ikke det, nu da jeg har fortalt dig dette? Jeg troede, at min tilståelse ville give dig ret til det."

"Å Tess, du er for barnagtig – uvidende – umoden. Jeg ved ikke, hvad du er. Du kender ikke loven, forstår intet!"

"Hvad siger du, kan du ikke blive skilt fra mig?"

"Nej på ingen måde!"

"Det troede jeg, det troede jeg," hviskede hun. "Å nu forstår jeg, hvor slet du tror, jeg er! Tro mig, tro mig, mr. Clare, det faldt mig aldrig ind, at De ikke kunne det. Jeg håbede, at De ikke ville gøre det, men jeg nærede ikke mindste tvivl om, at De kunne sende mig bort, hvis De fandt for godt og slet ikke mere holdt af mig."

"Du tog fejl," sagde han koldt.

"Å – så burde jeg have gjort det i aftes, jeg burde have gjort det! Men jeg havde ikke mod til det. Det ligner mig!"

"Mod til hvad?"

Da hun ikke svarede, tog han hendes hånd.

"Hvad havde du i sinde at gøre?" spurgte han.

"At tage livet af mig."

"Hvornår?"

Hun vred sig under hans spørgsmål.

"I går aftes," svarede hun.

"Men Gud bevare os! Hvordan?" spurgte han strengt.

"Jeg skal gerne sige det, hvis du ikke vil blive vred på mig for det," sagde hun. "Det var med rebet, som var om kassen. Men jeg kunne ikke, da det kom til stykket. Jeg var bange for, at det kunne sætte en plet på dit navn."

Denne uventede tilståelse, som han havde aftvunget hende, gjorde et ubeskriveligt indtryk på ham. Men han holdt hende

endnu i hånden, og idet han lod sit blik glide fra hendes ansigt ned mod jorden, sagde han:

"Hør nu, hvad jeg vil sige dig. Hvis du ikke vil synke endnu dybere i min agtelse, må du love mig aldrig at ville prøve på noget sådant!"

"Det kan jeg godt love. Jeg indså selv, hvor galt det var!"

"Galt! Jeg er fuldstændig forfærdet alene ved tanken om det."

"Min angst," sagde hun undskyldende og så på ham med sine troskyldige øjne, "det var kun for din skyld, jeg tænkte på det, for at gøre dig fri uden den skandale, der følger med en skilsmisse, da jeg troede du ville søge om den. Det ville aldrig være faldet mig ind at gøre det for min egen skyld. Men at gøre det med egen hånd, er, når alt kommer til alt, for godt for mig. Det er dig, min krænkede husbond, der burde give mig dødsstødet. Jeg tror, jeg ville elske dig endnu højere, hvis det var muligt, at du kunne få dig selv til at gøre det, eftersom der ikke findes nogen anden måde, du kan blive løst fra mig på. Jeg føler, at jeg aldeles intet er værd og kun er dig i vejen."

"Å, lad os være fri!"

"Nå ja, siden du ikke vil have det, skal jeg lade være. Dit ønske er mig en lov."

Han vidste, at det var sandhed. Siden sidste nats fortvivlelse var hendes kraft brudt, og der var ikke grund til frygt for gentagelse af denne ubesindighed.

Tess gav sig igen i færd med morgenbordet, og de satte sig begge på samme side, så at deres øjne ikke mødtes. Det var i begyndelsen noget underligt at høre og se hinanden spise og drikke, men det kunne ikke undgås, og desuden spiste ingen af dem ret meget. Da de var færdige, rejste han sig, og efter at

have sagt hende, hvad tid hun kunne vente ham hjem til middag, gik han hen til møllerens; han skulle jo sætte sig ind i den bedrift, det var jo den eneste grund til, at han var kommet her.

Da han var gået, stillede Tess sig hen ved vinduet og så ham gå hen over den store stenbro, derpå vandrede han tværs over jernbanen og forsvandt. Uden et suk gav hun sig til at tage af bordet og gøre værelset i orden.

Snart efter kom husmandskonen. Hendes nærværelse var i begyndelsen Tess pinlig, men senere blev det hende en lindring. Da klokken var blevet halv ét, overlod hun hende arbejdet i køkkenet og gik ind i stuen for at vente på, at Angels skikkelse igen skulle komme til syne på den anden side af broen.

Omtrent klokken ét viste han sig. Hendes ansigt blev blussende rødt, skønt han var henved en kilometer borte endnu. Hun løb ud i køkkenet for at maden kunne være rettet an, når han kom. Han gik først op på det værelse, hvor de den foregående dag havde vasket deres hænder sammen, og da han trådte ind i dagligstuen, tog hun lågene af fadene.

"Hvor du er præcis," sagde han.

"Ja, jeg så dig komme over broen," sagde hun.

Under måltidet drejede samtalen sig om, kvad han havde fået udrettet om formiddagen ovre på møllen; han var bange for, at den måde, de dér behandlede kornet på, ikke ville give ham synderligt begreb om de nutidige forbedringer, og det gammeldags maskineri så ud til at have været i gang, lige siden møllen malede for munkene i det kloster, der nu lå hen som en bunke murbrokker.

En times tid efter middag forlod han atter huset og kom hjem, da det blev mørkt. Aftenen gik med at se papirerne igennem. Hun var bange for, at hun forstyrrede ham, og da konen var gået hjem, trak hun sig tilbage til køkkenet, hvor hun i over en time gik og puslede rundt.

Pludselig stod Clare i døren.

"Du skal ikke gå og slide herude!" sagde han, "du er ingen tjenestepige. Du er min kone."

Hun så ikke op, men det lyste lidt op i hendes bedrøvede ansigt.

"Tør jeg virkelig betragte mig som din kone?" mumlede hun med sørgmodigt tonefald. "Du mener vel kun, at jeg er din kone af navn. Ja, ja – mere forlanger jeg heller ikke!"

"Jamen, du er jo min kone, og som sådan må du betragte dig. Hvad mener du egentlig?"

"Det ved jeg ikke," svarede hun hastigt, medens tårerne kom hende i øjnene. "Jeg mente – at – at – jeg havde båret mig så galt ad ... Jeg har jo for lang tid siden sagt dig, at jeg ikke var god nok til dig, at jeg ikke ville være din kone – men du *ville* jo uafviseligt gifte dig med mig!"

Her brød hun ud i en hulken og vendte sig bort fra ham. Dette ville vistnok have besejret mangen mand, men på Clare gjorde hendes sorg ikke så mægtig en virkning. Længst inde under denne tilsyneladende bløde og kærlige natur lå et bundfald af stenhård logik, skjult som en metaåre i blødt ler. Det havde standset ham på vejen til kirken, nu hindrede det ham i at åbne sin favn for stakkels Tess. Desuden var der mere lys end varme ved selve hans følelser for det andet køn: når han mistede troen, slukkedes hans kærlighed, heri var han modsat

mange følelsesfulde sjæle, der vedbliver at elske med lidenskab, selv om de tvinges til at foragte genstanden for deres kærlighed. Han ventede, til hendes gråd stilnede af.

"Halvdelen af kvinderne her i landet kunne ønske, de var lige så gode som du!" brød han ud i sin bitterhed mod kvinder i almindelighed. "Her er ikke tale om hæderlighed, men om et princip!"

Han talte om slige ting, bevæget som han var af den vredens storm, der rejses hos mennesker af hans slags, når de føler sig skuffede og bedragne i deres gode tro. Ganske vist var der endnu i hans sjæl en understrøm af velvilje, som en mere verdenserfaren kvinde end stakkels Tess måske kunne have udnyttet, men hun tænkte ikke på noget sådant, hun syntes, hun var den uværdigste skabning på Jorden og vovede knapt at åbne munden. Det var en ren ynk at se, hvor højt hun elskede ham, hidsig som hun var, tålte hun alting af ham, hun søgte ikke sit eget og harmedes ikke, hvad han end sagde eller gjorde.

Denne aften, nat og morgen gik hen aldeles som de andre. Kun en eneste gang vovede den før så frimodige og fortrolige Tess at nærme sig Angel. Det var, da han tredje gang efter et måltid gik bort for at se, hvad de tog sig for på møllen. Han var gået fra bordet, sagde "Farvel"; hun svarede med samme ord, idet hun bøjede let sig hen imod ham, som ville hun kysse ham, men han lod, som om han ikke så det, vendte sig hastigt bort og sagde:

"Jeg skal komme hjem i rette tid."

Tess fo'r sammen, som om han havde slået hende. Ofte nok i forrige tider havde han søgt disse læber imod hendes vilje; ofte nok havde han sagt, at hendes kys smagte af mælk og honning,

at han levede af dem, og andre slige tåbeligheder, men nu brød han sig ikke om dem. Han lagde dog mærke til, at hun fo'r sammen, og sagde ganske mildt:

"Du forstår vel, at jeg må tænke mig om, inden jeg tager nogen bestemmelse. Vi er jo nødt til at blive sammen her en lille tid for at undgå den skandale, en øjeblikkelig skilsmisse ville vække. Men du kan vel indse, at det kun er for formens skyld."

"Ja," svarede Tess i en åndsfraværende tone.

Han gik ud, men stod på vejen til møllen et øjeblik stille og ønskede, han havde været venlig imod hende, fortrød, at han ikke havde kysset hende for sidste gang, da hun rakte ham sin mund for lidt siden.

Således gled dagen hen i dump fortvivlelse, de levede ganske vist under samme tag, men der var en kløft imellem dem, som ingen af dem søgte at komme over. Det var tydeligt for hende, at han dag og nat gik og overvejede, hvilken handlemåde han skulle vælge. Hun var lamslået af forfærdelse ved at opdage, hvor bestemt han var under sin tilsyneladende blødhed. Hun ventede eller håbede ikke mere, at han skulle tilgive hende. Mere end én gang tænkte hun på at gå sin vej, medens han var på møllen, men så frygtede hun, at denne fremgangsmåde måske kunne blive ham til skam og ærgrelse.

Imidlertid gik Clare stadig og tænkte, så at han var ved at blive syg af det. Stadig lød det i hans øren:

"Hvad skal her gøres? Hvad er her at gøre?"

Han gentog en dag disse ord halvhøjt for sig selv, og de nåede tilfældigvis hende. Hun brød da den tavshed, hun indtil denne time havde iagttaget med hensyn til fremtiden.

"Du vil vel ikke leve sammen med mig ret længe, vel, Angel?" spurgte hun, idet hendes mundvige sænkedes og gav hendes ansigt et ynkværdigt udtryk af håbløs sorg.

"Jeg kan ikke blive hos dig," svarede han, "uden at foragte mig selv, og hvad værre er, uden måske at komme til at foragte dig også. Jeg mener, at et samliv, som dette almindeligvis forstås, er umuligt mellem os to. Hvad jeg nu end føler med hensyn til dig, foragte dig, det gør jeg ikke. Og siden vi nu er begyndt at tale om dette, så lad mig hellere tale ud, for at du til fulde kan forstå de vanskeligheder, jeg er stedt i. Hvor kan vi leve sammen, så længe denne mand er til? … Det spørger jeg dig om. Tænk ikke på mig eller på dig, på mine eller på dine følelser. Dér ligger vanskeligheden ikke, den ligger et ganske andet sted. Husk, at fortiden kan komme til at hvile som en brøde på andre, der er aldeles uskyldige. Tænk på fremtiden, på de børn, vi måske kunne få, tænk, hvad der ville hænde, hvis det rygtedes, hvad der var sket dig, og det kan umuligt holdes aldeles skjult for altid. Hvor forfærdeligt ville det ikke være, om stakkels små skabninger, der var vort kød og blod, skulle lide for det, du havde forbrudt. Kan du bede mig blive hos dig, når du tager dette i betragtning? Og tror du ikke, vi hellere bør tåle, hvad vi nu lider, end styrte os ud i ny elendigheder?"

Hendes nedslagne øjne forblev fæstede på jorden.

"Jeg siger jo heller ikke, du skal blive hos mig! Jeg beder dig ikke om det, men jeg har ikke tænkt på fremtiden."

Og netop, fordi Tess ikke havde tænkt på fremtiden og på det, den kunne bringe, kunne hun ikke modstå hans bevisførelse.

I tre dage havde de levet som fremmede under samme tag. Angels kærlighed var næsten alt for overjordisk, og hans

indbildningskraft overordentlig mægtig. Og på den slags mennesker virker fraværelse ofte meget stærkere end den elskede genstands nærhed, for hos dem iklædes den da en skønhed, som den slet ikke ejer i virkeligheden.

Hun mærkede, at hun nu intet indtryk gjorde på ham. Det var sandt, når han sagde, at hun for ham var blevet en helt anden kvinde end den, han engang længtes så stærkt imod.

"Jeg har tænkt over det, du sagde mig," bemærkede hun, medens hun med pegefingeren sad og tegnede figurer på dugen, den anden hånd, som bar den betydningsløse vielsesring, holdt hun trykket mod panden. "Du har så aldeles ret, og det må være, som du siger. Du må gå fra mig."

"Men hvad vil du så gøre?"

"Jeg kan jo tage hjem."

Det var ikke faldet ham ind.

"Er du vis på det?" spurgte han.

"Ganske vis! Vi bør skilles, og det er bedst at få det overstået snarest muligt. Du har en gang sagt mig, at jeg var i stand til at vinde en mands kærlighed mod hans bedre vidende. Hvis jeg blev her hos dig, kunne jeg måske få dig til at gøre noget, som du en skønne dag bitterligt ville fortryde, og den sorg, dette ville volde mig, tror jeg ikke, jeg kunne bære."

"Og vil du da ikke sørge over at tage hjem nu?"

"Jeg vil bort fra dig, jeg vil hjem."

"Så skal det blive således."

Hun så ikke på ham, men hun fo'r sammen ved lyden af hans stemme:

"Jeg frygtede for, at dette ville komme," mumlede hun med et underligt tomt blik, "og jeg klager heller ikke, Angel. Jeg – jeg –

det er vel bedst således. Det, du før sagde, har fuldt ud overbevist mig. Og selv om ingen andre mennesker nogensinde fik noget at vide, kunne det jo ske, at du selv en gang i tiden, når du blev vred på mig, kom til at sige ord, som vore børn hørte! Og det, der nu kun piner mig, ville da knuse og dræbe mig. Jeg – jeg vil bort i morgen den dag!"

"Heller ikke jeg vil blive her længere. Skønt jeg ikke ville gøre det første skridt, mener jeg dog, det er tilrådeligt at skilles – i det mindste foreløbig, til jeg selv får lidt mere klarhed over vort forhold. Så skal du høre fra mig."

Tess listede sig til at se på sin mand. Han var bleg og hans læber skælvede, men atter ræddedes hun ved den urokkelighed, hun læste i øjnene på det blide væsen, der var hendes ægteviede husbond. Hun så, at han ejede kraft og vilje til at døde sit kød og sejre i ånden.

Han havde måske lagt mærke til udtrykket i hendes blik, for han lagde forklarende til:

"Jeg tænker venligere på folk, når jeg er borte fra dem, måske rystes vi sammen en skønne dag – af træthed … Man har jo set så galt før."

Den dag, han begyndte at pakke sine sager sammen, gjorde hun det samme. Begge to vidste de, at de næste morgen måske skulle skilles for livet, til trods for de formildende ord, der var udvekslet imellem dem. De vidste jo, at de begge to veg tilbage for enhver skilsmisse, for enhver beslutning, der havde noget afgørende ved sig.

Han vidste og hun vidste, at den fortryllelse, de havde udøvet på hinanden gensidigt, i de første dage vel sagtens ville virke som en nagende pine, som tiden alene kunne lindre, de vidste

også, at der længere hen ville fremkomme vægtige grunde imod deres samliv, derfor ville fornuften nok sørge, når den ikke var under indflydelse af den elskedes nærværelse.

Og desuden, når to mennesker skilles, når de har forladt det tag, der skærmede dem begge, vokser der stille og lydløst mangt og meget op imellem dem og fylder den samme plads, uforudsete hindringer rejser sig imod muligheden af et gensyn, og gamle planer skrives i glemmebogen.

37

Midnat kom og svandt ubemærket, for i Froom-dalen var der intet, der særlig betegnede denne nattens time.

Ikke ret længe efter, at klokken var blevet et, knirkede det let i trappetrinene på det gamle d'Urberville'ske herresæde. Tess, der sov på første sal, vågnede ved lyden, hun så døren til sit værelse langsomt åbnes, og i månestriben på gulvet så hun sin mands skikkelse glide frem med sagte, forsigtige fjed; han var i skjorteærmer, og hendes første, afsindige glæde svandt pludselig bort, da hun opdagede, at hans øjne stirrede fremad med et sælsomt tomt blik.

Da han var kommet midt i kammeret, stod han stille og mumlede hen for sig med et ubeskrivelig vemodigt tonefald:

"Død, død, død –"

Clare plejede at gå i søvne, når han om dagen havde været i særlig heftig sindsbevægelse, som f. eks. den dag, manden havde været uforskammet mod Tess. Nu så hun, at hans sorg havde haft samme virkning som harmen dengang. Hendes tillid til ham var så dybt rodfæstet i hendes væsen, at hun slet ikke blev bange. Hvis han var kommet ind med en pistol i hånden, ville hun ikke have tvivlet om, at han havde hendes bedste for øje.

Clare kom helt hen til hende og bøjede sig over hende.

"Død, død, død!" gentog han hviskende.

Og så fæstede han blikket på hende med samme usigelige fortvivlelse, han slog armene om hende, svøbte hende i lagenet som i et ligskrud og rykkede hende op til sig. Derpå løftede han

hende op fra lejet, forsigtigt og ærbødigt, som var hun en kær afdød og bar hende hen imod døren, idet han mumlede:

"Min egen stakkels Tess! Min sødeste, lille Tess! Min elskede! Så god, så yndig, så trofast og kærlig!"

Alle disse kæleord, som hun aldrig mere hørte, når han var vågen, lagde sig som balsam på hendes blødende hjerte, der hungrede og tørstede efter kærlighed. Havde hun kunnet redde sit usle liv ved det, kunne hun i dette øjeblik dog ikke have rørt sig – hun lå aldeles ubevægelig, vovede næppe at ånde og kunne ikke begribe, hvad han havde i sinde med hende.

Således nåede de ud på trappeafsatsen.

"Min hustru er død – død – død!" sagde han.

Han standsede og støttede sig mod rækværket, over hvilket hendes fødder nu hang. Ville han kaste hende ned på forstuens flisegulv? Selvopholdelsesdriften var næsten lammet hos hende, og tanken om, at han måske havde i sinde at rejse fra hende næste morgen fik hende til at se på dette øjeblik, hvor hun lå ved hans bryst, som noget frydefuldt, skønt hun godt indså, at hun var truet af fare i søvngængerens arme.

Blot de kunne falde ned og slå sig ihjel på stedet begge to. Det var det bedste, der kunne ske hende, hun havde vist ikke noget højere ønske!

Men han slap hende ikke, han bøjede sig over hende og kyssede hende, kyssede de læber, han nu forsmåede om dagen. Så slyngede han armene fastere om hende og steg ned ad trappen med hende, de gamle trin knirkede uden at vække ham, og de nåede sikkert ned i stueetagen; her slap han hende med den ene hånd for at åbne udgangsdøren – derefter vandrede han ud og stødte sin fod mod dørtrinnet; heller ikke

dette mærkede han, skønt han gik på hosesokker. Videre gik det ud i marken ad floden til, der løb i ganske kort afstand fra gården.

Hun havde endnu ikke gættet, hvad han ville, hvis han ellers havde nogen bestemt plan, og hun greb sig i at tænke på dette, som om hun var en ganske uvedkommende person. Så let havde det været for hende helt at give sig ham i vold, at hun følte glæde ved tanken om, at han kunne betragte hende som sin ejendom, som han havde hals- og håndsret over.

Medens morgendagens skilsmisse som en truende rædsel hang hende over hovedet, var det hende en ubeskrivelig trøst at føle, han nu, i søvne, betragtede hende som sin hustru, som sin egen Tess, den, han ikke kastede vrag på, selv om han tog sig ret til at gøre hende fortræd. Ak, nu forstod hun, hvad han drømte om, det måtte være om den søndagmorgen, da han bar dem alle fire over bækken, alle de unge piger, der elskede ham lige så højt som hun, hvis det var muligt, hvilken mulighed Clare ikke havde villet indrømme.

Clare gik ikke med hende over broen, men bar hende hen til møllen og stod omsider stille lige ved vandet, der stille gled gennem de flade enge, slyngede sig i bugter, hist og her dannende små og store øer og holme; på det sted, hvor de nu stod, var floden både bred og dyb, der lå en lille bro, men vinterregnen havde revet rækværket bort, så at kun de to smalle planker var tilbage et par tommer over det mørke, hastigt rindende vand, det var en overgang, som kunne gøre et roligt hoved svimmel, og Tess havde flere gange fra deres vinduer lagt mærke til, at de unge knøse gik over den vaklende bro for at gøre sig til af deres behændighed.

Måske havde Angel lagt mærke til det samme, i alt fald satte han nu foden på planken og begyndte at gå ud. Ville han monstro drukne hende? Det var jo muligt. Stedet var øde og ensomt, og floden både bred og dyb nok til det. Han måtte også gerne drukne hende, det var da meget bedre end i morgen at skulle skilles fra ham og ikke se ham mere, leve hver for sig et langt liv!

Den hastige strøm ilede afsted under dem; månens ansigt dirrede og rystede på de små iltre bølger, der førte små og store skumflokke afsted. Kunne de dog nu begge to falde i vandet; deres arme var så tæt sammenslyngede, at de ikke kunne reddes, de ville vandre næsten smertefrit ind i den anden verden, og ingen ville kunne dadle hende eller ham, fordi de havde giftet sig med hinanden! Deres sidste halve time ville da have været idel kærlighed; hvorimod han, hvis han vågnede, igen ville se strengt på hende, og denne time ville være som en halvglemt drøm!

Hun fik lyst til at gøre en bevægelse, som kunne styrte dem i den våde grav, men hun turde ikke give efter for denne indskydelse. At hun ingen pris satte på sit eget liv, det havde hun til overflod bevist, men havde hun nogen ret til at sætte hans liv på spil. Imidlertid nåede han den anden bred i sikkerhed, stadig med hende fast trykket mod sit bryst.

Her kom de til en plantage og et gærde, som i fordums dage begrænsede abbediets jord. På dette sted stod han atter stille; krøb over gærdet, tog hende atter op og bar hende ind i ruinerne af den gamle klosterkirke, bar hende op, hvor koret før havde været. Oppe mod den nordre mur stod en gammel sarkofag uden låg, i den lagde han hende forsigtigt ned. Da han

så for anden gang havde kysset hende på munden, åndede han dybt, som om en tung sten var væltet fra hans hjerte, derefter lagde han sig på jorden ved siden af kisten og faldt øjeblikkelig i en dyb søvn, udmattet og træt, som han var.

Tess satte sig overende. Skønt natten var mild og tør af en nat i januar at være, kunne kulden alligevel blive farlig nok for Angel, som han lå dér halvt påklædt på den bare jord. Hvis hun lod ham sove videre, ville han sandsynligvis ikke vågne mere, men fryse ihjel, for hans søvn var så fast, at den allerede havde en foruroligende lighed med døden. Men hvor turde hun vække ham og fortælle ham, hvad han havde taget sig for, han ville naturligvis blive krænket og harmfuld over, at han havde båret sig så tåbeligt ad med hende. Alligevel tog hun mod til sig, hun rørte ved hans arm, men hun fik ham ikke vågen, nu indså hun, at her måtte gøres noget, for hun begyndte at ryste, lagenet var utilstrækkeligt til at holde kulden ude, indtil nu havde hun været ufølsom for alle ydre indvirkninger, men siden hun ikke mere hvilede i Angels arme, var hendes lyksalighedstilstand forbi.

Med ét faldt det hende ind, at hun burde prøve overtalelse, og så hviskede hun ham i øret med så megen fasthed, som hun i dette øjeblik kunne opdrive:

"Lad os gå lidt, min egen," og samtidig tog hun igen fat i hans arm. Til hendes usigelige lettelse adlød han uden modstræben, hendes ord havde øjensynlig sat ham tilbage i hans drøm, der nu fortsattes i en ny form: han troede, hun var stået op af graven som en ånd, der førte ham til Himlen. Således vandrede de afsted bort fra ruinerne langs markskellet, til de nåede stenbroen, der gik over floden lige ved gården. Tess var

barfodet, og stenene skar hende til blods, hvorimod Angels uldne sokker beskyttede ham, så at han intet led.

Snart var de igen hjemme. Hun bragte ham til ro på den sofa, hvor han plejede at ligge, dækkede ham godt til, tændte op i kaminen, for at der ikke skulle være fugtigt i stuen. Hun troede eller rettere sagt håbede, at den støj, hun gjorde, skulle vække ham, men han var så udmattet, så træt på sjæl og legeme, at han ikke gjorde en bevægelse, efter at hun havde fået ham til at lægge sig.

Næste morgen så Tess ved første øjekast, at han ikke anede, hvad der var foregået om natten, eller at han i det mindste ikke vidste, at hun havde været med i hans søvngængeri, skønt han vel sagtens måtte have opdaget, at han ikke havde ligget stille i sin seng fra aften til morgen.

I dagens blege lys havde han atter betragtet sin beslutning. Nu var han hverken vred eller ophidset; han *ville* skilles fra hende, det stod urokkelig fast.

Ved morgenmaden og medens de gik og samlede resten af deres sager sammen, så han så træt ud, at Tess var lige ved at fortælle ham om nattens hændelser, men tanken om, at det måske kunne ærgre ham, bedrøve ham, såre ham, at han i søvne havde vist hende en ømhed, hans fornuft måtte misbillige, afholdt hende fra at tale. Hun tænkte, at han måske havde en vag erindring om sine natlige dårskaber, og at han ikke gad omtale dem af frygt for, at hun kunne tage anledning af det til at bede ham ikke rejse bort.

Han havde bestilt en vogn i den nærmeste by, og den kom ganske rigtigt. Hun så her begyndelsen til slutningen, i det mindste foreløbig, for nattens hændelser havde bragt en

mulighed om forening en gang i fremtiden til at dæmre i hendes sjæl som et svagt håb.

Tøjet blev læsset på vognen, og de gjorde sig klar til at tage af sted, medens mølleren og rengøringskonen udtrykte deres forundring over, at de så hastigt ville bort fra Wellbridge, hvorpå Clare forklarede dem, at møllens drift ikke var, hvad han havde troet, hvilket var ganske overensstemmende med sandheden. Forresten var der intet i deres holdning, som røbede den virkelige årsag til deres hastige bortrejse, eller at de ikke nu tog hen at besøge venner og slægtninge.

Deres vej faldt forbi Talbothays mejeri, som de hin eftermiddag var kørte bort fra så fulde af højtidelig lyksalighed, og da Clare ønskede at afgøre sine forretninger med Crick, kunne Tess dårligt undgå at hilse på fruen, hvis hun ikke ville vække formodninger om, at der var noget galt på færde mellem hende og Angel.

For at gøre besøget så lidt iøjnefaldende som muligt, stod de af ved leddet på hovedlandevejen og kom spadserende ned til mejeriet. Nu var pilekrattet skåret af, og over stubbene kunne de se det sted, hvor Angel bad hende blive sin kone, derhenne i il venstre i indelukket var det, hun havde lyttet til hans harpetoner, og helt omme bag ved stalden, ude i engen, var det, han første gang havde kysset hende. Sommerens guld var nu visket bort, al ting var gråt, alle farver var afblegede, markens rigdom borte, floden kold, luften klam.

Forpagteren fik øje på dem og kom dem i møde med det muntre, lidt poliske udtryk, han mente måtte passe til lejligheden. Så kom mrs. Crick også til syne tillige med flere af deres gamle bekendte, men hverken Retty eller Marian viste sig.

Tess bar tappert alle lykønskninger og velvillige småvittigheder, og ingen kunne se, at de traf hendes blødende hjerte som giftige pile; hun og Clare var jo enige om, at deres forhold skulle forblive en hemmelighed. Og nu måtte Tess atter høre beretningen om Rettys og Marians fortvivlelse, skønt hun meget hellere ville have været fri. Retty var taget hjem til sin fader, og Marian havde forladt Talbothays og søgte plads andet steds. Forresten var Cricks meget bange for, at det ville tage en bedrøvelig ende med begge pigerne.

For at lede sine tanker fra al denne elendighed vandrede stakkels lille Tess hen for at tage afsked med sine yndlingskøer, som hun alle sammen klappede, og da Angel her stod ved siden af hende, som var de inderligt forenede, var der noget så sørgeligt over dem begge, de stod hinanden så nær, at hans arm berørte hendes, de sagde "vi", når de talte med mejerifolkene, og dog var de så frygtelig langt fra hinanden, som lå hele Jorden imellem dem. Der var sagtens et anstrøg af stivhed over dem, noget vist kejtet eller forlegent i deres væsen, noget, der ikke lignede nygiftes naturlige blyhed, for de var næppe ude af gården, før mrs. Crick sagde til sin mand:

"Hendes øjne havde da en sær, unaturlig glans, og så stod de lige op og ned som et par voksbilleder, og snakkede løs, som om de talte i søvne! Syntes du ikke det samme? Nå, Tess har nu alle dage været lidt underlig, og nu er hun kanske blevet lidt stolt, fordi hun er gift med en *fin* herre!"

De steg igen op i vognen og kørte til Weatherbury og til Stagfoot Lane, siden til Nuzzlebury, hvor Clare betalte vognen, så hvilede de sig en smule og lejede ved Blackmoor-dalens

begyndelse et nyt køretøj og en fremmed kusk, der ikke vidste, de var mand og kone.

Da de havde kørt et langt stykke med ham, lod Angel vognen holde på en korsvej og sagde til Tess, at hvis hun stadig ønskede at komme hjem til sin moder, var det her, han ville sige farvel til hende. Og da han ikke mente, dette kunne ske i kuskens nærværelse, bad han hende gå et lille stykke hen ad vejen; hun nikkede. Angel bad manden vente et øjeblik, og så slog de ind på en sidevej, der var kantet med høje hække.

"Lad os nu ikke misforstå hinanden," sagde han mildt. "Der er ingen vrede os imellem, skønt der er noget, jeg ikke kan tåle at tænke på nu. Jeg skal prøve at finde mig i det, men dertil kræves tid. Og jeg skal lade dig høre fra mig, så såre jeg er kommet overens med mig selv. Hvis jeg kan, hvis det er tænkeligt, muligt, da skal jeg komme tilbage til dig. Men indtil da er det bedst, du ikke prøver at komme til mig!"

Denne udtalelse lød i Tess' øren som en dødsdom. Hun forstod, hvad han mente om hende, han kunne kun betragte hende som en, der grusomt havde skuffet og bedraget ham. Men mon hun egentlig fortjente al denne strenghed? Dog kunne hun ikke her give sig til at afhandle dette. Hun gentog kun hans ord:

"Indtil da er det bedst, du ikke prøver på at komme til mig!"

"Ja, det er det bedste!"

"Må jeg skrive til dig?"

"Å ja, hvis du er syg eller trænger til noget. Jeg håber ikke, det må ske, men at det bliver mig, der skriver først."

"Jeg skal i et og alt være dig hørig og lydig, Angel, fordi du bedst ved, hvad straf jeg fortjener – men – men lad den ikke

blive hårdere, end jeg kan udholde!"

Mere blev der ikke talt om den sag.

Havde Tess været verdensklog, var hun faldet hen i krampegråd her på den ensomme markvej, og så ville han måske, til trods for sin vanvittige overlegenhed, ikke have kunnet modstå hende. Men hendes ydmyge tålsomhed ryddede vejen for hans frygtelige stolthed, og hun var selv hans bedste talsmand. Hendes underkastelse, dér måske var et særkende fra d'Urbervillernes efterkommere, hindrede hende fra at røre ved de strenge, der kunne have givet klang til fordel for hende og hendes inderlige kærlighed.

Nu talte de kun om, hvorledes den nærmeste fremtid skulle ordnes. Han rakte hende en pakke med en ret betydelig pengesum, som han havde modtaget fra sin bankier. Diamanterne, der efter testamentet tilhørte Tess, så længe hun levede, rådede han hende til at lade ham henlægge i en bank, og det havde hun intet at indvende imod.

Derefter gik de sammen hen til vognen; han hjalp hende op, betalte kusken og gav denne besked om at sætte hende af, hvor hun ville. Angel tog nu sin egen vadsæk og sin paraply, bød hende farvel, og således skiltes de.

Langsomt krøb vognen op ad bakken, og Clare så efter den med et uklart håb om, at Tess muligvis ville række hovedet ud af et vindue blot et øjeblik. Det faldt hende imidlertid ikke med en tanke ind, for hun lå halvt bevidstløs med hovedet støttet op mod det ene hjørne. Og således svandt hun ham af syne, medens han i sit hjertes bitre kvide gentog de fortvivlede ord:

"Gud er ej i sin Himmel – alt er ondt her på Jorden!"

Da Tess var på den anden side af bakkekammen, vendte han sig og gik sin vej: han vidste ikke, at han endnu elskede hende.

38

Da Tess kom ind i Blackmoor-dalen og genså sin fødeegn, vågnede hun lidt efter lidt op af sin sløvhedstilstand, og hendes første tanke var: Hvorledes skal jeg kunne vise mig for mine forældre.

Hun nåede bommen ved indgangen til landsbyen. Den blev lukket op af en fremmed mand, ikke af den gamle, som hun kendte fra sin barndom. Han var sagtens kommet andet steds hen ved årsskiftet. Det var nogen tid siden, hun havde hørt fra sit hjem, så hun spurgte bommanden, hvad nyt der var i Marlott.

"Å, intet videre, lille jomfru! Alting er ved det gamle her. Nogle gamle folk er borte. John Durbeyfields ældste datter er for nylig blevet gift med en fin herre, en, der var så fornem, at ingen af familien var god nok til at være med ved brylluppet, sagtens har brudgommen ikke fået nys om, at Durbeyfield er så overmåde adelig og har familieskeletter i bunker et steds under nogle meget gamle kirker og i sine egne hvælvinger. Desværre har han hverken gods eller guld mere, men han højtideligholdt nu alligevel sin datters bryllup, gjorde sir John, som vi nu kalder ham, og han indbød os alle sammen til et lille gilde i kroen, hvor fruen forlystede os med rigtig pæne sange, til klokken var over elleve."

Tess rystede over hele legemet ved denne meddelelse. Nu var det hende ligefrem umuligt at komme anstigende i vogn gennem landsbyen med tøj og kuffert. Hun bad bommanden om lov til at lade sit rejsetøj stå hos ham, og da han intet havde

at indvende imod dette, sendte hun køretøjet bort og gik ad en lille gyde hen til forældrenes hus.

Ved synet af det fædrene tag standsede hun. Kunne hun virkelig træde over dén dørtærskel? Dér sad hendes familie og troede, at hun var vel forvaret mange mile borte, gift og lykkelig med en velhavende mand, medens hun fortvivlet og forladt kom listende hen til det gamle hjem. Hun havde nu ikke det, hun kunne hælde sit hoved til.

Hun nåede ikke huset uden at blive opdaget. Lige ved havegærdet mødte hun en af sine barndomsveninder, og efter nogle ligegyldige spørgsmål sagde den unge pige, uden at lægge mærke til Tess' nedtrykte mine:

"Men hvor i al verden har du din fine mand, Tess?"

Tess forklarede hastigt, at han havde været nødt til at gøre en forretningsrejse, og uden at indlade sig videre med skolekammeraten åbnede hun lågen og ilede op mod huset, hvor hun hørte moderen synge i vilden sky. Snart efter fik hun øje på mrs. Durbeyfield, der stod i døren og vred et vådt lagen, men uden at få øje på Tess vendte hun sig om og gik igen ind i køkkenet, hvor vaskebaljen stod på sin gamle plads. Moderen opdagede den unge pige, just som hun skulle jage hænderne ned i sæbeluden.

"Hvad er dette, Tess, mit barn? … Jeg troede, du var gift og hjemfaren og denne gang for ramme alvor! … Vi sendte den tønde æblemost …"

"Ja, moder, det er jeg også."

"Men ikke endnu?"

"Jo, jeg er gift!"

"Gift! Hvor er da din mand?"

"Han er rejst bort!"

"Rejst bort! Hvornår stod da brylluppet? Den dag, du sagde?"

"Ja, i tirsdags, moder."

"Og i dag har vi lørdag, og han er allerede på rejse?"

"Ja, han er rejst."

"Hvad er nu det for snak? Gid pokker havde de mænd, du får, det er nogle nette fyre!"

"Moder!"

Tess gik hen til Joan Durbeyfield, lagde sine arme om hendes hals og sit trætte hoved ind til moderens bryst, så brast hun i gråd.

"Jeg ved ikke, hvordan jeg skal få det sagt, moder. Du forbød mig at tale om det, du skrev, jeg skulle tie stille. Men jeg måtte sige ham det alt sammen, jeg kunne ikke lade være – og så rejste han fra mig!"

"Å Gud i Himlen! Å, hvor du dog er en lille tosse, min pige!" fo'r det ud af mrs. Durbeyfield, der i sin bestyrtelse overstænkede både sig selv og datteren med sæbevand. "Jeg er dog et elendigt menneske, at jeg skulle leve og se sådant noget ske, men du er også for tåbeligt et barn!"

Tess rystede af krampagtig hulken. Hun havde i så mange dage behersket sin sorg og kvalt sin bedrøvelse, nu brød den løs med uimodståelig magt.

"Ja, ja, det ved jeg – jeg ved det godt!" stønnede hun, medens de bitre tårer strømmede hende ned over ansigtet. "Men – men, moder, jeg kunne ikke tie stille. Han var så god, så god, jeg syntes, det var så slet at narre ham. Hvis – hvis det kunne gøres om igen, ville jeg handle, som jeg har handlet, en gang til! Jeg kunne ikke, jeg turde ikke forsynde mig så hårdt imod ham."

"Men du forsyndede dig dog imod ham, da du giftede dig med ham."

"Ja, ja. Og derfor er jeg nu så grænseløs fortvivlet. Men jeg troede jo, han kunne blive mig kvit, hvis han ikke ville tilgive mig. Og – å Gud i Himlen! hvis du bare kunne ane, hvor højt jeg elsker ham, hvor lykkelig jeg var over ham, og hvor jeg pintes af min store kærlighed og så den frygtelige angst for at bære mig galt ad ved at gifte mig med ham."

Tess kunne ikke tale, hendes stemme kvaltes i hulken og grand, hun segnede næsten bevidstløs om på en stol.

"Nå, ja, gjort gerning står ikke til at ændre. Men det er mig ubegribeligt, hvorfor børn, jeg har sat i verden, skal være dummere end andre menneskers og plapre den slags ting ud i stedet for at tie stille, når han dog ikke kunne have opdaget noget!"

Her blev mrs. Durbeyfield så bevæget, at hun græd over sin egen elendighed.

"Hvad din fader vil sige, det aner jeg ikke!" vedblev hun, "for han har siddet hver evige eneste dag både hos Rollivers og i *Den rene Dråbe* og snakket op ad vægge og ned ad stolper om det bryllup og om, at hans familie nu igen skulle komme til hæder og rigtig værdighed; det sølle skrog – jo, du er rigtignok den rette til at lave roderi og vrøvl, det ved Vorherre!"

Som for at sætte kronen på værket, viste sir John sig netop i dette øjeblik.

Han kom forresten ikke ind straks, og mrs. Durbeyfield erklærede, at hun selv ville meddele sin mand den sørgelige nyhed. Efter det første udbrud af sorg og skuffelse, begyndte Tess' moder nu at betragte datterens ulykke, som hun havde

betragtet hendes forhold til Alec: hun tog det hele som noget uafvendeligt, noget, der var i lighed med regnvejr om søndagen eller en mislykket kartoffelhøst. Hun kunne jo intet gøre, hverken for eller imod den slags tilskikkelser.

Tess gik ovenpå og så, at sengen havde skiftet plads; i hendes gamle seng lå nu to yngre børn, det så ud, som om hun ikke mere kunne være der.

Som hun sad dér hensunket i sørgelige tanker, kunne hun høre faderen komme ind i stuen nedenunder. Han bar en levende høne i hånden – nu gik han til fods og afsatte sine varer; den anden hest havde de måttet sælge. Hønen havde han slæbt om med fra morgenstunden, den betød, at han arbejdede i sit ansigts sved for det daglige brød, skønt den havde ligget under bordet i krostuen med sammenbundne ben den største del af dagen.

"Vi var just ved at tale om," bemærkede sir John, da han var kommet ind, og så begyndte han på at berette en alenlang ordveksling angående præsternes titulatur, som i anledning af Tess' giftermål var opstået i Rollivers hyggelige stue. Så spurgte han, om der var kommet brev fra datteren.

Mrs. Durbeyfield meddelte ham, at der ikke var brev, men at Tess selv til al ulykke var kommet anstigende, og da han endelig havde forstået, hvordan sagerne stod, henfaldt han i en sær muggen sløvhedstilstand, der ikke var usædvanlig hos ham, en tilstand, der var meget mægtigere end Rollivers varers oplivende kraft. Dog ængstedes hans finfølelse især ved tanken om, hvad "folk" nu ville sige til dette.

"At sådant noget skulle hænde netop en mand som mig," mumlede sir John. "Hvad gavner det mig, at jeg har skeletter og

adelige ben i bunker og oven i købet i mine egne gravhvælvinger, virkelige adelsben! Jeg gider min sandten ikke tænke på, hvad disse fyre hos Rollivers vil sige om mig og min familie. Jo, jo, der bliver en puffen og en fnisen og en riven vittigheder af over en lav sko. Nej, Joan, dette er drøjheder, jeg kan ikke bære det – jeg gør en ende på det hele på mig selv og titel og al ting, hele stadsen! … Men hun kan jo magelig tvinge ham til at beholde sig – ikke?"

"Naturligvis! Men det tænker hun sandelig mindst af alt på, kender jeg hende ret!"

"Tror du nu også, hun er rigtig ordentligt gift – eller er det som første gang?"

Stakkels lille Tess, der hørte hvert ord, kunne ikke udholde det længere, hun kunne ikke bære den tanke, at de her, her i hendes fædrehjem, kunne drage hendes udsagn i tvivl! Og hvis hendes fader kunne tale således, hvad måtte fremmede da ikke sige? Ak, hun kunne ikke blive i Marlott, det indså hun nu. Derfor bestemte hun sig til at drage andetsteds hen snarest muligt, og da hun efter nogle dages forløb fik et kort brev fra Clare, der meddelte hende, at han var rejst op i Nordengland for at søge en forpagtning, benyttede hun denne efterretning som påskud til snarlig afrejse fra hjemmet i Marlott. For end yderligere at skærme sin mand for mistanke om, at han ikke skulle have været god imod hende, tog hun halvdelen af den sum, Angel ved afskeden havde givet hende og forærede den til moderen, idet hun lod denne forstå, at hun godt havde råd til en så betydelig gave.

Derefter sagde hun, at hun skulle mødes med sin mand, og efter hendes bortrejse var der livlighed i den Durbeyfield'ske

husholdning; sir John og familien levede højt af Tess' rige gave, medens baronessen både sagde og troede, at den lille uenighed mellem det unge par hurtigt var bilagt, da hendes svigersøn elskede Tess så højt, at de slet ikke kunne undvære hinanden.

39

Netop tre uger efter brylluppet vandrede Angel Clare ned ad bakken hen imod faderens velkendte præstegård. Han syntes selv, han var en genganger. Lyden af hans egne fodtrin pinte og plagede ham. Hans livsførelse i disse uger havde været ubeskrivelig opløst og vankelmodig, nu gik han omkring i en underlig ligegyldighedstilstand og bildte sig ind, at han betragtede sig selv og sin skæbne, som om den egentlig ikke kom ham ved.

På sine rejser rundt i landets forskellige egne havde han i en lille by lagt mærke til nogle store røde og blå plakater, der anbefalede Brasilien som et forjættet land for agerbrugere. Her kunne store strækninger frugtbart land fås for spotpris.

Brasilien tilsmilede ham som noget nyt. Dér kunne Tess måske komme til ham, og dér i det nye land behøvede de vel ikke at bøje sig for skik og vedtægt, som i Europa kunne lægge vanskeligheder i vejen for deres samliv. Kort sagt, han følte sig betaget af Brasilien, især da det netop var på denne årstid, man skulle rejse derhen. Med dette mål for øje havde han styret sine skridt ad Emminster til for at underrette sine forældre om den ny retning, hans planer havde taget, og for på bedste måde at forklare dem, hvorfor han kom uden sin unge hustru, for sandheden var han fast bestemt på at skjule.

Da han nåede døren, skinnede fuldmånen ned på ham, aldeles som nymånen havde skinnet hin nat, da han på sine arme bar Tess ind på munkenes begravelsesplads, men nu var hans ansigt meget smallere end da. Clare havde ikke i forvejen

underrettet sine forældre om dette besøg, som derfor også var nær ved at sætte præstegården på den anden ende.

De gamle sad i dagligstuen, men ingen af brødrene var hjemme. Angel trådte ind og lukkede stille døren efter sig.

"Men hvor har du din hustru, kære Angel?" udbrød moderen. "Hvor du kommer uventet!"

"Hun er hos sin moder på et kort besøg. Jeg kommer hjem, fordi jeg har besluttet at tage til Brasilien nu med det allerførste."

"Til Brasilien! Men, kære søn dér er de jo alle sammen romersk-katolske?"

"Ja, det er de nok. Det havde jeg ikke tænkt på."

Selv det pinefulde i, at Angel ville nedsætte sig i et sådant land, bragte ikke mrs. Clares forbavselse til tavshed, hun måtte tale om Angels giftermål.

"Vi fik din kortfattede skrivelse for en tre ugers tid siden," bemærkede hun, "og vi sendte dig da din gudmoders brudegave, som du ved. Det var jo bedst og rigtigst, at ingen af os var til stede, især da du ville føre din brud hjem fra mejeriet og ikke fra hendes faders hus, hvor det så måtte være. Vi ville kun have været til ulejlighed – det mente dine brødre også. Nu, da det er ovre, især hvis du er glad ved hende, og hun passer for den stilling, du valgte, i stedet for at blive en Herrens tjener, nu klager vi ikke, kære Angel, men jeg kan ikke lade være at ønske, jeg havde set hende og kendte lidt til hende. Vi har ikke sendt jer nogen gave, men jeg håber, du forstår, vi har handlet således efter bedste skøn – vi ville jo gerne vide, hvad hun kunne lide at få af os. Hverken din fader eller jeg huser i vor sjæl nogen bitterhed imod jer; men vi ville forbeholde os personligt at vise

din brud vore venlige følelser. Og nu kommer du alene. Det er underligt! Hvad er der sket?"

Han svarede, at det hele tiden havde været hans tanke ikke at forestille hende for sine forældre lige straks, at han altid havde villet komme alene straks efter brylluppet.

"Til dig kan jeg godt sige det, kære moder, at det var min agt, hun ikke skulle vise sig under dette tag, før hun kunne gøre os alle ære ved at optræde som en dame. Men så kom disse Brasilien-tanker over mig. Hvis jeg tager bort, er det utilrådeligt, at hun straks rejser med mig. Hun bliver i sit hjem, til jeg kommer tilbage."

"Får jeg hende da at se, inden du rejser?"

Det var han bange for, ikke kunne lade sig gøre. Han mente, han kunne komme hjem igen om et års tid, hvis han straks tog afsted, og så skulle han og hun sammen tage afsted, når han for anden gang og for længere tid sagde farvel til England.

Lidt aftensmad blev nu bragt ind, medens Clare for sin moder og fader udviklede sine fremtidsplaner.

Moderen var stadig skuffet; sønnens begejstrede udtalelser om Tess, sidste gang han var hjemme, havde vakt den gamle kones sympati i så høj grad, at hun mente, der dog kunne komme noget godt fra Nazaret, dvs. en yndig kvinde fra et mejeri. Hendes øjne hang ved sønnen, medens han spiste.

"Kunne du ikke sige mig, hvordan hun er? Jeg er så vis på, at hun er smuk."

"Ja, det er hævet over enhver tvivl!" brød han ud så hastigt, at hun ikke mærkede det bitre i hans tonefald.

"Og hun er god og ren, det er ligeledes hævet over enhver tvivl?"

"Selvfølgelig – hun er god og ren."

"Jeg synes, jeg kan se hende. Du sagde sidst, at hun havde en smuk figur, et sødt, ungt ansigt med røde læber, mørke øjenvipper og bryn, en umådelig tyk, brun fletning og store sortviolet-gråagtige øjne."

"Ja, således er hun, moder."

"Og når hun har ført et stille og ensformigt liv derude på landet, har hun vel sagtens aldrig set andre unge mænd, før hun så dig?"

"Nej – ikke ret mange."

"Du er altså hendes første kærlighed?"

"Naturligvis."

"Ja, ja, der gives dårligere hustruer end disse uskyldige, rosenmundede, friske landsbypiger. Jeg kunne måske have ønsket – nå – men siden min søn skal og vil være landmand, er det sagtens godt, hans livsledsagerinde er vant til at føre et friluftsliv."

Faderen spurgte mindre, men da de skulle læse i Biblen, som de plejede hver aften, bemærkede den gamle mand til mrs. Clare:

"I anledning af Angels giftermål og hans nærværelse under dette vort tag, vil jeg læse det en og tredivte af Ordsprogene, hvor en dydig hustru prises." Da læsningen var forbi, sagde moderen til Angel:

"Jeg måtte hele tiden tænke på, hvor godt disse hellige ord passede på den brud, du har valgt. Du ser her, at den arbejdsomme kvinde er fuldkomnest; "hendes børn skal kalde hende velsignet, hendes husbond skal prise hende. Mange døtre har fulgt dydens vej – men hun overgår dem alle." Ak ja,

Angel, gid jeg havde hende her. Når hun er ren og god og dydig, er hun mere end fin nok for os!"

Clare var ved at kvæles. Nu kunne han ikke udholde det længere; hans øjne fyldtes med tårer, der brændte ham som smeltet bly. Hastigt bød han godnat ti1 disse sanddru og ligefremme sjæle, som han elskede så højt, og som hverken kendte kødet eller djævlen i deres eget hjerte, det var noget ubestemt, underligt noget, der ikke hørte dem til. Han gik op på sit kammer.

Moderen fulgte efter ham og bankede på døren. Clare lukkede hende op og så hende stå dér med ængsteligt spørgende øjne.

"Angel, der er noget i vejen, siden du vil bort så snart. Jeg synes, du er så underlig."

"Ja lidt, det har du ret i, moder "

"Er der noget galt fat med hende? Ak, min søn, mit barn jeg ved, jeg føler, der er noget galt fat med jer. Er I blevet uenige?"

"Nej, vi er ikke uenige," sagde han. "Men der har være lidt i vejen imellem os."

"Angel, er hun en ung kvinde, hvis livsførelse er ulastelig?"

Mrs. Clares moderfølelse ledte hende til at røre netop ved det sårbare sted; hun havde læst i sin søns forpinte ansigt.

"Hun er pletfri," svarede han, og han følte, han ville have svaret det samme, selv om Helvedes ild skulle have opslugt ham i den samme stund.

"Så må du ikke tage dig det andet nær. En pletfri landsbypige er renere end de fleste unge kvinder. Selv om hun nu og da kan komme til at støde din finfølelse, er jeg vis på, at samlivet med dig meget snart vil have en velgørende indvirkning på hende."

Denne en blind højmodigheds blodige ironi gjorde det klart for Angel, at han ved sit ubesindige giftermål havde ødelagt sin stilling i samfundet, hvilket ikke før var faldet ham ind. Ganske vist brød han sig for sin egen skyld kun meget lidt om samfundet, men for sine forældres, for sine brødres skyld havde han alligevel ønsket, at denne stilling skulle være nogenlunde agtværdig. Nu sad han og stirrede ind i lyset, og den overbevisning påtrængte sig ham, at dets flamme tilhviskede ham, hvor utåleligt det var at skinne på en nar og hans forfejlede tilværelse i stedet for at lyse over fornuftige mennesker.

Da han var blevet noget roligere, harmedes han og tænkte med vrede på sin stakkels hustru, der var skyld i, at han måtte lyve for sine forældre. Han sad og talte til hende, som om hun her kunne høre ham, og med ét lød hendes blide, indsmigrende stemme i hans øren, han hørte hendes rørende, klagende bøn om tilgivelse, hendes fløjlsbløde læber berørte hans pande, og han kunne mærke varmen af hendes åndepust.

Den selvsamme nat lå Tess vågen og tænkte på sin mands store godhed. Men over dem hang en skygge mørkere end nogen af dem, Clare kunne se, nemlig skyggen af hans egen begrænsning. For til trods for alle hans forestillinger om frihed og uafhængighed, var han endnu en slave af skik og vedtægt. Ingen profet havde sagt ham, og han var ikke profet nok til selv at finde ud af, at denne hans lille kone netop fortjente den lovprisning, Biblen gav den dydige hustru, for hun ejede netop den lovpriste kvindes afsky for synd, og hun skulle dømmes, ikke efter sin gerning, men efter sit virkelige værd.

I betragtning af alt det, Tess ikke var, overså han, hvad hun var, og glemte, at der er mere glæde over én synder, der omvender sig, end over ni og halvfemsindstyve retfærdige, der ikke har forladelse behov.

40

Ved morgenmaden var Brasilien atter på tapetet, og alle gjorde sig umage for at se håbefuldt på hans rejseplan. Så gik han ud i den lille by, hvor han skulle besørge flere småting og få sine penge ud af stedets bank. På vejen hjemad traf han Mercy Chant ved kirken, ud fra hvis mure hun syntes at komme frem hver gang, Angel var dér i nærheden.

Hun havde hørt, at han snart skulle forlade England, og hun gjorde den bemærkning, at dette vistnok var en udmærket god plan.

"Ja, den kan såmænd falde meget godt ud," svarede han. "Men, kære Mercy, det er dog, som om man klippede sin tilværelses tråd over, man kunne måske lige så gerne gå i kloster, det var sagtens bedre."

"I kloster! Å, Angel Clare, hvor kan De tale således?"

"Er der noget ondt i det?"

"Ja, naturligvis, slemme menneske, glemmer De, at De så måtte blive munk, selvfølgelig katolsk først. "

"Og katolicisme er synd, fordømmelse, det er, hvad De mener, Mercy?"

"Ja jeg er glad og stolt over at være protestant," lød hendes svar i en streng tone.

I dette øjeblik var det Angel, som fo'r der en djævel i ham. Han gik helt hen til Mercy og hviskede de græsseligste, mest vantro ord i ørene på hende, hvorpå han lo himmelhøjt ad hendes forfærdede miner og vidtopspilede øjne, men han holdt op, da han så et inderlig bedrøvet udtryk i det kønne, lyse ansigt.

"Kære Mercy," sagde han. "De må ikke være vred på mig, jeg tror, jeg er ved at miste min smule forstand."

Det samme troede hun, og således endte deres samtale.

Han gik hjem efter at have henlagt Tess' diamanter i banken til bedre tider. Desuden gav han ordre til, at 600 kroner skulle udbetales til hans hustru, når hun forlangte det, og han sendte et par linjer til Blackmoor-dalen for at meddele hende dette; han mente, denne sum tilligemed den, han allerede havde givet hende, måtte være nok foreløbig, især da hun ellers kunne henvende sig til hans fader.

Han mente, det var bedst, han ikke gav de gamle præstefolk hendes adresse, og da disse ikke anede, hvad der virkelig var foregået mellem de unge folk, gjorde de ingen spørgsmål angående hendes opholdssted. Samme dag forlod han sit hjem, for han mente, at hvad der skulle gøres, skulle gøres snart.

Endnu ét skulle besørges, inden han tog bort: lejen af huset i Wellbridge skulle betales, og nøglen til de to værelser, hvor han og hun havde tilbragt de få dage sammen, skulle afleveres til ejeren. Desuden havde han efterladt nogle af deres sager under det tag, hvor hans livs største sorg havde ramt ham, en sorg, der sikkert ville kaste skygge over hele hans liv. Og dog, det var vidunderligt, da han igen lukkede døren op og trådte over tærsklen, var det mindet om deres lyksalige ankomst, der slog ham i møde, mindet om den glæde, han følte ved at være hende nær, ved at skulle bo alene her sammen med den, han elskede, ved at sidde hos hende og tale med hende, medens ilden flammede lystigt i kaminen.

Ejeren og hans kone var i marken, da han kom, og Clare var alene i huset i nogen tid. Med et hjerte, der svulmede af følelser,

han ikke havde ventet, vandrede han op til hendes sovekammer, der aldrig var blevet hans. Sengen var glat og pænt redt, som da hun hin formiddag forlod huset med ham. Misteltenen hang dér, hvor han havde sat den fast, men dens blade og bær var visne og sammenskrumpede. Angel tog den og kastede den ind i kaminen.

Og som han nu stod dér i dybe tanker, faldt det ham ind for allerførste gang, at hans handlemåde her måske hverken havde været klog eller ædelmodig. Men var han da ikke blevet grusomt ført bag lyset? Overvældet af alle disse modstridende stemninger og følelser sank han ned ved sengen og brast i gråd.

"Å, Tess, havde du sagt mig dette tidligere, ville jeg have tilgivet dig," mumlede han.

Nu hørte han trin nedenunder og gik hen til trappeafsatsen. Dér stod en kvindelig skikkelse, som vendte hovedet, og nu så han Izz Huetts blege ansigt og sorte øjne.

"Mr. Clare," sagde hun, "jeg kom herhen for at besøge Dem og fruen og spørge, hvordan De havde det begge to."

Her stod en pige, hvis hemmelighed han kendte, men som ikke kendte hans, en hæderlig pige, som elskede ham, en, der ville have været lige så god, *næsten* lige så god i alle måder som Tess.

"Jeg er her alene," svarede han, "vi bor her ikke mere." Og da han havde forklaret hende, hvorfor han var her, spurgte han: "Hvad vej går De hjem til Talbothays?"

"Jeg har intet hjem mere på Talbothays," sagde hun.

"Hvorledes det?"

Izz slog øjnene ned.

"Der var så tomt og så sørgeligt, derfor tog jeg bort. Nu har jeg en plads her i nærheden."

Hun pegede ad den kant, hvor Angel selv skulle hen.

"Nå, skal De afsted straks. Så kan De godt køre med mig et stykke."

Hendes kinder blev mørkere i farven.

"Mange tak, mr. Clare."

Lidt efter kom ejeren hjem, og Angels forretninger var snart tilendebragte, så rejste han sig, og Izz tog plads ved siden af ham i giggen.

"Nu tager jeg bort fra England, Izz," sagde han, da de havde kørt lidt. "Jeg rejser til Brasilien."

"Og hvad siger mrs. Clare til sådan en lang rejse?" spurgte Izz.

"Hun skal ikke med straks – jeg tænker, hun kommer derover om et års tid eller to. Jeg tager ud for at undersøge forholdene, for at se, hvorledes tingene skal gribes an derude."

De kørte et langt stykke østpå; Izz sagde intet.

"Hvordan har de andre det?" spurgte han. "Hvordan går det Retty?"

"Hun er blevet både mager og hulkindet, man skulle næsten tro, hun ikke kunne leve længe. Ingen vil nogen sinde mere blive forelsket i hende," sagde Izz.

"Og Marian da?"

Izz sænkede stemmen.

"Marian drikker."

"Herregud!"

"Jo, forpagteren siger, at han må skille sig af med hende."

"Og du?"

"Jeg drikker ikke og er heller ikke syg. Men – det er dårligt bevendt med min syngen om morgenen nu."

"Hvorfor dog det? Kan De huske, hvor pænt De plejede at synge Deres yndlingsviser ved morgenmalkningen?"

"Ak ja. Det var straks, da De var kommet. Ikke, da De havde været der nogen tid."

"Hvorfor hørte det da op?"

I stedet for svar så hun ham et øjeblik ind i ansigtet med de sorte øjne, der lynede.

"Izz – ja jeg forstår Dem," sagde han venligt og faldt i tanker. "Sæt nu, at jeg havde spurgt Dem, om De ville være min kone?"

"I så tilfælde havde jeg sagt: Ja, og De havde fået en kone, som elskede Dem."

"Er det vist?"

"Ja, af mit inderste hjerte," hviskede hun. "Men Herregud, er det da aldrig gået op for Dem før nu?"

Noget efter kom de til en landsby, hvor der drejede en sidevej af.

"Her skal jeg ned ad, her i nærheden bor jeg," sagde Izz pludseligt, hun havde ikke sagt et ord siden sin tilståelse.

Clare standsede hesten. Han var rasende på skæbnen, han var bitter imod samfundet, der havde trængt ham op i en krog, hvorfra han ikke så nogen lovlig udvej. Hvorfor skulle han ikke hævne sig på samfundet ved selv at ordne sine huslige sager for fremtiden, i stedet for at kysse vedtægtens ris i ensomhed.

"Jeg tager alene til Brasilien, Izz," sagde han. "Jeg har skilt mig fra min kone af rent personlige grunde. Jeg kommer måske aldrig til at leve sammen med hende igen. Vil De tage med mig i stedet for hende?"

"Ønsker De virkelig, at jeg skal følge med Dem?"

"Ja, det gør jeg. Jeg er blevet så mishandlet, at jeg nok kunne ønske lidt trøst. Og De elsker mig da i det mindste uegennyttigt."

"Ja – jeg vil tage med Dem," sagde Izz efter et ophold.

"Vil De – men De forstår jo nok, hvad det betyder, Izz?"

"Det betyder, at jeg er hos Dem den tid, De bliver derovre – det er alt, hvad jeg forlanger."

"Men læg mærke til, at De nu ikke kan stole på mig i moralsk henseende. Og jeg må sige Dem, at fra et civiliseret standpunkt handler De urigtigt – det vil sige efter europæisk vedtægt."

"Det bryder jeg mig ikke om; det gør ingen kvinde, når hun er bragt til fortvivlelse og der ingen anden udvej er."

"Lad så være med at stå af, men bliv siddende."

Han kørte forbi sidevejen og videre en halv mils vej uden at vise noget tegn på bevægelse.

"De elsker mig – elsker mig højt, Izz?" spurgte han pludselig.

"Ja, det gør jeg – jeg har jo sagt Dem det. Jeg elskede Dem al den tid, vi var sammen på mejeriet."

"Mere end Tess?"

Hun rystede på hovedet.

"Nej," mumlede hun, "ikke mere end Tess."

"Hvorfor ikke?"

"Fordi ingen kunne elske Dem mere, end Tess gjorde! … Hun var rede til at give sit liv hen for Dem. Jeg kunne ikke gøre mere."

Clare tav. Hans hjerte strømmede over ved disse ligefremme ord, som han så pludseligt og uventet fik at høre. Der var noget, der ligesom snørede hans hals sammen, og i hans øren lød

ordene: "Hun var rede til at give sit liv hen for Dem. Jeg kunne ikke gøre mere!"

"Glem nu ikke, hvad vi har talt om," sagde han pludselig og drejede hesten. "Jeg ved ikke, hvad det er for noget snak, jeg har sagt til Dem. Nu skal jeg køre Dem tilbage dertil, hvor sidevejen drejer af."

"Er det takken for min ærlighed imod Dem? O – jeg kan ikke holde det ud – jeg holder det ikke ud!"

Izz Huett brød ud i voldsom gråd og slog sig for panden, da hun så, hvad hun havde gjort.

"Fortryder De den lille retfærdighedshandling imod en fraværende ven? Å, Izz, ødelæg den ikke ved at angre den."

Lidt efter lidt blev hun roligere.

"Nå, ja. Måske vidste jeg heller ikke, hvad jeg før sagde, da jeg gik ind på Deres forslag. Jeg ønskede noget – men det er umuligt."

"Fordi jeg allerede har en kone, som elsker mig."

"Ja, ja, det har De."

De kom til sidevejen, som de en halv time før var kørt forbi, og hun steg af.

"Glem nu min øjeblikkelige letfærdighed," sagde, han, "det var ubetænksomt og uoverlagt."

"Glemme dette? Aldrig – aldrig! O, for mig var det ikke letfærdighed."

Han følte, hvor meget han fortjente den bebrejdelse, der lå i dette fortvivlelsens udbrud, og i usigelig sorg sprang han ned og greb hendes hånd.

"Men lad os dog i det mindste skilles som venner. De aner ikke alt det, jeg har gået igennem."

Hun var en virkelig god pige og blandede ingen bitterhed i deres afsked.

"Jeg tilgiver Dem," sagde hun.

"Hør nu, Izz," sagde han alvorligt, da de stod ved siden af hinanden. "Jeg beder Dem sige Marian, når De ser hende, at hun skal være skikkelig og ikke give efter for en dårlig vane. Lov mig det, og sig Retty, at der er andre mænd til i verden end mig, og at hun for min skyld skal være fornuftig og god – husk ordene – fornuftig og god for min skyld. Jeg sender dem denne hilsen som en døende, for jeg får dem aldrig mere at se. Og De, Izzy, De har med Deres ærlige ord om min kone frelst mig fra dårskab og forræderi. Kvinder kan være slette, men de er ikke så slette som mændene i den henseende. Alene af den grund kan jeg aldrig glemme Dem. Vedbliv altid at være den gode, oprigtige pige, som De hidtil har været, og tænk på mig ikke som en uværdig tilbeder, men som en trofast ven. Lov mig det."

Hun lovede ham det alvorligt.

"Gud velsigne Dem og være med Dem, farvel!"

Han kørte videre; men ikke så snart var Izz drejet om ad vejen og havde tabt Clare af syne, før hun kastede sig ned på grøftekanten i et anfald af fortvivlet sorg, og det var med et underlig fortrukket ansigt, hun om aftenen sent kom hjem til sin moders hytte. Der var aldrig nogen, der fik at vide, hvorledes Izz havde tilbragt de mørke timer, der lå imellem hendes afsked med Angel Clare og hendes ankomst til hjemmet.

Efter at Clare havde sagt farvel til pigen, sad han med skælvende læber, pint af bitre tanker, men det var ikke Izz, han sørgede over. Der manglede kun et hårsbred i, at han den aften

var drejet af fra vejen til stationen og var kørt tværs gennem højdedraget i den sydlige del af Wessex til Tess' hjem.

Det var hverken foragt for hendes karakter eller de følelser, der sandsynligvis fyldte hendes hjerte, som afholdt ham fra det. Nej, det var en følelse af, at uagtet hendes kærlighed var blevet bekræftet af Izz, var forholdene dog derfor ikke blevet forandrede. Hvis han havde haft ret straks, havde han også ret nu. Den beslutning, der havde ledet ham til at vælge denne fremgangsmåde, drev ham videre på den vej, han var slået ind på. Han kunne jo også snart komme hjem til hende igen.

Om aftenen kørte han med toget til London, og fem dage senere trykkede han sine brødres hænder til farvel, da han gik om bord.

41

Fra disse begivenheder, der indtraf i vinterens hjerte, går vi nu fremad til en oktoberdag, mere end otte måneder efter, at Clare havde forladt Tess.

Vi træffer hende i meget forandrede forhold; i stedet for en brud med kufferter og pakker, som andre bar, ser vi nu en ensom kvinde med en kurv og en bylt, som hun selv slæber på ligesom i tidligere tid, da hun ikke var brud; i stedet for de rigelige midler, som hendes husbond antog, han havde forsynet hende med for at skaffe hende en behagelig tilværelse under denne prøvelsestid, er hun kun i besiddelse af en næsten tom pung.

Efter at hun igen havde forladt sit hjem i Marlott, tilbragte hun foråret og sommeren som mejeripige i nærheden af Port Bredy, lige så langt fra hendes fødested som fra Talbothays. Hun foretrak det frem for at leve af hans penge. I åndelig henseende stod hun fuldstændig stille, en tilstand, der snarere blev næret end modarbejdet ved hendes ensformige beskæftigelse. Hendes tanker var på det andet mejeri, i en anden tid, hvor hun havde truffet den ømme tilbeder, ham, der i det øjeblik, da hun greb efter ham for at holde ham fast som sin egen, var svundet bort som et drømmesyn.

Mejeriarbejdet varede kun, indtil mælken begyndte at tage af, for hun havde ikke fået nogen fast plads som på Talbothays, men var kun midlertidigt ansat. Men nu, da høsten skulle til at begynde, behøvede hun kun at gå fra engene op på markerne for at finde fuldt op af arbejde, og det varede, indtil høsten var forbi.

Af de 400 kroner, hun havde tilbage, havde hun kun brugt ganske lidt. Men der kom nu en uheldig tid med fugtigt vejr, hvor hun var nødt til at bruge af sine guldstykker. Hun kunne ikke bringe det over sit hjerte at skille sig af med dem.

Angel havde lagt dem i hendes hånd, lige så nye og blanke, som han havde fået dem af sin bankier til hende; hans berøring havde gjort dem til en slags helligdomme, og at give dem ud var ligesom at skille sig af med hellige minder. Men hun var nødt til det, og det ene efter det andet forlod hendes hænder.

Hun havde været nødt til at sende sin moder sin adresse fra tid til anden, men hun havde skjult for hende, hvorledes hendes forhold var. Da hun næsten ikke havde flere penge, fik hun et brev fra moderen, hvori denne meddelte hende, at de var i en forfærdelig forlegenhed. Efterårsregnen var gået gennem stråtaget, som trængte til en fuldstændig fornyelse, men det kunne ikke lade sig gøre, da der aldrig var blevet betalt for det tag, de sidst fik lagt. De trængte også til nyt sparreværk og til et nyt loft ovenpå, hvilket i forbindelse med den gamle regning ville løbe op til en sum af 300 kr. Da hendes mand var velstående og nu formodentlig var kommet hjem, kunne hun vel nok sende dem de penge?

Tess havde 600 kr. stående hos Angels bankier; da forholdene var så fortvivlede, lod hun dem hæve, og så snart hun havde modtaget dem, sendte hun moderen de 300, denne ønskede. For en del af resten måtte hun købe vintertøj, så at der kun blev en ringe sum tilbage til hele den barske tid, der nu kom. Da det sidste guldstykke var givet ud, huskede hun på, at Angel havde sagt, at hvis hun trængte til noget, skulle hun henvende sig til hans fader.

Men jo mere Tess tænkte på at gøre det, jo vanskeligere blev det hende at bekvemme sig til det. Den samme ømfindtlighed, stolthed, falske skamfølelse, eller hvad man nu vil kalde det, som havde gjort, at hun over for sine egne holdt Clares stadige fraværelse skjult, forhindrede hende nu også i at tilstå for hans familie, at hun var i trang, efter at have modtaget en så rigelig sum af ham. De foragtede hende formodentlig allerede; hvor meget mere ville de da ikke foragte hende, når hun nu kom som tiggerske.

Hun antog, at hendes ulyst til at have noget at gøre med mandens familie ville tabe sig med tiden, over for hendes egen familie var det modsatte tilfældet. Da hun forlod sit hjem efter det korte besøg, troede de, hun tog bort for at træffe sammen med sin mand, og hun havde aldrig gjort noget for at rive dem ud af den tro, at hun levede under behagelige forhold, medens hun afventede hans tilbagekomst.

Hun håbede imod håbet, at denne rejse til Brasilien kun ville blive kort, at han ville komme og hente hende, eller at han ville skrive, hun skulle komme til ham; at de således i alle tilfælde kunne optræde samlet over for deres familie og verden. Ved dette håb holdt hun stadig fast. Lade sine forældre vide, at hun var en forladt kone, nødt til at leve af sine hænders arbejde, det kunne ikke falde hende ind.

Hun kom til at huske på diamanterne. Hun vidste ikke, hvor Clare havde givet dem i forvaring, og det kom jo også ud på ét, hvis det var sandt, at hun kun måtte gå med dem, men ikke sælge dem. Selv om de uimodsigeligt var hendes, ville hun finde det lavt at berige sig i kraft af en adkomst, hun egentlig slet ikke havde.

I al denne tid havde hendes mand også gået meget igennem, og nu lå han syg af feber i de sumpede egne nær ved Curitiba i Brasilien. Han tillige med de andre landmænd og arbejdere, som den brasilianske regering netop på den tid forlokkede til at tage derud, var blevet gennemblødte af tordenbyger og havde lidt meget, idet man nemlig kom med den påstand, at den mand, der var vant til at pløje og så på Englands marker og i stand til at tåle de forandringer, som hans fædrelands klima førte med sig, også kunne udholde de overraskelser, vejret beredte ham på Brasiliens sletter.

Vi vender igen tilbage til Tess. Da det sidste af hendes guldstykker var givet ud, havde hun intet middel til at forskaffe sig andre, for på den årstid var det overmåde vanskeligt at få tjeneste. Det lille mejeri, hvor hun midlertidigt havde tjent om foråret og sommeren, behøvede hende ikke længere. Høsten var forbi. Hun ville rimeligvis nok have kunnet finde husly på Talbothays, i alt fald af ren medlidenhed. Ganske vist havde hun haft det godt dér, men tage tilbage dertil, kunne hun ikke, de forandrede forhold ville have været utålelige for hende, og hendes tilbagekomst ville måske føre til, at der blev rejst bebrejdelser mod hendes forgudede mand. Hun ville ikke have kunnet udholde deres medlidenhed og deres hemmelige indbyrdes hvisken om hendes forhold. Det var denne udveksling af gisninger om hende, der på forhånd fik hende til at krympe sig.

Nu var hun på vej nord over, hvor Marian i et brev havde rådet hende til at søge arbejde. Marian havde på en eller anden måde, formodentlig af Izz Huett, hørt, at hun ikke var sammen med sin mand, og den skikkelige, nu temmelig fordrukne pige,

der antog, at Tess var i nød, havde skrevet til sin gamle veninde, at hun var oppe i denne del af landet, og hvis det var sandt, at Tess igen var nødt til at arbejde, så var her mangel på arbejdskraft.

Efterhånden som dagene aftog, forekom det Tess, at håbet om at få hendes husbonds tilgivelse svandt, og i hendes målløse omstrejfen var noget af et dyrs uoverlagte drift. Hun fjernede sig stedse mere fra sin fortid, opgav sin personlighed, tænkte for hver dag mindre på fremtiden, levede kun i det sørgelige nu. Blandt de vanskeligheder, som hendes ensomme stilling førte med sig, var den opmærksomhed, hendes udseende vakte, ikke den mindste. Hendes omgang med Clare havde givet hende en vis fornem holdning, der forhøjede hendes naturlige tiltrækning.

Så længe de klæder varede, hun havde fået til brylluppet, forårsagede disse tilfældige beundrende øjekast hende ingen ubehageligheder, men så snart hun måtte klæde sig som en markarbejderske, var der mere end en gang blevet henvendt grove ord til hende; dog var der indtil en vis novemberaften aldrig hændt hende noget, som havde gjort hende egentlig bange.

Hun ville have foretrukket den frugtbare egn i det sydvestlige England for den del af landet, hun nu havde bestemt sig til at søge, for så var hun nærmere ved sin husbonds hjem og kunne ukendt færdes dér med den følelse, at hun, hvad dag hun ville, kunne gå hen til præstegården, hvilket var hende en behagelig tanke. Men da det nu en gang var slået fast, at hun skulle til dette højere og mere tørre sletteland, vandrede hun til fods til

landsbyen Chalk-Newton, hvor hun havde i sinde at tilbringe natten.

Vejen var lang og ensformig, og da dagene tog stærkt af, blev det skumring, før hun vidste af det. Hun var kommet op på toppen af en bakke, hvorfra man kunne se vejen sænke sig i utydelige bugtninger, da hun hørte fodtrin bag ved sig, og kort efter blev hun indhentet af en mand. Han standsede ved siden af hende og sagde:

"God aften, min smukke pige," hvortil hun gav et høfligt svar. Der var endnu så meget lys på himlen, at hendes ansigt var tydeligt, skønt landskabet næsten lå i mørke. Manden vendte sig og stirrede på hende.

"Men det er jo det lille pigebarn, som var på Trantridge for nogen tid siden og som var gode venner med mr. d'Urberville. Jeg var derhenne en gang på den tid, men jeg bor ikke ad den kant."

Hun kendte ham igen og så, at det var ham, som Angel havde slået til jorden ved kroen, fordi han havde tiltalt hende uhøfligt. En rædsel fo'r igennem hende, og hun svarede ham ikke.

"Du kan lige så godt være ærlig og tilstå, at det, jeg sagde i byen, var sandt, skønt din kæreste blev så vred over det. – Du er nok temmelig dreven? Du burde egentlig, hvis det gik rigtigt til, give mig en undskyldning for det slag, han gav mig."

Tess svarede stadig ikke. Der forekom hende kun én mulighed for at undgå ham. Pludselig gav hun sig til at løbe og fo'r med vindens hast afsted uden at se sig om; hun løb langs ad vejen, indtil hun kom til et led, der førte ind i en plantage. Her sprang hun ind og standsede ikke, før hun var så langt inde i skyggen, at hun var sikker på ikke at blive opdaget.

Under træerne var det nedfaldne løv tørt, og nogle stedsegrønne buske, som voksede dér, gav læ for vinden. Hun samlede nu de visne blade sammen, til hun havde fundet en stor bunke og af dem lavet en slags rede. Ned i den krøb hun.

Den søvn, hun fik, var naturligvis urolig; det forekom hende, at hun hørte sære lyde, men hun søgte at overtale sig selv til at tro, det kun var vinden, som frembragte dem. Hun tænkte på sin mand, der nu levede i et varmt klima på den anden side af Jorden, medens hun lå her i kulde. Fandtes der i hele verden en så elendig skabning som hun, spurgte Tess sig selv, og idet hun kom til at tænke på sit forspildte liv, sagde hun: "Hvad kan det alt sammen nytte." Angel Clares hustru trykkede hånden mod sin pande og følte dens runding og hjørnerne af øjenhulerne under den bløde hud, og idet hun gjorde det, tænkte hun på, at den tid ville komme, da hun kun ville være nøgne knogler: "Gid det var så allerede nu!" sagde hun.

Midt i disse grublerier hørte hun atter en forunderlig lyd mellem grenene. Det kunne være vinden, men det var jo næsten stille. Det lød nu som raslen, nu som en art flagren, og så igen som en sagte stønnen. Hun kom imidlertid snart til klarhed over, at lyden kom fra dyr, især da hun nu hørte et legeme falde fra grenene oven over ned på jorden. Under andre omstændigheder ville hun måske være blevet bange, men i dette øjeblik frygtede hun kun for mennesker.

Endelig brød dagen frem på himlen, og da det havde været dag i nogen tid på bakkerne, lysnede det mellem skovens grene. Så såre den arbejdende verdens prosaiske og beroligende lys var blevet stærkt nok, krøb hun ud af sin bladbunke og så sig dristigt om. Og da opdagede hun, hvad der havde forstyrret

hendes nattero. Under træerne lå flere fasaner, hvis strålende fjerpragt var blodplettet. Nogle var døde, nogle rørte sig endnu lidt, vendte øjnene eller strakte benene fra sig i dødskrampe, alle vred sig i smerte undtagen de lykkelige, der allerede om natten havde udstridt.

Tess forstod øjeblikkelig, hvad her var gået for sig. Fuglene var den foregående dag af et jagtselskab drevet hen i denne krog, og de anskudte fasaner, der ikke inden tusmørket var fundet af jægerne, havde søgt herhen for at dø.

Lille Tess var fuld af medfølelse for andre væseners lidelser, og hendes første tanke var at befri de stakkels fugle fra pine og smerte; derefter tog hun den ene efter den anden og drejede barmhjertigt halsen om på dem. Så lagde hun dem ned på jorden. Jagtbetjentene ville sikkert finde dem, når de afsøgte skoven igen.

"I stakkels, uskyldige dyr! Og jeg, der troede, jeg var den usleste skabning på Guds grønne jord, mens I lå her så nær ved mig i kval og kvide," udbrød hun, medens tårerne trillede hende ned over kinderne. "Jeg lider jo ingen legemlig smerte, er rask og sund. Jeg er hverken lemlæstet eller blodig og har to flinke hænder til at arbejde for min føde."

Hun skammede sig over så rent at have tabt modet om katten, blot fordi hun led en smule under en af samfundets selvlavede love, som ikke havde noget med naturen at skaffe.

42

Nu var det imidlertid blevet højlys dag, og hun begav sig på vej, vedblev at vandre hen ad hovedlandevejen. Men i dag behøvede hun ikke at være ængstelig: hun mødte ikke en levende sjæl, og hun gik trøstigt afsted, for fuglenes tyste dødskamp mellem skovens træer havde bevist hende til overflod, at hendes egne sorger og lidelser var alt andet end uudholdelige, hvis hun kun kunne hæve sig over skik og vedtægt, men det kunne hun ikke, så længe Clare adlød dem.

Hun nåede Chalk-Newton og spiste frokost på en kro, hvor flere unge mennesker sagde hende kedsommelige og påtrængende ord angående hendes skønhed. Hun vedblev dog at holde sit hoved højt, for der var jo dog en mulighed for, at hendes mand ville tage hende til nåde. Men i så fald måtte hun passe på, at der ikke blev sat den mindste plet på hendes rygte; derfor besluttede Tess så vidt muligt at skjule sit kønne ansigt og sin gode figur, og lidt uden for kroen gik hun ind i skoven, hvor hun iførte sig sin gamle høstpigedragt, bandt et tørklæde om hovedet, som om hun havde tandpine, og klippede ubarmhjertigt de fint tegnede øjenbryn af.

"Sikken et uglebillede," sagde den næste mand, hun mødte, til sin ledsager.

Hun fik tårer i øjnene af medlidenhed med sig selv, da hun hørte det.

"Men det kan være det samme," sagde hun, "å nej, jeg bryder mig ikke om det. Jeg vil nu altid være grim, fordi Angel ikke er her, og jeg ingen har til at holde af mig. Min mand, som rejste bort, vil aldrig elske mig mere, men jeg elsker ham i al evighed,

jeg hader alle andre mænd og er glad ved, at de viser mig ringeagt."

Tess vandrede videre. Næste dag var vejret dårligt, men den vanskelighed, dette voldte hende, ænsede hun ikke. Hendes mål var at finde arbejde og husly for vinteren, og der var ingen tid at spilde. Efter de erfaringer, hun havde gjort, var hun bestemt på ikke mere at lade sig fæste for en dag ad gangen. Således gik hun videre fra gård til gård i retning af det sted, hvorfra Marian havde skrevet til hende, og hvor hun kun ville søge plads som en sidste udvej; den mand, der ejede gården, var bekendt for sin hårdhed, og det gjorde ikke opholdet dér meget fristende. Hun hørte først om lettere arbejde, og når det var håbløst, efter hårdere; hun begyndte med mejeriarbejde og pasning af fjerkræ, som hun syntes bedst om, og endte med det hårde og grove arbejde, som tiltalte hende mindst, nemlig almindeligt markarbejde.

Hen imod aften den anden dag nåede hun den uregelmæssige højslette, som, dækket med små, runde bakker, strakte sig mellem den dal, hvor hun havde set dagens lys, og den dal, hvor hun havde drømt sin kærligheds korte drøm. Her var luften tør og kold, og blæsten gjorde den lange kørevej hvid og støvet få timer efter, at regnen var hørt op. Der var få eller ingen træer, de, der kunne have vokset på gærderne, var sammen med de levende hegn ubarmhjertigt blevet hugget ned af forpagterne, der er naturlige fjender af træer, buske og krat. Hen imod syd i mange miles afstand, over højene og åsene ned ad kysten til, kunne man se en flade som af poleret stål, det var Kanalen langt borte ad Frankrig til.

Lige foran hende i en lille lavning lå en landsby. Hun havde endelig nået Flintcomb-Ash, det sted, hvor Marian boede. De hyttede altså ikke, hun stred imod – hun syntes af være fordømt til at komme dertil. Den hårde jord rundt om viste tydeligt, at det arbejde, den krævede, var af den hårdeste art, men det var på tide at høre op med at søge, og hun besluttede at blive, især da det begyndte at regne. I udkanten af landsbyen lå et hus, der vendte gavlen ud mod vejen, og før hun så sig om efter et logi, stillede hun sig i læ ved den, medens mørket begyndte at falde på.

"Hvem skulle tro, at jeg var mrs. Angel Clare," sagde hun.

Væggen varmede hendes ryg og skuldre, og hun opdagede snart, at lige inden for var husets ildsted, og varmen fra det trængte gennem murstenene. Hun varmede sine hænder mod dem og lagde også sin kind, rød og fugtig af støvregnen, mod den trøstende flade. Denne mur syntes at være den eneste ven, hun havde i verden. Hun ønskede så lidt at forlade den, at hun kunne have stået dér hele natten.

Tess kunne køre inde fra huset beboerne, der var samlet efter dagens arbejde, tale sammen, og hun opfangede også klirren af knive og gafler under aftensmåltidet. Landsbygaden var stadig tom og øde; ensomheden afbrødes endelig af en kvindes skikkelse, der nærmede sig, og skønt det var koldt, kun bar en sirtses-kjole og en stor sommerhat. Det faldt uvilkårligt Tess ind, at det måtte være Marian, og da hun kom nær nok til, at man kunne skelne hendes ansigt i skumringen, viste det sig, at det virkelig var hende. Marian var blevet sværere og rødere i ansigtet end før og var dertil dårligere klædt.

På et tidligere standpunkt af sit liv ville Tess under disse omstændigheder næppe have sat pris på at forny bekendtskabet, men hendes ensomhed var så overvældende, at hun glad besvarede Marians hilsen.

Marian var ganske hensynsfuld med sine spørgsmål, men hun syntes rørt over, at Tess stadig vedblev at være i den samme dårlige stilling som før; hun havde løseligt hørt noget om ægtefolkenes adskillelse.

"Tess – mrs. Clare – den rare mands kone! Står det virkelig så dårligt til med dig, min pige? Hvorfor er dit kønne ansigt sådan bundet ind? Har nogen slået dig? Da vel ikke ham?"

"Nej, nej! Jeg gjorde det kun for at være i fred, Marian."

Hun rev tørklædet af, da det kunne lede til sådanne formodninger.

"Men du har ingen krave på."

På mejeriet plejede Tess at gå med en lille, hvid krave.

"Jeg ved det nok, Marian."

"Har du mistet den undervejs?"

"Jeg har ikke mistet den. Sandt at sige, jeg bryder mig ikke om, hvordan jeg ser ud nu, og derfor har jeg ikke taget den på."

"Og du går ikke med din vielsesring?"

"Jo, jeg gør; men ikke så folk kan se den. Jeg har den i et bånd om halsen. Jeg vil nødig have, at folk skulle få at vide, hvem jeg er gift med, eller overhovedet at jeg er gift. Det ville synes så løjerligt, da jeg lever, som jeg nu gør."

Marian studsede lidt.

"Men du er en fin herres kone, og derfor forekommer det uretfærdigt, at du lever på denne måde."

"Å nej – det er retfærdigt, men jeg er meget ulykkelig."

"Gud forbarme sig. Han har giftet sig med dig, og du er alligevel ulykkelig!"

"Koner er undertiden ulykkelige, uden at det er deres mænds skyld – de kan selv have forvoldt deres ulykke!"

"*Du* har ikke gjort noget galt, min pige, det er jeg vis på. Og det har han heller ikke. Det må være noget andet."

"Marian, kære Marian, vil du hjælpe mig uden at komme med spørgsmål? Min mand er rejst til udlandet, og da jeg er kommet til kort med mine penge, er jeg blevet nødt til for en tid at leve af mit arbejde. Kald mig ikke mrs. Clare, men Tess, ligesom før. Kan jeg få en plads her?"

"Å jo! Her er altid plads at få, for der er så få, som holder ud at være her. Det er et slemt sultested! Korn og roer er det meste, de dyrker. Skønt jeg selv er her, gør det mig ondt, at sådan én som du er kommet hertil."

"Men du var jo lige så flink en mejeripige som jeg?"

"Ja, men det kom jeg fra, da jeg gav mig til at drikke. Nå, Herre Gud, det er min eneste glæde nu. Hvis du tager pladsen, vil du komme til at hakke roer, det er mit arbejde, men du vil vist ikke synes om det."

"Å – det får være det samme! Vil du tale min sag?"

"Du gør bedst i selv at gøre det."

"Men husk nu, Marian, hvis jeg får pladsen – så ikke et ord om *ham*. Jeg vil nødig trække hans navn med ned i snavset."

Marian, som i grunden var en god og pålidelig pige, men af et grovere stof end Tess, lovede alt, hvad hun forlangte.

"Der skal betales løn ud i aften," sagde hun, "og hvis du vil gå med mig, kan du få det afgjort straks. Det gør mig så ondt, at du ikke er lykkelig, Men jeg kan tænke, det er, fordi han er

borte. Hvis han var her, kunne du ikke være ulykkelig, selv om han ingen penge gav dig – ja, selv om han behandlede dig som en hund."

"Det har du ret i."

De fulgtes ad hen til forpagterboligen, som næsten var storslået i retning af uhygge. Der var ikke et træ at se, der var på denne årstid ikke et grønt græsstrå, intet andet end brakmarker og roer over alt.

Tess ventede uden for døren, indtil arbejderne havde fået deres løn, hvorpå Marian fulgte hende ind. Det så ud, som om forpagteren ikke var hjemme; men hans kone, der tog sig af sagerne den aften, havde ikke noget imod at antage Tess på den betingelse, at hun gik ind på at blive der til skiftedagen i april. Det var sjældent, at der tilbød sig kvindelige arbejdere nu, og da de var billigere, var det fordelagtigt at antage dem til de arbejder, som fruentimmere kunne udføre lige så godt som mandfolk.

Da Tess havde undertegnet kontrakten, havde hun kun at se sig om efter et logi, og hun kom til at bo i det hus, hvor hun havde stået og varmet sig ved gavlmuren. Det var en ynkelig tilværelse, hun således havde sikret sig, men den skaffede hende dog i alle tilfælde et tag over hovedet den vinter.

Samme aften skrev hun til sine forældre for at underrette dem om sin ny adresse for det tilfælde, at der skulle komme brev fra hendes mand til Marlott. Men hun fortalte dem ikke, hvor elendig hendes tilstand var; de ville måske have givet ham skylden for det.

43

Det var ingen overdrivelse, når Marian betegnede Flintcomb-Ash som et sultested. Det eneste fede dér på stedet var Marian selv, og hun var indført. Der gives tre forskellige arter af landsbyer; der er for det første den landsby, som ejeren sørger for, dernæst den landsby, der sørger for sig selv, og endelig den, der hverken sørger for sig selv eller sørges for af ejeren – Flintcomb-Ash hørte til den tredje slags.

Tess tog trøstigt fat på arbejdet. Tålmodighed, denne blanding af sjælelig styrke og legemlig frygtsomhed, udgjorde nu en ikke ringe part af mrs. Angels karakter, og den stod hende bi.

På den vidtstrakte, trøstesløse roemark, hvor de arbejdede, kom ingen i nærheden af dem, og deres bevægelser havde stadig samme ensformige regelmæssighed; de var indhyllet i uldne halstørklæder, havde brune sækkelærreds ærmeforklæder, som var bundet bagpå, for at deres kjoler ikke skulle flagre ud, deres skørter var korte, så at man så de høje støvler, der gik op over anklerne, og de bar gule fåreskindshandsker med kraver.

De arbejdede time efter time uden at skænke deres ydre en tanke og uden at anstille betragtninger over det retfærdige eller uretfærdige i deres lod. Om eftermiddagen begyndte det igen at regne, og Marian sagde, at de ikke behøvede at arbejde mere. Men hvis de ikke arbejdede, fik de ingen betaling, derfor blev de ved. Denne mark lå så højt, at regnen ikke faldt nedad, men kom flyvende vandret med den hylende vind og stak dem som nåle, til de var gennemblødte. Tess havde endnu aldrig set den

slags vejr. Der er forskellige grader, og i daglig tale kalder man en lille smule fugtighed at være gennemblødt. Men at stå roligt og arbejde i marken og føle, hvorledes regnen trænger igennem, først på benene og skuldrene, så på hofterne og hovedet, dernæst på ryggen, foran, på siderne, og dog blive ved at arbejde, indtil den grålige belysning aftager og antyder, at solen er gået ned, udfordrer en ikke ringe grad af standhaftighed, ja tapperhed.

Dog følte de ikke væden så meget, som man skulle have troet. De var begge unge, og de talte om den tid, da de havde levet og elsket på Talbothays mejeri i den lykkelige, grønne dal, hvor sommeren havde udøst sine milde gaver over dem alle. Tess ville egentlig ikke have talt med Marian om ham, der i alt fald efter loven var hendes mand, men den uimodståelige tillokkelse, som var ved dette emne, gjorde, at hun ikke kunne lade være at svare på Marians spørgsmål. Og skønt deres våde hattebånd piskede dem i ansigtet, og de våde klæder slog dem ind om benene, levede de denne eftermiddag i minderne om det grønne, solbeskinnede, vidunderlige Talbothays.

"Når det er klart i vejret, kan du herfra se en bakke, som kun ligger et par mil fra Froom Valley," sagde Marian.

"Nej – virkelig!" sagde Tess, hun syntes, det gav stedet en ny tiltrækning.

De samme to magter var her som over alt i virksomhed, den medfødte nydelsestrang og den tilfældige beherskelse af den medfødte trang. Marian kom sin beherskelse til hjælp ved at tage en flaske op af lommen, da det led ud på eftermiddagen. Den var proppet med en hvid klud, og hun opfordrede Tess til at drikke. Men Tess' evne til at leve i fortiden var tilstrækkelig til at

holde hende oppe uden hjælp, hun vædede kun læberne, medens Marian tog sig en ordentlig slurk.

"Jeg har vænnet mig til det," sagde hun, "og nu kan jeg ikke undvære det. Det er min eneste trøst. – – Ser du, jeg mistede ham, det gjorde du ikke, og derfor er det måske, du ikke behøver det."

Tess mente, at hendes tab var lige så føleligt som Marians, men da hun styrkedes af sin, i alt fald tilsyneladende, værdighed som Angels kone, modsagde hun ikke Marians bemærkning.

Her sled Tess i det i morgenens kulde og eftermiddagens væde. Når de ikke hakkede roer, skulle de beskære roerne. Dette arbejde bestod i, at de med en krum økse huggede jorden og trævlerne af roerne, før de blev lagt hen til videre anvendelse. Ved dette arbejde kunne de, når det regnede, søge ly bag en skærm af tækkehalm; når det var frostvejr, kunne selv deres tykke læderhandsker ikke forhindre, at de frosne roer, som de holdt i hænderne, fik deres fingre til at svide. Tess holdt stadig håbet oppe. Hun havde den overbevisning, at tidligere eller senere ville den højmodighed, som hun stadig anså for særkendet i Clares karakter, bringe ham tilbage til hende; og hvad havde den vinters genvordigheder så at sige, når den førte til et sådant resultat.

De stirrede ofte tværs over markerne hen imod det sted, hvor de vidste, at Var eller Froom strakte sig, og skønt de ikke kunne se dem, kunne de med blikket fæstet på det grå tågeslør drømme om svundne dage, som de havde tilbragt dér i fryd og glæde.

"Ak," sagde Marian, "hvor jeg ville ønske, at en eller to af vore gamle kammerater ville komme hertil, så kunne vi lave et helt Talbothays her på marken hver dag, tale om ham og om den dejlige tid, vi havde dér, og om de steder, vi kendte så godt, og i erindringen gå tilbage til det alt sammen."

Marians øjne blev fugtige og hun blev usikker i stemmen.

"Jeg vil skrive til Izz Huett," sagde hun. "Hun ligger hjemme og tager sig intet til, har jeg hørt, og jeg vil sige hende, at vi er her, og bede hende komme. Måske Retty nu også er rask."

Tess havde intet at indvende imod dette, og tre dage senere meddelte Marian hende, at hun havde fået svar fra Izz Huett, der gerne ville komme.

I mange år havde vinteren ikke været så streng. Efter det fugtige, råkolde vejr kom tør, ubarmhjertig frost, med store flokke forunderlige, fremmede fugle, der stille fløj hen over engen med sære, tyste vingeslag og sælsomt bedrøvede øjne, og en nat kom sneen og lagde sit hvide dække over roemarken, så at Tess nok kunne indse, at de ikke mere kunne stå derude og arbejde. Og da hun sad ved sin fattige frokost, kom Marian ganske rigtigt med den besked, at de skulle gå hen i den store lade og hjælpe til ved arbejdet dér, indtil vejret blev anderledes.

Så pakkede de sig godt ind, bandt de uldne tørklæder om halsen, slukkede lampen og begav sig på vej, så såre dagen begyndte at gry. Sneen føg hen over vejen, luften lugtede af isbjerge, hvaler og isbjørne; de travede afsted, medens stormen susede om dem, og den iskolde vind trængte dem gennem marv og ben.

"Ha – ha –" lo Marian. "Ser du, at de kloge fugle havde ret, de er såmænd flygtet foran snestormen helt oppe fra

Polarstjernen. Og imens går i din mand rundt i stegende hede! Bare han dog kunne se sin kønne, lille kone i dette øjeblik. Ikke for det – det kolde vejr gør dig slet ikke grimmere – tværtimod!"

"Du må hellere lade være at tale om ham, kære Marian!" sagde Tess alvorligt.

"Ja, ja da – men du bryder dig dog om ham – ikke?"

I stedet for at svare vendte Tess hovedet i den retning, hvor Brasilien efter hendes mening måtte ligge, derpå sendte hun et fingerkys ud mellem sneflokkene, der strøg hen over de unge kvinders hoveder.

"Nå ja – det var jeg da sikker på! Men jeg må have lov at sige, at det er et løjerligt liv, når man er gift – det, I to har indrettet jer. Så, nu taler vi ikke mere om den ting. Vi kommer da til at stå i læ i laden, men det er hårdt at trække strå, det vil jeg bare sige dig, meget værre end at hakke roer. Jeg holder det nok ud, jeg er stærk! Men du er så meget spinklere end jeg, lille Tess. Jeg forstår egentlig ikke, at husbond sætter dig til den slags!"

Nu nåede de laden, der var næsten halvt fuld af hvede, og der kom Izz dem i møde. Hun havde gået hele vejen fra sin moders hus, hun vidste ikke, hvor lang afstanden var, havde forsinket sig, men var heldigvis nået til en kro, hvor hun havde fundet husly, inden snestormen brød løs om natten. Hun havde straks skyndt sig til gården, for moderen var blevet enig med husbonden om, at hun straks skulle tiltræde sin tjeneste.

Foruden Tess, Marian og Izz var der to andre piger fra en nærliggende landsby, to svære skikkelser, og med rædsel genkendte Tess i dem Spaderdame og Ruderdame, de to piger, med hvem hun hin aften i Trantridge havde haft det

sammenstød, der fik så skæbnesvanger en indflydelse på hendes liv. De lod ikke til at huske hende, for de var begge to under påvirkning af stærke drikke, og de var kun fæstede for en dag ad gangen. De foretrak mandfolkearbejde, var meget dygtige til at trække strå, og så med lidt ringeagt på de tre meget mindre solide kammerater, der straks tog fat på det strenge og trættende arbejde uden at tale sammen, for de to fremmede pigers nærværelse lagde bånd på deres tunger. Op ad dagen hørte de hestetrampen. Husbonden stod af ved ladeporten; han gik straks hen til Tess og betragtede hende lidt. Hun rørte sig ikke, men lidt efter mærkede hun hans blik og vendte sig om for at se, hvem det var, der betragtede hende, og så opdagede hun, at det netop var den Trantridge-mand, som havde forskrækket hende så stygt forleden på landevejen, da han hentydede til hendes fortid.

"Nå, så det er dig, der tog min høflighed så ilde op i forgårs? Ja, jeg vil være evig forbandet, hvis jeg ikke havde en anelse om det! Nå, og så troede du vel, du havde overtaget den første gang, vi mødtes i kroen med din kæreste, og på landevejen, da du gav ondt af dig og rendte din vej? Nu kunne det være, at den ler bedst, som ler sidst."

Tess stod mellem de to store piger og den hårde husbond som en fugl med en løkke om benet, hun vidste ikke sine arme råd, men vedblev at trække strå ud. Hun var fornuftig nok til at indse, at hun intet havde at befrygte af mandens galanteri, i dette øjeblik havde han kun lyst at vise hende sin magt og prøve at lade hende undgælde for det slag, Clare hin juleaften havde givet ham, og det var Tess i grunden ganske tilfreds med.

"Du bildte dig sagtens ind, jeg var forlibt i dig, hvad? For visse fruentimmer er jo dumme nok til at tro, man altid render efter dem, bare fordi man tilfældigvis kommer til at se på dem. En vinters slid i marken kan nok få pillet den slags nykker ud af dig, min pige! Nå, har du så i sinde at bede mig om forladelse."

"Det var vel husbond, der skulle bede mig om forladelse."

"Godt, når du vil have det på den vis, skal du få det, som du selv ønsker. Men vi skal snart få at se, hvem der er herre her. Er det alt, hvad du har bestilt i dag?"

"Ja, husbond."

"Da er det overmåde småt. Se, hvad de to derhenne har rappet af sig. Du er den udueligste af dem alle sammen her – at du ved det."

"De har arbejdet før med den ting, de andre, og det gør ingen forskel for Dem, det er jo akkordarbejde."

"Jo, min salighed gør det så! Jeg skal have laden tømt snarest muligt."

"Så skal jeg arbejde hele eftermiddagen i stedet for at holde op klokken to som de andre."

Han så vredt til hende og gik så bort. Tess mærkede nok, at hun vanskeligt kunne have haft mere uheld med sig, men hun trøstede sig med, at hun dog vel fik lov at være i fred på en måde. Klokken to lavede Izz og Marian sig til at gå hjem, men da Tess sagde dem, at hun blev, ville de holde hende med selskab som gode kammerater. Og så såre de to svære piger var borte, kiggede Marian ud. Sneen føg endnu, derpå gik hun hen til veninderne og udbrød:

"Se så, nu har vi det hele for os selv," hvilket betød, at samtalen nu uhindret kunne dreje sig om svundne, lykkelige

dage i Talbothays mejeri, og om den kærlighed, de alle havde næret til Angel Clare.

"Izz og Marian," sagde nu mrs. Angel Clare med en stille værdighed, der var usigelig rørende i betragtning af, at hun så lidt var hans hustru. "Jeg kan ikke tale med jer om mr. Clare, som jeg kunne i gamle hage, det kan I jo nok indse, for skønt han er rejst fra mig, er han alligevel min mand."

Izz var den livligste og den af pigerne, der var mindst forlegen for svar.

"Ja, det var vist yndigt at være forlovet med ham," sagde hun nu, "men jeg synes ikke, det var videre pænt af ham så hurtigt at tage bort, som han gjorde."

"Han skulle afsted, han var nødsaget til at rejse for at se, hvordan det stod til derovre."

"Han kunne da vel gerne have opsat den rejse vinteren over."

"Ja, men så kom der – noget – en kurre på tråden mellem os – men vi vil ikke tale videre om den ting," bad Tess med grådkvalt stemme. "Der kunne måske være en hel del at sige til hans undskyldning. Han tog jo ikke fra mig uden at sige til, og jeg kan altid få at vide, hvor han opholder sig."

Så arbejdede de videre i drømmende tavshed, trak stråene ud af pressen, samlede dem under armene og skar aksene af med seglen; man hørte ikke i laden anden lyd end seglens hvislen og stråenes sagte fald i bunken ved pigernes fødder. Pludselig vaklede Tess og sank om på gulvet.

"Jeg sagde jo nok, at du ikke holdt det ud," udbrød Marian, "du er ikke stærk nok til det arbejde."

I dette øjeblik trådte husbonden igen ind.

"Nå det er sådan, I hænger i, når jeg vender ryggen til jer!"

"Det går jo kun ud over mig selv, ikke over Dem."

"Snak! Laden skal tømmes, det har jeg sagt allerede én gang," svarede han i en muggen tone, idet han gik sin vej.

"Så, nu skal du slet ikke bryde dig om ham, lille Tess," sagde Marian, "gå du bare hen i krogen, læg dig og hvil dig; Izz og jeg skal nok gøre dit arbejde færdigt."

"Jeg synes, det er en skam, jeg er jo højere end jer og burde ikke være så svag."

Hun var imidlertid så overtræt, at hun fulgte Marians råd. Hun lagde sig på en bunke udskudsstrå og prøvede på at hvile sig, men hendes sind var i et sådant oprør, fordi de havde talt om hendes og Angels skilsmisse, at lyden af seglen i strået nåede hendes øren næsten som om det var en berøring. Desuden kunne hun høre de andres dæmpede stemmer, og da hun lidt efter lidt fik den overbevisning, at de behandlede det samme emne som før, og gerne ville høre, hvad de talte om, rejste hun sig op og sagde, at hun nu var rask nok til at tage fat igen.

Så faldt Izz Huett sammen. Hun havde den foregående dag gået over tre mil og var stået op klokken fem den morgen. Kun Marian holdt ud, men hun styrkede sig også nu og da med en slurk af brændevinsflasken. Tess foreslog nu Izz at gå hjem, hun og Marian kunne så besørge resten. Izz modtog med taknemmelighed dette tilbud og forsvandt, medens Marian, som hun plejede om eftermiddagen, faldt hen i en blød stemning.

"Aldrig, aldrig havde jeg tænkt, han kunne bære sig ad på den måde," mumlede hun hen for sig. "Sådan som jeg holdt af ham! Jeg undte ham at få dig. Men dette her med Izz, det er dog for

galt!" Tess var ved at skære fingrene af sig, så forskrækket blev hun over disse ord.

"Taler du om min mand?" stammede hun.

"Å ja, vist gør jeg det. Izz, hun bad mig ikke sige dig det, men jeg kan ikke tie stille. Tænk bare, han ville have Izz med sig til Brasilien. Han bad hende tage med sig."

Tess' ansigt blev hvidt som sneen derudenfor, og hendes træk stivnede som is.

"Og sagde Izz da nej?" spurgte hun.

"Det ved jeg ikke. Men for resten betænkte han sig nok selv."

"Å, så var det vel ikke hans alvor. Han ville vel gøre nar ad hende, mænd bærer sig sommetider ad på den måde."

"Nej, han mente, hvad han sagde, for han kørte med hende et godt stykke vej ad stationen til."

"Ja men han tog hende dog ikke med sig."

Atter arbejdede de videre i tavshed, indtil Tess uden synlig foranledning brast ud i gråd.

"Så," sagde Marian, "gid jeg ikke havde fortalt dig det."

"Det er meget bedre, jeg får hele sandheden at vide. Jeg har levet så underligt fra dag til dag uden at tænke på, hvad enden kunne blive på det alt sammen. Jeg burde naturligvis have skrevet til ham oftere. Han sagde, jeg kunne ikke følge med ham, men han har ikke sagt, jeg ikke måtte lade ham høre fra mig. Nu vil jeg ikke tåle dette længere. Det er så galt af mig, at jeg således overlader alting til ham."

Det blev aften, og de kunne ikke se at arbejde mere, de gik ud af laden, og så såre Tess var alene i sit fattige, hvidtede lille kammer, satte hun sig ned for at skrive til Clare, men hun kunne ikke få sat slutning på det brev. Derpå tog hun sin ring

og beholdt den på fingeren hele den nat, som om hun således ville indprente i sin sjæl overbevisningen om, at hun virkelig var hans hustru; hun elskede så højt og så inderligt denne sin ægteviede husbond, der kunne foreslå Izz at rejse med til Brasilien, lige som han havde forladt hende. Og hvor kunne hun nu skrive til ham, bede ham om tilgivelse, når hun havde fået det at vide, hvor kunne hun vel nogensinde vise ham, at han endnu ejede hele hendes hjerte.

44

Hvad Marian havde fortalt Tess i laden, ledte hendes tanker i en retning, de mere end én gang i den senere tid havde haft. Hun ville tage til den langt borte liggende præstegård i Emminster. Hun skulle jo henvende sig til sin mands forældre, hvis hun ønskede hans adresse eller trængte til noget. Men den følelse, at hun egentlig intet krav havde på Angel, havde hidindtil skræmt disse tanker bort, og såvel for svigerforældrene i Emminster som for forældrene i Marlott var det, som om hun ikke var til. Denne tilbageholdenhed stod absolut i overensstemmelse med hendes uafhængige karakter og hendes lyst til at stå udelukkende på egne ben; hun ville helst rent opgive alle krav på en familie, som hun kun stod i forhold til, fordi et af dets medlemmer i ubesindighed havde skrevet sit navn ved siden af hendes i kirkebogen.

Nu var hun ude af sig selv over Izz's historie, den var dråben, som bragte bægeret til at flyde over, her var hendes selvfornægtelses grænselinje. Hvorfor havde hendes mand ikke skrevet til hende? Han havde jo så bestemt lovet, han ville lade hende vide, hvor han opholdt sig, men endnu havde hun ingen anelse om hans adresse. Brød han sig ikke om hende? Og var det hende, der skulle gøre det første skridt? I alt fald kunne hun da godt tage mod til sig, gå til præstegården og spørge efter ham hos forældrene, idet hun udtrykte sin sorg over hans tavshed. Hvis Angels fader var den mand, sønnen havde omtalt med så stor ærbødighed og kærlighed, ville, han sikkert forstå dette hjerte, der hungrede og tørstede. Men hun ville ikke tale om sine vanskeligheder ved at tjene brødet.

Der var ikke tale om at gå fra gården en hverdag; om søndagen måtte det ske, og en fjorten dages tid efter, at hun havde bestemt sig, benyttede hun sig af, at sneen var borte og det var barfrost og godt føre. Klokken tre søndag morgen kom hun ned fra sit kammer, vejret var godt, og jorden knirkede under hendes fødder.

Marian og Izz var meget optaget af denne hendes udflugt, de vidste, at den vedkom hendes mand. De boede i en hytte længere henne i landsbyens eneste gade og kom begge to til stede for at hjælpe hende afsted. De overtalte hende til at gøre sig så fin som muligt, så ville præstefolkene synes om hende, mente de, og Tess føjede dem, skønt hun tvivlede om, at de havde ret, hun vidste jo fra Angel, at hans forældre var strenge og tarvelige af skik og sæder.

Et år var nu hengået siden dette sørgelige ægteskab blev indgået, men hun havde endnu klæder nok tilbage – Angel havde forsynet hende så rigeligt – til at hun kunne tage sig rigtig nydelig ud: en blød, grå, ulden kjole med en hvid strimmel i halsen, og en sort fløjls trøje og hat, der uden at være særlig moderne dog klædte hende godt.

"Det er rigtig jammerskade, at din mand ikke kan se dig nu, for du er ligefrem en skønhed!" sagde Izz Huett og betragtede Tess, som hun stod dér på dørtærsklen beskinnet af gode tællelys og stjernernes hvide skær. Izz talte ud af sit hjertes overflødighed, hun kunne ikke, ingen kvinde med et hjerte så stort som en hasselnød, kunne modstå Tess' elskelighed, der udøvede en ganske mærkelig indflydelse på alle dem, hun kom i berøring med og, underligt nok, overvandt den naturlige kvindelige skinsyge.

Det var netop et år, siden Clare havde ægtet Tess, og om nogle dage var det et år siden, han havde taget afsked med hende, og dog var hun nu, da hun drog af sted i den klare vintermorgen, ikke nedtrykt; i hendes sjæl levede håbet om at vinde svigermoderen, åbne sit hjerte for hende og således nå sit mål: igen at forenes med den elskede.

Den første halvdel af den lange vej gik rask og let, men jo nærmere hun kom til Emminster, jo mere svandt hendes tillid, og jo vanskeligere syntes foretagendet hende. Hun tænkte så ivrigt på sin plan, at hun flere gange var ved at gå vild, men ved middagstid stod hun alligevel ved det led, der førte ind til landsbyens jorder. Det firkantede kirketårn, under hvilket præsten i dette øjeblik var samlet med sin menighed, fik i hendes øjne et strengt præg. Hun ønskede, det havde været hende muligt at komme en hverdag, sådan en pligttro mand kunne måske synes ilde om én, der havde valgt søndagen til en udflugt, uden at tænke på, at hun måske ikke havde noget valg.

Imidlertid kunne hun ikke mere vende om. Hun tog de tykke støvler af og trak i stedet for et par fine, tynde på, som hun havde fået af Angel; de tykke puttede hun ind i en hæk ved vejen, hvor hun på tilbagevejen let kunne finde dem igen, derefter vandrede hun hen mod præstegården. Til trods for kulden blegnede hendes kinder, alt som hun nærmede sig sine svigerforældres bolig.

Nu samlede hun alt sit mod, gik ind gennem havelågen og ringede på dørklokken, det afgørende skridt var gjort! Nej, intet var gjort! For ingen svarede på klokkens lyd. Hun måtte igen gøre en anstrengelse, ringe anden gang, og hendes sindsbevægelse i forbindelse med trætheden efter den fire mil

lange spadseretur overvældede hende, så at hun, for ikke at segne om, måtte støtte sig mod muren.

Anden gang havde hun ringet stærkere, men der kom alligevel ingen. Så gik hun bort fra døren, åbnede lågen, vandrede ud, og skønt hun kastede et tvivlende blik tilbage, følte hun en vis lettelse, da lågen faldt i bag ved hende. Dog pintes hun af én tanke: Sæt, de kendte hende (men hvordan kunne det være muligt?) og havde givet deres folk befaling til ikke at lukke op for hende!

Tess drejede om hjørnet. Hun havde gjort, hvad hun kunne, men gik nu alligevel tilbage og så op til alle præstegårdens vinduer.

Å, nu forstod hun det hele, det var så naturligt, at hendes ringen havde været forgæves: Alle, både herskab og tyende var jo i kirke; hun mindedes med ét, at Angel havde sagt, faderen altid ønskede at se hele sin husstand samlet ved morgengudstjenesten og altid spiste kold frokost, når han om søndagen kom hjem fra kirke. Hun behøvede kun at vente lidt, så ville de alle sammen være der, men hun mente, hun gjorde bedst i at gå lidt omkring hellere end at stå og vente her lige uden for præstegården.

Da hun nåede kirkegårdsporten strømmede folk ud af kirken, og et øjeblik efter befandt hun sig lige midt i menigheden; og den Emminster-menighed så på hende, som kun en landsbymenighed, der i ro og mag vender hjem, kan se på en velklædt ung kvinde, som ingen dér på egnen kender. Hun påskyndede sin gang for at finde ly bag hækkene ved præstegården og kom snart et godt stykke foran alle

kirkegængerne, med undtagelse af to unge mænd, som arm i arm rask gik samme vej som hun.

Da de kom så nær, at hun kunne høre dem tale, genkendte hun straks i deres stemmer en klang og et tonefald, der overbeviste hende om, at dette var Angels to ældre brødre, og denne tanke forvirrede hende endnu mere, for skønt hun godt vidste, at de umuligt kunne ane, hvem hun var, nærede hun en sær angst for at stå ansigt til ansigt med dem. Længere oppe på bakken fik hun nu øje på en dameklædt skikkelse, der var ganske tiltalende trods en smule stivhed i holdningen.

Tess var næsten helt henne ved hende, da de to brødres stemmer lød lige bag ved hende, og hun hørte hvert ord, de sagde – for resten intet, der særligt interesserede hende – den ene bemærkede om den unge pige foran Tess: "Det er jo Mercy Chant, lad os gå hen til hende."

Tess vidste, at Mercy Chant var den unge pige, hendes svigerforældre havde ønsket, Angel skulle ægte, og som han sagtens også havde ægtet, hvis hun ikke så ubelejligt var kommet imellem dem. Hun tænkte på dette, da en af brødrene i en sørgmodig tone ytrede:

"Ak ja – stakkels Angel, stakkels Angel! Hver gang jeg ser den nette og elskværdige pige, beklager jeg hans ubesindighed, at kaste sig bort til en malkepige eller hvad hun nu var. Det er en underlig historie. Jeg ved virkelig ikke, om hun er rejst over til ham nu eller ej, men for et par måneder siden hørte jeg fra ham, og da var han alene."

"Jeg er lige så velunderrettet som du. Han skriver kun yderst sjældent og meget kortfattet til mig – dette ulykkelige giftermål har end yderligere fjernet ham fra mig – han var for resten

underlig forandret med hensyn til væsen og anskuelser, da han sidste gang var hjemme, før han blev gift."

Tess ilede op ad bakken, men de var hurtigere end hun – lidt efter gik de forbi hende, den unge dame hørte deres fodtrin og vendte sig om. Så hilste de venligt og fortroligt på hinanden og gik videre sammen. Snart havde de nået toppen af bakken, der øjensynlig var målet for deres lille formiddagstur, for Tess så dem standse, stadig samtalende livligt, derpå stak den ene af de unge mænd sin paraply ind i hækken og drog en mørk lille genstand frem.

"Her ligger et par gamle støvler," sagde han. "Dem har vel en eller anden landstryger kastet fra sig, kan jeg tænke."

"Eller en tigger, der vil vække folks medlidenhed ved at komme barfodet ind i landsbyen," foreslog miss Chant. "Ja, således er det nok, se bare, de er jo meget gode, slet ikke opslidte. Hvor det dog er stygt at bære sig således ad! Jeg tror, jeg tager dem hjem med, så kan en af mine fattige få dem!"

Cuthbert Clare, der havde fundet støvlerne, tog dem op på sin paraply, og Tess så aldrig mere sine gode, tykke støvler.

Hun vandrede videre, medens de hede, bitre tårer strømmede hende ned over ansigtet; hun vidste nok, det kun var føleri, svaghed, der havde bragt hende til at betragte dette optrin som et ondt varsel; alligevel betog dette hende den sidste rest af mod, hun syntes, hun var så aldeles værgeløs. Hun syntes, hun kunne ikke gå tilbage til præstegården efter dette. Hun havde en fornemmelse, som var hun blevet jaget bort og hånet af disse superfine, unge, gejstlige herrer.

Og hvor uskyldige de i grunden var i den hende tilføjede fornærmelse, så var det en ulykke for hende, at hun ikke havde

mødt den gamle præstemand, der sin begrænsning til trods i visse måder så meget videre end sønnerne, og som til fulde forstod, hvad kristenkærlighed vil sige.

Atter svævede Tess' tanker tilbage til de stakkels støvede støvler, og hun formelig krympede sig under den hån, de havde lidt, hun følte, at livet var håbløst for deres ejerinde.

"Ak – ak!" hulkede hun, fuld af ynk med sig selv. "De vidste ikke, at de stakkels støvler har båret mig over den længste del af vejen, at jeg kun tog dem på for at spare på de andre smukke og fine, jeg havde fået af ham, ak nej, hvor kunne de vide det! De tænkte heller ikke på, at han har valgt min kjole, og om de havde vidst det, havde de sagtens ikke brudt sig om det, for det lader ikke til, at de bryder sig om ham, den stakkel!"

Og nu græd hun over den elskede, hvis vedtægtsmæssige anskuelser havde voldt hende så bitter sorg; derpå vandrede hun bort uden at ane, at hendes livs allerstørste ulykke var denne kvindagtige mangel på standhaftighed i det vigtigste øjeblik; havde hun ikke dømt sin svigerfader efter hans sønner, ville hun have haft mange færre tunge timer. Hendes nuværende tilstand ville netop have vakt de gamle præstefolks dybeste medfølelse, for deres hjerter strømmede over af barmhjertighed med alle sorgfulde mennesker.

De åbnede favnen for toldere og syndere med begejstring og glemte i deres hjerters overflødighed helt, at skriftkloges og farisæeres bekymringer måske også fortjente en venlig tanke, og denne mangel på begrænsning ville sandsynligvis have talt Tess' sag, hun var i denne stund ret skikket til at være genstand for deres overbærende ømhed.

Derefter vandrede hun hjem ad samme vej, som hun var kommet, ikke egentlig med højtflyvende forhåbninger, men dog med den overbevisning, at hun nærmede sig et vendepunkt; her var imidlertid aldeles intet hændet, og hun havde kun at slide og slæbe videre på det sørgelige sted, hvor hun netop kunne tjene sin sulteføde. Hun løftede forresten sit slør på hjemvejen, som ville hun vise folk, at hun havde et ansigt, som end ikke Mercy Chant skulle skamme sig over, men hun rystede sørgmodigt på hovedet.

"Hvad nytter det alt sammen, hvad nytter det så alt sammen? Ingen bryder sig om mig, ingen ser mig! Hvem lægger mærke til et usselt udskud som jeg!"

Hun vandrede hjemad med mødige fjed, dog hvilede hun sig ikke, førend hun kom til flækken Evershead, hvor hun om morgenen havde spist sin frokost, delt mellem håb og frygt. Hytten ved kirken, hvor hun nu igen satte sig ned, lå omtrent ved udkanten af flækken, og medens konen hentede hende en tår mælk i spisekammeret, så Tess ned ad gaden og lagde mærke til, at der ikke var et menneske at øjne.

"Er folk til aftensang nu?" spurgte hun.

"Nej, lille jomfru," svarede den gamle kone. "Det er for tidligt, det har endnu ikke ringet sammen. De er alle sammen henne i forårsladen. En lægprædikant holder forsamling, det er nok en farlig flink og troende mand, siger de. Men, herregud, jeg går ikke hen og hører ham, det, de siger fra prækestolen, kan såmænd være strengt nok for en anden én!"

Tess gik gennem landsbyen, hendes skridt genlød på den frosne jord og imod de tomme huse, som om hun gik gennem en kirkegård, men ved den store lade hørte hun en klangfuld

stemme lyde ud til sig i den klare luft, og hun kunne tydeligt skelne ordene i teksten, der flere gange blev gentaget:

"O, I uforstandige galater! Hvo har fortryllet eder, at I ikke lyder sandheden? Eder, hvem Jesus Kristus var malet for øjne som korsfæstet iblandt eder!"

Tess lyttede efterhånden med opmærksomhed – talerens begejstrede tonefald trængte ud til hende, skønt ladens port var på den anden side – og hun stod stille for at høre mere, for prædikantens anskuelser var netop en heftig form af Angels faders mening om frelse gennem tro, og hendes opmærksomhed vaktes end mere, da taleren begyndte at meddele sine egne åndelige oplevelser og udviklede, hvorledes han selv var blevet grebet af troens magt.

Han sagde, at han havde været den største synder. Han havde spottet og letfærdigen deltaget i de ligegyldiges og ryggesløses liv. Men den dag var kommet, da han var blevet vakt, og for menneskelige øjne så det ud, som det var en præst, han først grovelig havde fornærmet, der havde været redskabet i Herrens hånd.

Præstens afskedsord havde slået rod i hans hjerte, indtil de ved Himlens nåde havde bevirket denne forandring hos ham og gjort ham til den, der nu stod for dem. Tess var overrasket, ikke så meget over de ord, hun hørte, som over denne stemme, der, så usandsynligt det end syntes, ganske lød som Alec d'Urbervilles.

I pinefuld nysgerrighed gik hun hen forbi indgangen til laden. Den lave vintersol skinnede lige på indgangens to brede porte, hvoraf den ene stod åben, så at solstrålerne trængte ind

til prædikanten og hans tilhørere, der her var i læ for nordenvinden.

Iblandt tilhørerne, for størstedelen bønder, var også den mand, som hun ved en anden mindeværdig lejlighed havde set gå med malerpotten rundt i egnen.

Hele hendes opmærksomhed fængsledes dog af midterfiguren, der stod på nogle kornsække og vendte ansigtet mod døråbningen.

Den lave sol skinnede lige på ham, og den forunderlige, betagende overbevisning, som mere og mere havde sneget sig over Tess, at hun her skulle se den, der havde ødelagt hendes tilværelse, viste sig nu at være en kendsgerning.

Sjette fase

Den omvendte

45

Indtil dette øjeblik havde hun hverken set eller hørt noget til d'Urberville, siden hun forlod Trantridge hin morgen.

Dette møde kom i et skæbnesvangert øjeblik og måtte selvfølgelig virke mægtigt på hende og ryste hende ind i hendes inderste sjæl. Skønt han stod dér livagtig for hendes øjne som et omvendt menneske, der sørgede over sine tidligere udskejelser, blev hun dog grebet af en ængstelse, så voldsom, at den lammede hende, så at hun hverken kunne gå frem eller tilbage.

Hvor megen forandring var denne mand ikke undergået, siden hun sidst så ham! … Det var det samme smukke og dog frastødende ansigt; nu gik han med omhyggeligt klippede, gammeldags bakkenbarter, den store knebelsbart var forsvundet, hans dragt var halvt præstelig, og han var så forandret, at hun et øjeblik virkelig tvivlede om, at det var ham.

Tess havde først en følelse af noget hæsligt og upassende ved at høre skriftens hellige ord i en sådan mund. Dette tonefald, som hun kendte så godt, havde for mindre end fire år siden ladet hendes øren opfange udtryk i en ganske anden hensigt, og hun – det kvalmede for hende ved denne modsætningens ironi. Og dog, at han mente det alvorligt, det var hævet over al tvivl. Og hvorfor skulle det ikke være så? Hun ville ikke lade mistanken få indpas i sin sjæl, hun ville ikke tænke så ondt om Alec.

Han var ikke det første slette menneske, der havde vendt sig fra det onde for i tide at frelse sin sjæl, hvorfor kunne dette da ikke være tilfældet med ham? Kun skurrede det i hendes øren at høre evangeliets ord udtalte med denne velkendte stemme. Jo

større synder, jo større helgen, det vidste hun også, og hun behøvede ikke at lede længe i historien for at opdage det. Disse tanker bevægede sig i hendes hoved uden at antage nogen fast form.

Så såre hun havde fået så megen magt over sig selv, at hun kunne røre sig, var hendes første tanke at komme ham ud af syne. Han havde ikke fået øje på hende, som hun stod dér imod solen. Men i samme nu, som hun bevægede sig, genkendte han hende, og på ham virkede denne genkendelse meget voldsommere end på hende. Hans veltalenheds ild syntes med ét udslukt, læberne skælvede under de ord, der ville frem, men ikke en lyd hørtes, så længe hans øje hang ved hende, og atter og atter, trods hans anstrengelse, vandrede hans blik hen til hende.

Imidlertid samlede han sig snart, for Tess' kræfter kom tilbage, alt som hans svandt, og så hurtigt hendes ben kunne bære hende, vandrede hun forbi laden, hjemad.

Lidt efter, da hun var blevet roligere i sit sind, ræddedes hun, for det slog hende, hvor forandret hendes og Alecs standpunkt var, siden de sidst sås. Den mand, der havde ført hende i fordærvelse, stod nu på Guds side, hvorimod hun havde mistet sin barnetro. Og dog var det gået her som i sagnet om billedet fra Cypern, der nær havde udslukt præstens ild!

Uden at vende hovedet skred hun fremad, men alligevel var det hende, som fornam hun hans blik, der forfulgte hende og brændte hende lige ind til skindet. Hele dagen havde hendes hjerte været tungt og pint af dump sorg, nu forandrede hendes sørgmodighed karakter.

Hendes tørst efter kærlighed og venskab afløstes for en stund af en næsten håndgribelig fornemmelse, hun syntes, hendes fortid lagde sig over hende som en knusende byrde, som en tyngende lænke, der aldrig kunne rystes af. Bevidstheden om det fejltrin, hun begræd, blev til en formelig fortvivlelse. Hun kunne altså ikke, som hun håbede, bryde med fortiden, hun kunne ikke løbe fra den. Dens skygge ville aldrig forsvinde eller gå bort, før hun selv var forsvundet og borte.

Medens hun langsomt gik op ad en bakke, ganske fordybet i disse sørgelige tanker, mærkede hun med et hastige fodtrin bag ved sig, og da hun vendte sig om, så hun en skikkelse nærme sig, en skikkelse, hun kun alt for vel mindedes, skønt den halvt præstelige dragt klædte Alexander underligt, og det faldt hende ind, at han var det sidste menneske, hun havde ønsket at se.

Imidlertid fik hun ingen tid til at anstille betragtninger, og hun fandt sig i, at han kom hen til hende, fandt sig i at stå ansigt til ansigt med ham, så roligt, som det var hende muligt. Hun så, han var i stor bevægelse, hans ansigt brændte mindre af den hurtige gang end af de følelser, der rørte sig i hans sjæl.

"Tess!" udbrød han.

Hun gik langsommere, men så ikke på ham.

"Tess," gentog han. "Jeg – jeg er Alec d'Urberville."

Endelig løftede hun sit blik og lod det hvile på manden.

"Det ser jeg!" svarede hun med isnende kulde.

"Nå – har du ellers intet at sige mig? … Men jeg fortjener for resten intet mere! … Jeg hørte, du var rejst bort – Ingen vidste hvorhen. Tess – du kan vel ikke forstå, hvorfor jeg følger efter dig nu?"

"Nej, jeg forstår det ikke, og jeg ville af mit ganske hjerte ønske, De var langt borte!"

"Ak ja, det må du nok sige!" svarede han alvorligt, medens han gik fremad ved siden af den unge pige, som uvilligt fulgtes med ham. "Men forstå mig ret og mistyd ikke den sindsbevægelse, din nærværelse voldte mig for lidt siden derhenne i laden – den var jo så naturlig i betragtning af det, du har været for mig! Gud hjalp mig imidlertid til at beherske mig, og ligestraks slog det mig, at min første pligt og mit inderligste ønske var at prøve på, om jeg ikke kunne frelse dig – den kvinde, jeg så bittert havde forurettet – fra Himlens vrede og Helvedes brand, og derfor, ene derfor kom jeg hid, det må du tro, Tess."

I hendes tonefald dirrede en blanding af spot og harme, da hun svarede:

"Er du vis på, du selv er frelst? Ordsproget siger, man skal feje først for sin egen dør!"

"Er jeg frelst, da er det ikke mit eget værk!" udbrød han med heftighed. "Himlen har hjulpet mig, det sagde jeg nys til mine tilhørere! Hvad du end kan sige, Tess, vil din dom aldrig kunne blive strengere end det, jeg har udtalt med egen mund over mit forargelige levned, over min gamle Adam! Men jeg kan da sige dig, hvorledes jeg blev omvendt, og jeg håber, du vil lytte til mine ord for gammelt bekendtskabs skyld. Har du aldrig hørt tale om præsten i Emminster – om gamle pastor Clare – det har du vist? Han er en af de få nidkære mænd, kirken ejer, ikke så nidkær naturligvis som den retning, jeg hører til, men han er alligevel en undtagelse blandt de statsansatte præster, som nu kun er skyggen af, hvad de burde være, formedelst vranglære og

spidsfindighed. Den gode pastor Clare har været et ydmygt redskab i sin herres hånd, og han har frelst flere sjæle i dette land end nogen, jeg kan nævne. Har du hørt tale om ham?"

"Ja, jeg har!" svarede hun.

"For en to-tre år siden kom han til Trantridge, og jeg, forvorpne synder, hånede ham, da han forsøgte at lede mig bort fra den lastens vej, jeg fulgte. Han vrededes ikke, men lovede mig, at jeg skulle høste førstegrøden af åndens udsæd, at de, der kom for at bespotte, undertiden blev for at bede sammen med de hellige. I hans ord var der en sælsom kraft. De sank ned i min sjæls dyb, og efterhånden blev der lys, hvor før var mørke. Og siden da har jeg kun ét mål, kun én higen: jeg vil bringe det gode budskab videre; du så selv, at jeg gjorde mit bedste, men forresten er det ikke længe siden, jeg begyndte at forkynde ordet her på egnen. I førstningen vandrede jeg om blandt fremmede; hvor ingen kendte mig, der beredte jeg mig til den strengeste gerning: sprede lys mellem mine egne, mellem dem, der var mine ledsagere på syndens veje, mellem dem, der kendte mig i min forargelighed. Tess, kunne du kun ane, hvor sikkert og hvor trygt man går, da er jeg vis på, det ville – –"

"Å, gå ikke videre!" råbte hun med voldsom tilbagetrængt heftighed, idet hun vendte ham ryggen og skjulte ansigtet i hænderne, medens hun støttede armen på en stente ved vejkanten. "Jeg kan ikke tro på den slags pludselige omvendelser. Jeg harmes over, at De kommer her med sådan tale til mig, når De ved – når De ved, hvad fortræd De har voldt mig. De og Deres lige tager den glæde, I kan finde her i verden og ødelægger livet for mig og mine lige, og når I ikke længere gider have med os at bestille, var det jo overmåde smukt og

rigtigt, om I indrettede det lidt hyggeligt for jer også i den anden verden, så omvender I jer! – – Gå Deres vej! Jeg tror ikke på Dem! Jeg hader den slags hyklere!"

"Tess," bad han, "tal ikke så. Ulykken kom over mig som et flammende lyn. Og du tror ikke på mig. Hvad er det, du ikke vil tro på?"

"På Deres omvendelse. På det, der er Deres anskuelse."

"Hvorfor?"

Hun svarede med dæmpet stemme:

"Fordi én, der er meget mere værd end De, ikke tror på det!"

"Det er en ægte kvindelig bevisførelse. Hvem er den mand, der er så meget værd i dine øjne?"

"Det kan jeg ikke sige Dem."

"Godt," her dirrede hans stemme af undertrykt harme. "Gud forbyde, jeg skulle sige om mig selv, at jeg er et godt menneske, du ved også godt, at jeg aldrig kunne tænke på at være så hovmodig. Det er endnu så kort tid siden, jeg omvendte mig, men de sidstankomne ser undertiden langt frem."

"Ja," svarede hun sørgmodigt. "Man kan ikke tro, De i sandhed er omvendt. Jeg er bange for denne pludselighed, bange for, De ikke kan gennemføre, hvad De nu har begyndt på, Alec."

Idet hun talte således, vendte hun sig om og så på Alec, hvis øjne mødte hendes, ja, hans lavere lidenskaber var kuet i dette øjeblik, det var tydeligt, men de var endnu ikke udryddet, det så hun på samme tid.

"Du må ikke se på mig med de øjne."

Tess, der slet ikke var sig bevidst, hvor fast hendes blik havde hvilet på ham, slog straks øjnene ned, rødmede og stammede:

"Om forladelse." Og atter slog den hende, denne bedrøvelige tanke, at hendes jordiske hylster i og for sig var en forsyndelse.

"Nej, nej! Bed mig ikke om forladelse. Men siden du har et slør, der kan skjule dit smukke ansigt, hvorfor slår du det da ikke ned?"

Hun slog sløret for ansigtet, idet hun sagde:

"Jeg bærer slør for blæstens skyld."

"Det lyder stygt af mig at komme med den slags råd til dig," vedblev han, "men jeg føler, at jeg ikke har godt af at se på dig. Det kunne blive farligt for mig."

"Å! – lad os være fri for slig tale," mumlede Tess vredt.

"Ja, kvindeansigter har alle dage haft for megen magt over mig, dem må jeg undgå, en ordets forkynder har intet med dem at skaffe, og de drager mine tanker mod en fortid, jeg helst må glemme."

Samtalen døde hen, kun nu og da kom de med en kort bemærkning, medens de vandrede afsted. Tess kunne ikke fatte, hvorfor han blev ved at følges med hende, dog syntes hun ikke, hun kunne befale ham at gå sin egen vej. Til sidst kom de til et sted, der kaldtes "Kors i Hånd". I hele denne sørgmodige egn var dette det mest øde og sørgelige. Navnet kom fra en aflang sten, i hvilken var udhugget en hånd. Der gik forskellige sagn, nogle mente, stenen var en levning af et kors, andre, at det kun var en afviser- eller mærkesten. Hvordan det nu var eller ikke, den gjorde et sært bedrøveligt indtryk på beskueren, som den stod dér i det nøgne landskab.

"Her må jeg sige dig farvel," sagde Alec, da de nåede "Kors i Hånd"-stenen. "Jeg skal holde møde i Abbots-Cernel klokken seks i aften, her må jeg dreje til højre over marken. Og du har

bragt mig ud af ligevægt, Tessy, jeg hverken kan eller vil sige hvorfor. Nu må jeg samle mig, se at blive stærk igen … Hvor kan det være, du taler så godt for dig nu? Hvem har lært dig at tale så rent engelsk, det kunne du ikke i gamle dage."

"Jeg har lært mangt og meget i min sorg og i mine genvordigheder," sagde hun undvigende.

"Hvilke genvordigheder og sorger har du da haft?"

Hun fortalte ham om sin første ulykke, den, han havde voldt.

"Du milde himmel," udbrød Alec, "og jeg havde ikke fjerneste anelse om, at noget sådant var foregået. Hvorfor skrev du ikke et ord om det til mig?"

Hun svarede ikke, og han brød tavsheden, idet han tilføjede:

"Ja, ja – jeg må tale med dig en anden gang."

"Nej," lød nu hendes stemme dæmpet, men fast, "kom mig aldrig nær mere!"

"Det må jeg tænke over. Men før vi skilles nu, skal du komme herhen." Han trådte lige hen til stenen. "Dette var en gang et helligt kors. Vi tror ganske vist ikke på relikvier, men der er øjeblikke, hvor jeg er bange for dig, meget mere end du behøver at være for mig. Nu skal du for at dæmpe denne min angst, lægge din hånd her på denne stenhånd og sværge, at du aldrig, hverken ved din skønhed eller ved milde ord, vil friste mig."

"Du gode Gud! Hvor kan De dog finde på at bede mig om noget, der er så fjernt fra min tanke."

"Men sværg alligevel," gentog han i en fortvivlet tone.

Halvvejs angst ved synet af Alecs heftighed, føjede Tess ham, lagde hånden på stenen og svor.

"Jeg er bedrøvet over, at du ikke tror," vedblev han, "det gør mig ondt, at en vantro har fået magt over dig og kastet uro i dit

sind. Men nu vil vi ikke tale mere sammen i dag. Bede for dig, det kan jeg i det mindste, og det vil jeg gøre; hvem ved, hvad der endnu kan ske. Så, nu må jeg afsted, farvel!"

Han vendte sig fra hende, og uden at se på hende forsvandt han gennem et hul i hækken. Hans underlige, usikre gang viste, at der var uro i hans sind. Lidt efter greb han i lommen og trak et brev frem, det var forkrøllet og forslidt, som om det mange gange var læst. d'Urberville foldede det ud med forsigtighed, og det så ud, som om de ord, han læste, gengav ham hans ligevægt.

Brevet var skrevet for flere måneder siden af den gamle pastor Clare; det begyndte med at udtrykke den inderligste glæde over Alecs omvendelse og takkede ham, fordi han havde givet Clare meddelelse om, hvad der var sket; desuden indeholdt det varme forsikringer om, at d'Urbervilles opførsel ved en tidligere lejlighed var glemt og tilgivet; den gamle præst ønskede at træffe den unge mand, han mente, denne burde se at blive præst, og var villig til at hjælpe ham med råd og dåd, dog tillagde han ikke dette nogen overdreven vigtighed, han forstod, at Alec gerne ville forkynde ordet straks, ethvert menneske måtte virke i sit kald efter bedste skøn, og i et og alt følge den helligånds indskydelser.

d'Urberville læste dette brev flere gange, det syntes at styrke ham. Derefter åbnede han en lille bibel, og lidt efter lidt blev hans ansigt igen roligt. Tess' billede var øjensynlig svundet ud af hans sjæl.

Imidlertid vedblev hun at vandre den korteste vej hjemefter. Omtrent en halv time efter, at hun havde sagt farvel til Alec, mødte hun en enlig fårehyrde.

"Hvad betyder den gamle sten, jeg kom forbi for lidt siden? Har der nogensinde været et kors?" spurgte hun ham.

"Et kors? Nej, der har aldrig været et kors. Stenen står der til minde om en forbryder, som i gamle dage blev pint på dette sted. Hans hånd blev naglet til en pæl, og bagefter hængte de ham, hans ben ligger under den sten, og han havde nok solgt sin sjæl til Djævelen."

Det løb Tess koldt ned ad ryggen, da hyrden fortalte hende dette sørgelige sagn, hun påskyndede sin gang, og i tusmørket nåede hun til Flintcomb-Ash, her så hun et par kærestefolk gå og hviske sammen. De skiltes, da hun nærmede sig. Den unge karl hilste lidt forlegent, medens den unge pige fornøjet sagde godaften til Tess, som med lidt overraskelse genkendte Izz Huett, der af nysgerrighed efter at køre, hvorledes det var gået veninden, rent glemte at tale om sine egne sager. Tess gav imidlertid kun lidet oplysende svar; så forstod Izz, at alt ikke var gået efter ønske. Hun var derfor så barmhjertig mod veninden, at hun selv meddelte denne sin lille roman.

"Ja, ser du, Tess, det var Amby Seedling, han kom en gang imellem til Talbothays og hjalp i stalden," forklarede hun i en temmelig ligegyldig tone. "Han har fundet ud af, hvor jeg var taget hen, og er fulgt efter mig hertil. Han siger, at han i to år har været forelsket i mig, men jeg tilstår, at jeg ikke rigtig ved, hvad svar jeg skal give den skikkelige fyr."

46

Der var gået flere dage siden den unyttige rejse, og Tess var i marken. Den tørre frostvind blæste stadigt, men en halmskærm var opstillet i vindøjet og holdt vinden borte fra hende. På læsiden stod en maskine til at skære roerne i stykker, og foran den var der en jordhøj, som roerne havde været opbevaret i siden begyndelsen af vinteren. Tess stod ved den åbne ende af højen og huggede med øksen jord og trevler af roerne, som hun derpå kastede ind i maskinen. En karl drejede rundt på håndtaget, og fra truget med de friske, ituskårne roer, kom lugten af disse gule småstykker, der ledsagedes af vindens susen, den skærende lyd af knivbladene i maskinen og af øksens hug i Tess' behandskede hånd.

På den udstrakte, brunlige mark, hvor roerne var blevet taget op, begyndte der at vise sig striber af en mørkere farve, der lidt efter lidt bredte sig ud til bånd. Langs kanten af hvert af dem krøb der noget på ti ben, der bevægede sig uden hast og uden hvile op og ned i hele markens længde. Det var to heste og en mand med en plov imellem sig, der gjorde jorden i stand til vårsæden.

Time efter time var der intet, der afbrød forholdenes glædesløse ensformighed. Så kom der langt nede på den anden side af pløjemarken et sort punkt til syne. Det var kommet fra hjørnet af et hegn, hvori der var en gennemgang, og det stilede hen imod dem, der skar roer.

Efter at have været et punkt voksede det til en kegles størrelse, og noget derefter kunne man se, at det var en sortklædt mand, der kom fra den retning, hvori Flintcomb-Ash

lå. Karlen, som drejede maskinen, havde ingen brug for sine øjne, og han betragtede hele tiden den kommende, hvorimod Tess i sin travlhed ikke lagde mærke til ham, før karlen gjorde hende opmærksom på, at han nærmede sig.

Det var ikke hendes hårde arbejdsgiver, forpagter Groby, det var en mand i en halvt gejstlig dragt; det viste sig nu at være den forhenværende udhaler Alec d'Urberville. Da hans ord ikke længere havde den brændende begejstringens magt som før, vakte han ikke mere så stor opsigt, og karlens nærværelse syntes at være ham til ulejlighed. Et sørgmodigt udtryk kom over Tess' ansigt, det var blevet blegt, og hun trak kysen længere ned over panden. d'Urberville kom hen til hende og sagde sagte:

"Jeg ville gerne tale med dig, Tess."

"De bryder Dem altså ikke om min sidste bøn om at lade mig i ro," sagde hun.

"Jo, men jeg har lovligt ærinde til dig."

"Sig mig da, hvad det er?"

"Det er alvorligere, end du aner."

Han vendte sig for at se, om karlen kunne høre, hvad de sagde. Han stod et stykke fra dem, og støjen fra maskinen bidrog også til, at Alecs ord ikke kunne nå hans øren. d'Urberville stillede sig mellem ham og Tess og vendte ryggen til ham.

"Sagen er den," fortsatte han ivrigt. "Jeg tænkte kun på din og min sjæl, da vi sidst mødtes, derfor undlod jeg at forhøre mig om dit timelige velfærd. Du var godt klædt og jeg tænkte ikke på det. Men nu ser jeg, at du har det hårdt, hårdere end du havde det, da jeg kendte dig, og hårdere end du fortjener det. Måske en del af skylden for det falder tilbage på mig."

Hun svarede ikke, og han iagttog hende med et spørgende blik, som hun stod dér med bøjet hoved og ansigtet helt skjult af kysen, helt optaget af sine roer. Når hun fortsatte sit arbejde, følte hun sig mere i stand til at skjule sin bevægelse.

"Tess," vedblev han med et suk, der lignede stønnen, "din historie er den sørgeligste, jeg nogensinde har haft at gøre med. Jeg anede ikke enden på den, før du fortalte mig det. Hvor jeg bar mig ad som en usling, da jeg ødelagde dit uskyldige liv. Al skyld er på min side – hele syndens vederstyggelighed! Og du især, du, som bærer det navn, jeg har tilegnet mig, du, der var så ung og blind for, hvad livet kunne bringe. Det er min inderste overbevisning, at det er en skam for forældre at opdrage deres pigebørn i en sådan farlig uvidenhed om de snarer og faldgruber, som den Onde kan lægge for dem, hvad enten nu deres bevæggrunde er gode, eller denne opdragelse kun er udslaget af ligegyldighed og sløvhed."

Endnu hørte Tess kun på ham, medens hun med automatisk regelmæssighed kastede en roe i maskinen og derefter tog den næste op.

"Men det er ikke for at fortælle dig dette, at jeg er kommet," fortsatte d'Urberville. "Det stiller sig nu således for mig: Jeg har mistet min moder, siden du var på Trantridge, og godset tilhører mig. Men jeg har i sinde ar sælge det og hellige mit liv til missionsvirksomheden i Afrika, enten som ordineret præst eller som lægprædikant, det er mig ligegyldigt. Hvad jeg nu vil spørge dig om, er dette: Du kan hjælpe mig til at gøre min pligt, til at give dig den eneste oprejsning, jeg kan, for den uret, jeg gjorde imod dig … vil du være min hustru og drage med mig? … For ikke at spilde tid har jeg allerede skaffet dette til veje."

Han tog et papir op af lommen.

"Hvad er det?" spurgte hun.

"Et kongebrev."

"Å Gud! Å nej, nej!" sagde hun hurtigt og fo'r tilbage.

"Du vil ikke? Hvorfor?"

Og idet han sagde dette, gik der et udtryk af skuffelse over hans ansigt, en skuffelse, som ikke alene havde sin grund i sorg over, at han ikke kunne opfylde sin pligt, men som var et umiskendeligt tegn på, at noget af hans gamle lidenskab igen var kaldt til live; pligt og attrå gik her hånd i hånd.

"Men hvorfor ...?" begyndte han igen i en mere lidenskabelig tone, idet han vendte sig og så på manden ved maskinen.

Tess følte også, at de ikke kunne komme til en forklaring her og sagde derfor til karlen, at hun ville gå lidt med den herre, der var kommet for at tale med hende, så vandrede hun og d'Urberville sammen hen over marken.

Da de kom til det første stykke pløjemark, rakte han hånden ud imod hende for at hjælpe hende over det, men hun gik foran ham hen over plovfurerne, som om hun ikke så hans bevægelse.

"Du vil ikke gifte dig med mig, Tess, og skaffe mig min agtelse for mig selv tilbage?" sagde han, da de var kommet over.

"Jeg kan ikke."

"Hvorfor?"

"De ved, at jeg ikke holder af Dem."

"Men du vil måske komme til det med tiden, når du virkelig har tilgivet mig."

"Aldrig."

"Hvor kan du være vis på det?"

"Jeg elsker en anden."

Disse ord syntes at gøre ham helt bestyrtet.

"Du elsker en anden!" udbrød han. "Men har følelsen af, hvad der er moralsk rigtigt og passende da ingen vægt hos dig?"

"Nej, nej! Tal ikke om det!"

"Muligvis er din kærlighed for denne anden mund kun en forbigående følelse, som du ..."

"Nej – nej!"

"Jo! Hvorfor ikke?"

"Det kan jeg ikke sige Dem."

"Det må du sige mig."

"Nå, ja da ... jeg er gift med ham."

"Å!" udbrød han, blev stående stille og stirrede på hende.

"Jeg ville ikke have sagt det – det var ikke min hensigt at sige det," stammede hun. "Her er det en hemmelighed, eller i alt fald aner man det kun. Og derfor beder jeg Dem så bønligt om ikke at stille mig flere spørgsmål. De må huske, at vi nu er fremmede over for hinanden."

"Fremmede? Er vi fremmede for hinanden?"

I et øjeblik kom der et glimt af den gamle spot over hans ansigt, men han jog det hurtigt bort.

"Er det din mand?" spurgte han og pegede hen på karlen ved maskinen.

"Ham!" sagde hun stolt. "Nej, aldeles ikke! "

"Men hvem da?"

"Spørg mig ikke, for jeg ønsker ikke at svare på det," sagde hun bedende, og i sin iver hævede hun hovedet og rettede et bønfaldende blik imod ham gennem de lange øjenvipper.

d'Urberville blev forvirret.

"Men jeg spurgte kun om det for din skyld, Tess," sagde han hurtigt. "For pokker – Gud tilgive mig et sådant udtryk – jeg kommer her, det sværger jeg dig til, for at gøre det godt for dig. Tess, se ikke på mig således, jeg kan ikke holde det ud! Der har sikkert aldrig før i kristenheden været sådanne øjne! Ser du, jeg vil ikke tabe hovedet; jeg tør det ikke. Jeg indrømmer, at synet af dig har vakt min kærlighed til dig, jeg troede, den var udslukt tillige med den slags følelser, men jeg troede, at vort ægteskab ville være en helliggørelse for os begge. Den vantro husbond bliver helliggjort ved sin hustru, sagde jeg til mig selv. Men alle mine planer er kuldkastede; og jeg er nødt til at bære skuffelsen."

Han stirrede bedrøvet mod jorden og faldt i tanker.

"Gift, gift! … Nå – sådan hænger det sammen," tilføjede han ganske roligt, idet han langsomt rev kongebrevet midt over og puttede stumperne i lommen; "men i så fald ville jeg gerne gøre noget for dig og din mand, hvem han så er. Der er en mængde spørgsmål, som jeg fristes til at stille dig, men da du ikke ønsker det, skal jeg naturligvis lade være. Men hvis jeg kendte din mand, ville det være lettere for mig at hjælpe dig og ham. Tjener han på denne gård?"

"Nej," mumlede hun. "Han er langt borte."

"Langt borte? Borte fra dig? Det må være en løjerlig mand."

"Å – tal ikke ondt om ham. Det er Deres skyld. Han opdagede …"

"Var det grunden! … Det var sørgeligt, Tess!"

"Ja!"

"Men rejse fra dig, forlade dig, tvinge dig til at arbejde således …!"

"Det er ikke ham, som nøder mig til at arbejde," udbrød hun, rede til af al magt at forsvare den fraværende. "Han ved intet om det; det er mig selv, som har indrettet det således."

"Skriver han da til dig?"

"Det kan jeg ikke sige Dem. Der er ting, som kun vedkommer én selv. "

"Det vil altså sige, at han ikke skriver. Du er en forladt hustru, min stakkels Tess."

Pludselig vendte han sig imod hende og greb hendes hånd; hun havde den tykke handske på, og det var kun de grove læderfingre, han trykkede.

"De må ikke – De må ikke!" udbrød hun forskrækket og rev sin hånd ud af handsken, som han beholdt i hånden. "Å, gå Deres vej, for min mands skyld, gå, i den kristendoms navn, som De selv præker."

"Ja, ja det skal jeg," sagde han hurtigt, og idet han gav hende handsken tilbage og vendte sig om for at gå, sagde han: "Tess, jeg tager Gud til vidne på, at der ikke var synd i mine tanker, da jeg tog din hånd."

De havde været så optaget, at de ikke havde lagt mærke til en trampen af hestehove, før lyden nu holdt op tæt ved dem, og de hørte en stemme, der sagde:

"Hvad Fanden tager du dig for her på denne tid af dagen i stedet for at passe dit arbejde?"

Forpagter Groby havde opdaget de to skikkelser langt borte og var redet tværs over marken for at se, hvad her gik for sig.

"Tal ikke til hende i den tone!" sagde d'Urberville, og der kom et udtryk i hans ansigt, som ikke var kristeligt.

"Nå, det er Dem! Og hvad har metodistpræsten egentlig at skaffe med hende?"

"Hvem er den fyr?" spurgte d'Urberville og vendte sig om mod Tess.

Hun gik tæt hen til ham og sagde:

"Gå, jeg beder Dem indtrængende om det."

"Skal jeg gå og overlade dig til den tyran? Jeg kan se på hans ansigt, hvad han er for en tølper."

"Han gør mig ikke fortræd. Han er ikke forelsket i mig. Jeg kan skifte til april."

"Nå, da jeg antager, at jeg er nødsaget til at adlyde dig, så farvel!"

Da hendes forsvarer, som hun var mere bange for end for angriberen, var borte, skældte forpagteren ud, hvilket Tess tog med den største ro, da sådanne angreb var hende ganske ligegyldige. Efter de erfaringer, hun tidligere havde gjort, var det hende en lettelse at tjene hos denne mand, der gerne, hvis han turde, havde pryglet hende.

Tavs gik hun tilbage til arbejdsstedet, og så optaget var hun af det, der netop havde fundet sted, at hun næppe lagde mærke til snuden af Grobys hest, der næsten berørte hendes skulder.

"Da du har ladet dig fæste til at arbejde for mig til april skiftedag, så skal jeg også sørge for, at du gør det," vedblev han opbragt. "Løjerligt stykke fruentimmer, snart er det én og snart en anden! Men jeg finder mig ikke længere i det!"

Da hun vidste, at han ikke hersede med de andre piger således, som han hersede med hende for den lussing, han en gang havde fået, udmalede hun sig et øjeblik den forandring, det ville have gjort, hvis hun havde været fri og havde modtaget

tilbuddet om at blive Alecs kone. Det ville have hævet hende ud af hendes afhængighed ikke alene overfor hendes nuværende plageånd, men også for hele verden, der nu syntes at foragte hende.

"Men nej, nej!" sagde hun heftigt, "jeg kunne ikke have giftet mig med ham nu. Han indgyder mig kun afsky."

Samme aften begyndte hun på et brev til Clare, hvori hun skjulte sine besværligheder for ham og forsikrede ham om sin uforandrede kærlighed. Den, som kunne læse mellem linjerne, ville have set, at der bag hendes store kærlighed rugede en forfærdelig angst, næsten fortvivlelse, for noget hemmeligt, som ikke omtaltes med ord. Men heller ikke dette brev gjorde hun færdigt; han havde jo anmodet Izz om at rejse med, og måske brød han sig ikke mere om hende. Hun lagde brevet i sin æske og tvivlede på, at det nogensinde ville komme Angel i hænde.

Tiden gled tungt fremad for hende med dagligt slid og slæb, og nu nærmede sig den for landarbejderne så vigtige dag, kyndelmisse-marked. Det var på dette marked, at alle kontrakter blev indgået for det kommende år fra april skiftedag, og alle de tjenestefolk, der tænkte på at skifte, mødte i landsbyen den dag, dette marked blev holdt. Næsten alle folkene på Flintcomb-Ash ville bort, og tidlig på morgenen var der en almindelig udvandring i retning af byen, som lå henved tre mil derfra.

Skønt Tess også havde i sinde at skifte til april, var hun dog en af de få, som ikke gik til marked, da hun havde en dunkel anelse om, at der ville ske et eller andet, som ville gøre det unødvendigt for hende at lade sig fæste til den slags arbejde.

Det var en smuk dag i februar; vejret var ualmindelig mildt, så at man næsten kunne tro, vinteren var forbi.

Hun var næppe færdig med at spise til middag, før d'Urbervilles skikkelse mørknede vinduet til hendes værelse i huset, hvor hun havde indlogeret sig, og hvor hun den dag var ene hjemme. Tess sprang op, men han bankede allerede på døren, og hun kunne ikke løbe sin vej; hun tænkte på at lade ham banke forgæves, men der var ingen rimelig grund til det; hun rejste sig, løftede klinken og gik rolig tilbage til sin plads.

Han kom ind, så på hende og satte sig på en stol, før han talte:

"Tess! Jeg kunne ikke lade være!" begyndte han fortvivlet og aftørrede sit ophidsede ansigt. "Jeg måtte se ind til dig for at høre, hvorledes du havde det. Jeg forsikrer dig, at jeg aldeles ikke har tænkt på dig, før jeg så dig i søndags, og nu, hvad jeg end gør, kan jeg ikke slippe dit billede. Det er hårdt, at en god kvinde skal gøre en slet mand ondt; men således er det. Ville du blot bede for mig, Tess!"

Der var et sådant udtryk af undertrykt fortvivlelse over ham, at han næsten måtte vække medfølelse, men Tess havde alligevel ingen medfølelse med ham.

"Hvorledes kan jeg bede for Dem," sagde hun, "når jeg ikke kan tro, at det mægtige væsen, som styrer verden, vil forandre sine planer for min skyld."

"Og det tror du virkelig ikke?"

"Nej, jeg er blevet helbredet for den slags hovmod!"

"Helbredet? Af hvem?"

"Af min mand, hvis De ønsker at vide det."

"Å, din mand, din mand! – Jeg erindrer, at du hentydede til noget sådant forleden dag. Hvad tror du egentlig på, Tess?" spurgte han. "Det lader næsten til, at du ingen religion har, og det er måske min skyld!"

"Jo, jeg har en religion; men jeg tror ikke på noget overnaturligt."

d'Urberville så mistænksomt på hende.

"Du mener altså, at den retning, jeg er slået ind på, er falsk."

"For største delen."

"Hm, jeg har dog følt mig så overbevist om, at den var den rette," sagde han uroligt.

"Jeg tror på ånden i Bjergprækenen, og det gjorde min mand også … Men jeg tror ikke på – –"

Her anførte hun sine afvigelser.

"Sagen er," sagde d'Urberville hårdt, "alt, hvad din kære mand troede på, det tror du også på, og hvad han forkastede, forkaster du også, uden selv at undersøge eller anvende mindste kritik. Sådan er de fruentimmer. I åndelig henseende var du hans slave. "

"Ja, for han vidste besked om alt!" sagde hun med en så sejrsstolt og urokkelig tro på Angel Clare, at den mest udmærkede mand næppe ville have fortjent det, meget mindre han!

"Ja, men du skulle dog ikke optage et andet menneskes vantro sådan uden videre. Han må have været et farligt menneske, siden han kunne gøre dig til en sådan tvivler."

"Han påtvang mig aldrig sine meninger! Han ville aldrig indlade sig med mig om disse ting. Men jeg betragtede dem på samme måde som han; det, som han troede på, efter at have

gransket læresætningerne, var der mere udsigt til måtte være rigtigt, end det, som jeg, der ikke havde lært noget, muligvis troede på."

"Hvad sagde han da? Han må have sagt dig noget!"

Hun tænkte sig om, og hendes gode hukommelse satte hende i stand til ordret at gengive, hvad Clare nu og da havde sagt, selv om hun ikke havde forstået meningen. Hun erindrede de flintestenshårde, følgerigtige slutninger, hun havde hørt ham komme med en gang, da han havde givet sig til at tænke højt med hende ved sin side.

"Sig det en gang til," bad d'Urberville, der havde hørt efter med den største opmærksomhed.

Hun gentog det, og d'Urberville mumlede tankefuldt ordene efter hende.

"Hvad sagde han mere?" spurgte han pludseligt.

"En anden gang sagde han noget i denne retning," og hun anførte en udtalelse, som man muligvis vil have kunnet finde mage til i mangen bog.

"Nå, men hvorledes kan du huske det?"

"Jeg gjorde mig umage for at tro, hvad han troede, skønt han ikke ønskede det, og det lykkedes mig at få ham til at meddele mig nogle enkelte af sine tanker. Jeg påstår ikke, at jeg forstår det helt, men jeg ved, det er rigtigt."

"Hm! – Tror du, at du kan lære mig det, som du selv ikke forstår?"

Han faldt i tanker.

"Min sjæls lod skulle være som hans," fortsatte hun. "Jeg ønskede den ikke anderledes. Det, som var godt for ham, var også godt nok til mig."

"Ved han, at du er lige så stor en tvivler som han selv?"

"Nej, det har jeg aldrig sagt ham, og er jeg overhovedet en tvivler?"

"Når alt kommer til alt, er du bedre faren end jeg, Tess. Du tror ikke, det var din pligt at forkynde min lære, og foragter derfor ikke dig selv, fordi du ikke gør det. Jeg tror, det er min pligt, men jeg undlader at præke, for jeg har givet efter for min lidenskab for dig."

"Hvad siger De?"

"Ja," sagde han tungt, "jeg er gået hele vejen herhen for at besøge dig i dag. Men da jeg begav mig på vandring, var det for at gå til Casterbridge marked, hvor jeg havde lovet at forkynde ordet klokken halv tre i eftermiddag, og hvor alle brødrene i dette øjeblik står og venter på mig. Her er bekendtgørelsen."

Han trak en plakat op af lommen; på den var trykt dag, time og sted, hvor d'Urberville ville præke evangeliet som ovenfor sagt.

"Men hvorledes vil De komme derhen?" spurgte Tess og sad på uret.

"Jeg kan ikke komme derhen. Jeg er her."

"Men De har jo dog lovet at præke –"

"Ja, jeg har lovet det, men jeg kommer der ikke på grund af min brændende attrå efter at se en kvinde, som jeg en gang foragtede. Nej, nej, jeg har aldrig foragtet dig, hvis jeg havde gjort det, ville jeg ikke nu elske dig! Og jeg foragtede dig ikke, fordi du, trods alt, var så inderlig ren, da du forstod, hvad der var sket, trak du dig hurtigt og behjertet bort fra mig, du gik fra mig, da du så, hvordan jeg var. Du var den eneste, jeg ikke har ringeagtet. Men nu må du vel foragte mig."

"Ak, Alec d'Urberville, hvad betyder dette? Hvad har jeg gjort?"

"Gjort?" sagde han hårdt. "Med vilje har du intet gjort. Men du har været årsag, den uskyldige i årsag, til mit frafald, som de kalder det. Jeg spørger mig selv, om jeg virkelig er et af de "syndens børn", der "efter at være undflyet verdens besmittelse igen er blevet hildet i den og er bukket under" og hvis endeligt skal blive værre end deres begyndelse."

Han lagde sin hånd på hendes skulder.

"Tess, Tess, jeg var på vej til frelse, da jeg igen fik dig at se," sagde han heftigt og rystede hende, som om hun var et barn. "Men hvorfor har du da fristet: mig? Jeg var så fast som en mand kan være, indtil jeg igen så disse øjne og denne mund – og siden Evas dage har der sikkert aldrig været så bedårende en mund!" Hans stemme sank ned til en hvisken, og hans sorte øjne lynede. "Tess, fristerinde, dyrebare heks fra Babylon – jeg kunne ikke modstå dig, så snart jeg så dig igen."

"Det var ikke min skyld, at De fik mig at se," sagde Tess og trak sig tilbage.

"Det ved jeg, jeg gentager, at jeg ikke bebrejder dig noget. Men det er nu én gang sket. Da jeg så, at du blev dårligt behandlet den dag på gården, var jeg ved at blive gal over, at jeg ingen ret havde til at forsvare dig, mens han, som har den ret, synes fuldstændig at forsømme den."

"Tal ikke ondt om ham, han er fraværende!" udbrød hun ivrigt. "Lad ham være – han har aldrig gjort uret imod Dem! Gå nu fra hans kone, før der kommer sladder i omløb, som kunne sætte en plet på hans hæderlige navn!"

"Ja – det skal jeg," sagde han som en mand, der vågner op af en ond drøm. "Jeg har brudt mit løfte om at præke Guds ord for

disse stakkels drukne syndere på markedet; det er første gang, jeg har gjort i noget så frygteligt! For en måned siden ville jeg have været forfærdet ved tanken om en sådan mulighed. Jeg går bort for at skjule mig og … kan jeg bede?" Derpå udbrød han pludselig: "Et kys, Tess, kun ét! For gammelt venskabs skyld …"

"Jeg er værgeløs, Alec! Jeg er ansvarlig for en hæderlig mands ære, tænk på det, og skam Dem!"

"O, min Gud! Ja … ja."

Han bed tænderne sammen, rasende over sin egen svaghed, og i hans øjne kunne læses de forskelligste følelser. Den gamle lidenskab, der siden hans omvendelse havde ligget stille og kuet i dybet af hans sjæl, syntes atter at vågne og løfte hovedet, i dette øjeblik var han så bevæget, så oprevet, at han næppe kunne kaldes ansvarlig. Skønt Alec havde erklæret sin udeblivelse fra det berammede møde som et slet og ret tilbagefald af en troende kristen, havde Angel Clares ord, som Tess havde gentaget, dog gjort et dybt og varigt indtryk på ham. Han vandrede fremad i tavshed, som var al hans kraft svundet ved den overraskende opdagelse, at hans stilling var uholdbar. Fornuften havde aldeles intet at skaffe med hans omvendelse, og de få dråber logik, Tess havde kastet i hans begejstrings hav, var tilstrækkelige til at kølne det helt. Atter og atter måtte han gentage de sætninger, hun havde anført, og stadig måtte han sige til sig selv:

"Den kloge mand tænkte kun lidet på, at han måske beredte vejen for mig ved at fortælle hende disse ting."

47

På Flintcomb-Ash skulle de sidste hvedehæs nu tærskes. Både lokomobil og tærskemaskine stod færdige, da Izz Huett og Tess kom ud i den grå morgendæmring.

Groby – "han selv", som de kaldte ham – var på pletten, og efter hans ordre skulle Tess stå nærmest den karl, som lagde negene i maskinen; det var hendes arbejde at løse båndene, alt efter som Izz rakte hende negene. De var snart i fuld virksomhed, og arbejdet gik uden afbrydelse til frokosttid, så holdt tærskemaskinen inde en halv time, og derpå kom hele gårdens øvrige besætning til at sætte halmen i stak. De spiste deres mad hastigt, uden at forlade deres plads, så begyndte de ubarmhjertige hjul atter at gå rundt, maskinen summede og rystede lige ind til marven alle dem, der stod i dens nærhed.

De gamle folk, der var ved at rejse stak, talte om de tider, da man tærskede med plejl på logulvet, da al ting udførtes med håndkraft og måske nok gik langsommere, men alligevel var meget bedre end alt dette djævelske maskinvæsen.

På kornstakken talte de også lidt sammen nu og da, men de, der stod og svedte i maskinens umiddelbare nærhed, og mellem dem var Tess, kunne ikke lette arbejdet med at udveksle ord, for støjen overdøvede deres stemmer, og den evindelige rysten lammede deres tænkeevne. Det var dette uophørlige arbejde, der pinte hende så svært, at hun var lige ved at ønske, at hun aldrig var kommet til Flintcomb-Ash.

Pigerne på kornhæsset, deriblandt Marian, kunne nu og da tage sig en slurk øl eller kold te af deres flaske, de kunne trække vejret og tørre sveden af deres pande eller børste stakkerne af

deres skørt, men Tess måtte altid stå parat med sit neg, maskinen ventede ikke og måtte uafladelig holdes ved lige.

Af sparsommelighedshensyn var det for det meste en pige, der havde dette forholdsvis strenge arbejde, og Groby havde valgt Tess, fordi han påstod, hun var både stærk og hurtig i vendingen, og deri kunne han vist have ret. Karlen ved maskinen og Tess kunne aldrig dreje hovedet, og derfor var det først ved middagstid, hun fik at vide, at en mandsperson stille var kommet ind på marken og i nogen tid havde stået ved hæsset og betragtet folkene, især Tess med spændt opmærksomhed. Han var klædt i en nymodens dragt og svingede en flot spadserestok i hånden.

"Hvem er det?" hviskede Izz Huett til Marian, hun havde først spurgt Tess, men denne kunne hverken høre eller svare for tærskemaskinens dundren.

"En eller andens kæreste tænker jeg," svarede Marian i en kort tone.

"Jeg vil vædde, hvad det skal være på, at han er her for Tess' skyld."

"Nej, vist ej. Det er jo en slags omvandrende præst, der snuser efter hende, ikke sådan en fiks fyr."

"Men det er jo netop den samme."

"Den samme? Han dér ser da helt anderledes ud, ved jeg."

"Han har taget den sorte frakke og det hvide halstørklæde af og barberet sig, men det er nu alligevel den samme."

"Tror du virkelig? Så må jeg hen og sige hende det straks," sagde Marian.

"Lad bare være! Hun får nok selv øje på ham, og jeg tror, hun hellere ser hans hæl end hans tå."

"Nå ja, jeg synes nu heller ikke, det er videre net af en præst at rende efter en gift kone, selv om hendes mand er langt borte, og hun på en måde er enke."

"Å, han kan da ingenting gøre hende," lød det fra Izz i en tør tone. "Hun kan ikke rokkes dér, hvor hun står, Gud hjælpe os, hverken smisken eller præken eller tordenen selv kan rokke én fra det sted, hvor man ikke burde være."

Middagshvilen kom, maskinen stoppede, Tess forlod sin post med benene rystende under sig, så udaset var hun, at hun næppe kunne slæbe sig frem.

"Du skulle have drukket dig et glas brændevin som jeg," sagde Marian, "så havde du vel haft lidt mere farve i kinderne; du alstyrende, sér hun ikke ud, som om hun var gravet op af jorden, den stakkel!"

Den skikkelige Marian havde en anelse om, at synet af den omtalte mandsperson muligvis kunne tage madlysten fra Tess, og derfor foreslog hun hende at komme ned fra maskinen på den modsatte side, da den fremmede trådte hen til hende og så op. Tess udstødte et dæmpet udråb, og lidt efter erklærede hun, at hun ville blive siddende på hæsset og spise sin mad. Det plejede de, når de havde lang vej hjem, men i dag var blæsten så skarp, at de andre gik ned og satte sig i læ af den store halmstak.

Den fremmede var ganske rigtig Alec d'Urberville, skønt han slet ikke mere lignede lægprædikanten. Det var tydeligt, at hans gamle "verdslighed" igen havde fået overtaget, og at han var den samme halvflotte fyr, der for nogle år siden havde kaldt lille Tess sin "kusine".

Imidlertid sad hun midt inde på hæsset mellem negene, så at man ikke kunne opdage hende nedefra, og hun spiste roligt sin mad, indtil hun hørte stigen knage under tunge trin, der nærmede sig hendes tilflugtssted. Straks efter dukkede Alec op og satte sig uden et ord over for hende.

Tess tav også, vedblev at spise sit tarvelige måltid, en tyk pandekage, som hun havde bragt med hjemmefra.

"Og så er jeg her da igen," sagde d'Urberville.

"Hvorfor kan De ikke lade mig være i fred?" råbte hun med øjne, der lynede af harmfuld bebrejdelse.

"Lade dig være i fred. Det var nok mig, der skulle sige det til dig."

"Jeg synes ikke, jeg plager Dem i nogen måde!"

"Det mener du? Men det gør du alligevel. Du piner og plager mig. Jeg har aldrig fred eller hvile mere. De øjne, der nu lynede så vredt imod mig, de ser på mig både dag og nat. Tess, fra det øjeblik, du fortalte mig om barnet, er det, som om mine følelsers strøm, der flød mod himlen med voldsom hast, nu med ét har fundet en sluse åben og styrter sig mod dig med en kraft og vælde, som river alt med sig. Evangeliets flodleje er tørt i al evighed, og det er dit værk, hører du, dit!"

Hun stirrede på ham med halvåben mund. "Hvad – hvad er det, De siger? Vil De aldrig mere forkynde ordet?"

Under Angels påvirkning havde hun mistet troen på denne pludselig opblussende begejstring, men som kvinde blev hun dog en smule forfærdet over, hvad han her sagde.

Med skrømtet lethed vedblev Alec:

"Nej, aldrig mere. Det har jeg rent opgivet. Jeg har holdt mig borte fra alle møderne siden hin dag, da jeg lod drukkenboltene

på Casterbridge marked vente forgæves. Kun Fanden selv ved, hvad brødrene tænker om mig. Ha, ha, brødrene! De beder vel sagtens for mig, græder over mig, for de er egentlig skikkelige skrog, på en måde! Men hvad bryder jeg mig om dem? Hvor kan jeg vedblive at tale om en sag, når jeg har mistet troen? Det ville være hykleri af den laveste slags. Jeg ville jo have stået iblandt dem som Alexander og Hymenæus, der overantvordedes til Satan, for at de ikke skulle lære de andre at bespotte Herren. Hvor du dog har hævnet dig på mig! Jeg fandt dig, uskyldige skabning, og jeg bedrog dig. Halvfjerde år efter træffer du mig som en kristen med brændende tro og nidkærhed, og da påvirker du mig, så at jeg vel sagtens går fortabelsen i møde. Men, lille kusine, som jeg kaldte dig i fordums dage, alt dette er jo alligevel mundsvejr, og du behøver ikke at se så bestyrtet ud. Du har jo intet forbrudt, du kan da ikke gøre for, at du stedse har det søde ansigt og din yndige skabning. Jeg så dig stå her på hæsset, før du så mig, og jeg måtte beundre, hvor smukt din tarvelige arbejdsdragt klædte dig. I skulle ikke tage de vingehuer på, når I vil være i fred, småpiger!"

Hans blik hvilede fast på hende, han tav lidt, så lo han spotsk og vedblev:

"Jeg tror nu ikke, at den cølibatsapostel, hvis discipel jeg bildte mig ind, jeg var, kunne have modstået så kønt et ansigt som dit, han havde gjort som jeg: han var rendt fra det alt sammen for at følge dig."

Tess ville gøre indsigelse, men han lod hende ikke komme til orde.

"Nå, det paradis, du kan byde mig, er sagtens lige så meget værd som det andet. Men for at tale alvorligt, Tess," sagde han

og skiftede tonefald, idet han rykkede nærmere hen til hende, strakte sig i negene og støttede hovedet i hænderne, "siden vi sidst sås, har jeg tænkt en del over det, han sagde. Jeg er kommet til den slutning, at disse gamle, luvslidte sætninger virkelig er temmelig blottede for sund fornuft, og hvordan jeg således kunne komme i fyr og flamme ved den rare pastor Clares ord, hvordan de kunne drive mig ud at præke og gå meget videre end han selv, ja, del er mig en gåde i denne time. Men med hensyn til din mands mageløse forstand – hvad hedder han for resten, din mand? – med hensyn til den ting, at han havde et etisk system uden dogmer, så kan jeg slet ikke hitte rede i det."

"Kunne De ikke tænke Dem en lære om idel renhed og idel kærlighed, uden – hvad er det nu det hedder? – uden dogmer?"

"Å nej – aldeles ikke! Sådan er jeg slet ikke. Hvis jeg ikke har én, der siger: gør det og det, så er det godt, eller gør ikke det, for så går det dig ilde, når du er død, så kan jeg slet ikke være med. Jeg vil være fordømt, om jeg kan gå omkring og være ansvarlig for mine handlinger, hvis jeg ikke ved, hvem jeg render med dette ansvar overfor. Og du er ligedan, det er jeg vis på, ikke Tess?"

Atter prøvede hun på at imødegå ham, hun ville sige ham, at han blandede to begreber sammen og forvekslede sædelære med teologi, som i oldtiden blev holdt skarpt ude fra hinanden. Men på grund af Angels egen mangel på fuld klarhed og endnu mere, fordi hun var mere en bolig for stærke følelser end for sund fornuft, lykkedes det hende ikke at overbevise Alec.

"Nå, ja, lad det nu være godt," sagde han. "Her har du mig, min sødeste Tess, aldeles som i gamle dage."

"Å nej, aldrig, aldrig således, nu er alting anderledes!" bad hun, "og husk, der var aldrig varme i mit hjerte. Ak, hvorfor mistede De troens gave, hvis det er dette tab, der bringer Dem hid og får Dem til at tale således til mig?"

"Fordi du har knust det alt sammen for mig, jaget alle de tanker langt bort; den synd kommer over dit lille, uskyldige hoved! Din mand tænkte vist ikke på, at hans lærdomme skulle virke på mig. Ha – ha – jeg er alligevel rigtig glad over, at du fik mig omvendt til din religion, for jeg er mere forelsket i dig end nogensinde, og jeg har ondt af dig på samme tid, for du har det alligevel hårdt, forladt, som du er, af den, der burde være din støtte."

Maden voksede i munden på den stakkels lille Tess, hun kunne ikke få en bid ned, hendes læber blev hede og tørre, hun havde en fornemmelse, som skulle hun kvæles. Folkenes muntre tale og latter nåede op til hende på hæsset, men hun syntes, hun var milevis borte fra dem alle sammen.

"De er grusom mod mig," stammede hun. "Hvor – hvor kan De tale således til mig, hvis De bryder Dem den mindste smule om mig?"

"Ja, du har vist ret," sagde han, og så ned for sig. "Jeg kom heller ikke herhen for at bebrejde dig, at jeg er en falden mand. Jeg kom for at sige dig, at jeg ikke kan lide, du slider på denne måde. Du siger, du har en mand, en anden end jeg. Nå, det er godt muligt, men jeg har aldrig set ham, jeg kender end ikke hans navn, og han står for mig som en overmåde mystisk person. I alt fald mener jeg, at selv om du er gift, står jeg dig nærmere end denne mand, jeg vil da gerne hjælpe dig i dine genvordigheder, og det er mere end han vil, Gud velsigne hans

gådefulde åsyn! Jeg mindes med ét den strenge profet Hoseas' ord, husker du dem, Tessy? 'Og hun følger efter sin elsker, men hun skal ikke nå ham, og hun skal søge efter ham, men ikke finde ham, derpå skal hun sige: jeg vil gå og vende tilbage til min første husbond, thi hos ham var der bedre end her!' … Tess – min gig holder nede ved bakken, og – min elskede, min, ikke hans, mere behøver jeg ikke at sige dig – vel?"

Hendes ansigt var, medens han talte således, blevet overgydt af en mørk rødme, men ikke et ord kom over hendes læber, da han tav.

"Det er din skyld, jeg igen er på skråplanet," vedblev han halvt spøgende. "Du burde virkelig gå med mig og give denne mand en god dag."

En af de tykke handsker lå på hendes skød, hun havde taget den af for at spise sin pandekage, nu greb hun den og slyngede den med al sin magt lige i ansigtet på Alec. Den var svær og stiv som en stridshandske, og den traf ham på munden. En iagttager med en smule indbildningskraft kunne i denne bevægelse have set et udslag af følelser, hun havde arvet efter sine harniskklædte forfædre.

Alec fo'r op fra sin liggende stilling. Et rødt mærke kom til syne efter slaget, og straks efter dryppede der blod fra hans læber ned på kornet. Men han genvandt hastigt sin selvbeherskelse, roligt tog han sit lommetørklæde frem og tørrede blodet af sig.

Nu rejste hun sig også op, men segnede straks om igen, hendes ben kunne ikke bære hende.

"Straf mig så," sagde hun og så op på ham med et sært, trodsigt og værgeløst udtryk i blikket. "Slå mig, knus mig, bryd

Dem ikke om de folk dernede ved halmstakken, jeg skal ikke skrige op. En gang har De allerede trampet på mig – bliv nu bare ved – sådan er jo verdens gang!"

"Ak nej, nej Tess," lød hans rolige, lidt overlegne svar, "det kan jeg ikke gå ind på, du må ikke være så uretfærdig, at du glemmer, jeg ville have giftet mig med dig, hvis du ikke selv havde rejst en uoverstigelig hindring imellem os. Spurgte jeg dig ikke rent ud, om du ville være min hustru? Svar mig."

"Jo, det gjorde De."

"Og det kan ikke ske? Men husk på én ting til!"

Hans stemme blev hård, og harmen kom op i ham ved tanken om, hvor ærligt han havde ment det, da han tilbød hende sin hånd, og hvor utaknemmelig hun havde været imod ham. Han trådte ganske nær hen til hende og lagde hænderne på hendes skuldre, så at hun rystede under hans kraftige tag.

"Husk, jeg har engang været din overmand, og det vil jeg igen være. Hvis du tilhører nogen mand, er jeg den mand, jeg og ingen anden."

Nu begyndte folkene nedenunder at røre sig.

"Og så taler vi ikke mere om, hvad der kan skille os ad," sagde han og slap hende. "Nu går jeg herfra, men jeg kommer igen i eftermiddag for at hente dit svar. Du kender mig endnu ikke, men jeg kender dig."

Hun havde ikke uåbnet munden, hun sad som lamslået. d'Urberville skred hen over negene, gik ned ad stigen, medens folkene stod og strakte sig, inden de igen tog fat på arbejdet. Så begyndte tærskemaskinen at dundre, og medens strået raslede, indtog Tess sin forrige stilling og løste det ene neg efter det

andet i endeløs ensformighed, medens hendes tanker summede og brummede og næsten overdøvede maskinens støj.

48

Hen på eftermiddagen kom "han selv" og lod folkene vide, at han ville have hæsset tærsket færdigt den aften, det var nemlig måneskin, de kunne godt se at arbejde, og fyrbøderen skulle afsted med lokomobilet næste morgen, derfor blev maskinen ved at dundre og suse og ryste, næsten med endnu større ihærdighed end før.

Det var først ved mellemmadstid, omtrent klokken tre, at Tess så op og kastede et blik på sine omgivelser. Hun blev kun lidt forbavset ved at få øje på Alec d'Urberville, der stod ved leddet og så til, uden at røre sig.

Han havde bemærket, at hun vendte hovedet, og vinkede så med hånden, ja kyssede på fingeren til hende. Det skulle betyde, at de var gode venner igen, men Tess svarede ikke på disse venskabsytringer, hun fæstede øjnene på negene og passene på ikke mere at vende ansigtet imod det sted, hvor hun vidste, Alec befandt sig. Og således sled eftermiddagen sig hen. Hvedehæsset blev lavere og lavere, halmstakken voksede, og kornsækkene kørtes bort. Klokken seks lå negene i højde med en mands skulder. Men de utærskede bundter syntes endnu at være utallige til trods for den masse, der allerede var vandret gennem Tess' rappe, små hænder.

Efter en skyfuld dag brød nu aftenrøden frem som en mørkerød brand i vest og kastede et uhyggeligt, vredt skær over de mange trætte og svedige ansigter, ja gav selv folkenes klæder en sær, mørk kobberfarve, der mindede om hendøende emmer. Folkene begyndte at slappes. Manden, der holdt maskinen vedlige, var træt, Tess kunne se store sveddråber perle på hans

nakke. Hun holdt endnu ud på sin post, med ansigt og hue dækket af brunligt kornstøv; hun var den eneste af pigerne, som stod på maskinen, så at hun uafladeligt rystedes af dens bevægelse, der trængte hende gennem marv og ben og hensatte hende i en sær drømmende, halvt bevidstløs tilstand, hvor armene arbejdede, uden at hun egentlig vidste, hvad de tog sig for.

Hun havde næsten glemt både tid og sted, hørte ikke, at Izz Huett, der nu var kommet hende meget nærmere, bød hende at bytte plads med sig. Hun vidste kun én ting, at Alec d'Urberville stod i hendes nærhed, med øjnene fæstet på hende, det følte hun som en smerte, skønt hun ikke en gang så hen til leddet.

Imidlertid var hæsset nu så lavt, at man kunne stå og tale med folk nedenunder, til Tess' forundring kom nu forpagter Groby hen til maskinen og sagde, at hvis hun gerne ville tale med sin "ven", kunne hun godt gå fra sit arbejde, hvis en af de andre ville tage hendes plads. – "Vennen" var Alec, det forstod hun godt, tillige forstod hun, at denne tilladelse skyldtes en anmodning fra denne "ven" eller fjende. Hun rystede på hovedet og blev ved at arbejde, indtil det sidste neg var lagt i maskinen, indtil hjulene standsede, og al ting blev stille. Så steg hun fra platformen ned på jorden.

Hendes tilbeder var straks ved siden af hende.

"Hvad kommer De igen efter – efter at jeg har slået Dem?" hviskede Tess. Hun var så træt, at hun ikke kunne tale højt.

"Det ville være alt for tåbeligt, om jeg tog ilde op, hvad du siger eller gør," svarede han med den blide indsmigrende stemme, hun mindedes fra Trantridge. "Hvor de små hænder ryster! Du er så svag som en lille nyfødt kalv, min stakkels pige!

Det ved du godt, og du ved også, at du slet ikke behøvede at stå og slide i det på denne måde. Hvorfor er du så trodsig? Nu har jeg for resten sagt til din husbond, at det er en skam, han sætter kvindfolk til at passe damptærskeværket, det gør ingen ordentlige folk, det ved han overmåde vel. Nu følger jeg et stykke med dig hjemad."

"Ja, det må De gerne," svarede hun træt. "De må gerne gå med, hvis De vil. Jeg skal mindes, at De kom her med den tanke at gøre alt godt mellem os. Måske – måske har jeg gjort Dem uret, måske er De ikke så slem, som jeg troede, De var. Jeg skal være taknemmelig for alt, hvad jeg møder af venlighed, men alt, hvad der er over venskab, bliver jeg vred over. Jeg kan ikke altid forstå, hvad De mener!"

"Skønt jeg ikke kan gøre min uret god, kan jeg dog altid hjælpe dig. Og jeg skal også tage mere hensyn til dine følelser, end jeg plejede at gøre. Mit hellighedsanfald – eller hvad det nu var – det er forbi. Men jeg håber, der er lidt godt i min natur. Derfor beder og besværger jeg dig, Tess, ved alle de stærke og ømme følelser mellem mand og kvinde, om at stole på mig. Jeg har mere end nok til både dig og mig og dine forældre og søskende. Jeg kan gøre det hyggeligt for jer alle, hvis du kun vil vise mig lidt tillid."

"Har De set dem derhjemme for nylig?"

"Ja! De vidste ikke, hvor du opholdt dig. Det var ved et rent tilfælde, at jeg traf dig her."

Den kolde måne kiggede gennem hækkens kviste ned på Tess' blege ansigt, da de standsede udenfor den hytte, hvor hun havde et foreløbigt hjem.

"Lad være at tale om mine små søskende, hvis ikke mit hjerte helt skal knuses," sagde hun med kvalt stemme. "Hvis De vil hjælpe dem – Gud i Himlen ved, de trænger til hjælp – så gør det uden at sige det til mig. Men nej – å nej!" brød hun ud, "jeg vil intet have af Dem, hverken til dem eller til mig selv!"

Han gik ikke ind med hende, for hun spiste sammen med familien, så dér kunne de ikke tale i ro sammen.

Hun kom ind, spiste med en adspredt mine sin aftensmad, satte sig straks hen til det lille bord ved væggen og skrev ved sin egen lille lampe følgende brev:

"Min egen mand!

Lad mig kalde dig således – jeg kan ikke lade være – selv om du vredes ved at tænke på, hvilken uværdig hustru, jeg er. Jeg må kalde på dig i min svare kvide – jeg har jo kun dig!

Der er så mange fristelser på min vej. Men jeg klynger mig til dig på en måde, du slet ikke kan tænke dig. Kan du ikke komme til mig nu straks, før der hænder noget skrækkeligt? Ak – jeg ved jo, det er umuligt – du er så langt borte. Jeg tror nok, jeg må dø, hvis du ikke snart kommer eller siger, at jeg må komme til dig.

Den straf, du bar pålagt mig, er fortjent, det ved jeg, vel fortjent, og det er ret og retfærdighed, at du er vred på mig. Men Angel, kunne du, å kunne du ikke være mindre retfærdig, ikke retfærdig, men en lille smule kærlig imod mig, selv om jeg ikke fortjener det. Hvis du ville komme, kunne jeg dø i dine arme! Jeg ville være så glad ved at dø, når du havde tilgivet mig.

Angel, jeg lever alene for dig! Jeg elsker dig alt for højt til at bebrejde dig, at du gik fra mig, jeg ved, du måtte søge efter en gård.

Tro ikke, jeg vil sige dig et eneste bittert ord! Men kom tilbage til mig. Jeg er så ene og så forladt uden dig, min egen elskede. Å Gud, så rent forladt. Jeg vil gerne arbejde, men hvis du bare vil sende mig en eneste linje og sige: 'Nu kommer jeg snart!', vil jeg vente på dig, Angel, og være trøstig og glad.

Jeg har kun én tanke, siden jeg blev din kone: jeg vil være dig tro i ét og alt – hver gang nogen ser på mig, er jeg bange for, der sker dig en uret.

Har du aldrig tænkt på mig, som da vi var sammen på Talbothays? Hvis så er, hvor kan du leve så langt fra mig? Jeg er den samme, jeg er den, du elskede, den selvsamme, ikke den, du blev vred på. Hvad var fortiden for mig, efter at jeg så dig. Alt var dødt og glemt. Jeg blev en anden, en kvinde, hvis sjæl og sind og tanke var fuld af dig! Hvor er det muligt, at du ikke forstår det. Min egen! Kunne du være en lille smule indbildsk og fatte, at du er stærk nok til rent at forvandle mig, så ville du måske alligevel komme hjem til din stakkels, lille kone! Hvor tåbelig var jeg ikke, da jeg i min lykkerus kunne tro, du altid ville elske mig.

Burde jeg ikke have vidst, at slig lyksalighed ikke var til for mig? Men min sjæl er syg og vansmægtende, både når jeg tænker på de forgangne dage og på denne frygtelige tid. Tænk på, tænk dog på, hvad jeg lider, hvor jeg længes, fordi jeg aldrig, aldrig mere ser dig! Ak, kunne dit hjerte blot et eneste øjeblik lide, som mit lider hver evige dag,

hele dagen igennem, da ville du måske ynkes over den stakkels, forladte Tess.

De siger, jeg er køn endnu, smuk, siger de, om jeg skal gentage ordet. Det er måske sandt. Men det bryder jeg mig slet ikke om, jeg bryder mig kun om at se godt ud for din skyld, kun om at være smuk i dine øjne.

Jeg har bundet mit ansigt ind som en gammel, syg kone blot for at få fred. Å, Angel, dette siger jeg dig ikke af forfængelighed, det ved du selv, men kun, for at du skal komme hjem til mig.

Hvis du slet ikke kan, må jeg da ikke rejse over til dig?

Jeg siger dig, at jeg er så træt, så forpint, jeg kan ikke få lov at være i fred. Jeg vil ikke give efter, ikke vige en fodsbred, og alligevel ræddes jeg ved tanken om, hvad ulykke der kan ramme mig, jeg er så værgeløs på grund af mit første fejltrin. Mere kan jeg ikke sige om den ting, det gør mig for elendig. Men hvis jeg falder i en eller anden rædsom snare, vil min sidste ulykke blive endnu håbløsere end den første. Å, Gud i Himlen! Jeg kan ikke tåle at tænke på det alt sammen. Lad mig komme straks til dig, eller kom straks til mig.

Jeg ville være glad, ja lyksalig, om du ville lade mig være din tjenestepige, hvis jeg ikke må være din hustru, blot jeg er i din nærhed og kan få lov at se dig, tænke på, at du er min.

Solen og lyset har intet at vise mig, siden du er borte, og jeg kan ikke tåle at se på lærkerne eller droslerne ude på marken, fordi jeg græder og sørger over, at du ikke også kan glæde dig over dem.

Jeg længes, længes kun efter en eneste ting i himlen og på jorden og under jorden, efter at se dig, se dig, min egen, min eneste, min elskede. Kom! Kom til mig og red mig fra alle farer!

Din trofaste og hjerteknuste

Tess."

49

Dette bønskrift fandt rigtigt vejen til frokostbordet i den stille præstegård vesterpå. Det var for sikkerheds skyld, at Angel havde bedt Tess sende sine breve gennem hans fader, der temmelig ofte hørte fra ham, og som han meddelte sine skiftende adresser i det fjerne land, han var rejst ud til med så tungt et hjerte.

"Se her," sagde gamle pastor Clare til sin hustru og viste hende brevet, "hvis Angel virkelig, som han sidst skrev, har i sinde at forlade Rio ved enden af denne måned, kan dette måske fremskynde hans hjemkomst, for jeg tror, det er fra hans hustru!"

Han drog et dybt suk, og brevet blev hurtigt sendt af sted til Angel.

"Den kære dreng! Gid vi havde ham herhjemme," mumlede mrs. Clare. "Til min sidste time vil jeg have en følelse af, at vi har behandlet ham som stedbarn. Du burde have sendt ham til Cambridge til trods for hans sære anskuelser, da havde han haft samme udsigter nu som de to andre. Han ville måske have ladet sig påvirke af omgivelserne, og det var ikke utænkeligt, at han i så fald var blevet teolog som brødrene. Det ville have været bedre for ham."

De to gamle gjorde sig i al stilhed bitre bebrejdelser, fordi de havde ladet ham blive landmand; havde han ikke ført et liv, der var så vidt forskelligt fra hans families, ville han ikke have fundet på at ægte en mejeripige. De vidste, at hans ægteskab var ulykkeligt, men de vidste ikke rigtig grunden til, at han var rejst fra sin kone, lige så lidt vidste de, hvor snart efter

brylluppet denne skilsmisse havde fundet sted. Først formodede de, at han ikke kunne lide hende. I sine senere breve udtalte han flere gange, at han ville komme hjem og hente hende. Heraf drog de den slutning, at der måske kun havde været en mindre betydelig kurre på tråden mellem det unge par. Han havde sagt dem, at Tess opholdt sig hos sine slægtninge, og i deres tvivlrådighed afholdt de sig fra at blande sig i en strid, som de måske ikke var i stand til at bilægge, og hvis sande årsag de end ikke kendte.

De øjne, Tess' brev var bestemt for, så ved denne tid ud over en endeløs slette, medens Angel sad på et muldyr, som bar ham ud imod kysten. Hans oplevelser i dette forunderlige, fremmede land havde været ret bedrøvelige. Den svære sygdom, han havde haft kort efter sin ankomst, var han aldrig blevet helt helbredet for, og lidt efter lidt havde han sluppet den tanke at nedsætte sig her, skønt han så længe som muligt havde holdt denne sin forandrede plan hemmelig for forældrene.

Angel havde egentlig aldrig tænkt på at udvandre; han havde ønsket at finde en landejendom i Nord- eller Vestengland. Han var taget til Brasilien i det anfald af fortvivlelse, der greb ham netop på et tidspunkt, da mange af hans landsmænd lokkedes over til det fjerne land med udsigt til rigdom og vinding; Angel selv tog nærmest bort for at flygte fra sin hidtidige tilværelse. I den korte tid, han havde været borte fra sit fædreland, var han blevet en halv snes år ældre i sind. Hvad der nu bandt ham til livet, var mere dets storhed end dets skønhed.

Allerede for længst var han færdig med den gamle mysticismes systemer, nu begyndte han med andre øjne at se på den gamle sædelære. Han mente, den trængte til at

forbedres. Hvilken mand var i sandhed hæderlig, og hvilken kvinde var virkelig hæderlig? En karakters skønhed eller hæslighed viste sig ikke alene i gerningerne, men i dens stræben og drifter; dens sande historie lå ikke alene i handlingen, men også i viljen og hensigten.

Og nu Tess?

Når han betragtede hende fra dette standpunkt, fortrød han sin overilede dom, den begyndte at ængste ham. Havde han forkastet hende i al evighed eller kun foreløbig? Nu kunne han ikke mere svare ja på det første spørgsmål, og når så var, havde han i ånden tilgivet hende allerede nu.

På den omtalte rejse gennem landet red en anden mand ved Angels side; det var også en englænder, der var taget til Brasilien med samme planer. Begge to var de nedtrykte, og de talte om deres modløshed. Fortrolighed avler fortrolighed. I fremmede lande har man desuden en sær trang til at meddele sig, og man betror sig snarere til en vildfremmed, end til en god ven hjemme.

Angel fortalte denne mand om Tess og om sin sørgelige bryllupsaften. Den fremmede havde fartet viden om og set meget mere end Angel, og han havde et meget mere storslået syn på verden og dens mangfoldige samfundsforhold. Han mente, at Tess' fortid var ganske uden betydning for hendes fremtid, og sagde rent ud til Clare, at han havde begået stor uret ved at forlade hende.

Næste dag blev de overrasket af et forfærdeligt uvejr med regn og torden. Angels ledsager fik feber og døde, inden ugen var omme. Clare ventede et par timer, så begravede han ham og drog så videre.

Den fremmedes kortfattede udtalelse virkede meget voldsommere på Clare end alle mulige filosofiske bevisførelser, måske var hans hastigt påfølgende død en grund mere til at slå hans sidste ord fast, i hvert fald blev Tess' mand grebet af anger og ruelse. Han havde aldrig kunnet glemme, hvad Izz Huett hin dag havde svaret ham, da han spurgte hende, om hun elskede ham højere end Tess. "Nej," havde hun sagt, "Tess ville være gået i døden for Dem, og mere kan jeg heller ikke gøre!"

Og således gik det til, at han ikke mere angreb hende, men tværtimod tog hende i forsvar; han indså, at han havde været hård imod hende; det er mænd undertiden imod de kvinder, de holder af eller har holdt af, kvinder ligeledes. Og dog er denne slags hårdhed noget nær ved mildhed, når den sammenlignes med den almindelige ukærlighed, der omgiver dem, den, der behersker og fylder verden.

Medens den barmhjertige tid således mildnede Angels hjerte, gik lille Tess på Flintcomb-Ash og ventede, drømte om ham og om hans hjemkomst, var så rent optaget af at tænke på ham, at hun knap nok mærkede, hvorledes foråret nærmede sig, og dagene blev længere. Vor Frue dag stod for hånden, og så skulle hun jo skifte.

Førend hun havde nået dette med længsel imødesete tidspunkt, skete noget, der gav hende andet at tænke på og fuldt op at tage sig af. Hun sad, som hun plejede, om aftenen sammen med familien, hvor hun boede, da det bankede på døren, og hun hørte, der blev spurgt efter Tess Durbeyfield. Imod nathimlen så hun en lang, opløben skikkelse tegne sig, en høj skikkelse, voksen i længden, men smal og spinkel som et

barn, og hun genkendte til trods for mørket pigen, da denne sagde: "Tess!"

"Hvad! Men det er jo Liza-Lu," udbrød hun ganske bestyrtet.

Det var ganske rigtig søsteren, der i det forløbne år var vokset rent ud af sin kjole og nu stod dér overmåde besværet af sine lange ben og sine store hænder.

"Ja! Jeg har såmænd trasket om, så lang som dagen er, Tess," sagde Liza-Lu med lidt rystende stemme, "jeg skulle jo søge dig op, og nu, jeg endelig har fundet dig, tilstår jeg, at jeg er gruelig træt og udaset."

"Hvad er der i vejen hjemme?"

"Moder er rigtig så syg, doktoren siger, hun skal dø. Fader har det heller ikke videre godt, han synes ikke, det passer sig for sådan en fin og fornem mand at slide og slæbe som en anden én, og vi ved slet ikke, hvad vi skal hitte på."

Tess faldt i så dybe tanker, at hun glemte at bede Liza-Lu komme ind og sidde ned. Da hun endelig fik samlet sig og havde givet søsteren lidt te og mad, tog hun en rask beslutning. Hun måtte hjem og det straks. Rigtignok var det endnu ikke Vor Frue dag, men der var så kort tid tilbage, at hun mente, hun turde gå sin vej alligevel.

Hvis hun straks tog bort, vandt hun tolv timer, men Liza-Lu var så overtræt, at hun ikke kunne tænke på at få hende med sig. Altså skyndte hun sig hen til Marian og Izz, meddelte dem, hvad der var sket og bad dem ordne sagen efter bedste skøn med "ham selv". Derpå gik hun hjem, puttede søsteren i sin seng, pakkede en stor kurv fuld af sine sager og forlod Flintcomb-Ash efter at have befalet Liza-Lu at komme efter hende næste morgen, når hun havde hvilet ud.

50

I martsnatten, da klokken slog ti, vandrede Tess ud under stjernernes stålklare skær, hun skulle gå tre og en halv mil for at komme til Marlott. Klokken fire næste morgen drejede hun om det sidste hjørne inden landsbyen og kastede et sørgmodigt blik ind over den mark, hvor hun hin forårsdag havde set Angel for første gang, men ikke danset med ham.

Der var lys i moderens vindue, det kom fra sovekammeret, og hun så en lille kvist bevæge sig foran lyset, som vinkede nogen til hende. Så såre hun kunne skelne huset med det ny tag, som hun havde betalt, gjorde det den gamle virkning på hendes indbildningskraft. Hun syntes, det rummede en del af hendes liv og hendes tilværelse, gavlens form, bjælkernes stilling, skorstenenes takker, alt var i familie med hende. Nu, da hendes blik atter hvilede på fædrenehjemmet, slog det hende, at det så underlig bestyrtet ud. Det betød, at moderen var syg!

Sagte åbnede hun døren, hun var bange for, hun skulle forstyrre nogen. I stuen var ingen, men nabokonen, som vågede hos den syge, kom hen til trappen og hviskede, at mrs. Durbeyfield ikke var bedre, skønt hun lige i øjeblikket lod til at sove temmelig roligt. Tess lavede sig lidt frokost og satte sig derpå ved moderens sygeleje efter at have sendt den fremmede kone hjem med tak.

Om morgenen, da hun fik børnene at se, forekom det hende, at de alle sammen var blevet så underlig lange, hun havde jo kun været borte et år og var forundret over deres højde, de trængte alle sammen til at efterses og passes, så Tess forstod, at der var mere end nok for hende at tage fat på.

Faderen var som sædvanlig hverken helt syg eller helt rask. Han sad og hang i sin stol, som han plejede. Men dagen efter hendes ankomst var han rigtig munter. Han underrettede Tess om, at han havde fået en udmærket plan, der ville bringe ham og hele familien på ret køl inden lang tid. Tess had ham forklare sig nærmere, hvilket han gjorde med følgende ord:

"Jeg har tænkt mig, at jeg bør sende en rundskrivelse til alle Englands oldgranskere, hvori jeg anmoder dem om at skyde sammen til en sum penge, som skulle anvendes til at underholde, mig. Du må da selv kunne indse, at denne plan både er romantisk, kunstnerisk og passende i alle måder. Her går de og strør penge ud til oldsager og andre gamle, døde levninger, medens de levende ruiner får lov at gå for lud og koldt vand. Jeg mener, jeg må være en hel del mere interessant end alt det gamle skrammel, de roder og graver efter. Bare pastor Tringham levede, så gik han såmænd gerne om med subskriptionslisten for mig, han opdagede mig jo, ved du nok!"

Tess havde så mange nødvendige ting at få fra hånden, at hun ikke i øjeblikket fik tid at beskæftige sig med faderens højtflyvende planer; og da hun nogenlunde havde fået ordnet sagerne inden døre, måtte hun også se, hvorledes det stod til i haven, hvor der nu skulle både sås og plantes.

Desværre fandt hun, at familien i sin mangel på tanke for fremtiden havde spist alle læggekartoflerne, hun fik på en eller anden måde skaffet andre til veje, og faderen var heldigvis rask nok til at arbejde i haven under datterens tilsyn og opmuntringer, medens hun selv påtog sig at grave og tilså den lille jordlod, de havde lejet nogle hundrede meter uden for landsbyen. Hun kunne nok lide arbejdet herude i den friske luft

efter de mange mørke dage ved moderens sygeseng, nu kunne hun gå fra mrs. Durbeyfield, der var oven senge, og det strenge markarbejde dulmede stakkels Tess' sørgelige tanker.

Den omtalte jordlod lå på et højt, tørt sted sammen med en del andre, og arbejdet gik rask fra hånden, især om aftenen, når folkene kom hjem fra dagleje.

Nu var man i færd med at brænde store bunker ukrudt og affald, vejret var tørt, og bålene blussede op i klare flammer; alt som mørket faldt på, blev der tommere på de små lodder, men Tess holdt ud, hun ville være færdig med sin kålplantning, og hun stod i den flakkende belysning fra bålene, snart skjultes hun helt af røgen, der slog ned, snart oplystes hun, når flammen løftede sig op mod himlen.

Den aften bar hun en sær dragt, en forvasket sirtsesnederdel og en sort trøje, halvt sørgedragt, halvt brudedragt, hendes lyse skørt og de andre fruentimmers hvide forklæder sås gennem mørket som blege pletter, der nu og da farvedes røde af ildens skær.

Stadig hørtes lyden af hakke og spader, for det var endnu ikke sent; og skønt luften var frisk og skarp, var der et pust af forår i den, som oplivede arbejderne. Der var noget ved stedet, tiden og de knitrende bål, det fantastiske og mystiske spil af lys og skygge, der bragte Tess såvel som de andre i en oprømt stemning.

Natten faldt på; i vinterens kulde kommer den som en fjende, i sommerens varme som en elsker, på en martsdag virker den beroligende.

Ingen af de arbejdende så på hinanden, de havde travlt, og alles øjne var rettet mod jorden. Deraf kom det, at Tess, medens

hun gravede, i lang tid ikke skænkede den mand, som arbejdede ved siden af hende, nogen opmærksomhed; det var en mand i en lang kittel, han gravede på samme lod som hun, og hun antog, at det var én, som hendes fader havde sendt hende til hjælp, men da han efterhånden kom nærmere til hende, betragtede hun ham nu og da. Undertiden adskilte røgen dem, undertiden indhyllede den dem således, at de kunne se hinanden, men var skjult for de øvrige.

Tess talte ikke til ham, og han sagde heller ikke noget til hende. Hun skænkede ham ingen videre tanke, men det slog hende dog, at han ikke havde været der, medens det var lyst, og at hun ikke kendte ham fra Marlott, men det undrede hende ikke, da hun i de senere år så ofte og så længe havde været borte.

Lidt efter lidt var han kommet til at grave så tæt ved siden af hende, at ilden skinnede lige så tydeligt på hans spadejern som på hendes. Ved at gå hen og kaste en bunke ukrudt på ilden opdagede hun, at han var ved at gøre det samme fra den anden side. Bålet blussede op, og hun så d'Urbervilles ansigt.

Hans uventede nærværelse og hans løjerlige udseende i den lange, sære kittel, som kun de mest gammeldags arbejdere bar, gjorde hende så forskrækket, at det løb hende koldt ned ad ryggen.

d'Urberville lo sagte.

"Hvis jeg var oplagt til spøg, ville jeg sige, at dette har en stærk lighed med Paradiset!" sagde han og betragtede hende med hovedet på siden.

"Hvad er det, De siger?" spurgte hun.

"En spøgefugl ville vel sige, at det er akkurat som i Paradis. Du er Eva, og jeg er den Onde, som er kommet i slangens skikkelse for at friste dig. Men, min søde Tess, jeg er i grunden slet ikke oplagt til spøg, og dette falder mig kun ind, fordi jeg ved, at du tror, jeg er et slet og fordærvet menneske!"

"Jeg har aldrig hverken tænkt eller sagt, at De var Satan. Det er slet ikke således, jeg tænker på Dem. De er mig ganske ligegyldig, undtagen når De fornærmer mig. Hvorfor står De dér og graver i den dragt, er det for min skyld?"

"Ene og alene. Kun for at se dig og gøre indsigelse imod, at du arbejder på den måde."

"Men jeg holder af det, det er for min fader, jeg arbejder."

"Din tjeneste på gården derovre er forbi?"

"Ja."

"Hvor tager du hen næste gang? Skal du så træffe sammen med din kære mand?"

Hun kunne ikke udholde den ydmygende hentydning.

"Å – det ved jeg ikke," sagde hun bittert. "Jeg har ingen mand!"

"Nej, det er ganske sandt i den betydning, du mener. Men du har en ven, og jeg har besluttet, at du, enten du vil eller ej, skal have det godt. Når du kommer hjem, skal du se, hvad jeg har sendt til dig."

"Ak, Alec, gid De vil lade være at give mig noget. Jeg kan intet modtage af Dem. Jeg kan ikke lide det; det er urigtigt."

"Jo, det er rigtigt!" sagde han bestemt, "jeg kan ikke se den kvinde, jeg holder så meget af, lide nød uden at forsøge på at hjælpe hende."

"Men jeg trænger ikke til noget. Jeg er kun bekymret for – for – slet ikke for mit udkomme."

Hun vendte sig og gav sig til at grave ivrigt, medens tårerne dryppede ned på håndgrebet af spaden og på jordklumperne.

"Jeg har tænkt på børnene, dine brødre og søstre," fortsatte han.

Tess' hjerte hævede; han berørte her hendes svage punkt. Han havde gættet, at det var dem, der ængstede hende mest. Siden hun var kommet hjem, havde hendes sjæl omfattet disse børn med en kærlighed, der grænsede til lidenskab.

"Hvis din moder ikke kommer sig, må der gøres noget for dem, for jeg antager, at din fader ikke vil være i stand til at tage sig af dem."

"Jo, det kan han med min hjælp. Han må."

"Jeg skal også hjælpe."

"Nej!"

"Hvad er det for dumheder!" fo'r det ud af d'Urberville. "Han tror jo, at vi hører til samme familie og vil være henrykt."

"Det tror han ikke. Jeg har gjort ham klog på det."

"Det var dumt af dig!"

d'Urberville gik i vrede hen til hegnet, hvor han tog den lange kittel og det røde halstørklæde af, som han havde forklædt sig med, og efter at have rullet dem sammen kastede han dem ind i den hendøende ild og gik sin vej.

Tess kunne ikke arbejde mere, hun var blevet urolig; hun ville vide, om han var gået hen til hendes faders hus, derfor tog hun sin spade i hånden og gik hjemefter. Et lille stykke fra huset mødte hun en af sine søstre.

"Å, Tessy – skynd dig! Liza-Lu græder, og der er fuldt af fremmede hjemme, og moder har det meget bedre, men de tror, at fader er død."

Barnet havde forstået nyhedens vigtighed, men den sorg, som var forbundet med den, var endnu ikke gået op for hende; hun stod og stirrede på Tess med store, forbavsede øjne; men da hun så den virkning, hendes ord gjorde på den ældre søster, sagde hun:

"Hør, Tess, skal vi aldrig mere tale med fader?"

"Men fader fejlede jo næsten ingen ting!" udbrød Tess forstyrret.

Nu kom Liza-Lu til.

"Han faldt om lige nu, og doktoren, som var der for at se til moder, sagde, at der var intet håb for ham, fordi hans hjerte nu var helt overgroet!"

Ja, ægteparret Durbeyfield havde byttet lod.

Den døende var uden for fare, og den, som kun var lidt ilde tilpas, var død. Denne begivenhed havde en længere rækkevidde, end man skulle antage, for hendes faders liv havde fraset hans personlige erhverv en værdi, som ellers måske ikke ville have været stor. Det var det sidste af de tre liv, over hvis varighed fæstet af huset med tilhørende lod strakte sig, og forpagteren havde længe ønsket at komme i besiddelse af det, da det kneb med at skaffe husly til hans faste arbejdsfolk.

Således så Durbeyfield'erne, de forhenværende d'Urberviller, den samme skæbne komme over sig, som de utvivlsomt, den gang de var mellem egnens magthavere, mange gange havde ladet ramme sådanne fattigfolk, som de nu selv var blevet. Det

er ebbe og flod, omvekslingens lov, den evindelige afveksling i alt under solen.

51

Endelig kom april skiftedag, og landbefolkningen var i den febrilske bevægelse, som kun denne bestemte dag frembringer året rundt.

Det er den dag, hvor tjenesten udløber for dem, som har ladet sig fæste til markarbejde ved kyndelmisse. De arbejdere, der vil skifte, drager nu af sted til andre gårde. Disse vandringer fra gård til gård var i tiltagende dér på egnen.

Da Tess' moder var barn, plejede største delen af folkene i omegnen af Marlott at tilbringe hele deres liv i samme tjeneste, på den gård, der også havde været deres fædres og bedstefædres hjem, men i den sidste tid var lysten til at skifte hvert år blevet almindeligere. De yngre familier tog det som en spændende adspredelse, idet de stadig håbede at komme til noget bedre.

Det sted, som for nogle var Ægypten, var det forjættede land for andre, der betragtede det på afstand, indtil det, når de først var kommet til at bo dér, også blev Ægypten for dem, og deraf kom disse stadige flytninger. Men denne tiltagende lyst til forandring bundede ikke alene i landbefolkningens urolighed. Der foregik en formindskelse af befolkningen.

I landsbyerne havde der tidligere levet en mere dannet klasse, der ubetinget stod over landbrugerne, den klasse, hvortil Tess' fader og moder hørte, og som bestod af tømmermanden, smeden, skomageren og høkeren foruden de arbejdere, der ikke udelukkende søgte beskæftigelse ved landbruget. Folk, som havde en vis selvstændighed i deres optræden, fordi de enten som Tess' fader var livfæstere eller arvefæstere eller nu og da små selvejere.

Men efterhånden som de lange indfæstninger løb ud, blev de sjældent fornyet på lignende måde, og husene blev som oftest revet ned, hvis forpagteren ikke havde brug for dem til sine egne folk. Husmænd, der ikke ligefrem gjorde markarbejde, blev betragtet med sure miner, og ved at jage nogle bort tog man fortjenesten ved deres håndværk bort fra andre, så at de var nødt til at følge efter.

Disse familier, der tidligere indtog en vis stilling i landsbyerne, var nødsagede til at søge tilflugt i de større byer. Det er denne bevægelse, som statistikerne kalder: "Landbefolkningens tilbøjelighed til at søge til de store byer"; men i virkeligheden har vandet lige så megen tilbøjelighed til at løbe op ad bakke, det må drives af et maskineri.

Husene i Marlott var af disse grunde blevet betydeligt formindskede i antal, så at de, der endnu fandtes, behøvedes til forpagterens arbejdere. Lige siden den begivenhed, der havde kastet en sådan skygge over Tess' liv, havde man været på det rene med, at familien Durbeyfield (hvis afstamning man ikke troede på) skulle sættes ud, så snart lejemålet udløb, om ikke af anden grund så af hensyn til moralen. Og nægtes kunne det jo ikke, at hele husstanden ikke havde været noget lysende eksempel i retning af mådehold, ædruelighed og ærbarhed. Faderen, ja endogså moderen, havde nu og da været fulde, de yngre børn kom sjældent i kirken, og den ældste datter havde indladt sig på løjerlige historier.

Noget måtte der gøres for at holde landsbyen ren. Man benyttede derfor straks lejligheden, da den nu tilbød sig ved april skiftedag, til at sætte familien Durbeyfield ud af huset, som var rummeligt og skulle gives til en materialkusk med stor

familie, og mrs. Durbeyfield, hendes døtre Tess og Liza-Lu, drengen Abraham og de yngre børn var nødte til at fortrække.

Aftenen før de skulle flytte, blev det tidligt mørkt på grund af en tæt støvregn, som formørkede himlen. Da det var den sidste aften, de tilbragte i den landsby, der havde været deres hjem og fødested, var mrs. Durbeyfield, Liza-Lu og Abraham gået ud for at sige farvel til nogle af deres venner, Tess var blevet hjemme.

Hun stod og lænede sig til vindueskarmen med ansigtet tæt op til ruden, som regnen drev ned ad. Hendes øjne hvilede på et spindelvæv, edderkoppen var vist for længe siden død af sult, den havde af en misforståelse anbragt det i en krog, hvor der aldrig kom en flue. Det skælvede i trækken fra vinduet.

Tess tænkte på familiens skæbne, hun antog, at hun havde skadet dem, hun stod nærmest. Hvis hun ikke var kommet hjem, kunne hendes moder og børnene måske have fået lov til at blive som ugelejere. Men hun var blevet set næsten lige efter sin hjemkomst af nogle samvittighedsfulde og indflydelsesrige folk: de havde set hende på kirkegården med en murske prøve at pynte en lille, ødelagt barnegrav. De havde således opdaget, at hun igen boede her, man havde bebrejdet hendes moder, at hun "husede" hende, og Joan havde svaret med hvasse ord og uden videre erklæret, at hun så kunne tage bort straks med hele familien; man havde taget hende på ordet, og her var nu følgerne!

"Jeg burde aldrig være kommet hjem," sagde Tess bittert til sig selv.

En pludselig følelse af den uretfærdighed, hun led under, fik hendes øjne til at løbe fulde af tårer, der blev hængende i hendes øjenvipper. Selv hendes mand, Angel Clare selv, havde

behandlet hende hårdt, sandelig det havde han! Hun havde aldrig før givet en sådan tanke rum; men det havde han gjort! Aldrig nogensinde i sit liv, det kunne hun sværge i sin sjæls inderste, havde hun villet gøre noget urigtigt, og dog var disse straffedomme kommet over hende. Hvad end hendes synd havde været, aldrig havde hun gjort ondt med hensigt, kun af uvidenhed, og hvorfor skulle hun da straffes med en sådan hårdhed?

Hun greb lidenskabeligt det første stykke papir, hun kunne finde, og skrev følgende linjer på det:

> "O, hvorfor har du behandlet mig så forfærdeligt, Angel! Jeg fortjener det ikke. Jeg har tænkt over alting, og jeg kan aldrig, aldrig tilgive dig! Du ved, at jeg ikke havde til hensigt at gøre uret imod dig – hvorfor har du da straffet mig således? Du er grusom, ja i sandhed grusom! Jeg vil søge at glemme dig. Alt, hvad jeg har modtaget af din hånd, er uretfærdighed.
>
> *T."*

Hun passede postbuddet op, løb ud, gav ham brevet og indtog igen sin plads ved vinduet. Hun var så hensunket i sine tanker, at hun ikke lagde mærke til en rytter i en hvid regnfrakke, der red ned ad gaden. Det var formodentlig, fordi hun havde sit ansigt så nær ved vinduet, at han straks kendte hende og tvang hesten så nær hen til huset, at den næsten havde forbenene oppe i det smalle blomsterbed, der gik langs med muren. Først, da han bankede på ruden med sin ridepisk, lagde hun mærke til ham. Regnen var næsten hørt op, og da han vinkede til hende, åbnede hun vinduet.

"Så du mig ikke?" spurgte d'Urberville.

"Jeg lagde ikke mærke til Dem," sagde hun. "Jeg hørte noget, men jeg troede, at det var en vogn. Jeg var faldet i tanker."

"Å, du hørte måske d'Urbervillernes karosse. Du kender vel historien om dem?"

"Nej. Men der var en gang én, som ville fortælle mig den, men han gjorde det ikke."

"Hvis du er en ægte d'Urberville, så burde jeg vel heller ikke fortælle dig den. For mig har det ingen betydning, jeg hører ikke til familien. Den er temmelig bedrøveligt. Det er en spøgelses-karosse, som kun kan høres og ses af en d'Urberville, og det holdes for et dårligt varsel for den, som hører den. Det står i forbindelse med et mord, som en af din familie har begået for århundreder siden."

"Nu, da De er begyndt på den, så lad mig høre den."

"En af familien siges at have bortført en smuk dame, der forsøgte at springe ud af vognen, og i kampen mellem dem dræbte han hende, eller hun dræbte ham, jeg har glemt, hvorledes det var. Det er historien. Jeg ser, at jeres sager er pakket sammen. I skal altså afsted?"

"Ja, i morgen."

"Jeg hørte noget om det, men kunne ikke tro det. Det er kommet så pludseligt. Hvorledes hænger det egentlig sammen?"

"Fader var den sidste livfæster, da han er død, har vi ikke længere ret til at bo her. Måske kunne vi nok være blevet her som ugelejere, hvis ikke jeg havde været."

"Hvad er der med dig?"

"Jeg er ikke nogen hæderlig kvinde."

d'Urbervilles ansigt blussede af harme.

"Hvad for en nedrig behandling! Elendige snobber! Gid deres sorte sjæle må komme til at brænde i det inderste Helvede!" udbrød han i voldsom vrede. "Og det er derfor, I må bort? Smidt ud altså!"

"De har ikke ligefrem kastet os på gaden, men da de sagde, at vi snart skulle afsted, var det bedre at gå nu, da så mange flytter, det var lettere nu at finde en lejlighed?"

"Men hvor tager I da hen?"

"Til Kingsbere. Dér har vi lejet os ind. Moder er rent tosset efter faders familie, det er derfor, vi skal bo dér."

"Men din moders familie egner sig ikke til at bo til leje i sådan et lille hul af en by. Hvorfor ikke komme og bo i mit havehus på Trantridge? Siden moder døde, er der næsten intet fjerkræ længere, men der er da huset og haven, ved du. Det kan i løbet af en dag blive gjort i stand, din moder kan få det meget godt dér; og jeg skal sætte børnene i en god skole. Jeg må virkelig gøre noget for dig."

"Men vi har allerede lejet i Kingsbere," sagde hun.

"Hør nu, skønt jeg har været din fjende, så er jeg nu din ven, selv om du ikke vil tro det. Kom og bo i mit hus. Vi vil anlægge en ordentlig hønsegård, den kan din moder udmærket passe, og børnene skal gå i skole."

Tess trak vejret hurtigere og hurtigere, endelig sagde hun:

"Hvor kan jeg vide, at De vil gøre alt det? Deres hensigter kan måske forandre sig – og da – vil vi – min moder vil da igen være hjemløs."

"Å nej – nej. Jeg skal indestå dig for det; du skal få det skriftligt, hvis det er nødvendigt. Tænk over det!"

Tess rystede på hovedet. Men d'Urberville vedblev at trænge på, hun havde sjældent set ham så ivrig, han ville ikke tage imod et afslag.

"Gør mig i det mindste den tjeneste at sige det til din moder," sagde han. "Det er hende, der skal tage bestemmelsen – ikke dig. Huset skal blive gjort rent og hvidtet i morgen, og der skal blive lagt i kakkelovnen, for at der kan være tørt til om aftenen, så at I kan tage lige derhen. Husk nu, at jeg venter dig."

Tess rystede igen på hovedet. Hendes hals snøredes sammen af modstridende følelser. Hun kunne ikke se på d'Urberville.

"Du ved jo, at jeg skylder dig noget fra gamle dage," fortsatte han, "og da du oven i købet har helbredet mig for min galskab, ville det være mig kært ..."

"Jeg ville ønske, De var forblevet i galskaben og havde fortsat den tilværelse, den førte med sig."

"Det glæder mig at få lejlighed til at gengælde dig lidt. I morgen venter jeg at se din moder læsse sit flyttegods af ... Giv mig nu hånden på det – kære, smukke Tess!"

Ved de sidste ord var hans stemme sunket ned til en hvisken, og han stak hånden ind ad det halvåbne vindue. Med lynende øjne trak hun vinduet til, så at han fik armen i klemme.

"Nå, for pokker – du er hård imod mig," sagde han og trak armen til sig. "Nej, nej, jeg ved nok, at du ikke gjorde det med vilje. Nu venter jeg dig altså eller i det mindste din moder og børnene."

"Jeg kommer ikke – jeg har penge nok," udbrød hun.

"Hvor har du dem?"

"Hos min svigerfader, jeg behøver kun at forlange dem."

"Forlange dem! Men det gør du ikke, Tess. Jeg kender dig, du sulter ihjel, før du gør det."

Med disse ord red han bort. På gadehjørnet mødte han manden med malerkrukken, der spurgte ham, om han havde forladt brødrene.

"Rejs ad Helvede til!" tordnede d'Urberville.

Tess blev længe stående ved vinduet. Det blev mørkere og mørkere, og skæret fra ildstedet faldt hen over værelset. De to ældste af børnene var gået ud med moderen, de fire yngste i en alder fra tre og et halvt år, alle i sorte klæder, stod rundt om ildstedet og afhandlede deres egne små sager. Endelig gik Tess hen til dem, men uden at tænde lys.

"Det er sidste nat, vi skal sove her i det hus, hvor vi er født," sagde hun hurtigt. "Det bør vi vist tænke lidt på."

De tav alle, med deres alders modtagelighed for indtryk var de straks rede til at briste i tårer ved det billede af afrejsen, som hun havde fremkaldt, skønt de hele dagen havde været henrykte ved tanken om at skulle bo et nyt sted. Tess anslog et andet emne.

"Syng lidt for mig," sagde hun.

"Hvad skal vi synge?"

"Hvad I vil, det er mig det samme."

Der var en øjeblikkelig pause. Så forsøgte en lille stemme at begynde, en anden stemme satte i med, og endelig sang de alle fire en salme, som da havde lært i søndagsskolen.

Når mit øje, træt af møje,
ser med længsel mod det høje,
o, hvor da min sorrig svinder,
saligheden mig omskinner!

Tess vendte sig og gik igen hen til vinduet. Det var nu fuldstændigt mørkt udenfor, men hun pressede ansigtet mod ruden, som om hun ville stirre gennem mørket. Det var i virkeligheden for at skjule sine tårer. Kunne hun blot tro på det, som børnene sang; hvis hun var sikker på det, med hvilken tillid ville hun da have kunnet overlade dem til Forsynets omsorg og deres tilkommende kongerige. Men i mangel af dette var det hendes pligt at gøre noget for dem, at være deres forsyn.

Hen ad den mørke, våde vej så hun sin moder komme med Liza-Lu og Abraham. Mrs. Durbeyfields trætøfler klaprede op til døren, og Tess åbnede den.

"Der er spor af heste her uden for vinduet," sagde Joan, "har her været nogen?"

"Nej," svarede Tess.

Børnene ved ilden så alvorligt på hende og mumlede:

"Jo, Tess, den herre på hesten."

"Han var ikke herinde," sagde Tess. "Han talte med mig i forbigående."

"Hvem var den herre?" spurgte moderen.

"Å, du behøver ikke at spørge – du gætter det vist – du har set ham før – og jeg også for den sags skyld," svarede Tess bittert.

"Nå! Og hvad ville han?" spurgte mrs. Durbeyfield nysgerrigt.

"Det skal du få at vide, når vi er flyttet ind i vor ny lejlighed i Kingsbere, hvert ord skal jeg sige dig."

52

Næste morgen, inden det endnu var lyst, forstyrredes folk af vognrumlen hen ad landevejen, men ingen blev mere forbavset over den tidlige trafik Vor Frue dag, end man bliver over at høre gøgen i maj måned. Fra alle kanter kom tomme vogne og arbejdskærrer for at hente de flyttende familier, for det var skik, at forpagterne selv befordrede deres arbejdere ved skiftetid, og da flytningen helst skulle være endt den dag, kørte man tidligt ud, når vejen var lang.

Men efter Tess og hendes moder kom der ingen vogn. De var kun fruentimmere, ikke ordentlige arbejdsfolk, og ingen havde særlig brug for deres tjeneste, derfor måtte de selv skaffe og betale befordringen, der skulle flytte dem og bohavet til Kingsbere.

Da Tess stod op, kiggede hun straks ud ad vinduet, og det var hende en lille trøst, at vejret var godt. En regnfuld flyttedag var en sand rædsel og ødelæggelse, våde møbler, våde dyner, våde klæder. Forkølelse og sygdom var dens uadskillelige ledsagere.

Moderen, Liza-Lu og Abraham var allerede vågnet, men de mindre børn fik lov at sove videre. De fire spiste lidt frokost ved et tyndt tællelys, og så gav de sig til at "rømme" huset. Det gik temmelig muntert fra hånden, et par skikkelige naboersker ydede dem bistand. Da de tungeste og største sager var sat på læsset, lavedes der af sengeklæder en slags rundagtig rede, hvor mrs. Durbeyfield og småbørnene skulle sidde godt og mageligt, så længe køreturen stod på.

Langt om længe blev hesten spændt for, og klokken henved to blev vognen sat i bevægelse. Den store suppegryde svingede på

vognstjerten, og oven på læsset tronede mrs. Durbeyfield, med den øverste del af uret på sit skød. Ved hvert et bump slog det hel, halv eller kvartérslag med sprukken klang. Tess og den næstældste pige gik ved siden af vognen, så længe de endnu var i Marlott.

De havde kun taget afsked med ganske få familier dér i landsbyen, og der var heller ikke mange, som nu sagde dem farvel og ønskede dem lykke på rejsen, i deres inderste hjerte nærede de den anskuelse, at sådanne folk som Durbeyfields sjældent har held med sig, skønt de ikke er onde mod andre, men altid værst mod sig selv.

På vejen til Kingsbere mødte de mange, mange flyttevogne med hele familier siddende oven på læsset, der var bygget op efter et uforanderligt system, som sagtens var særegent for befolkningen i den egn, ligesom sekskanten for en bi. Nogle familier var muntre og glade, andre sørgmodige, men de allerfleste holdt rast ved kroerne, hvilket også den Durbeyfield'ske Noahs-ark gjorde, da tiden var til at give heste og mennesker en hjertestyrkning.

Medens de holdt, faldt Tess' øjne på et blåt ølkrus, der gik på omgang mellem nogle piger oppe på et andet læs, som var kørt op ganske nær ved deres. Ganske adspredt fulgte hendes blik kruset på dets vej og pludselig så hun det standse ved en mund, hvis ejer var hende velbekendt.

"Marian! Izz!" kaldte hun, for det var de to veninder, der flyttede med den familie, de havde lejet sig ind hos. "Er I også ved at rejse?"

Ja, det var de. Det var for drøjt at blive på Flintcomb-Ash, så de var taget afsted uden opsigelse. Groby kunne stævne dem,

om han ellers havde lyst. De fortalte Tess, hvor de skulle hen, og hun fortalte dem, hvorhen hendes familie agtede sig.

Marian bøjede sig ned til Tess og hviskede:

"Ved du, at den herre, der var så ivrig efter at træffe dig – så forstår du jo, hvem jeg mener – kom og spurgte efter dig hos Groby, da du var rejst. Men vi sagde ham ikke, hvor du var, for vi vidste, du helst var fri for ham."

"Ja, men han fandt mig alligevel," mumlede Tess. "Jeg har talt med ham."

"Og ved han, hvor I skal hen nu?"

"Det tror jeg nok."

"Er mr. Clare kommet tilbage?"

"Nej!"

Hun tog afsked med veninderne; deres respektive fragtmænd kom ud for at tage muleposerne af hestene, og så drog de i modsat retning.

Vejen var lang, og skønt de var begyndt at læsse vognen tidligt, var det dog temmelig sent på dagen, da de nåede op på en bakke, hvorfra de havde udsigt over Kingsbere. Medens hestene pustede en smule, så Tess sig om, så ud over Kingsberes gamle kirke, over det sted, der egentlig var familien d'Urbervilles rigtige vugge og grav, siden den mægtige slægt havde boet dér i fulde fem århundreder.

Da de nærmede sig byen, så de en mand, der påskyndede sine skridt ved synet af flyttegodset.

"Er det mrs. Durbeyfield?" spurgte han Tess' moder, som nu vandrede ved siden af vognen.

Hun nikkede.

"Sådan kaldes jeg, skønt jeg er enke efter højædle og velbårne sir John d'Urberville – nu vender jeg tilbage til det sted, hvor min højsalige ægtefælles forfædre i sin tid havde deres godser!"

"Nå! Ja, alt det kender jeg ikke noget til, men hvis De er mrs. Durbeyfield, så skulle jeg sige Dem, at De ikke kan få den lejlighed, De ønskede. Vi fik først i morges at vide, at De kom – og da var huset allerede lejet ud. Men De kan sikkert finde andre værelser her på stedet!"

Manden lagde mærke til, at Tess ved hans ord blev bleg som et lig. Moderen så overmåde ulykkelig ud.

"Hvad skal vi dog gøre?" spurgte hun i en bitter tone. "Det er en rar velkomst, vi får i dine forfædres by. Nå, men vi må se at finde tag over hovedet!"

De kørte videre ind i byen og prøvede mange forskellige steder, Tess blev ved læsset og børnene, medens moderen og Liza-Lu spurgte sig for. En time senere, da de endnu intet havde fundet, erklærede fragtmanden, at nu måtte godset læsses af; han skulle være hjemme, inden det blev helt mørk nat.

"Ja, ja da, så kan De jo læsse det af her!" sagde Joan gnavent. "Husly får vi vel et sted."

Vognen kørte hen under kirkegårdsmuren, på et sted, hvor der var læ, og snart var det stakkels, fattige bohave halet ned; derpå kørte han sin vej, ganske glad over at blive en sådan stodderfamilie kvit.

Aftenen var ikke kold, vejret var tørt og godt, han mente ikke, de ville komme i nogen slags alvorlig fortræd, selv om de ikke straks fik tag over hovedet.

Tess' blik svævede hen over flyttegodset med et fortvivlet udtryk. Forårssolens sidste kolde stråler faldt ubarmhjertigt på

køkkentøj og bohave, på skænkens messingbeslag, på den gamle kurvevugge med de afslidte gænger, på den velpudsede urkasse: alle tingene betragtede hende med en forurettet mine, fordi de var kastet hulter til bulter under åben himmel, skønt det var deres ufravigelige bestemmelse at anbringes inden døre.

Tæt ved kirkegårdens stenmur sås volde og grave, der havde omgivet d'Urbervillernes borg. Og lige bag ved lå den fløj af kirken, der endnu bar slægtens navn.

"I jeres egen familiebegravelse har I da vel lov at være!" bemærkede Tess' moder, da hun havde set sig lidt om på stedet. "Her kan da ingen jage jer bort, skulle jeg mene, og her vil vi slå os ned, til jeres forfædres by finder for godt at byde os tag over hovedet. Så, Liza-Lu og Tess og Abraham – kom her og hjælp mig. Vi vil lave en rede til børnene, før vi igen ser os om efter lejlighed."

Tess gav sig i færd med at stille den store himmelseng op ad den sydlige mur lige under et dejligt, gammelt, malet kirkevindue fra det 15. århundrede, det var just "d'Urberville-ruden", på hvis øverste bue man tydeligt så samme våben som i det gamle signet og skeen, der endnu var i familiens eje. Joan trak gardinerne sammen, så sengen blev et udmærket telt, de mindre børn blev puttet derind, og moderen erklærede, at de i allerværste fald kunne sove dér den nat.

"Alligevel vil vi nu prøve at komme i hus og få lidt at spise til de små skind. – Å, Tess, Tess! Hvad nytter det os, at du har gået her og ladet, som om du skulle giftes med den ene herre finere end den anden!"

Og med dette udbrud vandrede hun ledsaget af Abraham og Liza-Lu hen ad den lille gyde, der gik fra kirken hen til byen. De var næppe nået ind i den første gade, før de mødte en rytter, som holdt stille på sin hest og så sig om.

"Å, det er netop Dem, jeg søger!" udbrød han, så såre han fik øje på dem, og red hen til dem. "Det lader til, familien d'Urberville i dag samles på sine egne enemærker!"

Det var Alec.

"Hvor er Tess?" spurgte han så.

Joan nærede ingen egentlig forkærlighed for Alec, derfor var det også med en temmelig gnaven mine, at hun pegede hen ad kirken til, hvorefter hun gik videre, medens Alec lovede, at han nok skulle hjælpe dem, hvis de heller ikke denne gang havde lykken med sig; han havde nemlig hørt, at de ikke havde fundet nogen lejlighed i Kingsbere. Da de var borte, red han hen i kroen, satte sin hest ind i stalden og gik til fods ud for at finde den, han søgte med sådan ihærdighed.

Imidlertid havde Tess siddet på sengekanten bag ved gardinerne og talt med børnene, indtil hun så, at de faldt i søvn, så vandrede hun lidt ud på kirkegården, hvor dæmringens skygger allerede begyndte at lægge sig. Døren til kirken var ikke aflåset, hun trådte ind og styrede sine fjed hen mod det vindue, der bar slægtens våben, hun vidste, at det var dér, hendes fornemme forfædres ben hvilede. Kapellet og de store stensarkofager var temmelig forfaldne, og ved synet af dem gik det først rigtigt op for Tess, at al den herlighed, den familie havde ejet, tilhørte en længst svunden tid.

Hun gik nærmere, og på en mørk sten kunne hun læse:

OSTIUM SEPULCHRI ANTIQUAE FAMILIAE D'URBERVILLE

Tess forstod ikke munkelatin til fuldkommenhed, men hun indså nok, at dette måtte være døren til hendes stormægtige slægts gravkapel, dér, hvor de lå, de fine skeletter, hendes fader havde været så glad over.

Tankefuld skulle hun til at forlade kirken, da hun på en af de allerældste sarkofager så en liggende skikkelse, som hun før ikke havde lagt mærke til, og som hun nu i halvmørket sagtens heller ikke ville have skænket nogen opmærksomhed, hvis det ikke var forekommet hende, at skikkelsen rørte sig, idet hun gik forbi den; hun opdagede ved nærmere betragtning, at figuren ikke, som hun troede, var af sten, men af kød og blod, og denne opdagelse gjorde et så heftigt indtryk på hende, at hun vaklede og ville være segnet om, hvis Alec – hun havde straks kendt ham – ikke var sprunget op og havde støttet hende.

"Jeg så dig gå herind," sagde han mildt, "og jeg ville ikke forstyrre dig. – Ja, her samles slægten i aften! Hør!" vedblev han og stampede i gulvet, hvorfra en drønende genklang steg op under hvælvingen.

"Det ryster de gamle ben en smule, men vække dem gør det ikke, tror du vel?" sagde han halvt i spøg. "Du tog mig nok for et billede af en oldefader, hvad, lille Tess? Men der tog du fejl! Her er det den omvendte verden. Den uægte d'Urbervilles lille finger kan gøre mere for dig end hele dynastiet her nedenunder. Befal over mig. Hvad skal jeg gøre?"

"Gå Deres vej!" mumlede hun.

"Straks – jeg skal gå hen og opsøge din moder," lød hans svar i en høflig og forekommende tone, men da han gik forbi hende,

hviskede han: "Pas på, jeg skal nok få dig til at blive høflig imod mig, enten du så vil eller ej!"

Da han var borte, støttede hun sig op mod gitterdøren ind til familiebegravelsen og mumlede med fortvivlet tonefald:

"Ak, Gud! Hvorfor er jeg på denne side af døren!"

Imidlertid rullede Izz og Marian afsted til det nye sted, hvor de skulle opslå deres bolig – men nu tænkte de ikke mere hverken på det eller den ny tjeneste, der ventede dem. De talte om Tess og Angel Clare og om den standhaftige tilbeder, der ikke ville slippe veninden, og hvis navn og historie de omtrentligt vidste.

"Det er jo noget helt andet end en fremmed," sagde Marian, "det, at han én gang har vundet hende, gør jo en stor forskel; og det ville da være både synd og skam, om han igen skulle få hende i sine garn. Mr. Clare kan aldrig blive noget for os, vel, Izz? Hvorfor skulle vi ikke prøve, om vi kunne få dem ført sammen? Hvis han blot vidste, hvilke farer der truer hende, og hvad hun allerede har gennemgået, ville han bestemt skynde sig hjem for at hjælpe hende og passe på, hvad hans er!"

"Kunne vi da ikke lade ham vide, hvad her går for sig?"

Og på dette tænkte de hele tiden, medens de nærmede sig deres bestemmelsessted; men da de havde nået deres mål, fik de så travlt med at indrette sig, at det først var en måned senere, de atter fik tid til at skænke Tess og Angel en tanke; man sagde nemlig, at han ventedes hjem, om hende havde de intet hørt, siden de mødtes hver på sit flyttelæs. Så fik Marian proppen af sin blækflaske, og de to piger fik sammensat følgende epistel:

"Højstærede mr. Clare! Se lidt efter Deres hustru, hvis De elsker hende som hun Dem. Thi hun forfølges svart af en fjende, der påtager sig en vens skikkelse. Der er én om hende, som aldrig burde komme i hendes nærhed. Man skal ikke friste en kvinde over evne, og en regndråbe kan udhule en sten, ja endog en diamant!

To, der vil Dem vel."

Dette blev sendt til Emminster præstegård – de kendte ingen anden adresse – og i nogle dage forblev de to gode piger i en underlig ophidset stemning, der fik dem til at bryde ud i sær højlydt sang, medens tårerne på samme tid løb dem ned over kinderne, uden synlig årsag.

Syvende fase

Fuldbyrdelse

53

Det var aften i Emminster præstegård. De to sædvanlige lys brændte bag deres grønne skærm i præstens studereværelse, men han selv havde ikke sat sig til ro dér. Nu og da kom han ind, pirrede op i ilden, som næsten var overflødig i det milde forårsvejr, så gik han ud igen, stod stille et øjeblik ved gangdøren, vandrede lidt uroligt om i dagligstuen, endte med at kigge ud i haven, skønt det ikke mere var lyst, kunne han dog nogenlunde skelne genstandene udenfor; nu kom hans hustru hen til ham.

"Det er endnu for tidligt," sagde præsten. "Han kan først være i Chalk-Newton klokken seks, forudsat at toget kommer ind i rette tid, og vor gamle hest kører ikke to en halv mil i en håndevending."

"Den har dog ellers kun været en god time om den tur i gamle dage."

"Jamen, det er længe siden!"

Og således talte de sammen, skønt de så vel vidste, at her var kun én udvej: vente ganske roligt!

Endelig hørtes en svag støj på vejen, og de skimtede den lille gammeldags kurvevogn, som der steg en skikkelse ud af, som de bildte sig ind, de kendte, men som de ville have betragtet med forundring ethvert andet sted, hvis nogen havde sagt dem, at det var deres søn Angel, der stod for dem.

Mrs. Clare ilede ham i møde, fulgt af sin mand. Den nyankomne så i det aftagende dagslys deres ængstelige ansigter, men de kunne gennem deres briller næppe skelne hans træk.

"Å, min dreng, min dreng, så har jeg dig da endelig herhjemme igen!" udbrød mrs. Clare, der i denne gensynets time ikke brød sig mere om sønnens vantro, end hun brød sig om støvet på hans rejsedragt, nu tænkte hun kun på, at hun igen kunne trykke sit barn til sit hjerte. Så såre de nåede værelset, hvor lysene stod og brændte, betragtede hun ham med opmærksomhed.

"Ak, dette er ikke Angel, ikke min søn, den Angel, der drog bort!" sagde hun nu med kvalt stemme og vendte sig bort for at skjule de frembrydende tårer.

Også hans fader var rystet ved at se ham så ældet og så afmagret, at han kun var skind og ben; øjnene var indsunkne og matte, hudfarven bleg og sygelig, alle hans træk var skarpe og kantede, som var tyve års sorger draget hen over hans hoved.

"Jeg har jo været syg derovre," sagde han, "men nu har jeg det godt!"

Imidlertid blev han med ét overfaldet af en sådan træthed, at han vaklede og hastigt måtte sætte sig for ikke at segne om – men det var kun en smule overanstrengelse efter den lange rejse og nu sindsbevægelsen ved gensynet med forældrene.

"Er der kommet breve til mig i de sidste uger?" spurgte han.

Kun ét lå der. Andre, som var kommet for en fjorten dages tid siden, havde de sendt til Brasilien, da de ikke ventede ham hjem så snart. Hurtig rev han konvolutten op og blev meget bestyrtet ved at genkende Tess' håndskrift og læse hendes sidste fortvivlede lille udbrud.

"Ak ja," sagde han, da han havde foldet brevet sammen igen, "hun har ret! Jeg har været frygtelig hård og uretfærdig imod

hende. Måske vil hun aldrig tilgive mig eller blive gode venner med mig mere!"

"Angel! Angel! Du må ikke tage dig det så nær, husk, hun var jo kun et simpelt jordens barn!"

"Et jordens barn! Og hvad andet er vi alle sammen, moder! Gid hun var det i den mening, du tager det, men jeg har vist aldrig sagt jer, at hun er af meget fornem æt, at hendes fader var den sidste mandlige efterkommer af en af de ældste familier her i landet, og at han, som mange af hans lige, nu førte en mere end tarvelig tilværelse mellem ganske simple 'jordens børn'!"

Clare gik tidligt til ro og følte sig næste morgen så træt og utilpas, at han blev på sit værelse, hvor han tænkte over sine forhold. Da han var på den anden side af jordkloden, forekom det ham som den naturligste sag at tage hjem og straks flyve lige i armene på Tess, men nu syntes han, dette alligevel havde sine vanskeligheder. Hun var heftig, og hendes sidste fortvivlede brev bragte ham på den tanke, at det kunne være uklogt, om han uden varsel fremstillede sig i hendes fædrenehjem – hvis hendes kærlighed var død under deres adskillelse, ville hans pludselige ankomst kun skade hende og pine ham.

Derfor besluttede han ved et par linjer at underrette Tess og hendes familie om, at han var kommet tilbage, og at han håbede, hun endnu var i Marlott, som han havde ønsket det, da han forlod England.

Samme dag afsendte han disse få ord, og inden ugen var omme, fik han et kort brev fra mrs. Durbeyfield, der egentlig

ikke klarede vanskeligheden, for der var ingen adresse vedføjet, og brevet kom til hans forbavselse slet ikke fra Marlott.

> "Højstærede mr. Clare! Jeg skriver disse få linjer for at meddele Dem, at min datter ikke for øjeblikket befinder sig i mit hus, og at jeg ikke med sikkerhed kan sige Dem, hvornår hun kommer hjem, men jeg skal lade Dem vide, så snart hun gør det. Jeg føler mig ikke foranlediget til at sige Dem, hvor hun foreløbig opholder sig. Angående mig og min familie, da har vi forladt Marlott for nogen tid siden.
>
> Deres
>
> *J. Durbeyfield.*"

Da Angel læste, at Tess havde det godt, blev han så lettet, at han ikke tænkte videre over mrs. Durbeyfields sære udflugter og tavshed med hensyn til datterens opholdssted. Det var jo ganske rimeligt, at de alle sammen var vrede på ham. Han ville vente, til han fik underretning om, at Tess var vendt tilbage til sit hjem, hvilket sikkert ikke kunne vare længe. Han fortjente ikke bedre.

Hans kærlighed havde ikke bestået sin prøve, men i den tid, han havde været borte fra Tess, var hans anskuelser og meninger undergået en betydelig forandring, han havde forstået, hvor hårdt han havde dømt hende, og hvor uretfærdig han havde været imod hende. Dag efter dag gik han hjemme hos forældrene og ventede på det brev, som Joan Durbeyfield havde lovet ham, og alt imens bedredes hans helbred. Kræfterne vendte tilbage, men der kom intet brev.

Imidlertid nåede de breve ham, som var blevet sendt til ham i Brasilien, men ikke havde truffet ham dér, og han læste det,

som Tess havde skrevet til ham fra Flintcomb-Ash.

Det uventede indhold næsten overvældede ham.

"... Jeg råber til dig i min nød, jeg har ingen anden. Jeg tror, jeg dør, hvis du ikke snart kommer tilbage eller siger, at jeg skal komme til dig ... forsøg at høre op med at være retfærdig, men vær en lille smule god imod mig ... Hvis du kom, ville jeg gerne dø i dine arme, når jeg så kunne tro, du havde tilgivet mig! ... Hvis du kun ville sende mig et par ord, der sagde: Jeg kommer snart, skal jeg gladelig vente på dig, Angel ... Tænk på, hvor mit hjerte pines ved ikke nogensinde at se dig; kunne dit hjerte hver dag i et kort minut føle den pine, jeg dagligt lider hele dagen, ville det måske bringe dig til at vise medlidenhed mod din stakkels ensomme kone ... Jeg ville være tilfreds, ja glad, ved at leve med dig som din tjenestepige, hvis jeg ikke måtte være din kone, så var jeg i din nærhed og kunne se dig, min egen ven! Kom til mig, kom til mig og frels mig fra det, der truer mig!"

Clares øjne var blændede af tårer, han sprang op for straks at opsøge hende; han spurgte faderen, om hun havde henvendt sig til ham om penge, og da han fik et benægtende svar, gik det for første gang op for Angel, at hendes stolthed havde forhindret hende i at bede om understøttelse. Af hans ytringer forstod forældrene først nu den virkelige grund til adskillelsen, og deres kristendom var af en sådan beskaffenhed, at trods Tess' fødsels uskyldighed, ja selv hendes fattigdom ikke havde vakt deres ømhed, så kaldte hendes synd den straks til live.

Medens Angel ivrigt var beskæftiget med at pakke lidt tøj sammen til rejsen, faldt hans øjne på et dårligt skrevet brev, der også for nylig var kommet ham i hænde – det var det fra Marian og Izz Huett. Det begyndte således:

"Højstærede – se lidt efter Deres hustru, hvis De elsker hende som hun Dem ..." og var undertegnet: "To, der vil Dem vel."

54

Et kvarter efter forlod Clare præstegården, hvor hans moder stod og så efter hans afmagrede skikkelse, til den forsvandt ned ad vejen.

Han havde afslået at låne sin faders gamle hoppe, da han vidste, hvor uundværlig den var for de gamle. Han gik til kroen, lejede en enspændervogn og kunne næppe vente, indtil der blev spændt for.

Få minutter efter kørte han ud af byen og op ad den bakke, som Tess så forhåbningsfuld var gået ned ad for tre måneder siden, og som hun var gået op ad så helt sønderknust. Snart havde han Benville-vejen for sig, hegnene og træerne stod fulde af knopper, men han lagde ikke mærke til det, han var så hensunket i tanker, at han kun akkurat kunne finde vej.

På mindre end halvanden time kørte han forbi Hintocks gods' sydlige markskel og kom nu hen til den vanhellige sten, det ensomme sted, hvor Alec d'Urberville havde ladet Tess aflægge den sære ed, at hun aldrig med sin gode vilje ville friste ham igen. De afblegede og forblæste stængler af sidste års nælder stod endnu nøgne langs grøftekanterne; det ny forårs grønne nælder voksede frem af deres rødder.

Derpå drejede han til højre og kom ind i den stenede egn, hvor Flintcomb-Ash lå. Det var herfra, hun havde skrevet til ham, og her antog han, var det opholdssted, som hendes moder havde hentydet til. Her fandt han hende selvfølgelig ikke, og det forøgede hans nedtrykthed, at hverken folkene eller forpagteren selv nogensinde havde hørt tale om en mrs. Clare, skønt de godt nok erindrede Tess ved hendes døbenavn. Det var

tydeligt, at hun aldrig havde båret hans navn under deres adskillelse, og den værdighed, hun havde tålt den med, viste sig ikke mindre ved dette end ved de genvordigheder, hun havde underkastet sig, hellere end at henvende sig til hans fader om flere penge.

Her fik han at vide, at Tess Durbeyfield havde forladt sin tjeneste i utide og var rejst hjem til den anden side Blackmoor; det blev derfor nødvendigt for ham at opspørge mrs. Durbeyfield. Hun havde meddelt ham, at hun ikke længere var i Marlott, men havde været forunderligt tilbageholdende angående sit nuværende opholdssted, og han havde derfor ikke andet at gøre end at tage til Marlott og forhøre sig.

Forpagteren, der havde været så hård mod Tess, var yderst forekommende mod ham og lånte ham en vogn til at køre til Marlott i. Giggen, han var kommet med, blev sendt tilbage til Emminster. Clare ville ikke benytte forpagterens vogn længere end til Marlott, og efter at have sendt kusken hjem med den gik han til fods ind i landsbyen, hans kære Tess' fødested.

Det var endnu for tidligt på året til, at der kunne være hverken blomster i haverne eller blade på træerne; det såkaldte forår var kun vinter med en let antydning af grønt, og naturens klædebon var i fuld samklang med hans egen stemning. Det hus, hvor Tess havde tilbragt sin barndom, var nu beboet af en anden familie, som aldrig havde kendt hende.

Familien var samlet i haven, ivrigt beskæftiget med forårsarbejderne og kun optaget af deres egne personlige interesser, der ikke levnede rum til en tanke for dem, der tidligere havde fundet et hjem her. Ved at spørge hos dem, der allerede var ved at glemme navnet på deres forgængere, fik

Clare at vide, at John Durbeyfield var død, og at hans enke og børnene var rejste bort og havde sagt, at de ville bo i Kingsbere, men i stedet var de taget til et andet sted, som de meddelte ham.

Clare syntes, han afskyede huset, fordi det ikke længer var beboet af Tess, og han skyndte sig bort fra det uden en eneste gang at vende sig om.

Hans vej faldt over den mark, hvor han første gang havde set hende ved dansen. Det var lige så galt som huset, næsten værre. Han gik videre gennem kirkegården, hvor der mellem de nye gravstene var én, der var større og smukkere end de andre. Indskriften lød således:

TIL ERINDRING OM

JOHN DURBEYFIELD,

EGENTLIG D'URBERVILLE,

af den engang mægtige familie af det navn; han nedstammede i lige linje fra Sir Bryan d'Urberville, en af Erobrerens riddere.

DØD D. 10. MARTS 18––

HVOR DYBT ER DEN MÆGTIGE SUNKEN

En mand, formodentlig graveren, der havde betragtet Clare, medens han undersøgte gravstenen, sukkede og sagde:

"Denne mand ville nødig ligge her, han ønskede at blive bragt til Kingsbere, hvor hans forfædre ligger."

"Og hvorfor tog man ikke hensyn til hans ønske?"

"Å, der manglede penge til det. Oprigtigt talt, ja, jeg burde måske ikke tale om det, men denne gravsten med alle disse

store ord er ikke engang betalt."

"Men hvem satte den da?"

Manden sagde, at det var landsbyens murmester, og da Clare forlod kirkegården, gik han hen til ham. Her viste det sig, at det virkelig forholdt sig således, hvorfor han betalte regningen. Da dette var besørget, begav han sig igen på vandring efter de bortdragne.

Afstanden var for lang til at gå til fods, men Clare følte i den grad trang til ensomhed, at han til at begynde med hverken ville leje en vogn eller gå til den nærmeste jernbanestation for at tage med et tog, der havde kunnet bringe ham hen i stedets nærhed. Da han imidlertid var kommet til Shaston, bestemte han sig dog til at leje en vogn, men vejene var så dårlige, at han først om aftenen hen ad kl. syv kom til det sted, hvor Joan boede.

Da landsbyen var lille, havde han ingen vanskelighed ved at finde mrs. Durbeyfields bolig; det var et hus, som lå inde i en have, lidt tilbage fra landevejen, og her havde hun stuvet sine gamle møbler sammen, som hun kunne bedst. Det var tydeligt; at hun af en eller anden grund ikke ønskede, han skulle finde hende, og han følte, at hans besøg nærmest var uvelkomment. Hun lukkede selv op, og aftenhimlens lys faldt på hendes ansigt.

Det var første gang, Clare så hende, men han var alt for optaget til at lægge mærke til andet, end at hun var en endnu køn kone i en pæn sørgedragt. Han var nødt til at fortælle, at han var Tess' mand, og grunden til sit besøg, og han skilte sig temmelig kejtet ved dette hverv.

"Jeg ønsker at træffe hende hurtigst muligt," tilføjede han. "De lovede at skrive til mig igen, men det har De ikke gjort."

"Det er, fordi hun ikke er kommet hjem," sagde Joan.

"Ved De, om hun kommer hjem?"

"Nej, det ved jeg ikke; men det burde De jo vide," sagde hun.

"Ja, det indrømmer jeg, men hvor bor hun?"

Fra begyndelsen af samtalen havde Joan søgt at skjule sin forlegenhed ved at tage sig om kinden med den ene hånd.

"Jeg – ved ikke ganske bestemt, hvor hun er," svarede hun. "Hun var i – – men – –"

"Hvor bor hun?"

"Ja, dér er hun nu ikke længere."

Her standsede hun atter; de yngre børn var nu kommet hen til døren, og det yngste af dem trak moderen i skørterne og hviskede:

"Er det den herre, som skal giftes med Tess?"

"Han *er* gift med hende," sagde Joan hurtigt. "Gå ind i stuen."

Clare så, at hun gjorde sig umage for at skjule noget.

"Tror De," spurgte han, "at Tess ønsker, jeg skal forsøge at finde hende? For i modsat fald ..."

"Jeg tror ikke, hun ønsker det!"

Han var ved at gå bort, men kom i det samme til at tænke på Tess' ømme brev.

"Men jeg er vis på, at hun ønsker det!" udbrød han lidenskabeligt. "Jeg kender hende bedre end De gør ... Gør mig den tjeneste at sige mig hendes adresse, mrs. Durbeyfield, af medlidenhed med en stakkels, ensom mand."

Tess' moder gned uroligt hånden op og ned ad kinden, og da hun så, at han led, sagde hun ti1 sidst ganske sagte:

"Hun er i Sandbourne."

"Godt – og hvor i Sandbourne? Det er blevet en stor by, hører jeg."

"Alt, hvad jeg ved, er, at hun opholder sig i Sandbourne."

Det var tydeligt, at Joan nu talte sandhed, og han trængte ikke videre ind på hende.

"Trænger De til noget?" spurgte han.

"Nej," sagde hun. "Der er sørget rigtigt godt for os."

Uden at gå ind i huset vendte Clare sig og gik bort.

Der var en jernbanestation en god halv mil derfra, og efter at have betalt kusken gik han derhen. Det sidste tog til Sandbourne afgik kort efter, og med det rullede Clare af sted.

55

Klokken elleve om aftenen gik han ud på gaden i Sandbourne efter at have lejet et værelse i et hotel og sendt et telegram med sin adresse til Emminster præstegård. Det var for sent til nogen slags efterforskninger, og modstræbende opsatte han at spørge efter den, han søgte. Men han kunne ikke tænke på hvile.

Han vandrede rundt på gaderne, betragtede de mange nybyggede huse, så på spadseregangene og fyrrelundene, på hele dette nys opvoksede badested, der så, ud, som var det tryllet frem af jorden. Havet var nær ved, men det mumlede så sagte, at han forvekslede dets bølgeskvulp med fyrretræernes susen.

Hvor kunne Tess dog være, hvor var hans landsbypige, hans unge hustru mellem al den rigdom og luksus, han her gættede og anede. Og jo mere han grundede, jo mere forvirredes hans tanker. Var her monstro køer at malke? Marker var her i alt fald ikke. Hun tjente sagtens i et af disse store huse, og han vandrede rundt uden mål og med, så op til vinduerne, hvor lysene efterhånden sluktes. Bag hvilket af alle disse vinduer sov nu Tess?

Omsider styrede han sin gang mod det hotel, han boede i, gik til sengs, men før han slukkede sit lys, læste han Tess' fortvivlede nødråb en gang til. Sove, det kunne han ikke, sove så nær ved hende og alligevel så langt fra hende. Han stod flere gange op, løftede rullegardinet op, forsøgte at gætte, i hvilket af de overfor liggende huse hun kunne være i dette øjeblik.

Han kunne lige så gerne være blevet oppe hele natten. Om morgenen stod han op klokken syv og gik hen på posthuset. Ved

døren mødte han et opvakt udseende postbud, der skulle omdele morgenposten.

"Ved De, hvor der bor en mrs. Clare?" spurgte Angel.

Postbuddet rystede på hovedet.

Så faldt det Angel ind, at hun sikkert her kun var kendt under sit pigenavn, så han tilføjede:

"Eller en miss Durbeyfield?"

"Durbeyfield?"

Heller ikke dette navn ville postbuddet kendes ved.

"Der kommer og rejser så mange badegæster her hver evige dag," svarede han, "og vi har ondt ved at huske navnene, når hotel eller pensionat ikke opgives."

Et af de andre postbude var standset ved Angels sidste spørgsmål.

"Durbeyfield kender jeg ikke, men der bor nogen, som hedder d'Urberville i *Hejrerne*," bemærkede han, inden han gik videre.

"Dér må det være," udbrød Clare glad ved at tænke, at Tess igen havde antaget sit rigtige navn. "Hvad er *Hejrerne* for et sted, om jeg tør spørge?"

"Det er et meget fint pensionat, der er pensionater hele Sandbourne over, kan De vel forstå!"

Clare fik en beskrivelse af *Hejrernes* beliggenhed, og han skyndte sig så meget, at han kom til husets dør samtidig med mælkemanden.

Pensionatet lå meget smukt midt i en stor, velpasset have og havde aldeles ikke udseende af et pensionat, det lignede meget mere en rigmands elegante bolig. Hvis stakkels, lille Tess tjente dér, måtte han vist henvende sig ved køkkendøren for at få

hende i tale, og han havde lyst til at slå følge med mælkemanden, men efter et øjebliks betænkning ringede han alligevel på ved hovedindgangen.

I denne tidlige time var det værtinden, der selv lukkede op. Clare spurgte efter Teresa d'Urberville eller Durbeyfield.

"Mrs. d'Urberville?"

"Ja."

Altså gik Tess her for at være gift, og det glædede Angel, selv om hun ikke bar hans navn.

"Vil De være så venlig at sige hende, her er en af hendes slægtninge, der meget gerne ville tale med hende."

"Det er rigtignok noget tidligt på morgenstunden. Hvad navn skal jeg sige?"

"Angel."

"Mr. Angel?"

"Nej, kun Angel! Det er mit fornavn, så forstår hun Dem nok."

"Nu skal jeg se, om hun er vågen."

Han blev vist ind i spisestuen, der vendte ud til en plæne med buskadsgrupper og rhododendroner. Øjensynlig var hendes stilling ikke nær så ubehagelig, som han havde troet, og det faldt ham ind, at hun muligvis havde fået diamanterne ud af banken og solgt dem, men dette tænkte han ikke på at bebrejde hende. Snart hørte han trin, der bragte hans hjerte til at banke, som skulle det sprænge hans bryst.

"Ak, hvad vil hun tænke om mig, så forandret som jeg er?" spurgte han sig selv i det øjeblik, da døren gik op.

Tess stod på tærsklen, aldeles ikke som han havde ventet at se hende, nej, så forvildende anderledes. Hendes store skønhed blev fremhævet af en passende dragt. Hun bar en vid, kostbar,

broderet morgenkjole af gråt, uldent, blødt stof og sko af samme farve. Hendes hvide hals stak frem af en svanedunskrave, og den velkendte tykke, brune fletning var sat op på hendes hoved, øjensynlig i stor hast, for et par lokker hang hende ned over skulderen.

Han åbnede armene, men lod dem igen falde ned, for hun gjorde ikke et skridt fremad, stod ganske stille på dørtrinnet. Gul og mager, som han var, slog det ham nu, hvor yderst forskellige de var, og han troede, det var hans ydre, der mishagede hende.

"Tessy," sagde han med hæs, sagte stemme, "kan du tilgive, at jeg forlod dig? Kan du ikke – komme til mig? Hvordan kan det være – at du er – således?"

"Det er for sent," svarede hun; hendes stemme klang hård som stål, og hendes øjne lynede med en sælsom unaturlig glans.

"Jeg gjorde dig uret! … Jeg så dig ikke, som du var," vedblev han i en bedende tone, "men nu angrer jeg det, nu tænker jeg anderledes, min – min egen Tessy!"

"For sent! For sent!" gentog hun hastigt og vinkede med hånden, som var hun utålmodig eller som om hun led smerte, der ikke kunne bæres ret længe. "Kom mig ikke nær, Angel! Nej – bliv fra mig! Gå, gå!"

"Holder du ikke mere af mig, å, min lille, kære hustru, fordi jeg er blevet så gammel og mager i den sygdom? Du plejede jo ikke at være ubestandig. Jeg kommer for at hente dig, mine forældre vil hilse på deres svigerdatter."

"Ja, å ja, vist så. Men jeg står jo her og siger, det er for sent!" Nu skreg hun det næsten ud. Hun så ud, som hun i søvne

kæmpede for at afryste en rædsom drøm. "Ved du det ikke? Ved du det ikke? Hvor kan du stå her uden at vide det alt sammen?"

"Jeg spurgte mig for og fandt så vejen til dig."

"Jeg ventede og ventede og ventede på dig," sagde hun, og hendes stemme fik pludselig den gamle, ømme klang. "Men du kom jo ikke. Og jeg skrev, men du svarede heller ikke. Han blev ved at sige, du ville aldrig i evighed komme, og jeg var en tåbe, som satte min lid til dig. Han var så god både mod mig og moder og os alle sammen, da stakkels fader døde. Han –"

"Jeg kan slet ikke forstå dig."

"Han har igen taget mig!"

Clare så på hende med vidt opspilede øjne, så gik det op for ham, hvad hun mente, og han vaklede, som rørte selve døden ham med sin knokkelhånd. Tilfældigvis faldt hans blik på hendes hænder, der nu var fine og hvide, ikke de små, røde hænder han huskede fra Talbothays.

Hun fortsatte:

"Han er ovenpå. Nu hader jeg ham, fordi han løj, han sagde altid, du kom ikke tilbage, og nu er du her. Men vil du gå din vej, det beder jeg dig om, og så må du aldrig mere komme igen, Angel!"

Dér stod de, og deres hjerters fortvivlelse var sørgelig at se på. Begge syntes at bønfalde skæbnen om beskyttelse mod den ubarmhjertige virkelighed.

"Ak! Det er min skyld alt sammen," sagde Clare.

Men så standsede han, hverken ord eller tavshed kunne tolke deres tanker.

Atter gik nogle øjeblikke, og Tess var borte. Hans ansigt blev endnu mere indfaldent og gammelt, medens han stod

hensunken i tankeløs fortvivlelse. Noget efter mærkede han, at han var kommet ud i den friske luft, og så gav han sig til at vandre lige frem uden mål eller med.

56

Mrs. Brooks, som styrede pensionatet og ejede alle de smukke møbler, var ikke ualmindelig nysgerrig af sig. Hun var så optaget, stakkels kone, af dagligt slid og slæb, at hun, selv om hun hørte et og andet, plejede at glemme det, hvis det da ikke angik hendes og hendes pensionærers portemonnæ. Dog var Angels tidlige morgenbesøg hos de i høj grad velstillede d'Urbervilles så mærkelig, at det vakte den rest af den kvindelige skødesynd, som ikke helt var opslugt af bekymringen for den dag i morgen.

Tess havde stået og talt med sin mand midt i døren uden at gå ind i spisestuen, og mrs. Brooks, der opholdt sig i sin private dagligstue, hvis dør stod på klem, kunne ikke undgå at høre brudstykker af samtalen, hvis den ellers kan kaldes således, mellem de to ynkværdige skabninger. Hun hørte Tess gå op på første sal, hvor d'Urbervilles havde deres værelser, og hørte hende lukke døren efter sig. Da den unge dame ikke var påklædt, vidste mrs. Brooks, at det ville vare nogen tid, inden hun kom ud. Derfor listede hun sig så sagte som muligt op ad trappen og blev stående uden for døren til de to smukke og dyre værelser, som d'Urbervilles havde lejet.

Der var stille i sovekammeret, som lå længst fra trappeafsatsen, men hun hørte én tale i dagligstuen, hun kunne ikke i begyndelsen skelne, hvad der blev sagt, men lidt efter lidt gik det op for hende, at det ikke var tale, men én stavelse, som gentoges i det uendelige af et væsen, der var stedt i den dybeste kvide.

"Å – å – å –"

Så tavshed, så dybe suk, så atter:

"Å – å – å –"

Værtinden kiggede gennem nøglehullet. Kun over et hjørne af stuen havde hun udsigt. Hun så morgenbordet dækket, og en stol ved siden af. Over stolesædet lå Tess' ansigt, hun selv knælede på gulvet med hænderne foldede over hovedet, medens hendes morgenkjoles broderede slæb og hendes hvide kniplingsskørter lå bredt ud omkring hende, og den ene nøgne fod, tøflen var faldet af, stak frem. Fra hendes læber kom den fortvivlede jamren.

Nu hørtes en mandsstemme fra det tilstødende værelse.

"Hvad er der i vejen med dig?"

Hun svarede ikke, men gav sig til at tale med sig selv. Mrs. Brooks kunne ikke høre alt, hvad hun sagde:

"Og så kom han, min egen elskede mand, da hjem til mig … og jeg vidste intet om det! … Og du havde ikke ladet mig have fred, havde plaget og pint mig så grusomt – aldrig ladet mig have fred – nej, du helmede ikke – aldrig! Mine små søskendes nød, min moders fattigdom – Alt det brugte du for igen at få magt over mig … og altid sagde du, at min mand ikke kom – aldrig kom tilbage – og du hånede mig og sagde, jeg var en tosse … og så troede jeg dig og føjede dig. – Og så kom han tilbage! Nu er han borte! Borte for anden gang, og jeg har mistet ham i al evighed! Han vil aldrig holde den mindste smule af mig mere – han vil hade og afsky mig – å – ja, jeg har mistet ham igen – og det for din skyld – for din!"

Her vendte hun ansigtet om mod døren, og mrs. Brooks kunne se, hvor hun led, kunne se, at hun i sin kval havde bidt

sine læber til blods, og at de lange øjenvipper over hendes lukkede øjne var klæbet til kinderne af tårer. Hun vedblev:

"Og han er døende, han ser ud, som om han var ved at dø! Og det er min synd, som tager livet af ham, og jeg bliver ved at leve. Å, du har revet mig og min tilværelse i tusinde stykker, ødelagt, mig, lagt mig i lænker! Min egen, rigtige, elskede mand vil aldrig – aldrig – å Gud i Himlen! Dette er mere, end jeg kan holde ud!"

Manden sagde nu nogle ord, så raslede hendes kjole, hun sprang op fra den knælende stilling, og mrs. Brooks, der troede, hun kom hen mod døren til gangen, fløj som en vind ned ad trappen og ind i sin egen stue.

Hun havde ikke behøvet at skynde sig, for døren forblev lukket, men hun turde ikke lytte mere. Hendes dagligstue var lige under mr. og mrs. d'Urbervilles soveværelse, hun spidsede øren, så det var en lyst, men ingen lyd nåede ned til hende, så hun gik lidt ud i køkkenet for at ordne noget til morgenmaden, kom tilbage og satte sig ned med et håndarbejde.

Hun ventede, at d'Urbervilles skulle ringe for at få morgenmaden taget bort, hvilket hun så ville gøre selv for om muligt at opdage noget. Medens hun sad således, kunne hun høre lette fodtrin ovenover og sagte raslen af klædningsstykker, så gik nogen ned ad trappen, gadedøren åbnedes og lukkedes, og hun så Tess' skikkelse gå forbi vinduet. Hun bar en meget fin spadseredragt, den samme, hun havde på den dag, de kom til *Hejrerne*, kun havde hun nu bundet et slør over sin befjedrede sorte hat.

Mrs. Brooks havde ikke hørt hende sige farvel, de var måske skiltes som uvenner, eller også var herren endnu ikke stået op,

han var ingen morgenmand.

Atter sad hun og syede i nogen tid, den unge dame kom ikke hjem, og herren ringede ikke. Mrs. Brooks faldt i tanker. Hun grundede på, i hvilket forhold den unge mand, der hed Angel, stod til parret på første sal; sytøjet sank ned i hendes skød, og hun lænede sig tilbage på sin stol.

Som hun sad således, faldt hendes blik på loftet og standsede ved en mørk plet omtrent på midten af den hvide flade, en plet, hun aldrig før havde lagt mærke til, og hvad der undrede hende mest, var, at den bredte sig, voksede, den var rød, så hun nu, og det faldt hende ind, at det aflange, hvide loft med pletten i midten tog sig ud som et uhyre stort hjerter-es.

Mrs. Brooks blev underlig til mode. Hun stod op på bordet, rakte hånden i vejret og rørte ved pletten, den var fugtig, og hun mente, det var en blodplet. Derpå steg hun ned, gik ud af sin dagligstue, op ad trappen og ville ind i d'Urbervilles lejlighed, men skønt hun ellers var rolig og fattet, kunne hun ikke beslutte sig til at åbne døren. Hun bøjede sig ned til nøglehullet og lyttede. Den dybe dødsstilhed i værelserne afbrødes af en ganske let støj, en regelmæssig, ensformig lyd:

Dryp, dryp, dryp.

Mrs. Brooks ilede ned ad trappen, åbnede gadedøren og fo'r ud. En mand, hun kendte, en arbejdsmand, der var beskæftiget ved bygningen af en villa ved siden af, gik just forbi, og ham bad hun gå med sig, hun var bange for, der var sket en ulykke. Manden fulgte med hende, og snart stod de på trappeafsatsen.

Hun åbnede døren til d'Urbervilles dagligstue og bad ham gå ind først.

Værelset var tomt, morgenmaden, et solidt måltid med kaffe, æg og kold skinke, stod urørt på bordet, som da hun havde bragt den ind, kun manglede forskærerkniven. Hun bad manden også gå først ind i sovekammeret, hvis fløjdøre stod på klem, han skubbede dem helt op, gjorde et par skridt fremad og vendte øjeblikkelig om med et forfærdet ansigt.

"Du gode Gud! Herren i sengen er død! Jeg tror, han må være kommet til fortræd med en kniv, for der løber en masse blod hen ad gulvet!"

Snart var hele huset i oprør, mange fødder ilede op og ned, ud og ind, en læge blandt andre. Såret var kun lille, men spidsen af kniven var trængt lige ind i ofrets hjerte. Han lå på ryggen, stille og bleg og stiv, som om han ikke havde gjort en bevægelse, efter at kniven havde rørt ved ham.

Et kvarters tid efter fo'r nyheden som en løbeild byen rundt: en af badegæsterne var blevet myrdet i sin seng.

57

Imidlertid vandrede Angel Clare afsted, uden mål og med, gik ganske mekanisk uden tanke eller hensigt. Han gik samme vej, som han var kommet, satte sig ned ved frokostbordet, spiste og drak, medens hans øjne åndsfraværende vandrede om uden at opfatte noget af, hvad de hvilede på. Pludselig bad han om sin regning, betalte den, tog sin lille vadsæk i hånden og gik ud af hotellet.

I det øjeblik, han gik forbi kontoret, blev et telegram overrakt ham. Det var fra moderen, som takkede, fordi han havde ladet hende vide, hvor han opholdt sig og meddelte ham, at hans broder Cuthbert var blevet forlovet med Mercy Chant.

Clare krøllede papiret sammen i sin hånd og styrede mod banegården, hvor han hørte, at toget først gik om halvanden time. Han satte sig ned for at vente, men efter et kvarters forløb mærkede han, at han ikke kunne blive siddende stille. Knust og lamslået som han var, vidste han vel, at han intet havde at haste efter, men han syntes, jorden brændte ham under fødderne i denne by, der havde været skueplads for det frygtelige, derfor vendte han den ryggen med den beslutning at nå den næste station til fods og tage med toget videre derfra.

Landevejen, han slog ind på, var bred og åben og jævn, den gik lige gennem en dal, som man havde udsigt over fra ende til anden. Han var allerede kommet over midten og var i færd med at bestige bakken, da han standsede for at trække vejret og uvilkårligt vendte sig om. Hvorfor han gjorde det, kunne han ikke sige, men han havde en fornemmelse, som om nogen tvang ham til det. Vejen strakte sig over dalen som et lysegråt bånd,

og hans blik faldt på en prik, der bevægede sig fremad over den lyse flade.

Det var en menneskelig skikkelse, og Clare så snart, at den løb. Han blev stående, for han fik en svag forestilling om, at vedkommende søgte at indhente ham. Det var en kvinde, som ilede ned ad bakken, men det faldt ham slet ikke ind, at det kunne være hans hustru; og da hun kom nærmere, kendte han hende ikke igen i den dragt, hun bar, og som han aldrig før havde set. Først da hun næsten stod ved siden af ham, så han, at det var Tess.

"Jeg så, at du gik bort fra banegården – lige som jeg kom derhen, og jeg har fulgt efter dig hele vejen!"

Hun var så bleg, så forpustet, hun rystede over hvert et lem, fra hoved til fod, at han ikke ville spørge om noget, men greb hendes hånd, drog den ind under sin arm og gav sig til at gå hen ad vejen ved hendes side. For at undgå vejfarende drejede han af og slog ind på en sti under nogle fyrretræer. Da de var dybt inde under de mørke, susende grene, standsede han og så på hende med et spørgende blik.

"Angel!" sagde hun, som ventede hun, at han ville bære sig således ad. "Ved du, hvorfor jeg kom løbende efter dig? Det var for at sige dig, at jeg kar dræbt ham!"

Et fortvivlet, blegt smil dirrede på de blodløse læber, medens hun talte.

"Hvad er dette?" spurgte han; hendes væsen var så mærkeligt, at han var nær ved at tro, hun talte i vildelse.

"Jeg har dræbt ham, jeg ved ikke rigtig, hvorledes det gik til," vedblev hun, "men jeg synes, jeg skyldte både dig og mig selv at gøre det, Angel. En gang, for længe siden, da jeg slog ham i

ansigtet, var jeg bange for, at jeg måtte gøre det, fordi han ødelagde mig og krænkede mig i min ungdoms uskyld, og for det, han havde gjort dig gennem mig. Han kom imellem os og skilte os ad, nu kan han aldrig mere gøre os fortræd. Aldrig har jeg elsket ham, Angel, som jeg elskede dig. Det ved du jo, ikke sandt? Og det tror du? Du kom ikke tilbage, derfor var jeg nødsaget til at gå med ham igen. Hvorfor forlod du mig, når jeg elskede dig så højt? Jeg kan ikke forstå, at du kunne gøre det. Men jeg bebrejder dig intet, Angel, kun én ting beder jeg dig om: vil du tilgive mig min synd mod dig, nu jeg har dræbt ham? Medens jeg løb efter dig, var jeg vis på, du ville tilgive mig. Det kom over mig som en åbenbaring, at du ville tilgive mig, når jeg havde dræbt ham, og at jeg ville få dig tilbage, når jeg havde gjort det. Jeg kunne ikke længere udholde at være langt fra dig, du kan slet ikke tænke dig, hvor jeg pintes ved at vide, du ikke mere elskede mig. Sig nu, at du holder af mig, min egen mand, sig, du elsker mig, nu, jeg har dræbt ham."

"Ja, Tess, jeg elsker dig, å ja! Jeg elsker dig, hele min kærlighed er kommet tilbage igen," sagde han og trykkede hende heftigt til sit bryst. "Men hvad mener du med at sige, du har dræbt ham?"

"Jeg mener det, jeg siger," mumlede hun drømmende.

"Mener du bogstaveligt? Er han virkelig død?"

"Ja, han hørte mig græde for dig, og så hånede han mig, kaldte dig for noget stygt, og da var det, jeg gjorde det. Han plejede at drille og håne mig på den måde. Og så klædte jeg mig på for at løbe efter dig!"

Lidt efter lidt kom han til den overbevisning, at hun i det mindste havde forsøgt at gøre, hvad hun sagde, og hans rædsel

over det blandedes med forundring over den dybde, hendes kærlighed til ham besad; han forstod, at den rent havde udslukt følelsen for ret og uret i hendes sjæl. Hun kunne øjensynlig ikke selv fatte størrelsen af sin brøde, men hun var glad, og han så på hende, medens hun lænede hovedet mod hans skulder og græd af glæde; han stod og undredes over, hvilken sælsom drift i det d'Urberville'ske blod det var, som her havde drevet hende til denne forbrydelse, hvis det var en forbrydelse! Det slog ham, at sagnet om slægten muligvis var opstået, fordi man vidste, at d'Urbervillerne kunne drives til yderligheder.

Hans forvirrede og ophidsede hjerne dannede den formodning, at Tess i sin afsindige sorg og kvide havde mistet sin sindsligevægt og virkelig var styrtet i denne brødens afgrund, aldeles ubevidst. Det var frygteligt, om det var sandt, og meget sørgeligt, om det var indbildning. Men hvordan det nu var eller ikke, så stod hun nu her hos ham, hun var hans hustru, hun elskede ham til afsindighed, og hun klyngede sig op til ham med klippefast tro på, at han ville beskytte og skærme hende mod alt og mod alle.

Han indså, at han i hendes tanker ikke kunne svigte hendes tillid, det var hævet over enhver tvivl. Og omsider vandt kærligheden fuldstændig sejr over Clare. Han kyssede hende vel tusind gange, holdt på hendes hænder og sagde:

"Aldrig mere skal jeg svigte eller forlade dig! Min elskede, min kæreste skat; med alle mine kræfter, med al min magt skal jeg beskytte dig, hvad du så har gjort eller ikke gjort!"

Og så vandrede de afsted under træerne. Tess løftede nu og da hovedet og så på ham. Mager og ældet som han var, mærkede han så tydeligt, at hun fandt ham dejlig; han var og

ville altid være skønhedens fuldkommelse. Hans blege gule ansigt var i hendes kærlighedsfuldt strålende øjne skønt som selve morgenrøden, for han var jo den eneste mand, der havde elsket hende i renhed og troet på hendes renhed!

Med en fornemmelse af muligheder gik han ikke, som han først havde bestemt, til næste station, men gik stedse dybere ind i fyrreskoven, som strakte sig milevidt på dette sted. De vandrede langsomt frem, medens de holdt hinanden om livet, de trådte på de tørre fyrrenåle, som knirkede under deres lette fjed, og de glemte alting i berusende lyksalighed over endelig igen at være hinanden nær, at være sammen uden nogen levende sjæl til at skille dem ad, og uden bevidstheden om, at der var et lig imellem dem.

Således gik de en mils vej, indtil Tess omsider vågnede op af sin lykkedrøm, så sig om og sagte spurgte:

"Går vi egentlig noget sted hen?"

"Det ved jeg ikke, min egen! Hvorfor?"

"Det ved jeg heller ikke, Angel."

"Ja ja da – vi kan jo gå lidt længere, og når det bliver mørkt, finder vi vel husly et eller andet sted, i en ensom, fredelig hytte. Kan du gå, er du træt, Tess?"

"Nej, slet ikke træt! Jeg kunne gå til dommedag, når du holder mig om livet!"

Og efter nærmere overvejelse fandt de denne beslutning hensigtsmæssig; så påskyndede de deres gang en smule, undgik hovedlandevejen og holdt sig til småstier og biveje, der gik i nordlig retning. Men hele den dag var der en underlig upraktisk vankelmodighed over deres bevægelser, ingen af dem syntes at tænke hverken på flugt eller på skjulested. Alle deres

forestillinger havde et sælsomt, vagt og uforudseende præg, som to børns planer.

Ved middagstid kom de i nærheden af en landsbykro, hvor Tess ville gå ind med ham for at få noget at spise; men han bad hende blive siddende og vente i krattet, til han kom tilbage. Hendes dragt var meget fin og efter nyeste mode; alt, lige til den nydelige parasol med elfenbenshåndtag, ville vække opsigt på dette ensomme sted og passede kun dårligt i den simple landsbykrostue.

Lidt efter vendte han tilbage med mad til en fem-seks mennesker og to flasker vin, det kunne sagtens vare et par dage, hvis noget skulle hænde.

De satte sig ned på en bunke kvas og spiste sammen. Klokken var mellem et og to, da de pakkede resterne sammen og gik videre.

"Nu føler jeg mig stærk nok til at gå, hvorhen du vil," sagde hun.

"Lad os fortsætte at sætte kursen nordefter, så når vi lidt efter lidt London," foreslog Clare, "derfra går der skibe til alle verdensdele, hvis vi vil bort herfra, og dér vil vi lettere forsvinde i vrimlen end noget andet sted langs kysten."

Hun svarede kun ved at klynge sig endnu tættere til hans arm. Skønt det var en engelsk majdag, var vejret usædvanlig klart og mildt, ja om eftermiddagen ligefrem varmt. Den sidste halve mil gik de i skovens skygge, og hen imod aften bemærkede de bag ved en pragtfuld gitterport en plakat med følgende indskrift: "Dette smukke herresæde er at få møbleret til leje," Derpå fulgte en del nærmere oplysninger og anvisning til at henvende sig til en sagfører i London. De gik gennem

porten og kunne se en stor, ærværdig bygning med et hyggeligt og velhavende præg.

"Jeg ved godt, hvad det er for et sted," sagde Clare, "det må være Bramshurstgårds hovedbygning. Se – skodderne er for vinduerne, og græsset gror i alléen."

"Dér er nogle vinduer åbne!" sagde Tess.

"Sikkert for at lufte lidt ud i værelserne."

"Hele dette store hus står tomt, og vi to har ikke tag over hovedet!"

"Du er ved at blive træt, min Tessy! Nu hviler vi os snart."

Og så kyssede han den sørgmodige mund.

Han begyndte selv at føle sig anstrengt, for de havde gået henved tolv-femten miles den dag, og de måtte til at tænke på at Komme til ro. De kastede længselsfulde blikke hen til små ensomme hytter og kroer, de havde den største lyst til at nærme sig husene, men deres mod svigtede dem hver gang. Endelig stod de stille begge to.

"Kunne vi sove her under træerne?" spurgte hun.

Han mente, nætterne var endnu en smule kolde.

"Jeg går og tænker på den store, tomme herregård," sagde han. "Lad os gå derhen igen!"

De gik tilbage, men det varede en halv time, før de atter stod ved gitterporten. Han bad hende sætte sig ned og vente, medens han undersøgte forholdene.

Hun tog så plads ved et buskads lige inden for porten, og Clare listede sig forsigtigt hen til våningshuset – hun syntes, han blev længe borte, så længe, at hun var aldeles ude af sig selv af skræk, ikke for sin egen, men for hans skyld. Han havde udfrittet en lille dreng, der havde fortalt ham, at huset var

ganske ubeboet, og at der ingen kom, undtagen en gammel kone fra nærmeste landsby; hun havde åbnet nogle vinduer, og ved solnedgang kom hun igen for at lukke dem.

"Vi kan godt komme ind gennem vinduerne i stueetagen og blive dér natten over!" sagde han.

Under hans beskyttelse sneg hun sig hen til hovedindgangen, steg op ad nogle trappetrin, og de kom begge ind gennem det nærmeste vindue, der netop stod åbent.

Med undtagelse af forstuen lå al ting i mørke, ovenpå var skodderne omhyggeligt lukkede; udluftningen mentes at være tilstrækkelig ved åbningen af forhallens vindue nedenunder og et af vinduerne til den anden side. Clare gik ind i et rummeligt værelse, famlede sig frem og lukkede skodderne på klem, så at en smal lysstribe oplyste rummet og åbenbarede et tungt, gammeldags møblement, svære karmoisinrøde damaskes gardiner og dørforhæng og en umådelig stor himmelseng.

"Her kan vi da endelig hvile os," sagde han, idet han satte sin vadsæk og sin madkurv fra sig.

De holdt sig så stille som mus, indtil den gamle kone havde været dér og lukket vinduerne: af forsigtighedshensyn sad de i fuldstændigt mørke med tillukkede skodder, i tilfælde af, at konen skulle åbne døren til den stue, hvor de befandt sig. Hun kom mellem seks og syv, men nærmede sig ikke deres del af huset. De hørte hende lukke vinduerne og låse indgangsdøren, hvorpå hun gik sin vej. Atter lod Clare den smalle lysstribe trænge ind mellem skodderne, de spiste sammen for anden gang, medens aftenens skygger lidt efter lidt samlede, sig om dem – endelig kom katten, og de kunne ikke sprede mørket, for de havde hverken lys eller lampe.

58

Den nat var underlig stille og højtidelig.

I morgendæmringen fortalte hun ham med hviskende stemme hele historien om hin nat, da han vandrede over Froom-strømmen, bærende hende i sine arme med yderste livsfare for dem begge to, og siden lagde hende ned i den gamle sarkofag i klosterruinerne. Han havde aldrig haft den fjerneste anelse om alt dette.

"Hvorfor sagde du mig ikke dette næste morgen?" spurgte han. "Det kunne måske have sparet os megen misforståelse og mange kvaler."

"Ak, lad os ikke tænke på fortiden eller gå i rette med den!" svarede hun. "Jeg tænker ikke på noget af, hvad der er her udenfor. Hvorfor skulle vi også det? Hvem kan vide, hvad morgendagen bærer i sit skød?"

Men den dag ejede øjensynlig ingen sorger for de to. Morgenen var regnfuld og tåget, og Clare, der vidste, at konen kun viste sig, når vejret var smukt, vovede sig lidt rundt i huset, medens Tess endnu lå og sov.

Der var ikke spor af fødevarer, men vand var der nok af, og han benyttede sig af tågen til at hente te, brød og smør hos en landhandler en halv mils vej fra gården. Han vækkede hende, da han kom ind i stuen, og de spiste til morgenmad, hvad han medbragte.

De havde ingen lyst til at se sig om, og den dag gik, den næste ligeledes og den næste, til fem dage var gledet hen, næsten uden at de havde lagt mærke til tidens flugt, i den fuldstændige afsondring fra verden, de levede i, uden noget menneskeligt

væsen til at forstyrre deres dybe fred. Vejrforandringer var de eneste begivenheder, der vedkom dem, og fuglene i skoven deres eneste selskab.

Ved en tavs overenskomst talte de aldrig om, hvad der var hændet efter deres bryllupsdag. Denne mørke tid syntes at synke hen i forglemmelse. Nutiden og deres lykkelige fortid på Talbothays lukkede sig som bølger over den, som om den aldrig havde været til. Hver gang, han talte til hende om at forlade deres tilflugtssted og gå ad Southampton eller London til, slog hun det hen og viste en afgjort uvilje mod at røre sig.

"Hvorfor skal vi gå fra alt, hvad der er sødt og yndigt!" sagde hun. "Hvad der skal komme, kommer alligevel."

Her kiggede hun ud gennem sprækken mellem skodderne:

"Udenfor lurer sorg og nød; her er fred og fryd og glæde!"

Han så også ud. Det var jo sandt: her var kærlighed, medlidenhed, forladelse, udenfor var det ubønhørlige.

"Og – og," sagde hun, idet hun trykkede sin kind op mod hans, "jeg er så angst for, at du skal blive anderledes imod mig, når vi kommer udenfor. Jeg ønsker ikke at overleve nogen forandring i følelser for mig. Nej, det er netop det! Jeg vil meget hellere være død og begravet, når den tid kommer, da du vil foragte mig – så får jeg ingen ting at vide om det forfærdelige."

"Aldrig kan jeg komme til at ringeagte dig, Tess!"

"Det håber jeg heller ikke. Men når jeg tænker på, hvordan jeg har skikket mig i livet, kan jeg nok forstå, at enhver må komme til at ringeagte mig, tidligere eller senere! – – Ak, hvor afsindigt jeg dog har båret mig ad. Jeg, som i gamle dage ikke nænnede at gøre en flue fortræd. Jeg, der græd mine modige tårer, når jeg så dem sætte en fugl i bur!"

Endnu en dag dvælede de dér.

Om natten klarede det op, og deraf fulgte, at den gamle kone var tidligt på benene. Den smukke strålende solopgang livede hende op, hun besluttede, at i dag skulle alle vinduer op, og hele huset luftes ud til gavns. Således skete det, at da hun før klokken seks havde åbnet døre og vinduer i stuen, gik hun op i sovekamrene og skulle dreje låsen på den dør, de lå og sov indenfor.

Som hun stod dér, forekom det hende, at hun hørte nogen trække vejret derinde. Hendes filtsko havde gjort hendes trin lydløse, og hun tænkte på at liste sig kort, men ved nærmere eftertanke kom hun til den slutning, at hun havde taget fejl, og hun forsøgte at åbne døren. Nøglen kunne ikke dreje rundt i låsen; de havde skubbet en kommode hen for døråbningen, så hun kunne ikke komme derind, men en strøm af morgenlys faldt gennem en sprække i skodderne lige ind på ansigterne af de to, der lå i den sødeste søvn.

Konen blev så bestyrtet og med det samme så forbavset over deres uskyldige og fredelige miner og Tess' fine tøj, at hendes første harme over disse landstrygeres dristighed smeltede hen i rørelse over det unge smukke par, der vist måtte være flygtet for grusomme forældre. Hun gik sin vej stille og lydløst, som hun var kommet; hun mente, hun ville spørge sine naboer til råds, inden hun skred ind her.

Ikke mere end et minut senere vågnede først Tess og så Angel. Begge havde en fornemmelse, som om et eller andet havde forstyrret deres søvn, og denne uhyggelige følelse voksede efterhånden. Så snart han var påklædt, kastede han et spejdende blik ud over græsplænen.

"Jeg tror, vi må afsted straks," sagde han. "Det er smukt vejr. Og jeg kan ikke få ud af mit hoved, at der er mennesker i nærheden nu. I alt fald har vi den gamle kone her, og det ret snart."

Hun føjede ham i tavshed, gjorde orden i stuen og samlede de få genstande, de havde medbragt. Så gik de sagte ud. Da de stod ude i skoven, vendte hun sig om og så for sidste gang på huset:

"Du gæstfri tag, du lykkelige hus. Lev vel!" hviskede hun. "Mit liv kan kun vare nogle uger, hvorfor blev vi ikke her?"

"Tal ikke således, Tess. Vi er ved kysten om to-tre dage. Men måske er det bedst at undgå London og Southampton, skønt vi er nær ved dem. Skal vi prøve Bristol?"

Og så slog de ind på en ny retning. Deres lange hvile på herregården havde atter givet dem spændstighed og kraft, og hen ad middag nærmede de sig byen Melchester, der lå på deres vej. Han lod hende hvile sig om eftermiddagen og gik selv i tusmørket, som han plejede, ud efter fødemidler, hvorefter deres nattemarch begyndte.

De gik til højre uden om byen, at gå over marker var noget, Tess var vant til, og hun udviste sin gamle dygtighed i den sport. Gennem en lille by måtte de passere på grund af en bro, som førte over en bred flod. Klokken kunne vel være hen ad to, da de vandrede gennem den øde gade, der kun hist og her var oplyst af en olielampe og uden fortov, hvor deres skridt kunne give genlyd. Det store, mørke kirketårn løftede sig til højre, og hinsides det var den stenbro, de søgte, så slog de ind på en bivej lige hen over den flade slette.

Skønt himlen var overtrukket, havde de dog hidindtil nogenlunde kunnet se sig for ved lidt måneskin, men nu gik den stump måne ned, skyerne drog sig lavt afsted, og natten blev så sort som en kælder. Imidlertid fandt de dog vej og holdt sig så vidt muligt på græsset, for at ingen skulle høre deres fodtrin. Rundt om dem var mulm og mørke og ensomhed, over hvilken en stiv brise blæste hele tiden.

De var således famlende gået en halv mils vej, da Clare pludseligt mærkede, at der foran ham hævede sig en bygning, som de havde været lige ved at løbe imod.

"Hvad mon det er for et rædsomt sted?" sagde Angel.

"Det summer," sagde hun, "hør en gang!"

Han lyttede. Vinden susede gennem bygningen og frembragte en lyd som af en kæmpemæssig, enstrenget harpe. Ellers var alt stille, og idet han gik et skridt fremad, kunne han med hånden føle overfladen af en lodret mur. Den syntes at være af sten uden sammenføjning eller prydelser. Ved at føle videre opdagede han, at det, han berørte, var en kolossal firkantet pille, og da han strakte hånden ud til venstre, fandt han en lignende ved siden af den. Højt oppe ovenover deres hoveder var der noget, som gjorde den sorte himmel endnu mørkere, og som lignede en vældig bue, der forbandt pillerne. De gik forsigtigt ind under den, ekkoet gentog lyden af deres sagte skridt, men de var bestandig under åben himmel, der fandtes intet tag. Tess, der blev ængstelig, trak vejret dybt, og Angel sagde forbavset:

"Men hvad er dog det?"

Ved at føle sig for til siden traf han på en anden lignende pille, derpå en til og så nok en. Det hele bestod af indgange og

piller, hvoraf nogle foroven var forbundne ved en fortløbende bue.

"Det er selve vindens tempel," sagde han.

Den næste pille stod alene, andre var omstyrtede, og mellemrummene mellem dem var brede nok til, at en vogn kunne have kørt igennem dem. Det stod dem snart klart, at de stod i en skov af vældige stenpiller, der var som vokset op af slettens grønsvær. De gik videre, indtil de kom til midten.

"Det er jo Stonehenge!" udbrød Clare.

"Du mener det hedenske tempel?"

"Ja, dets alder måles ikke i århundreder; det er ældre end d'Urbervillerne. Men hvad skal vi, gøre, min ven? Vi må se at finde et andet ly."

Tess, som nu var meget udmattet, kastede sig ned på en aflang stenplade, der lå ved siden af hende, og hvor der var læ mod vinden fra en af pillerne. Da solen havde skinnet på den hele den foregående dag, var stenen varm og tør og dannede derved en behagelig modsætning til det klamme græs, dér havde gjort hendes skørter og sko fugtige.

"Jeg vil nødig gå længere, Angel," sagde hun og greb hans hånd. "Kan vi ikke hvile os her?"

"Det tror jeg ikke ret vel, vi kan. Om dagen er dette sted synligt milevidt omkring. Det falder mig ind, at en af min moders slægt har været fårehyrde her på denne egn. Og du plejede at kalde mig en hedning, medens vi var på Talbothays. Så nu er jeg hjemme."

Han knælede ned ved siden af hendes udstrakte skikkelse og trykkede sine læber mod hendes.

"Er du søvnig, min elskede? Jeg tror, du ligger på et alter."

"Jeg synes, her er godt at være," mumlede hun. "Her er så højtideligt og ensomt – efter min store lykke – kun med himlen over mig. Det forekommer mig, som om der ikke var andre mennesker i verden end vi to, og jeg ville ønske, at det var så, jo, Liza-Lu måtte nok være til."

Clare antog, at de lige så godt kunne blive her, indtil det var blevet noget lysere, han lagde sin overfrakke over hende og satte sig ved siden af hende.

"Angel, hvis der skulle tilstøde mig noget, vil du da våge over Liza-Lu for min skyld?" spurgte hun, da de i nogen tid havde lyttet til vindens susen mellem pillerne.

"Ja, det skal jeg."

"Hun er lige så god, som hun er ren. Å, Angel, gid du ville gifte dig med hende, hvis du mister mig – og det sker snart. Å, gid du ville!"

"Hvis jeg mister dig, er alt forbi for mig. Og hun er min svigerinde [Note 1)]."

"Det har intet at sige, min ven. I Marlott gifter folk sig stadig væk med deres svigerinder, og Liza-Lu er så blid og sød, og hun bliver så smuk. Å, jeg ville gerne dele dig med hende, når vi er ånder! Hvis du blot ville tage dig af hende og undervise hende og opdrage hende til at blive din … Hun har alle mine gode egenskaber, men ingen af mine slette; og hvis hun blev din, ville det næsten forekomme mig, at døden ikke havde adskilt os … Nu har jeg sagt dig det, og jeg skal ikke tale om det oftere."

Hun holdt inde, og han faldt i tanker. På den fjerne, nordøstlige himmel, som han kunne se imellem pillerne, viste der sig en smal lysende stribe. Den ensformige, sorte skyhvælving løftede sig ligesom låget på en gryde for at lade den

kommende dag slippe ind til Jordens yderste grænse, og imod lysningen fortonede de tårnhøje mørke stenstøtter sig.

"Ofrede de til Gud her?" spurgte hun.

"Nej," svarede han.

"Til hvem da?"

"Til Solen, tror jeg. Bag ved den høje sten, som står alene derhenne, vil solen om lidt stå op."

"Kan du huske," sagde hun, "at du aldrig ville blande dig i, hvad jeg troede, før vi var gifte. Men jeg kendte alligevel din overbevisning, og jeg tænkte ligesom du, ikke i kraft af nogen overvejelse, men fordi du tænkte således. Sig mig nu, Angel, tror du, at vi skal mødes igen efter døden? Det vil jeg gerne vide."

Han kyssede hende for at undgå at svare i dette øjeblik.

"Å, Angel, jeg er bange for, det betyder nej," sagde hun og kvalte et suk. "Og jeg ville så gerne – så gerne se dig igen. Tror du virkelig, ikke en gang du og jeg, Angel, vi elsker dog hinanden så højt."

Han svarede ikke, ligesom én, der var større end han, havde gjort i et kritisk øjeblik ved et kritisk spørgsmål; og de tav igen stille. Et par minutter efter blev hendes åndedræt mere regelmæssigt, trykket af hendes hånd svagere, og hun sov ind. Den sølverne bleghed langs den østlige horisont gjorde, at de fjerne dele af den store slette syntes mørkere og nærmere, og over det hele udstrakte landskab lå der den tavshed og ubestemthed, der altid går forud for dagens frembrud. De østlige piller fortonede sig mørkt mod lyset ligesom den flammedannede solsten udenfor og offerstenen i midten.

Pludselig døde nattevinden bort, og de krusede små vandpytter i stenens hulheder lå stille. I samme øjeblik så han noget bevæge sig over kanten af en lavning øster på, det var kun et lille punkt. Det var hovedet af en mand, som nærmede sig fra lavningen på den anden side solstenen. Clare ønskede, at de var gået videre, men under disse omstændigheder bestemte han sig til at blive roligt, hvor han var. Skikkelsen kom lige hen imod rundkredsen af pillerne, de befandt sig midt i.

Clare hørte nu en lyd bag ved sig, fodtrin; da han vendte sig om, så han over de væltede piller en anden skikkelse, og i det samme endnu en til højre og en til venstre. Lyset faldt lige på ham, der nærmede sig vest fra, og Clare kunne se, at han var høj og havde et militært tilsnit. Det var tydeligt, at det var deres hensigt at indeslutte dem. Så var det dog sandt, hvad hun havde fortalt. Han sprang op og så sig om efter et våben eller en mulighed til flugt. I dette øjeblik var den nærmeste af mændene lige ved ham.

"Det nytter intet," sagde han. "Vi er seksten fordelt ud over sletten, og hele egnen er sat i bevægelse."

"Lad hende sove ud," hviskede han bønfaldende til mændene, der trådte nærmere.

Da de så, hvor hun lå, gjorde de ingen vanskeligheder, men blev stående og iagttog hende lige så stille som pillerne rundt om. Han gik hen til stenen, bøjede sig over hende og tog en af hendes stakkels, små hænder, hendes åndedræt var nu kort og hurtigt som et barns. Alle stod de og ventede i det gryende lys, deres ansigter og hænder var som forsølvede, det øvrige af deres skikkelser mørkt, stenene fortonede sig grågrønne, sletten lå endnu som en masse af skygge. Snart brød solen

igennem, og en stråle faldt på hendes sovende skikkelse, listede sig ind under hendes øjenlåg og vækkede hende.

"Hvad er der, Angel?" sagde hun og fo'r op. "Er de her efter mig?"

"Ja, min elskede," sagde han, "de er her."

"Det er, som det skal være," mumlede hun. "Angel, jeg er næsten glad – ja, glad. Denne lykke kunne ikke vare ved. Det var for meget. Jeg har opnået nok, og nu skal jeg ikke leve og se dig foragte mig."

Hun rejste sig, rettede på sin dragt, og gik frem, ingen af mændene havde endnu gjort en bevægelse.

"Jeg er rede," sagde hun roligt og stille.

59

Byen Wintoncester, den smukke, gamle stad, i fordums dage hovedstaden i Wessex, lå midt i sine bølgeformede omgivelser, medens solen en juli morgen stod op i al sin glans og pragt. Engene var grønne og bækkeløbene smalle. I den skrånende hovedgade, fra den vestre port til det gamle kors og fra korset til broen blev der støvet af og fejet over alt i husene, som skik og brug er, før enhver gammeldags torvedag begynder. Som enhver beboer af Wintoncester ved, strækker vejen sig fra den omtalte vestre port netop et par kilometer op ad med en jævn stigning, medens husene lidt efter lidt bliver mere spredte.

Fra byen kom to gående langs vejen; de gik hurtigt og hensunkne i dybe tanker, de syntes ikke at lægge mærke til den anstrengende stigning. Deres hensigt lod til at være hurtigst muligt at komme bort fra husene og deres medmennesker, og ad denne vej mente de snarest at kunne opnå det. Skønt de var unge, gik de med bøjede hoveder, og solens stråler smilede medlidende ned på deres sorgbetyngede skikkelser.

Den ene var Angel Clare, den anden, ung opblomstrende, halvt barn, halvt kvinde, et forynget og forskønnet billede af Tess, slankere end hun, men med de samme dejlige øjne, Clares svigerinde, Liza-Lu. Deres blege ansigter syntes kun at have halvdelen af deres naturlige størrelse. De gik med hinanden i hånden uden at tale, deres hoveder var bøjede som Giottos *To Apostle*.

Da de omtrent havde nået toppen af den store bakke, slog tårnurene i byen otte. De fo'r sammen begge to, de gik et par skridt, indtil de nåede den første milepæl, hvor de trådte ind på

grønsværet, og pludselig stod de stille, som holdt en uimodståelig magt dem tilbage, de vendte sig om og støttede sig til stenen.

Udsigten herfra var umådelig vid. I dalen under dem lå byen, som de netop havde forladt, dens vigtigste bygninger trådte skarpt og tydeligt frem; mellem dem var domkirken med sit mægtige tårn og sine lange sidefløje, St. Thomas-kirkens spir og længere til højre det gamle tårn og gavlene af det gamle gæstehjem, hvor den fattige vejfarende endnu den dag i dag vederkvæges med mad og drikke.

Bag byen hævede landet sig op mod St. Catherines højder, og bag dem kom det ene landskab efter det andet, indtil de langt ude i synskredsen under solens stråler smeltede sammen i skinnende stråleglans.

Imellem de forreste huse i byen hævede der sig en rød murstensbygning med fladt, gråt tag og med rækker af små, tilgitrede vinduer, der antydede, at den var bestemt til fængsel, og som ved sin ensformighed dannede en stærk modsætning til de gotiske bygningers pyntelige uregelmæssighed.

Når man gik forbi det på vejen, så man ikke meget til det, da det lå skjult mellem tætte takstræer og løvrige ege, men her oppe fra var det synligt nok. Midt på bygningen hævede sig mod den østlige horisont et grimt, ottekantet tårn, der var fladt ovenpå, og som fra dette sted dannede ligesom den eneste plet på byens skønhed. Men det var dog mod denne plet og ikke byens skønhed, at de to rettede deres opmærksomhed.

På toppen af tårnet var der anbragt en høj flagstang. Deres blikke var ufravendt hæftede på den. Få minutter efter, at

timeslagene havde lydt, bevægede der sig noget langsomt op ad stangen og udfoldede sig for vinden. Det var et sort flag.

"Retfærdigheden var sket fyldest", de udødeliges præsident (som Aeschylos siger) havde endt sin leg med Tess. Og de d'Urberville-riddere sov i deres grave uden at ane noget. De to tavse tilskuere bøjede sig mod jorden som i bøn og blev længe liggende ganske stille. Flaget vedblev at vifte i tavshed. Da de var kommet til kræfter, rejste de sig, tog igen hinanden i hånden og vandrede bort.

Udgiverens note

Tess of the d'Urbervilles var i sin tid en meget kontroversiel roman, og flere udgivere, som Hardy ellers havde aftaler med, ville ikke udgive den på grund af dens erotiske og umoralske indhold. Således fandt en redaktør romanen "lige lovlig saftig", og en anden skrev til Hardy, at han så udmærket vidste, at den slags fandt sted over alt og hver eneste dag, men fandt, at jo mindre der blev skrevet om det jo bedre: "Det er muligt og særdeles attråværdigt, at kvinder kan vokse op og gå gennem livet uden at vide noget om den slags". *(Redaktøren af* Murray's Magazine *i et brev til Thomas Hardy.*

Allerede på det tidspunkt, hvor *Politiken* bragte sin danske udgave, fandtes der mindst to forskellige engelske bogudgaver og et ukendt antal mere eller mindre beskårne og omarbejdede føljetonversioner.

Hardy reviderede selv teksten adskillige gange, og en endelig udgave kom først i 1920. Jeg har ingen mulighed for at afgøre, præcis hvilken original, Politiken benyttede (det var dog ikke den første føljeton-udgave fra *The Graphic*, som mangler adskillige væsentlige scener, der er medtaget her), men nærværende udgave kan vel betegnes som det nærmeste, man på dansk kan finde i retning af en oprindelig *Tess*.

***

Om "Tess"

Forfatter: Thomas Hardy (1840-1928).
Org.udgave: Thomas Hardy: *Tess of the d'Urbervilles. A Pure Woman.* Føljeton i bladet The Graphic juli-december 1891, bogudgave på forlaget James R. Osgood, McIlvaine & Co., London 1891.
Denne udgave baseret på: Thomas Hardy: *Af fin Familie (Tess of the d'Urbervilles)*. Roman. Politikens Forlag, København 1905. (Oprindelig bragt som føljeton i dagbladet *Politiken* september 1893 til januar 1894). Forfatterens "faser" er indsat fra den engelske original. Oversætteren er ikke kendt.
Redigeret af: Vivi N. Jensen.
Forside: Efter John Everett Millais (1829-1896): *The Farmer's Daughter* (ca. 1863?).

ISBN 978-87-7628-214-1
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-480-1 (Ølstykke 2016).

© 2025 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Svigerinde: Efter engelsk lov var det forbudt at gifte sig med sin kones søster.